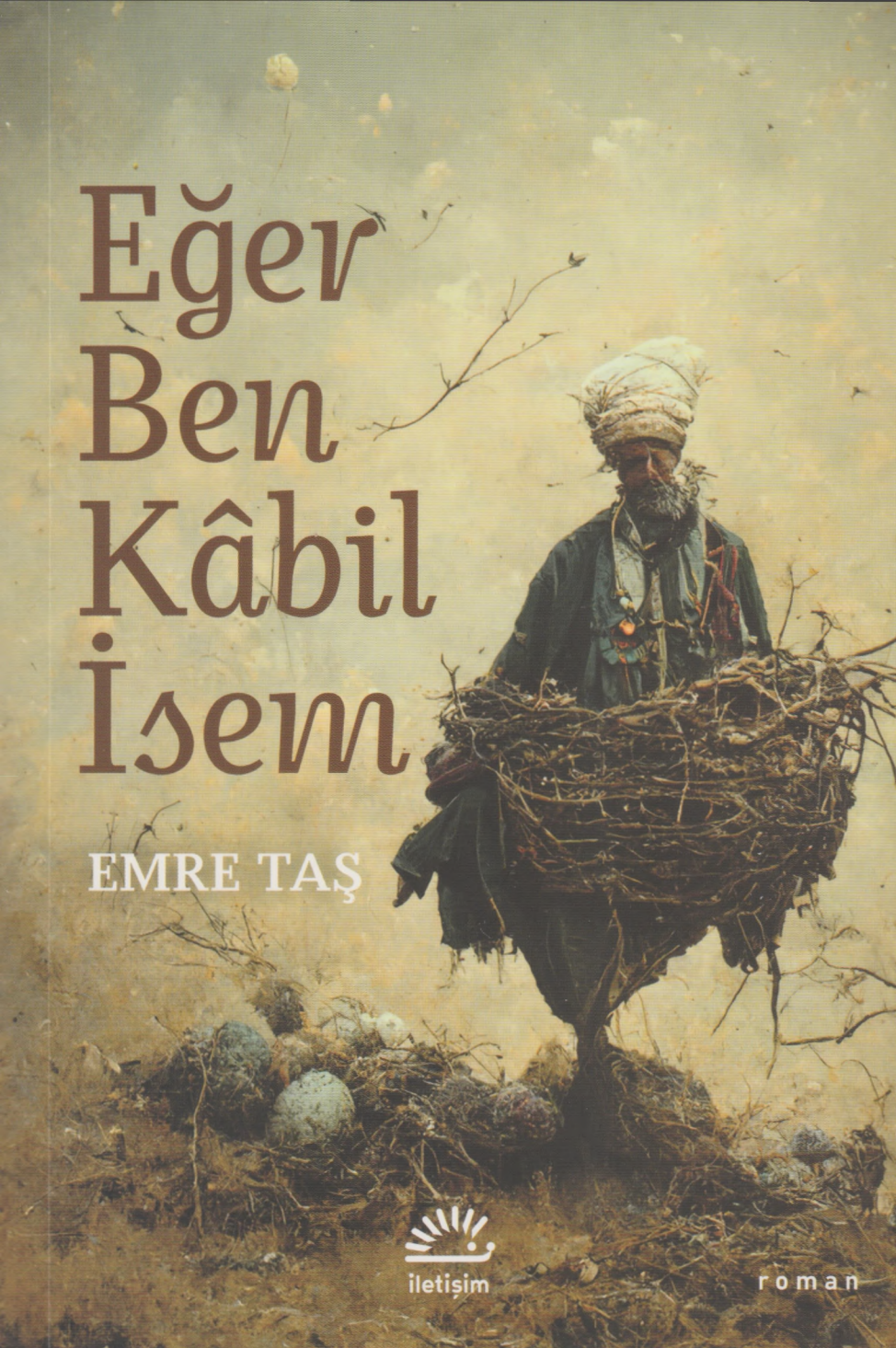
Eğer Ben Kâbil İsem

EMRE TAŞ

iletişim

roman

EMRE TAŞ 1992 doğumlu. Marmara Üniversitesi Tarih Eğitimi Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli dergilerde öykü, deneme ve makaleler yayımladı. Osmanlı kültür-düşünce tarihi, tarihin tüketimi ve kurgu metinler üzerinde çalışıyor.

İletişim Yayınları 3238 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 575
ISBN-13: 978-975-05-3415-7
© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2022, İstanbul

EDİTÖR Emre Bayın
KAPAK Seda Mit
KAPAK GÖRSELİ Midjourney ile tasarlanmıştır
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Celal Galip

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

EMRE TAŞ

Eğer Ben Kâbil İsem

iletişim

İçindekiler

SÖZE BAŞLAMA FASLI
9

BİRİNCİ FASIL
ZÜLFİKÂR
15

İKİNCİ FASIL
DRAGAN
111

ÜÇÜNCÜ FASIL
MEMİ
145

DÖRDÜNCÜ FASIL
BARAK AHMED EL-FAKİR
169

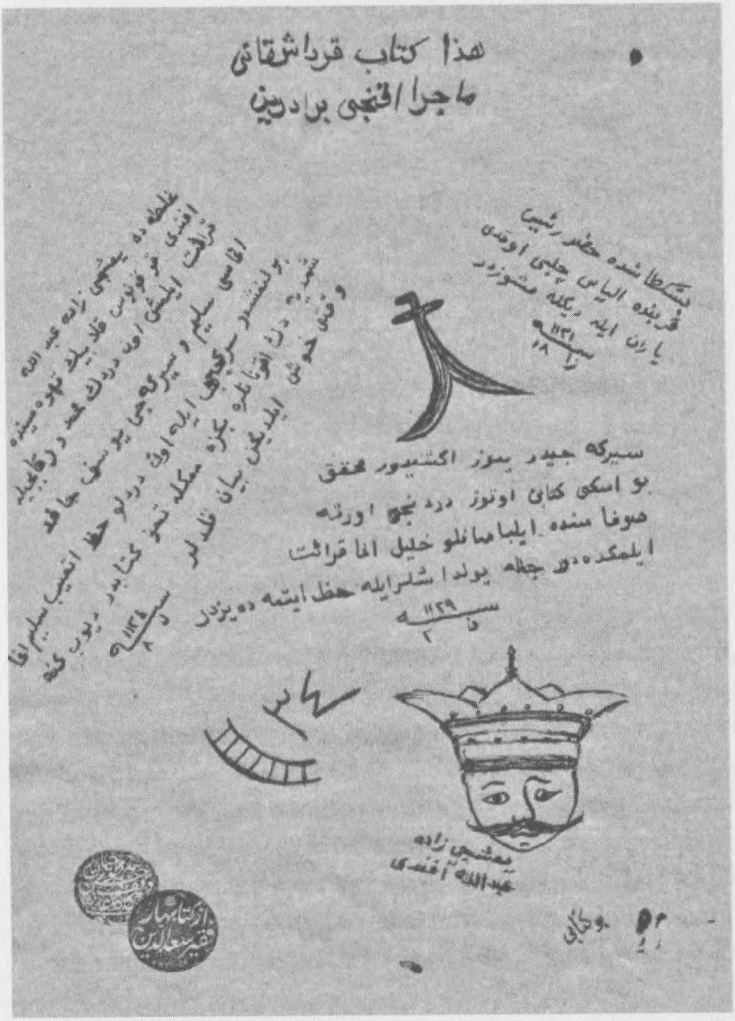
Kitâb-ı Kardaşkanı
Akıncı Biraderlerin Macerası

"Beşiktaş'ta Hızır Reis yakınında İlyas Çelebi okudu, yarenlerle dinlemişizdir. Zilkade 1121."

"Galata'da Yemişçizâde Abdullah Efendi, Kokonos Güllab'ın kahvesinde kıraat eylemiş, Ondördün Mehmed ve Rikâbcılar Ağası Selim ve Sirkeci Yusuf hazır bulunmuştur. Sirkeci ile Ondörtlü hazzetmeyip Selim Ağa şimdiye dek okunanlara benzememekle tuhaf kitaptır deyip gene de vakti hoş eylediğini beyan kıldılar. Şevval 1124."

"Sirkecidir yüz ekşitir muhakkak. Bu eski kitabı otuz dördüncü orta sofasında Elbasanlı Halil Ağa kıraat eylemektedir. Cümle yoldaşlarla henüz hazzetmedeyizdir. Ramazan 1129."

[Mühür: Turnacıbaşı Hasan Ağa vakfı, 1124]
[Mühür: Fakir Sadeddin'in kitaplığından, 1253]

هذا کتاب قراشقانی
ماجرا قنجی برادرین

[Elyazmasının ilk sayfası]

SÖZE BAŞLAMA FASLI

I
Kapımıza Gelen Garip Sual

Güzelliğiyle parmak ısırtan elçisinin kanına girileceği gün, Ruben namındaki kardeşine acıma duygusunu yükleyerek yalvacını öldürtmeyip kuyuya koyduran; Musa'ya "biraderine kıydın" dediklerinde Harun'u mezarından kaldırıp kardaşını doğrulatan; kara bahtlı Kâbil'e kara tüylü karga ile kanlı kardaşını gömmesini belletip yüreğine pişmanlığı salan Tanrı azze ve celleye hamdüsenalar olsun. O ki bir ananın karnında nice kullarının vücut bulup karındaş adıyla anılmalarını mümkün kılmıştır. Ne doğuranı vardır ne bir eşi ne evladı vardır ne kardeşi.

Bu fakir ve hakir kul, Tuna suyunun kıble yanındaki Bidinçe kazasında, güçsüz omuzlarıma hörgüç olmuş kadılık vazifesiyle, ipipullah sivri külah, durup oturmakta idim. Bıyığı yeni terlemiş şeytan sofusu kâtip bozuntusu İsmail Efendi ile alım-satım evrakı tanzim ediyor, kaçkın kul ve cariyeleri sicile geçiriyor, çarşı pazar gezinip tartıda hile eden-

leri, kalemi hokkada kılıcı kında görmeden genç kızlara zina isnat eden kendini bilmezleri, neüzübillah birbirinin ağzına, dinine ve ırzına sövenleri, Eflak bıçağıyla güçsüzü dövenleri yargılıyor, hükümlerini kılıç ehline teslim edip fırsat buldukça zayıf ve hasta bacaklarımı Bidinçe gölünün şifalı suyunda kara sülüklere emdiriyordum. Eski eza ve cefalardan arınmış, biraz bıkkınca da olsa hayata yeniden sarılmış gibiydim. Nereden çıktıysa bir fetva suali geldi kucağıma konuverdi. İsmail kapıya mıhlanmış halde görmüşmüş, alıp getirmiş. Her kapıda gördüğünü içeri almasana ay oğul! Karadonlu Kel Müftü ne iş görür? Fetva soran ona sorsun, o yazarsa tavsiye, ben yazarsam hüküm olur! Ama anlayış ne arar bu âlem halkında? Kalkıp vardık, kandil yakıp, gözlüğü burun ucuna getirip okuduk:

Sual

"Bu mesele beyanında cevap ne veçhiledir ki: Zeyd, merhum padişahlardan birinin kanununa istinaden, –ki o kanun sizin çok iyi bildiğiniz yasadır, evladımdan her kimesne ki saltanat müyesser ola kardaşların nizam-ı âlem içün katletmek münasiptir, ulemanın çoğu cevaz vermiştir şeklindedir– kardaşı Amr'ı katletse münasip midir? Öyle ki bu Amr dediğim âlemin bir küçüğü olan hanemizin nizamına düşman bir nesebi meçhul ola."

Tövbe haşa ya Rabbe'l-âlemin! Can başıma sıçradı, üç gün üç gece bir yudum su ile bir lokma ekmek kursağımdan aşağı varmadı. Bütün rahatım kaçtı, huzur denen tozdan avcumda kalan bir zerre, bu münasebetsizin üfrüğüyle uçup gitti.

"Bu fetvayı kim sordu?" diye sual ettim İsmail'e.

"Kapıda buldum efendi, sahibi yok," dedi.

"İmam olsan yılda yetmiş pare çocuğun olur, böyle her kapıya konanı almakla!" deyip azarladım. Ama onun suçu ne

ola? Mesele, kâğıdı yazanın beni muhakkak tanıyor ama benim onu hiç tanımıyor oluşumda. Fakir, yıllar evvel pek tanıyan bilen olmaz diyerek bu şehre gelip konmuş ve padişah hükmü ile şifalı su kenarına postumu serip kalkmamacasına oturmuştum. "Ya şimdi nidersin Barak Ahmed?" diye kendime sordum. Hak Teala bana ne edeceğimi ertesi yılın güzü malum eyledi. Bir nice yola, bela ve müşkülata katlandıktan sonra o suali yazan, kaderin işine bakın ki, Tuna balıkçılarının ağlarına yakalanmış halde elime girdi. Onun kardeşiyle ve hasmı olan bir başka adamın tomarlarıyla birlikte. Her şeyi iğneden ipliğe anlattılar, anlattıkça yüklerinden boşandılar. Mengenesiz, kerpetensiz, çekiçsiz; dişleri ve tırnakları sökülmeden, mafsalları kırılmadan. Anlattılar çünkü yürekte gizli dile gelmez kimi şey, mahşerde Tanrı ile konuşmaya bırakılmıştır. Ama biri Hazret-i Rahman adına o mahkemeyi arzın üzerinde kurunca, gönüldeki dikenleri ayıklamak için kullar razı gelir divana, hatta bazen ipe, kazığa ve boyunduruğa.

Fetva mektubunun sahibine duyduğum öfke sonradan yerini büyük elemlere bıraktı. Gökten yağanı yer kabul etmez mi? Başa gelen çekilir elbet. Hasbinallahü ve nime'l-vekil.

II
Ali Bey'in Göçtüğüdür

Bu yoksul, bela kervanına hancı olmuşuz. Babadan dostum, ahiret karındaşım, uzundur cemalini göremediğim Sevindik oğlu Ali Bey, damadım Gedik İsa Bey'i katledip kendisini gâvur serhaddi Budin'in önüne atmış, kapıyı tokmaklayıp "Cümlenizi katlederim kâfirler," diye ünlerken tepeden yağdırma edilen oklarla tatlı canı sahibine teslim kılmış. Cinayet acısını şehadet şerbetiyle gidermeye çalışmış. Onunla evvela Babadağı'ndan, dededen babadan tanış idik. Sonra atası

Sevindik Bey, Bidinçe ucunda kendi adıyla anılan köyü açtı ve orayı gazaya hudut eyledi. Bunlar orta kol akıncı hanelerindendir, yarar yaman erenlerdir.

Kızım, kerimem, gözümün nuru Aynişah'ım, kirpiği yaşlı kaldı, saçına başına toprak çaldı, yüzünü gözünü yırttı, kara donlar giyinip kırk günü aştığında bile üstünden soyunmadı. Bana "O cenazeye varırsan sana bir daha ata demem!" diye gönül koydu. Amma velakin bu göçen kişi benim için herhangi bir Tanrı kişisi değil. Bir can, hatta dokuz can borçlu olduğum bu adama minnetimi göstermek imkânı kalmamıştı, bari ahret atına binmiş gidiyorken uğurlar ola diyeydim. İs rengi kaftanımı eğnime vurundum, talihsiz başıma ak destar sarındım, kara şalvar kara donlar giyindim, atımı eyerledim, yancığıma bir tutam kaşkavalı azık edip, haydi bismillah çevirip yola çıktım.

Bidinçe kazasından Sevindik köyüne at ile kuşluktan ikindiye varırsınız. Ben de öylece vardım. Arada Kamburlu Dağlar vardır, kışın çoğun karlı olur, emaresi kalır yaza dek. Burayı aştı mı gerisi elif çekmek kadar kolaydır, yular ırgalanmaz. Amma elifin hecesi var gündüzün gecesi var demişler.

Vardığımda, aile dışında cenazeye, birkaç dostu katılmış gördüm. Koca gazi cenazesinde bir küçük topluluk, hey kara baht! Onların dışında sadece, nerden duydularsa cenaze aşına gelmiş rahmetçiler vardı, torbalarını yağlı ekmek ile doldurmakla meşguldüler.

Ali Bey'i vücudundaki oklar, paralanmış kalkanı ve örgülü zırhıyla kuyuya koydular, yıkamadan. Bu kez gerçekten ölmüş, şehadet saymışlar hem de. Hak kabul etsin, ya şehittir cennet-i âlâya varır ya öz canına ve damadıma kıymış kanlı katildir, layığını Tanrı versin. Gedik merhumun namazı dahi yeni kılındı ve Allah kalpleri bilendir ya, kızımın gözünden dökülen yaş olmasa, güveyimin kanı aktı diye pek ırgalanmazdım.

Daha imam "El-fatiha" dememişti ki Ali Bey'in evvelce görmediğim iki oğlu ortalığı birbirine kattı.

"Kapı gibi babam armağan diye verdiğin o adi kalkan yüzünden canından oldu, kalkan değil mukavva, pare pare olmuş yedi ok atmayla!" diye haykırdı büyük oğlan.

Yarı yaş küçüğü, "Kara günde üstüme varma, bir lahza ırak dur, huzur kıl bir an!" dedi, sesi kemane yayı misal titredi. Ziyadesiyle yakın varan ağabeyini el ayasıyla itti.

Büyük, küçüğün yakasına yapıştı, "Sana değil huzur, bir abdest kılarım ki..." dedi, "bir daha da nah bozulur!" İtişip kakışırlarken henüz üzeri örtülmemiş zavallı babalarının kabirdeki bedenleri üzerine yıkıldılar, kan üstüne kanlar kıldılar. Kederli halktan derin bir "ah" yükseldi.

Koşup vardım, ahaliyi yarıp, "Ey ahiler!" dedim. Dövüşü koyup baktılar. "Şu halinize yazık hay! Ali Bey oğlanlarısınız." Nasıl bir iş ettiklerini azıcık anlayıp toparlandılar. Belki benim gibi cenazenin ikindi sıcağında kokmaya başladığını yakından duydular ve eğlenmeye mahal yoktu bildiler. El uzattım, küçüğü aldım. Büyüğü çıkmadan babasının kanlı yüzünü öptü, kendi çıktı, ağzında kalan kararmış kanı sileyim derken yüzüne gözüne bulaştırdı. Yel gibi esti, sel gibi aktı, kum gibi savruldu, evinin yolunu tuttu.

Küçüğe baktım, babasının mezarı başına çökmüş utançla ağlıyor, omzuna uzanan tanıdık ellerde teselli arıyordu. Amcaları Sevindik oğlu Koparan Bey, yücelerden kopan kayalar gibi peşine düştü gidenin, balta kesmez bıyıklarının arkasından "Hay Zülfü oğlan!" diye bağırdı. "Atana bir pare toprak ataydın?"

Yiğit eslemedi. Anası, Ali'nin karısı Miru Hatun da oradaydı. Yüzündeki kara kâfir yaşmağından gözlerini ve hislerini seçmek güçtü. Ama bilirim ki tülbent olmasa dahi güç olurdu bu iş: Zira ağlamaz gülmez, şaşırmaz ürkmezdi.

Koparan Bey kadına, "Oldu olacak kırıldı nacak," dedi.

"Bugün yasımız var ise yarın düğünümüz olur, kardaşımın ehlini darda komam evelallah."

Deminki küçük kardeş başını hüzün kuyusundan kaldırıp amcasının söylediklerine bir an kulak dikti. Zeliha Hatun –ki Koparan Bey hatunudur– elindeki bir kâse kıyılmış soğanı Miru'nun yüz örtüsünden içeri verip fısır fısır, "Bir damla yaş kıl, ayıp ve günahtır," diyordu. Miru Hatun çekip gitti, Zülfü oğlanın ardı sıra. Gerisinden kara kâfir donunda bir başka hatun yürüdü, iki kişiyle. Sofiya Hatun derler imiş, Tuna ötesinden bacısının acısını duyunca varıp gelmiş çok belaya katlanıp.

Koparan, "Bu karı da nerden geldi," dedi oğlu Boğa'ya. "Kimdir nedir bir..."

Derken, "El-faaatiha!" denildi, herkes ve her şey sustu. Yalnız Ali Bey'in zırhı üstüne düşen toprak ve çakılın şakırtısı kaldı.

İbadet esnasında şeytan –lanetullahi aleyh– insanın aklına türlü oyun getirir derler. Rahmani'r-rahim demeye kalmadan iblis aklıma girdi. Zülfü oğlan kardeşine "sana bir abdest veririm ki" demişti, "bir daha bozulmaz" hem de. Bozulmaz abdeste gasil demezler mi ey Barak! Önceki güzün o meşum fetvayı soran, "kardeşimi öldürürüm Sultan Mehmed kanunu için, münasip mi?" diyen, ha şu zirzop belhop Zülfü oğlan değil midir? Allah aşkına şunu bir ele getireyim ve sualin cevabı ne imiş belleteyim.

"Amiiin."

ZÜLFİKÂR

III
Ali Bey ile Tanışıklığımızı Beyan Eder

Sevindik Bey, merhum babam Otacızâde İlyas Çelebi'nin tekkesine bel bağlamış sadık müridiydi. Oğlu Ali Bey, akın kılıcını beline sarmaya babamın tekkesine gelmişti, o sıra yüzünde tüyler yeni yeni bitmede. Koçyiğide "Dilin pek, elin tek, belin berk tut," diye nasihat ederken, ayakta durabilsin diye, ihtiyar babamın koltuklarına dayanmıştım. Sonra iter gibi sıyrıldı benden. "Sen var yörü, anana kazan karmaya yardım et!" diye çıkıştığında misafirlerden müsaade isteyip kıçın kıçın çıktım. Bir koca âdem, önünde âlemin ayakta durduğu kadı efendinin biri, ihtiyar babasından insanlar önünde saparta yiyor.

Hali gördü Ali Bey, kuytuda beni buldu. "Nerde azar orda nazar efendi," dedi. "Atanız siz çıktıktan sonra zatınızı hayli övmüştür."

"Över övmesine amma püzevenk diye," dedim. "Kodoş manasıyla mı, kılavuz mu, var sen bil." Ali Bey'de latife ve

şakanın karşılığı yoktu. Selam verip baş eğip atasının yanına yollandı. Bir kısa sohbetle beğenmiştim onu. "Hey yiğit, kılıç bağın hayrolsun," dedim arkasından. "Akşam ile haneme gel de şeref ver, helva sohbeti eyleriz, Hamzanâme dinleriz, birkaç yâren daha gelir, tanış biliş oluruz." Ali Bey gönül kırmazdı, geldi, sohbetin kandili oldu, sessiz ama aydınlık, susup oturdu.

Bizim civarda "gönlü inançlılar kardeş yaratılmıştır" deyip kimse hanesini haremlik ve selamlık diye bölmezdi. İkilik hanede, devlette, cihanda ve Tanrı katında uğursuzdu. Ama ayrılmalıymış meğer! Kızım tabla ile sofraya ekmek ve tuz getirdi, tuza bir parmak banıp ağzımıza götürmeye kalmadan Ali Bey, biriciğimi görüp sevdalanmış. Çok konuşmayı ve âdem meclisini sevmediği, elini kolunu nereye bırakacağını bilmemesinden anlaşılan bu merdümgiriz can, "ileriki işret haçan?" diye sual eder dururdu. Sonra bir zorlu akına gitti, uzun vakit gelmedi.

Şimdi, "Bu bahsi kaleme getirmeye haya etmez misin koca deyyus?" diyenler olur. Ama bilinmeli ki görünüşü felek celladı Merih'e benzeyen bu yiğit, gönlünün ışığıyla altın kalkanlı güneşe eşti.

Ali Bey, ilk seferinden, terkisine başlar asarak dönmüştü. Vardı geldi, gene çiçekli soframızın yabanarısı oldu. Babalarımız birer birer göçtü, bizim yârenliğimiz kaldı. Meclisimizde Kıssahan Demreli Dumrul, "Hak dostum Hak!" diye destana başlıyor, dinleyenler kavgaya tutuşan Bedî ile Kasım kardeşlerden hangisi galip gelir diye tartışıp soruşuyorken Ali Bey, Aynişah Sultan başında örtüsü elinde tepsisi ile ne vakit gül suyunu sunmaya gelir diye bakınırmış. Hamza kılıç çeker kâfiri ikiye böler, Ali Bey canını ikiye bölüp matlubunu gözler, o içeri girer girmez gözlerini kaçırırmış.

Şiir-i münasip

Yiyenler bağ-ı hikmetten yemişler
Vaktinde kaçmak erliktir demişler

Onu kızıma bir sineğin tek kanat çırpışı kadar bir vakitten uzunca bakarken görsem, vallahi pabucu eline verirdim, billahi âlimin kılıcı yok demez sivri kamışı gözüne değdirirdim. Neyse ki öyle bir edepsizlik edemezdi, Sevindik oğluydu. Bu iş uzadı deyip, Hamzanâme'yi sonraki haftanın işret gecesine erteleyip Aynişah'ı bir köşeye alıp yüreğini yokladım. Biricik kızım, merhume karımdan ve zeytin gözlü anamdan bana yadigâr, anamla dağlarda yoncalar topladığımız günlerden yüreğimde kalan bir esintidir. Hiç kızmadım "he" dediğine. Bu işi bir hale yola koyalım derken duyduk ki Ali Bey kırklara karışmış. Temeşvar Kontu Kindar Kinis'in –Tanrı lanetini üzerine daim eylesin ve onu cehennem ateşlerine odun eylesin– bir nice akıncıyı kıyma edip, başlarından ulu kuleler diktiği seneydi. "Ol başlardan biri dahi Ali'nin m'ola?" dediler, yüreğimizi ezdiler.

O sıralar [–] derler bir belde vardı, avam içre adı Paşa Bucağı, Tuna'nın yukarısında, gün doğusunda. Orada Bidinçe'yi ve bir nice vilayeti içine alan bir sancak merkezi kurulmuş, başına padişahın kapısı kullarından Gedik İsa Bey alaybeyi olmuştu. Babamızın civardaki namını duymuş, tekke ve türbesini ziyarete gelmişti. Gelince beni görüştürdüler oğludur diye. Sonra arada hiç münasebet yokken, herhalde yüce bir silsileden gelmediğini bildiğinden, civardaki makbul bir şeyhin torununu, biricik kızımı soyuna dayanak edip yörede sevilmek istediğinden "Allah'ın emri peygamberin kavli," dedi. Biraz vakit isteyip özür diledik, kızımla uzun müddet istişare ve istihare kıldık. Bir zaman sonra "hayrolsun" demeli olduk.

Ali Bey çıktı geldi, sanki İsrafil borusunu üfledi de İsa aleyhisselam arza indi, iki cami arasında kalmış beynamaza

döndüm. Aynişah'ımın yüreğine ikilik düştü. "Ali'yi bir kez gaip bildin," dedim. "Gayrı öyle bil. Öteki türlü gümüş adımız bakır olur."

Bu sırada Ali Bey gelip gidiyor, olan biteni bilmiyor, evliliğin yararları hakkında görüşlerimi sorup gerdek yolunun çakılını döşüyordu. Hatta fakire mütemadiyen rüyalarını yazıyordu.

Mektub-ı rüya-yı Ali Bey

"Saadetli pederim. Bu gece düşümde gördüm ki bir ak sakallı bademgözlü âdem yerde, dere gibi bir kara su içinde inleyiben kıvranır. Yanına varıp bakarım ki göbeğinde bir burgu, bir çınar fidanı imiş, suyu emdikçe büyür de büyür, ta arş-ı âlâya erer, güneşi yıldızları kapatır, kürre-yi arz cin sarayı. Allah Allah der iken bir balta görürüm kuşağımda. O bey yerde kes diye yakarır. Varır keserim dallarını, gene biter. Kökünden, der. Köküne vururum amma öyle kalındır ki dersin kilise direği, demir işlemez. En son boynunu vurup âdemi rahata koydum, kan ter içre uyanmışım. Ne buyurulur?"

Mektubu elime ulaştıktan sonra, Tuna suyu kenarına, Bidinçe'nin limanına bir ikindi vakti namazdan sonra gel diye rica yolladım. Vardı at üstünde, kürklere sarınmış bir tamu canavarı gibi geldi. Balıkçılar mersinler tutmuşlardı, dirgenlere takıp ikişer kişi omuzlayıp yürümekte, "Bay olduk, havyar tarlası bulduk, Kadı Efendi öşür talep eyleme ki av kazancıdır," diye çene çalmakta, aramızdan ıslak ve mesut geçip gitmekte idiler. Uğur bereket günüdür deyip sözü dile verdim.

"Bak a Ali Bey. Bacaklarım mariz. Ne anam var ne babam ne de bir yârım, cümlesinden yadigâr bir Aynişah varım. Ayağıma abdest suyu dökmeye bir kimsem yok. Kul cariye almaya gücüm yok, bir düşük payeli kadıyım."

Ali atından hiç inmedi, sanasın ki bitişiktirler. Yüzünün

aynasında bir belirsizlik okundu. Rüya işini konuşmaya geldik sanırdı zahir.

"Rüyanız için geldinizse," dedim, "Hayrolsun. Ama devletlüler ile başınızın iyi olmadığına delalettir. Gaipten sözüm yok. Fakat bilin ki buraya rüya yormaya gelmedim, kızım..."

Ali Bey, "Kadı Efendi, merhum babanız sizi neden sevmezdi?" deyiverdi birden.

Şaşaladım. "Sevmez değildi ama bağrına da basmazdı hani. Sualin sebebi nedir?"

"Tanış olduğumuz gün sizi bir pek paylamıştı ağyar önünde. Aslan eniğini yedirir mi?"

Ne münasebetse. Akın erenidir, Allah Allah demekle esması başına sıçramıştır deyip açıkladım: "Merhum pederim, Allah'a giden yol türlü türlüdür, belki bin yoldan varılır derdi. Gece gündüz ak yazılı yudumlar, sarı macun çiğner, dirlik otu tütsüsüne burun dayayıp başı kandil olunca Hakk'ı buldum sanırdı. Anam beş vakit olmadan Rabb'e varılmaz der, onunla çekiş dövüş eder, sonra başını kırlara vurur, şifa otları devşirirdi. Babam postuna oturtacak halife diye beni görmek isterdi, ben anamla ot böcek toplar, yılanları kuyruklarından tutar silker, kıkırdak komayıp yağından tiryak etmeye kazana koyardım. Babamın küf kokan nemli postu kıçımı ıslatır, kar kuyusu tekkesi tenimi soğutur, yün hırkası kayır kuyur eder, içimi tırmalardı. Anamla ocakta kazan karmak ısıtırdı içimi. Merhume göçmeden önce, kadı olasın, âleme âdil hükmedesin, kardaşın dahi olsa kayırmayasın diye vasiyet kıldı. Ben de onun dediğini yaptım. Belki babam beni bağrına basmadıysa bu yüzden. Hak rahmetini üzerlerinden esirgemesin."

"Keşke ata mizacı alsa imişsiniz, belki söz eri olurdunuz," dedi. Yular çevirip gitmeli oldu.

"Erkek aslan aslan da dişi aslan aslan değil mi?" dedim ardı sıra, deprenirken durdu. "Hem senin yâr diye talip olduğun kişi, dişi cinsinden değil midir? Ne var ana yolu tutmak-

ta? Sizin valideniz de en az benimkisi kadar temizdir misal. Babanız öldükten sonra niçin kapısına varıp mübarek elini öpmediniz? Yazık değil mi o kadıncağıza, babanızın göçmesi üstünden bunca eyyam geçmiş, bir yoldaş buldu ise günah mı? Allah yasak mı etmiş? Anasına hürmeti olmayanın karısına hürmeti hiç olmaz. Bu iş olmaz Ali Bey!"

Ali Bey, ne diyeceğini bilemedi. Sonra bir "deh" savurdu, havada tek nalı tozu kaldı. Bu it dalaşına nerden girdiydik, melun şeytanın işi, kelamı yârden evlattan ana babaya getirdik, bir kardaşlar kaldıydı. O, anası evleneli Koparan ağasıyla kavgalıydı, ağası kendi gibi bu işe karşı çıkmaz diye. Sonunda ana ata göçer, ağa kardaş kalır deyip sünneti tuttular, küslükleri uzun sürmedi.

Bir zaman sonra âlemin eteğine sığındığı Bayezid-i Velî Han hazretleri Belgrad üzerine sefer eyledi. Ama nasip yok imiş, çeriyi gerisin geri çevirdi. Sonra akın erlerine buyruk saldı, bu kale düşene kadar çevresini ve yollarını vurun, taşrasını kırın, aman vermen diye. Sevindikli şahinleri gayri dalda duramaz oldular. Koparan Bey akın toyçasıdır: Başlarında ulu akın beyi olmadan boru çalıp çevre akın oymaklarından yüz yirmi süvariyle haramiliğe çıktılar. Bu yüz erlik gidişlere neden haramilik mecaz kılarlar, hiç bilemedim. Üstelik arada ahit bulunmayan kâfir ülkesinde çalıp çırpmak helal sayılmıştır. Bu erenler bismillahsız ata dahi binmezler, harama el uzatmazlar ama içten içe ettikleri işin garibi vurmak olduğunu sezerler olsa gerek, vallahuâlem.

Belgrad taşrası vurgununda birçok akın eri o kadar mal ve ganimet ile döndüler ki, âlemin payitahtı korunaklı Konstantiniyye şehrinden buyrukla bu fakiri beşte-bir yazıcılık hizmetine koştular. Beş esirden biri olan ve adına pençik denen savaşkan oğlanları akın ehlinden alır, defter eder, Dersaadet'e yollardık. Bidinçe'nin kadılık konağımız önüne bir sedir atıp

önüme peştahtayı çektim. Tozlu bir yaz günü, at ayaklarından ve kalabalıktan kalkan tozu yuta aksıra, herkes ne esir getirdiyse sırayla defter etmeye başladım. Bir nice yiğitten sonra Ali Bey geldi, evvel yüzüme bakmadı. Zincire bağlı iki tutsağı vardı. Biri narin boyunlu bir taze kız, diğeri nevcivan İslav delikanlısı. Herhal bu ikisi kardeşlerdir dedim.

Ali Bey, cariyeyi çözüp önüme diz çöktürdü. "Bu size armağanımdır Kadı Efendi, son münakaşamızın özrü ve kerimeniz yerine mübarek ayağınıza abdest suyu dökecek kul diye kabul eylen. Diğer yağız er dahi padişahın olsun, kanun üzre keçeli çeri yapsınlar."

"Ali Bey, eyvallah, sen dahi hatamız olduysa bağışla. Ama yeri midir? Kızcağızı kaldır."

Ali Bey aldırmadan, akçasını elden ay yüzlüyü yerden kaldırmadan gitti. Akın eridir, anca böyle gitmesini, su misali akmasını bilir. Pençik diye verdiği oğlanını yazdık. Cariyeyi de bereketsiz İsmail ile –zamparayı "elini ipe çek" diye bir katı tembihledikten sonra– konağımıza yolladık, kızımız Aynişah'ın yanında narin döşeğe oturttuk. Kız giderken demirde kalan oğlanla epey ağlaşıp yaka paça yırtıştılar. Esir taifesinde sızıltı çok olur, benim gibi yufka yürekliler için en iyisi aldırmamak. "Nevbet kimde ise deh gelsin erenler haydeee!" diye bağırıp "mürekkebin isi uçar, vallah sabaha kadar kırkar pare tükürseniz yazmaz," diyerek yorgun erleri aceleye getirdim.

Üç hafta sonra Ali Bey'e Kamburlu Dağ eteğine gelesin diye rica yolladım. Vardı geldi. Kar yücelerden kalkmamıştı, rüzgâr Yezid nefesi. Yine de güneş sipahisi, piyade toprağın pamuk kalkanını şuleden mızrağıyla deliyordu. Yanımda Miru kız da vardı, kaputlara sarınmış, at üstünde titrer dururdu. Kızım Aynişah ile üç hafta bacılık edip şöyle böyle bir Türkçe bellemişti. Şimdi Ali'ye meseleyi bütün açıklığıyla anlatmak lazımdı.

"Bak a Ali kardaşım," dedim, "Seninle ortamızda gizli saklı yok, bir kâseye kaşık sallamışız. Seni kırklardan oldu dediklerinde Aynişah'ı Gedik Bey'e nasip ettik. Haftaya düğün vardır. Ricamız, bizi affeyle. Bu cariyeyi kendine yoldaş kıl, güzellikte eşsizdir, belki kızımdan bile."

"Bizi her gülün bülbülü mü sanırsınız?" dedi. "Hani ya ayağınızda illetiniz vardı?"

"Var elbet kör olasıca illet. Ama ibrik tutar kişiye bundan kelli lüzum yok. Şu son pençik yazıcılıkta elime bir kör köle girdi, kelle kulak yerinde. Onunla işimi görürüm. Miru kızı da senin üzerine cariye yazdım, bilesin. Ola ki bir yavrunuz olur, nikâhınızı kıyarım, hatunun altındaki atı da düğün armağanım sayarsın."

Kızın atının yularını Ali Bey'in önüne saldım. Son dileğimizin dostluğun devamı olduğunu ve kızımın da hayır dualarını ilettim, "Allah'a emanet," deyip tırıs yürüdüm.

Ali Bey ardımdan ses verdi. "Dileğiniz kabulümdür, selam edesiniz. Amma öldüm yittim diye değil, hep ölürüm yiterim, hiç yaşamam diye, yaşamamla ölmem denktir diye onu ağyara verdiniz. Hem de bir nesebi belirsiz devşirme paşasına ki, kadılıkta çabuk yükselesiniz, belki adınızı kara defterden sildiresiniz!"

Atını kaldırıp gitti. Miru kız sersemledi. Göz ile işmar ettim. O da Ali Bey'in peşinden sürüklenir gibi at tepti. Yürekte sayısız dikenler bitti.

IV

Fetva Sorucu Zülfü Yiğit Nice Bir Oğlancık idi?

Ey aziz işit ve haberdar ol, bu fasla değin görüp duyduklarıma istinaden yazarım. Yine belki sezdiklerimi söze katarım, ama bilinmelidir ki bu yoksulun perişan satırları, Zülfü

ve kardaşının ele girdikten sonra on iki günde anlattıklarına ve o hasım dediğim adamın macerasını yazdığı birkaç dağınık tomara dayanır. Gene fakirin görüp işittiği varsa onlar da yazılmış olacaktır. Eski vazifemden kalan kimi evrak şu sıra yanımda değil ise bile akıl defterimde sureti bulunanlar benimle gurbete gelip burada beyaza geçirilmiştir. Yazacaklarım, tarihçilerin hiçbir işe bizzat şahit olmadıkları halde olan biteni hepten görmüş gibi anlatmalarına şekil itibarıyla benzerse bile o ikiyüzlülükten hayli uzaktır ve meddahların yalan söylemeyi bir sanat sayıp utanmazca bire bin katmalarının günahından ârîdir, vesselam.

Miru Hatun'u Kamburlu Dağlar'da koymuştum. O da boyun büküp yeni efendisinin peşinden at oynattıydı. Bidinçe hamamında döşü dübürü ağarmış gıybet softaları anlatırlardı: Ali Bey, kapısında yatan bu zühre yıldızını "ay görmüşün yıldıza minneti yok" deyip kapıdan çevirdi. Sonra yiğitlik elvermeyip kimsesizi kar altından baba ocağına aldı, amma velakin odalarını ayırdı. Nevruzda yanına azık verip "Sılana dön," buyurdu. Kız kimi kimsesi kalmadığı ecilden, dillü dilince, kalmaktan öte çaresi kalmadığını söyledi: "Cemî yurdumu ağanla bir yaktın ya, nere varam?" diye. Ali Bey'in inadı kırılıp köy imamına nikâh kıydırdılar.

Kızcağız fakirhanemizde yattığı günlerde Aynişah'ıma anlatırmış: Tuna ardında asil bir banın yetim kızı olup yedi köy ile iki ulu kale, atası soyuna itaate yemin kılmış diye. Sözün kısası, Ali Bey virane içinde hazine bulmuştur, ama kuyumcu değil demircidir. Miru ise çok erken yitirdiği babasının bir suretini Ali Bey'de görmüş, atası ölüp her şeylerini kaybettikten sonra iyice ceberutlaşan anasının kahrından kurtulmuştur. Zülfü'nün beyanına göre kadının, kocasına kimi zaman "baba" diye hitap eylediği olmuştur.

Zülfü oğlan dünyaya geldikten sakalı bitinceye dek babasını hepi topu üç beş kışta gördü. Gerçekten o yıllarda Tu-

na'nın ötesi ve gün batısı yönünde birçok akınlar ve büyük vuruşmalar vardı: Kırbova, Dalmaçya, Leh diyarı akınları, Venedik keferesi ile vuruş süngüş ve kelle koltukta casusluk işleri. Ali Bey döşekte yatıp beşikte oğlan avutacak vakti bulamadı. Aynişah'ıma koca olsa, yavrumun da görüp göreceği bu kadardı işte.

[–Kurt yenikleri–] ve bunların köyleri üç ocaktır. Sevindik Bey'den kalma tek katlı köhne konakta Ali Bey, ganimet malıyla bina ettirdiği yeni evde Koparan Bey, karısı Zeliha ve oğlanları ile durur. Duvarları hepten beyaz kireçtir, ama bu fakir gördüğü sırada Ali Bey'in evi yer yer kararmada ve sıvaları dökülmede idi. Köyün çevresinde bir cevizlik ve pek bakımlı olmayan üzüm bağları vardır, avlularında doyumluk bostanları, ağıllarında beslenecek kadar et ve süt alabildikleri yağlı koyunları, keçileri. Gecelerde çoban köpekleri ürür, horozlar guk guk eder, atlar tavlalarda deprenir, kapı önünde ciğer uman kediler inileşir. Orta yerde bir talim toprağı uzanır, demirhanesinde çelik eşya yıldırar, etrafta kaygulu dağlar rüzgârın ıslığını çalar, gün batısında gâvur serhaddine varan bir yol yatar, Bidinçe kaza yolu kenarında bir küçük taş mescit. Sevindikli'nin olancası budur.

Zülfü oğlan Sevindik köyü mescidinde imam yanına mektebe gitti, amcası oğlanları ve çevre köylerden iki üç kız dahi gelir giderdi. Burada elifi belleyip Tanrı kelamını söktü. Sonra Bidinçe'ye haşiye-yi tecride varıp yazmayı, fıkhı, hadis incelemeyi ve tarihi hafiften okudu. Sonradan bunalıp mektebi koydu, taşa çıkan keçinin ağaca çıkan oğlağı olur sandı. Bileğine ağır gelen kılıcı kuşandı, beline sadak astı, köy meydanındaki talim sahasında kabağa ok atıp ağaca kılıç çaldı, boyundan iri yağız atlara semer vurdu. Medresede sarığa misvak sokan geyik suretlilerle kötü geçimli olup vuruştuğu olurdu. Zülfü oğlan ince bileklidir ama tabanı berkitmiştir, dövüşlerde çoğun mağlup olduğunu ve kılıca kudret ye-

tiremediğini bize itiraf etmiştir. Gerçekten kardaşından bile kötek yemişliği vardır.

Zülfü sevdavî mizaçtır, teni soğuktur. Vücudunda safrası bol olduğundan derisi solgun, bedeni ince, kemikleri ağır, gözü uykusuzdur. Başı kederli, yüreği bunlu, ince fikirli ve maziye düşkündür. Gözlerinde remed denen kara perde illeti çıkmıştır, daim şişer kapakları, kızarır, ışığa çok bakamaz. Bu yüzden anası, gözlerine rüşena sürmesi çekip gül suyu damlatır, inciğine hacamat yaptırır. Amcazadelerinin kendisiyle "sürmeli" diye eğlenmesine pek bozulur, onları hiç sevmemesinin sebeplerinden biri de budur, dediğine göre. Anası onun soğuk mizaçlı olduğunu bilip vücudu ısınsın diye aşına bol zahter, karanfil ve kimyon katar; erişte aşı, koyun etli, dere otlu nohut ve yumurta lokması gibi sıcak yapılı şeyler yedirir. Yazları çok bunalan bu oğlan ağzında reyhan çevirmeyi iptilaya dökmüştür. Mahkememize geldiğinde dahi ağzı taze reyhan kokardı. Hâlâ ondan bahsederken burnumun ucuna rayihası gelir.

Bir gün medrese rahledaşlarından birkaç mercimek sofusu bir mübarek günde kapılarına vardı, "Sizin mescitte ders okuttuk, ille para," dediler. Anası Miru kadimden İsa dinini tutsa da sevaptır deyip birkaç akça verecek oldu. Zülfü olmaz dedi, geyiklere "Ben dersinize varmadım, varanların da vay aklına, pok yen!" deyip ok saldı, elebaşlarını kaba etinden vurup sektire aksata köyden çıkardı.

Amcazadeleri bu hadiseden sonra ona "anasına benzedi, hem gâvur hem dişi" dediler, mescide varmaz, kılıcı kaldırmaya takati yok. Anasının adına köylünün dilleri dönmez: Miru diyecek yerde Mihrü derler ama haylaz emmizadeleri yok mu, onlar sırf itlik olsun diye Zülfü'nün yanında "anan mîrî" diye eğlenirler ki devlet malı demektir. Böyle deyince Zülfü amcasının oğlu Boğa'nın yüzüne bir şamar patlattı, sonra şakağına topuz yiyip kızıl şerbeti kara toprağa aktı.

Zülfü yiğit görünce bunca işi, nasıl bilemesin dişi?

Bir an evvel akın eri olma talebi babasının "daha toysun" demesi ve kalkanla yüzüne vurup onu yere yıktıktan sonra "bilemedin hamleyi" deyip bozması ile savsaklanmıştır. Ezan-ı Muhammedî kulağına okuduktan sonra üç kere "Zülfikâr, Zülfikâr, Zülfikâr," demelerine rağmen köye yazıcı geldiğinde deftere namını Zülfü diye yazdırdılar, kıvırcık saçlarından sebep. Bu dahi onun yüreğine gam gussa olmuştur, "Yüce görklü sanımız var iken bir köçek ismiyle defter ettiler," diye. Kanı deli aktığında ve beli suyu dışarı vardığında bir gönül muhabbeti kuramamış bakir oğlandır. Olanca ömrünü anası Miru Hatun'un yüzünü güldürmeye adadığını söyler.

Zülfü'nün buna bir misal olarak anlattığına göre, bir yaz günü anası tutmaç pişiriyordu. Su tükendi. Pınara gidip almak olmaz, daha yoldayken akşama kalırdı. Yengesine varıp el açmaktansa kuyuya girip dibi kazmak yeğdir deyip küreği kovayı içeri attı, kendisi peşinden ipe tutunup girdi. Hatun, kuyu suyunda kıpırdayan ay ışığı gibi evmeye başladı. Balçığa kürek vurup su çıkartacak, çıkan suyu kaynatacak, üstünü ve dibini döküp ortasını aşa katacak. Allah'ın işi bu ya, avluda oturup ağaç topacını kırbaçlayan Zülfücük anasının çığlığıyla neye uğradığını şaşırdı, aşağı bakınca gördü ki adam bacağı gibi bir yılan zavallı karıyı sarıp sarmalamakta. Zülfü delisi baş aşağı içeri daldı, boyun burun kırıldı. Ama o ancağızda soğuk yüzlü canavar anasını saldı, çocuk başı iriliğindeki deliğinden içeri akıp gitti. Zülfü oğlanın reyhan çiğneme âdeti o yılanı kaçırmıştır, cümle haşerat bu ottan ve kokusundan kaçarlar. Oğlanın kırık kemiklerini bir çıkıkçı kocakarı sağalttı sonra. Zülfü ensesinde bu hadiseden kalan derin nişanı sorgusunda göstermiştir. Allah her anaya böyle oğul versin, bir tek akıbet benzemesin.

V

Nice Oldu ki Zülfücüğe Soluduğu Nefesten İkrah Geldi?

Bidinçe'de ve çevre akın köylerinde bir davullu okuyucu dolaşır, bağırıp çağırır oldu: "Sultan Selim Han sancak şehri Trabzon'dan kalkmış, gemi ile Kırım'a varmıştır. Kayın babası Tatar hanı Giray Han, leşkerini damadının ardına vermiş ve cengaverimiz Rumili diyarına devlet niyetine yular döndermiştir. Bu diyarda garip kalan ne kadar kılıç eri, vatan içre gurbet çeken merdümzâde var ise ardına geleler, büyük vaat vardır." Koparan ve kardaşı Ali Bey, Şehzade Selim Han –kabri nur olsun– uğruna derilip toplanan akıncılar seline katıştılar, Tuna boyunca atlarını Karadeniz kıyısına akıtıp sonra Edirne'ye doğru bir çatlak buldular. Bu da başka bir hikâyedir.

Erenlerin yoklukları iki bahar arasında olmuştur. Bu sırada köyde erkeklerden ergen Zülfü ve akranı emmizadeler kalmıştı. Zülfü'nün yengesi Zeliha, "Bugün bizim Hatçe'de bir hal var, gece naçar kalırsam sana gelir çağırırım," diye Miru'ya söylemişti. Hakikaten gece ile kapının ince tokmağı hızlı hızlı çalındı. Miru, yatak odasından sofaya geçti, başına Denizli işi bir tülbent sararken oğlunun odasına baş uzatıp aralıktan, "Telaş eyleme," dedi, "Yengendir. Bir Hatçe kıza bakayım, birkaç nebat karayım, gelirim."

Zülfü zaten kışlık kadife yorganını uykusuz kollarıyla güç kaldırmıştı, anası içini böyle teskin edince yeniden yumuşak ve sıcak ağırlığın altına kendini bıraktı. Odasındaki mangal sönmüştü.

Bir tavşan uykusuydu. Sonra birden üşüdü. Bir gözünü açmaya mecal kıldığında mangalın ince bir esintiyle için için parladığını gördü. Don gömlek kerevetten fırladı. Kapı açıktı. Taşlıktan sokağa çıktı. Karşıda, amcasının evinde kan-

dil ve mum yanar gibi değil, kör gözü. Anası nereye gitmiş ola? Sağına soluna bakındı. Köpekler dağa doğru ürümede, eteklerde bir meşale ataşı hoplaya zıplaya yürümede. Zülfü atının ensesine tutundu, çıplak sırta kıç koydu ve süvariliği şimdiye dek hiç beceremediği gibi becerip dağın yolunu tuttu. Doruğa tırmanan ateş topuyla arasında bir ok atımı mesafe vardı.

Zülfücağız, sırtında beyaz iç gömleği, kara gecede ak yıldız gibi kayıyor, iç donu ve yalıncak ayağını demir rüzgâr, sivri dişli tazı olup kapıyordu. Çok yol gitti, ateş topunu gözden yitirdiğinde ay dededen medet diledi. Ortalık ılık toprak kokusu, yağmur sonrası, kanatsız bütün hayvanatın nereye varsa kalır izi. Birkaç nal izi gördü, oraya sürdü. Atını bir uğrun yere bağladı. İndi çıktı, aktı esti, üryan tenle sivri çalılıklara sürtünerek geçti, yalın ayak bataklıklar üzerinden semender misal tıpır tıpır yürüdü.

Bir yatsı namazı kılınıncaya kadar zaman geçtikten sonra, kara kıl çadır önünde bir meydan ateşini yanar buldu, üzerinden şırıl şırıl su akan bir sivri kayalığın önüydü. Ağaçlara katıştı, vardı yanaştı, gizlenip olan bitene baktı. O gelene kadar her ne olduysa olmuş, anası bir minder üzerinde oturmuş, karşısındaki âdem yerde bağdaş kurmuş, hatuna bakıyordu. Zülfü'nün ne kını ne kılıcı ne sadağı ne yayı ne cevşeni ne kalkanı yanında. Yerden bir taş aldı, adama usulca yanaşıp aniden atılırsa başını şeftali edip anasını kurtaracağını hesapladı. Bir adım, iki, üç derken bu adamın elindeki kâğıda bir hatun resmi nakşettiğini gördü. Herif bir anasına bakıyor, bir kâğıda... Olan biteni anlamak istedi Zülfü, durdu. Adamın ak sarıklı başını, kızıl şalvarını ve neftî mintanını seçti, tahin rengi sahtiyan çizmeleri, kor ateşte hortlak gibi ışıldayan mavi gözleri. Ormana bakıp hışırtılara kulak kesildi adam, gözleri çipil gök renk, doğrusu bir gözü demeli. Herif gene elindeki kâğıda yumulunca bir adım daha attı oğ-

lan, yalıncak tabanına çuvaldız gibi bir diken boydan boya battı, haykırmamak için kendini güç tuttu.

Zülfü hedefine yeterince yaklaşmış olmasına rağmen anasıyla yabancının konuştuklarını su sesinden ötürü boğuk duyuyor, tastamam seçemiyordu. Sonra adam kalktı, anasının nakşını çizdiği tomarı öpüp sefil başına koyduktan sonra kuşağına soktu, bir başka kâğıdı bir taşın altına bıraktı. Destarını bir anlığına çıkardı, hafifçe eğildi, kadının ayağı değdiği yerden bir tutam toprak alıp öpüp başına saçtı, atına binip yıkıldı gitti. Anası da kalktı, gözünden inciler dökülüyordu.

Yüreğinin acısı tabanının sancısını bastırırken Zülfü, gerisin geri ayak basıp atına ulaştı, ormandan çıktı, bataklıktan geçti, atı tavlaya bağlayıp üstünü başını yıkayıp yatağına girdi. Topuğundaki diken zonkluyordu. Nasılsa uyuyamayacak. Anası belki geri bile dönmeyecek. Derken kapının kapandığını duydu.

"Aslanım, uyudun mu?"

Zülfü sesini toparladı. "Uyur idim..." Bir süre sessizlik oldu. "Nerede kaldın?"

"Hatçe... Epey ağrılanmış, ona baktım."

"Nesi varmış?"

"Kız hastalığı, söylenmez. Uykuya dal, bismillah de, Muhammed'e, İsa'ya sığın. Ayağını dışarı salma, şeytan gelir yalar."

"Şeytandan korkmam. Besmelemi çektim. Duamı kahriyyemi okudum."

"Kahır etme, gönlüne ağırlık verir."

"Şeytana ve onun yoluna varanlara ettim. Allah rahatlık versin."

Gitti Miru odasına. Zülfü öylece sabahı etti.

Sabah don zıbın üstüne çizme, potur, yelek giyindi, omzuna bir sincap kürkü, başına al börk takıp bir akın eri gi-

bi meydana geldi, kılıç üşürüp tahta talim adamıyla kavgaya girdi.

Ardı sıra biri: "Öylesine vuruyorsun ki talim edecek ağaç kalmayacak Zülfü oğlan!" dedi. Amcazadesi öküz yüzlü Boğa idi bu. "Sonra ağaç diye seninle talim etmek zorunda kalacağız, biz akıncı olacaklar. Sen nasılsa ananla kaftan dikecek olursun, tahta bize gerek." Yanındaki üç yaş küçük kardaşı Hüsam ile ellerini kuşaklarına tıkıştırdılar, kas kas gülüştüler.

Zülfü, kurşun misket atar gibi "Bacınız hastalanmış..." dedi.

İki karındaşın suratı düştü. "Sen ne bilirsin bre? Bacımızı mı izlersin hay!"

"Bre şeytan görsün!"

Boğa topuzunu çekip Zülfü'nün üzerine vardığında kara kestane saçları yemenisinden dökülerek gelen Hatice, "Ağam," dedi. "Neylersin? Dur. Anam... Aşure kaynatmış, Zülfü bunu al, yengeme ver. Dün bize varıp çok şifa eyledi. Bir şeyim kalmamıştır. Sağ olsun." Zülfü çömleği alıp kıçın kıçın eve yürüdü, Boğa'nın peşi sıra gelip gelmediğini gözledi. Avlu kapısını ayağıyla vurdu. Kalbi güm güm atıyordu.

Zülfü çömleği aş damında tezgâh üstüne bıraktı. Anası konuşmuyor. Demek gerçekten Hatice'ye gitmişti. Ya o gece gördükleri neydi? Ateşi mi vardı uyur iken, kara düş mü göstermişti kör şeytan, cenabet uykusuna mı dalmış idi? Yok. "Hep de kâbus görürsün kara kafam, bir de ahu görsen," deyip bu işin rüya boku olduğuna inanıp taşlıktaki iskemleye oturdu, derin derin soludu, bir ayağını diğer dizinin üzerine atıp ellerini ensesinde kavuşturup gerim gerim gerindi. "Hatçe'ye varmış işte, hastaymış, kız hastalığı. Ne idüğü bilinmez bir âdem kaçırmadı anamı dağa, dokunmadı namahrem, el sürmedi bir kimse, nakşını yapmadı namusuyla oynar gibi. O sadece nebat karmaya, şifa vermeye gitti, yengem kızına."

Böyle düşündüğünü söylemiştir Zülfü beyanında. Ama şunu da eklemiştir: Böyle tek ayağı dizinde, elleri ensesinde, börkü kucağında gevşerken topuğunun sızısını duydu. Sersem oldu. Ayağından çizmesini fırlatır gibi çıkardı, iç ediğini soydu, topuğu kıpkırmızıydı, bir dikenin orta yerinde kirli sarı bir cerahat çemberi, sızım sızım sızlamada, güm güm gümlüyor. Düşünde tabanına batan diken onunla gerçeğe mi gelmişti?

Bunlar olup bittiği sıra bir âdem bizim Bidinçe konağına gelmiş, kapıya bir cilt kitap bırakmış gitmişti. Zülfü'nün sual kâğıdından evvel kapımıza bırakılan huzur düşmanı bir teslimat dahi budur. Korkud Mehmed'in kaleminden *Dâvetü'n-nefsi't-tâliha*.... "Günahkâr bir nefsin erdemli işlere daveti." Bu kitapla dahi bir garip hikâyemiz vardır, onu ileride yazalım. Amma şimdilik diyelim ki bu cildin, Miru'yu dağa kaçıran tek gözlü âdem eliyle kapımıza konduğunu, vukuatı incelerken bilmiş olduk. Büyüklük, bilinmeyeni bildiren Bilici'ye özgü.

Kışa doğru Ali Bey seferden derin yaralarla döndü. Koparan Bey bir azı dişinden fazlasını yitirmemişti: Oğullarına neler olup bittiğini anlatırken bir kırpık sikkeyi çıplak damağına yerleştiriyor, "Aha," diyordu, "Elde kalan cümle ganimet bu, Edirne akçası. Keçelinin topuzu kavi, tüfengi seri imiş. Bir de amcacağızınızı görseniz, o da sırtına yediği misketin tadını anlatır." Ali'nin bu hususta ağzını bıçak açmadı. Ağrılı yerlerini karılarına ovdurdular, barut ile dağlanmış yaralarına merhemler vurdurdular, sırtlarını oğlanlarına teptirdiler, kulunçlarını tellaklara açtırdılar. Bir kış boyu oturdukları yerde kaldılar.

Zülfü, anasının sofada, mangalın yanı başında, atasının ayağını şekerpare mindere koyup, yağlayıp ovmasına, sessiz durmasına bakınca aldığı nefesten bıktı. Yalın irinli ayağa el sürmeye değil, o meşum gece hiç vuku bulmamış gibi ebe-

veyninin karı koca hayatını sürdürmelerine kalktı içi. Geceleri anasıyla babasının sofadan kalkıp odalarına gitmelerine, sonra kendisi odasında Saltuknâme nevi şeyler okurken karşı odada bir kandilin uyandırılmasına ve gusülhanede şarıl şurul suların tepeden aşağı boşanmasına bulandı gönlü. Babasını düşündü, hiçbir şey anlamadan hayatına devam eden, savaş meydanında aslan geçinen, hakikat meydanının kedisi. Altı aydan sonra anasının karnı burnuna vardığında babasının "Yavrum" diyerek şişkin kütleyi okşamasına, rahimden sıyrılıp kucağa gelen bebeye "Aslanım," demesine ve kendisinden Zülfikâr adını âdeta geri aldığı halde onun kulağına üç kere "Hüseyin, Hüseyin, Hüseyin Memi," diye ad vurmasına... Zülfü, kardaşının babasının belinden gelmezken yeğrek evlat oluşuna getirdi ikrah. Atası suratına tombak kalkanı çakar, "Hamleyi bilemedin," derdi. Büyüdü büyüdü de Memi, hiç sınanmadı, akıncı namzedi diye anılır oluverdi. Erlerden er, yiğitlerden yiğit, lakapta "pazubentli." "Sürmeli" ya da "ana kuzusu" değil. Hem de bir ihanet tohumunun haram meyvesi. İşte böyle böyle Zülfücük içtiği sudan tiksinir oldu. Kardaşı beşikte iken onu kucağa almak, ısırgan otlarıyla dolu bir çuvala tıkıp yücelerden aşağı yuvarlamak isterdi. Onu taştan taşa çalsa, gönlü anca rahata ererdi.

Zülfü delikanlı olduğunda, hiç değilse bir canı alacak kadar kudrete ermişti. Ormanlarda tavşanlar, sülünler, hınzır yavruları tuzaklıyor, boyunlarını kırmaya, hançeriyle boğazlamaya, elleri arasına alıp boğmaya yelteniyor, yapamıyordu. "Onlar nefretimi celbetmediler, hayatıma kahır salmadılar, nasıl kıyam?" derdi. Anca kendine kıyan birine kıyacağını sezerdi.

Bir gece aklına koydu, kardaşının yatağına doğru yol buldu. Anasının yavrunun bezine serdiği höllük toprağı bir nice küçük su tuttuğundan keskince kokmuştu. Beşik durmuş,

üstünde biteviye öten çıngırak çoktan susmuş. Babası avda, anası uykuda. Zülfü el kadar kardaşının, gönlünde dev bir nefret uyandıran küçük yüzünü, fırıl fırıl dönen bihaber gök gözlerini gördü. Ne kendinde ne babasında ne amcazadelerinde böyle çipil gözler yok. İnsana nazarı değen şeytan gözleri. "Kan dökmez isem günaha girmiş olmam, uyku dahi yarı ölümdür, bir öleni hiç öldürmüş sayılmam," dedi. Nasılsa tarihlerde, edeceği işin emsali çok. El dolayıp zavallının boynunu sıktı da sıktı. Yavrunun nefesi durdu, apak teni önce kızıla sonra menekşe rengine çaldı... Bu iş kalbine zor geldiği zaman Zülfü, bir yılanı boğduğunu, kuyuda anasını boğmaya gelen o kömür rengi sinsiyi kovduğunu düşündü. Bu sıra bebe iyice mordan karaya çaldı.

Çekti ellerini, kendini kıç üstü yere attı Zülfü. Hıçkırıkları işitince Miru garibi perişan halde koştu geldi. Bebeği eline alıp bin bir telaşla yüzüne soğuk sular çaldı, elleriyle dillerini yokladı, yüz üstü yatırdı, nefesi açılsın diye koşar adım avluya çıkarıp keskin sirkeler koklattı. Bir zaman sonra Allah'ın hikmeti ile kaskatı kesilen yavrucak yeniden nefes aldı.

Miru, bugünden sonra, ruhu karanlığa gark olanın sadece kendisi olmadığını bilmiş olsa gerektir. İyice kabuğuna döndü, kimseye bir şey diyemedi. Zülfü'ye göre anası o gün, el adamıyla olan macerasını büyük oğlunun bildiğinden şüphelendi. Memi'yi kendi odasında yatırıp, hiç değilse büyüyene kadar, Zülfü'nün elinden ve gözünden korumaya çalıştı. Zülfü anasının dizi dibinde eşiğe baş koyup tek söz etmeden gözden inciler döktü. Anası bu pişmanlığa inandı mı inanmadı mı, onun Memi'yi öldürmek istediğini kesinkes bildi mi bilmedi mi bilinmez, zira kadıncağızda ne korku ne ümit ne de başka bir hissin o günden sonra emaresi görülmüştür. Miru Hatun yürüyen, üzerinde bükük bir gül nakşı taşıyan, ortası yarılmış bir mezar taşıydı. Her bakışı hüvelbaki, her adımı El-fatiha.

VI

Ali Bey Sefere Vardı, Varınca Ne Oldu, Onu Bildirir

Sevindik oğlu Ali Bey, Şehzade Selim'in ardında Sultan Bayezid-i Velî'ye karşı bir nice cenk etmişti. Zamane tarihçileri, biz baba oğul savaştı dedikte tövbe bismillah getirirler. Oysa ne hacet, nizam-ı âlem işidir, olmuş ve bitmiştir. Selim Han, Ali ve Koparan gibi varlıksız yiğitlere büyük mevkilere gelmeyi ve dirlikler edinmeyi vadetmişti. Bu erenler şimdiye değin Âl-i Osman katında iltifat bulmuş değillerdi. Hatta iltifat bir yana, gördükleri tek şey uzaklaştırma ve sırt çevirme idi. Onların ne hissettiğini benden iyi kimse anlamaz. Zira babalarımız ve dedelerimiz vaktizamanında kader yoldaşı olmuştur. Sevindik Bey, Zihne'de Selçuk hanedanının son kalıntılarından biri olarak doğup Babadağı'na ve sonradan kendi adıyla anılacak köyüne yerleşmişti. Ali ile bizim atalarımız Saru Saltuk etrafındaki erenler halkasının içindeydi. Musa Çelebi, Timur'un elinden salıverilip gemi ile Rumili'ne geldiği zaman babalarımız hep beraber onun arkasında durdular, zira Çelebi garipleri ve sufileri ilk zamanlar kollamış, ezdirmemiştir. O uğursuz zamanlarda Sevindik Bey, Musa Çelebi'nin kardaşı Şehzade Süleyman Çelebi'yi takiple görevlendirilmişti.

Rivayet ederler ki Sevindik Bey, Süleyman Çelebi'yi Düğüncüler köyü derler bir mahalde kıstırdığı vakit ay ışıklı bir geceydi. Köyde birkaç tek katlı ev, birbirinden uzak diziliydi. Yağmur yağmış, yollarda balçık birikintileri atların ayağından üste başa sıçramada, itler için için inlemede. Derken ileride damından içine şıp şıp su damlayan harap bir evin perdesi aralandı. Süleyman Çelebi oradadır.

Şehzade, evden karga tulumba çıkarıldı, köy meydanındaki bir direğe bağlandı, maiyeti kılıçtan geçirildi. Direğe bağlarken onu, Sevindik Bey, başını yardı kazaen. Kan yere

damladığında baykuşlar havalandı. Ne etmeli diye haber soruldu. Musa'dan mektup üç gün sonra ulaştı, "Eğlenmen boğun," diye. Kaydını gördüler Süleyman'ın.

Ocak söndürenin ocağı tütmez derler. Musa da o yıl kardaşı Kirişçi Mehmed Çelebi elinde can verdi. Sevindik Bey, Musa öldüğü sıra şehzadeyi terk etmişti, zira şehzade fena işlere kalkışmış ve beyleri üzerinde zulmünü artırıp sözlerini unutmuştu. Öte yandan Mehmed Çelebi, Süleyman Çelebi'nin mübarek başının direğe vurulup kanının akıtıldığını işitmişti. "Âl-i Osman kanını akıtana ve soylarına lanet olsun, iki yakaları bir araya gelmesin, gün görüp gülmesinler, adları kara defterde kalsın," buyurdular. Karalandıktan sonra gemi azıya alan Sevindik Bey, itikat sebebi ile isyan eden, Selçuk neslinden akrabası bildiği Simavna Kadısı Oğlu Bedreddin Şeyh'in arkasında durdular, atam İlyas Çelebi ile beraber. Şeyh de idam edilince Sevindik Bey babam merhuma bel bağladı, akıncılığa erişen oğlu Ali'ye Babadağı'nda kılıç kuşattı.

Sevindik oğlanları bir küçük uc köyünde oturup kalmışlar, evlatlarına parlak bir san bırakamadıkları için esefe düşmüşlerdi. Bu yüzden Selim Han, atası Bayezid-i Velî karşısında taht umuduyla at oynatınca onun ardına gelip ululuk buluruz sandılar. Önce Çukurçayır'da padişahın kapısı kulları ile burun buruna geldiler. Burada elçiler gidip geldi. Soy sop zinciriyle ayaklarından bağlı olmayan devşirmeler ve kölelikten yükselme memurlar, bey oğlu bey akıncıların önünde tosun boku kavuklarıyla göğüs kakıp yürüyor, akın erlerini ayaklarına pabuç etmiyordu. "Geri dönmezseniz keçelinin topuzunu yersiniz!" diye haberci dolaşıyordu Selim'in ordugâhında. Ali Bey bu sıralar epeyce diş sıkmıştı. Taraflar anlaşır gibi olup Selim Han, kanun-ı kadime mugayir olsa da Semendire'yi kendine sancak aldı. Oraya varacakları sırada Şeytankulu azıtıp Kızılbaş Anadolu'yu yakar diye

haber geldi, hasta Bayezid-i Velî tahtı ulu oğlu Ahmed'e verecek dediler. Varıp Edirne'yi işgal ettiler Selim ve peşindekiler. Sonra Çorlu yakınında Uğraşdere denen bir yerde baba oğul birbirleriyle uğraşıp büyük savaşa tutuştular. Bu savaşta kapıkulları Rumili askerine galebe çaldı, Selim gerisin geriye dönüp Karabulut nam seçme atı sayesinde iskeleye varıp kayın babasının yanına, Kırım'a kaçtı. Ali ve Koparan Bey de kan revan içindeydiler, Şehzade nereye gittiyse, söz verdikleri üzere, onu takip etmeye niyetliydiler. Amma iskeleye yanaşan gemide yer yoktu, at cambazları yorgun ve kırgın, binitleri ile seke zıplaya Rumili üzerinden Tatar diyarına yürüdüler. Ali Bey, Koparan Bey'e "Şehzadenin tedbirsizliği yüzünden köksüz keçeliye yenildik," diye yazıklanırdı bu sıra.

Kırım'da bir meclis-i işret kuruldu. Tatar Hanı ile Selim Han ve tuğlu beyler bir ziyafette buluştular, ileriki ahvâli konuştular. Ali ve Koparan Bey ağır yürümeyle anca gelebildiler, ziyafetten bihaber idiler. Gördüler ki ordugâhta sofra kurulu, bizi dışarda koydular diye telaş edip sofraya destursuz oturdular. Selim Han gazaba gelip bu gelenlerin kim olduğunu sordu, yanındakiler dahi kulağına fıs geçtiler. Selim Han bizimkilere, "Siz Sevindik oğlanları mısınız?" diye kükredi.

"Evet beyim, biziz," dediler.

"Biz Âl-i Osman fertleri çarpışırız nizam-ı âlem için. Amma kan dökmeden göndeririz birbirimizi öte âleme. Dedem Ebülfeth Mehmed Han, kanunu üzere beşikte boğmuştur kardaşını, kan damlatmadan. Babamız, amcamızı papa elinde zehirli ustura ile ağulatırken berbere azim tembih iletmiştir, kanatmadan kesesin sakalı diye. Sizin babanız hakkında anlatılanlar oldukça çirkindir. Belki bu macerada başımıza gelen uğursuzluk, soyunuzun eline Osman kanı değdiği ve sizin ulu dedem Mehmed Çelebi'den kargış almanızdan ileri

gelmiştir. Bilseydim saflarımıza sizi asla kabul eylemezdim. Bu sofrada dahi yeriniz yoktur."

Koparan Bey söze girmek istedi, "Siz nasıl buyurur iseniz..." diyecek oldu. Ali kolundan tutup mindere sapladı onu.

"Sultanım, babamız da Âl-i Osman'dan bir başka kardaşın emriyle işledi ne işlediyse. Soyumuzu bir göbekten geri görmezsiniz ama Moğol'dan kaçıp Rumili'ne gelen İzzeddin Keykavus belinden inmeyizdir. Bizi hor görmeyesiniz! Ulu atamız Sultan Alaeddin'in aziz dedelerinize verdiği davul hâlâ vurulur da ayağa kalkılır hürmeten."

"Şu kaçak dövüşüp sonra küffara kaçan İzzeddin mi? Sefilin teki, Selçuknâme çıkarsınlar size, okuyun öğrenin ceddinizi. Büyük âdem olsa Tatar ile vuruşur idi."

"Sözüm meclisten dışarı, Tatar'a yenilmek mevzubahis ise dedeniz Yıldırım Han dahi o kara talihe düçar oldu. Ertuğrul Gazi dahi Moğol önünden kaçıp diyar-ı Rum'a gelmedi mi? Zafer Allah'tandır, istediğine verir."

Koparan, Ali'nin ensesini boğuyordu, sussun diye. Selim önündeki siniyi şaldur şuldur yere yıkıp ayak üzere fırladı. Erleri kılıçları kınlarından yarıladı. Diğer akın beyleri Sevindik oğlanlarını arkaladılar, Selim Han ile ortalarına girdiler, iki tarafı teskin ettiler.

"Agaylar," diyerek lafa girdi Selim'in kayın babası Giray Han. "Fetihler babası Mehmed Han Kırım'ı aldıktan ve Timur'un uşağı Akçakoyunlu'yu yendikten sonra o utancı kaldırmıştır Osmanoğlu'ndan. Hem de Selçuk davulu çalınınca ayağa kalkmayı terk eylemiştir, iki asır önce ölmüş bir müfsit sultana ayağın durmak ne hacet deyü. Osman Han ne eylediyse kendi kılıcı ile eylemiştir hem devletini kurar iken. Artık en yüce soy Âl-i Osman'dır, onunla at başı Cengiz'den inme biz hizmetkârları geliriz. Köhne Selçuk'un devri toprağa gömüldü. Amma velakin sizinle omuz omuza cenk ey-

ledik, kılıçları meclisimde kınlarda uyutunuz, fitneyi uyandırmayınız."

Koparan ve Ali kalktı. Ali Bey, "Biz dahi küffara kendi kılıcımızı götürüp vuruştuk," dedi. "Ama itaatte bir kusur eylememiş idik."

"Büyük vuruş yaptık," diye atladı Koparan Bey kardaşının sözünün peşine. "Derin yaralar aldık, upuzun yollar teptik, ağzımız kan yutmaktan, boğazımız kan kusmaktan ne dediğini bilmez, kulağımız tüfenk patlamasından uğuldar halen, işittiğine idrak yetirmez. Zülfüyâre dokunduk, bizi bağışlayın, yurdumuza varıp küffar ile gazaya devam edelim," dedi.

Konuşuldu görüşüldü, müsaade alındı. Bahadırlar köylerine geri vardı. Zülfü ve anası o meşum geceyi yaşayalı günler oluyordu. Miru yemeden içmeden kesilmiş, tek tük konuşuyordu. Kırım hadisesini kocasından işitip sandığından bir mühür çıkarttı, Ali'ye verdi, sırrını anlattı, bunun Tuna ötesinde iki görklü kaleyi kendisine bağlayacağını ve Osman'ın evlatlarından ayrılıp kendi ocağını kurmak isterse işe yarayacağını söyledi, sonra sustu. O vakit Ali Bey'in yaraları bir miktar sağaldı. Bir yıl sonra Zülfü'nün beşikte kardaşını boğma teşebbüsü vuku buldu ve Miru'nun ruhu gitgide soldu.

Bir süre sonra Bidinçe'ye haber erişti: Kapıkulu Uğraşdere'de tüfenk doğrultup fındık serptiği, fitil yakıp top attığı Selim'e biat etmiştir. Ali Bey "Bak a," demiş ağasına, haberi duyup, "sırtımızda keçelinin tüfenk gediği kabuk bağlamadan gene köksüzler taifesi Selim'i padişah kıldılar, çok sever göründükleri ihtiyar Bayezid-i Velî'yi tereddüt etmeden ölüm kuyusuna koydular. Selim de bize verdiği sözleri tutmayıp kapısından kovdu, keçeliyi baş üstünde tuttu. Onlar barışır görüşür ağam, olan gene biz kenarın erenine olur. Elim kurusun bir daha Osmanoğlu uğrunda kılıç sallarsam. El yahşi biz yaman, el buğday biz saman."

"Büyük lokma ye, azim kasem eyleme birader," dedi Koparan, büyükçe bir budu dişlerken. "Zurnada peşrev olmaz. Bu sefer böyle oldu, devran döner elbet." Dişinin boşluğunda kalan parçayı eliyle kurtarıp ağzına attı ve yuttu.

VII
Kehribar Kabzalı Zülfikâr

Beşikte boğulmaktan Zülfü'nün kalbine Cenab-ı Hakk'ın saldığı korku ile kurtulan Memi, ağabeyinin yarı yaşındaydı. O dahi büluğa erdi, koltukları ve edep yerleri tüy tuttu, bıyıkları terledi, yüzü gözü açıldı, eli ayağı irileşti, oluğuna su yürüdü.

Ağasıyla aynı odayı paylaşırlardı evleri küçük olduğundan. Zülfü mutlaka ters bir laf eder, "teke gibi kokarsın git yun," yahut "gusülhanede çok durma, el arabasına bindiğini cümle âlem bilecek," der, "Hatçe'yi mi düşlersin?" diye eğlenir, oğlanın gizli defterindeki şiirlerini alıp yüksek sesle okur, ensesine tokat etine tırnak atar, destarının omza sarkan kuyruğunu çekip Memi'yi topaç gibi döndürür, sofrada yağlı eliyle bardağa sarıldı diye kardeşini azarlayıp yediğini zehir zıkkım eder... Ama gün geçmiş Memi'nin elleri irileşmişti, kafasından büyük olmuştu ayakları bile. Zülfü'ye bir vakit bir şamar vurdu ki evde cam çerçeve kalmadı. Böyle anlarda Miru gelir, avcısına bakan ceylan gibi yavrularına bakar, tek söz etmeden gönüllerini dağlayarak sustururdu biraderleri. Memi, "Ağamsın, elin beri ver öpem," der, Zülfü el uzatır, sonra baş parmak işaret ve orta parmakların arasında kalacak şekilde yumar. Velhasıl, ikisini bir kazana koysan kaynamazlar. Belki kardaş değil, mektepten rahledaş olsalar, gene can ciğer kuzu sarması olmazlar idi amma hiç olmazsa didişmezlerdi böyle.

Ali, kardaşlar arasındaki cenklere tanık oldu mu bilinmez. Gene kendisine türlü meşgaleler edinmiş, Tuna ötesinde kendi ocağı hesabına akın ve casusluk etmeye gidip gelmektedir. Zülfü'ye göre babaları, Memi ile cenklerini bilseydi muhakkak küçüğü kollar, büyük oğlunu pabuçlukta tek ayak bekletir, bayılıp düşünceye dek eve sokmazdı. Kılıcını talim için bile kınından sıyırsa, Zülfücük kaçacak delik ararardı. Ali Bey iki kardeşi bir sünnet ettirmek istediğinden Memi'nin büyümesini beklemiş, Zülfü o sıra koca delikanlı olmuş, berber karşısında epey utanıp bunalmıştı.

Anlattığına göre Zülfü, Memi'nin ayaktaşlarını sevmezdi. Amcası oğlanları bön, kaz kafalı ve hürmetsiz idiler. Sadece burunlarının ve aletlerinin dikine giden hüdü südü bilmez hoppa zirzop delikanlılardı. Öyle ya babaları Koparan bile "Dünyada saadet heman yiyip içmek, osurup sıçmak," derdi. Allah ıslah eyleye.

Zülfü, Memi ile dövüşmeden konuşabildiği anlardan birinde ona şu meseli anlatmıştı: Bir gün birtakım adamlar yolda yürürlermiş. İçlerinden biri sokak kenarında bir yığın insan necaseti görmüş ve yarenlerini bırakıp oradan kaçmış. Sonra arkadaşları kaçanı bulmuşlar. "Neden öyle ettin?" diye sual etmişler. O da "Geçtiğimiz yerdeki bok ile lakırdı ettim," demiş, "Bana dedi ki: 'ben yetmiş yedi temiz gıdadan ve seksen sekiz yarar eczadan oldum, yanında gezdiğin o âdemler ile biraz hemhal olunca bu hale konuldum.'"

Memi bu latifeyi "Amber de balık bokundan çıkar," diyerek karşılamıştır. Her söze verilecek bir cevabı vardır.

Çok okumamıştır Memi yiğit, haşiyeden sonra mektebe devam etmeyip babamın yoluna ne vakit girerim diye beklemeye, talim üstüne talim etmeye başlamıştı. Ağasının tersine, ok atmada ve kılıç çalmada üstüne yoktu. Köyün müşterek demirhanesinde zırhını, kılıcını, kalkanını imal etmişti. Babası seferden döndüğünde onu giyimli geçimli karşı-

lamış "ben hazırım" diyerek büyük övgü almıştı. Zülfü ise pencere aralığından kardaşına bakıp "Şenlik maymunu pezevenk," diyerek içeri girmiş, babasının döndüğünü anasına söylemişti.

Zülfü anasını gam kuyusuna sokanın Memi'nin vücudu olduğunu düşünürdü. O ortadan kaldırılsa Miru belki önce ağlardı, ama bu dahi bir hayat emaresi olurdu onun için, sonra yeniden güler, uyur, yer içer, teni eskisi gibi pembeleşirdi. Otacılar bilirler, ben dahi *Zeyl-i Kitâbü'l-haşâiş*'te okumuş idim, kardaşkanı derler bir çiçek vardır, yabanda yazıda olur, dışı kırmızıdır, içinde kara sürme gibi çizgileri göz alır. Eskiler, Habil'in toprağa düşen kanından filizlendi derler. Güzellikte leylaktan, gülden ve zambaktan aşağı olmayan bu mahluk, köküne tutunduğu başka bir nebatın hayatıyla geçinir, tutunduğu canı çürütüp öldürür. Zülfü nereden bilirdi bilmem ama bu nebatı tanımıştır ve ifadesinde bana "Memi'yi ol çiçeğe eş tutar idim," demiştir. "Güzel, mağrur başlı ve dikkate şayan, ama anamın ruhundan beslenir ve onu çürütür. Zira zehirli tohumu hanemizin dışındadır." O yaban otunu orağıyla kökünden bir kazısa köküne tutunduğu gül fidanını kurtaracak sanırdı Zülfü.

Memi demir dövmede iyidir, Boğa'dan bellemiştir. Avda, koyun boğazlamada, ata binip kılıç kuşanmada Oğuz'dur. Cümlesinde atası ve emmisinin övgülerini almıştır. Zülfü nebat toplamak, bostanı biçmek, atları yemlemek, kuyudan su çekmek gibi günlük işlere koşar. Memi beş vakit namazında ve babasının hayır duasındadır, yatsıdan sonra birazcık ot çiğner, kızıl sucağız içerler kafadarlarıyla. Başka türlü evdeki kan kokusuna dayanamaz, kendini yerde diken gibi görür, ağasını gördükçe boğulacağını sanır. Zülfü dağlarda at sürüp odun toplar ölmüş ağaçlardan.

Hatice vardır emmi kızları, eli ayağı kınalı. Aşk bir kızıl gömlektir ya yeninden görünür ya yakasından, Zülfü'ye ke-

bap olduğu her halinden belli. Zülfü ondan ölü görmüş gibi tiksinir oysa. Zülfü'nün hayatta tiksinmediği pek az şey kalmıştır gerçi. Memi de Hatice'ye yanık aksi gibi. Zülfü sırf zulüm olsun da kahrından ölsün diye Hatice'yi sever gibi davranır Memi'nin yanında, kızcağıza boş yere heves olur. Esasında Zülfü bir gün Hatice'yi köşeye çekmiş, "Emmim kızısın uyan," demişti. "Âdem'in oğlu kızı mıyız ki kardaş kardaşa, emmi kızı emmi oğluna varalım? Aklını başına devşir, söyle anana atana bir eyi güveyi bulsunlar sana."

Ali Bey bir ava Memi'yi yanında götürmüştü, Zülfü'ye "Anana göz kulak ol," dedi. Aylar önceden bir doğan tutmuşlardı. Kanatlarını bağladılar, yelek giydirdiler, iğneyle gözlerini dikip üsküfü başına geçirdiler, tüylü piliç yutturdular, kusturdular ki aç kala itaate gele. Zülfü katlanamadı buna. Kuşu iyice kızgın kılıp ava çıkardılar. Memi o gün kolunda doğan ile üç tilki tuttu. Postları tuzlayıp birini ağasına verdi, ağası çevirip kardaşının başına çaldı postu. Yine bir azim kavga çıktı ama babaları tavladan çıkıp avluya geldiğinde hiçbir şey olmamış gibi susup gittiler. Molla Seyyid İbrahim, Bayezid-i Velî'ye avlanmayı yasaklamıştı derler, av esnasında sultanın okunun hedefindeki bir ceylanın sırtına binerek zavallıyı ve bir tilkiyi oradan kaçırıp kurtarmıştır, Tanrı sırrını takdis etsin. Zülfü dahi bu yolda idi, eti bile çoğun tiksinerek yerdi.

Günler aylar geçti, Ali Bey, Miru Hatun soyuna itaate yeminli iki görklü kalenin yerini buldu, ama bu kaleler o vakit epey güçlü olan Üngürüs kâfirinin eline geçmişti. O sebepten evvelki yeminini bozup sakalıma ak düştü demeden Sultan Süleyman'ın çağrısına uydu, ağasıyla birlikte. Mohaç'a doğru ilerleyen Anadolu ve kapıkulu askerine katıldılar. "Hele Mohaç bir açılsın, Üngürüs'ün beli kırılsın gerisi kolay," derdi. Sırtında dağlanmış misket yarasını unut-

tu. Akın defterleri yoklandı ve akıncılar sefer hazırlıklarına başladılar.

Akın Erleri Defter Sureti

Karye-yi Sevindik tâbi-yi Bidinçe:
Koparan bin Sevindik, çeribaşı
Boğa bin Koparan, akın eri
Hüsam bin Koparan, namzed
Çöplü Kurd bin Koparan, namzed
Ali bin Sevindik, temürci, akın eri
~~Zülfü bin Ali, namzed~~
Hüseyin Memi bin Ali, namzed
İmam, kefil

Memi artık sefere gelmeye hazır olduğunu söylese de Ali Bey onun deftere sadece namzet olarak yazılmasına izin verdi, köy imamı Musab'ı onun ahlakına kefil tuttu. Zülfü çıldırıyordu buna, gayrı cinsten gelen bir piç kutlu ocağa namzet oldu diye.

"Ananız takatsizdir, gözüm arkada kalmasın," dedi Ali Bey sefere gitmezden evvel. Son bıraktığında fena bir şey olduğunu mu sezerdi, bilinmez. Ali Bey'e ve ağabeyine hayır dualar, mevlidler okundu, kurbanlar kesildi, adaklar adandı, alınlara kurban kanı sürüldü, muskalar yazılıp kavanozlara kondu, suları içilip kâğıtlar bal mumlu derilere sarıldı, erlerin kollarına ve boyunlarına asıldı, iç gömleklerine tılsımlar, Davudî yıldızlar çizildi. Kamer hamel burcuna eriştiğinde sefer için ata binildi. Yiğitler, avladıkları ne kadar canavar varsa kürklerinden karma bir orman canavarı görünüşüne bürünüp hazır oldular.

Meydanda toplanan akın erlerine geride kalanlar birer hayır duası ve uğur armağanı sunardı. Bir kuş tenceresi, semer altına pastırma, kurutulmuş yoğurt, bir kese tuz, bir kese

bulgur, azıcık kurutulmuş sarımsak, kimin elinden ne geldiyse. Zülfü ile Memi bu işi yarışa döktüler. İkisi de demirhanenin bir ucunda gece gündüz çalışıp birer hediye vücuda getirdiler. Köy meydanında herkes toplanmışken babalarına sundular. Memi, "Allah kılıcınızı keskin kılsın, atınızın yelesini rüzgârlara rakip eylesin," dedi babasına, armağanını sunarken, "örme zırhınız ve çelik tolganız çarpışma vakti sizi korur şüphesiz, ama bunu da kabul eyleyesiniz." Yedi kat öküz derisinden bir yuvarlak kalkan iletti babasına. Babası kalkanı aldı, pat pat yumrukladı, güm güm ses çıktı. Ateş topu gibi oldu yüzü, gülümsedi Ali. "Kılıcı düşman için götürürüz, kalkanı kendimiz için, tutana kal'a, tutmayana bela, sağ olasın!" deyip, omzuna astı. Kendi kalkanını Memi'ye bıraktı.

Zülfü'ye baktı sonra. Zülfü zeytin rengi bir ipeğe sarılı halde uzattı armağanı. Ali "bismillah" deyip açtı. Koca bir kın. Sıyırdı kılıcı. Cümle köy halkı, diğer köylerden akıncılar, çoluk çocuk, erkek dişi her kişi derin bir hayranlıkla bakıyor, çıt çıkarmıyordu. Ali Bey'in elinde güneşte parıl parıl kıvranan, kabzası kehribardan, bir çift dilli kılıç, gövdesinde fena sayılmayacak bir hak ile "Yok Ali'den gayrı yiğit ve başka kılınç zülfikârdan" lafzı. Evirdi çevirdi Ali Bey, ağzını cıklatıp "Me," dedi. Kınına koyup Zülfü'ye geri verdi. "Sanatı iyidir ama cenkte çatalına küffarın cebesi takılır, sen bilmezsin zamane küffarını. Hem Şah-ı Merdan dahi bu şekilli kılıcını suya attı derler, biz kim olavuz ki onu taşımalı olalım. Duvara asmak daha yeğ." Başka görüş danış oldu. Sonra akın eri "Haydeee!" deyip sürdü gitti...

Bu reddedilişi Zülfü, Memi'nin demirhanede ettiği bir oyuna verdi. Zira daha sonra incelediği vakit gördü ki çatallardan biri bıraktığı gibi değil, bir çentik açılmış. Babası muhakkak bunu beğenmemiş olacak, ağyar içinde incitmemek için başka sözlerle savuşturmuştu gerçeği. Kardaşına çattı

yine. Avludaki iskemleyi sırtında kırdı, eğildi Memi acıyla, kalanı başında paralayacaktı ki Miru geldi gene.

VIII
Zülfü ile Memi Oğlan Ava Vardığıdır

Mohaç'tan Yüce Yaradan'ın bahşettiği zaferle döndüler. Ali Bey ve Koparan Bey iyice tazeliklerini yitirmişlerdi. Ahir ömürlerinde ellerindeki uc köyü Sevindik, bu yeni fetihle birlikte tali ve önemsiz bir köye dönüşüverdi. Cenkte, damadımız Sancak Beyi Gedik İsa Bey'in emirlerine Ali gibi küskün akıncılar tarafından pek kulak asılmamış, erenler bildikleri gibi at oynatmış ve utkular elde etmişlerdi. Buyruklarına itaat edilmediğine öfkelenen Gedik Bey, sonuç muvaffakiyet olunca Sultan Süleyman efendimiz hazretlerinin –Tanrı saltanatını ve ömrünü ziyade eylesin– huzuruna koşmuş, ipek hilatler kuşanmıştı. Bizim at cambazları da bir araba parelenmiş Üngürüs miğferleri, paslı zırhlar ve Nuh nebiden kalma köhne tüfenklerle döndüler, eritip kapı menteşesi, kazan kulbu, at üzengisi yaptılar. Ali Bey yedi kat öküz derili kalkanın kırk pare küffar okunu nasıl havada yakaladığını anlatmış, ok gövdelerinden birini Memi'ye hediye etmişti. Zülfü artık Memi urunu kesip atmak gerektiğini derinden hissetti. Miru ise iyiden iyiye cansızlaşmış idi.

Zülfü bir canı almayı o güne dek denemiş, yapamamıştı. Ormanda tuzaklar kurmuş, yakaladığı hayvanlara ne bıçak sürebilmiş ne de elleriyle boyunlarını kırmaya takat yetirebilmişti. Onun aklı tuzaklara ererdi, katı yay çekmeye kalksa ince bilekleri zangır zangır titrerdi. Fakat babasının ganimetleri arasında bir tüfenk gördü. Babasından izinsiz aldı silahı. Bidinçe çarşısından kara barut buldu birkaç kese, barutu içeri sokacak bir çubuk, misketler, çaput ve fitiller... Si-

laha barutu doldurur, çubukla sıkıştırır, demir fındığı içeri kor, fitili yakar, nişan alır, tetiği hafifçe çekerdi. Kamburlu Dağlar'a gidiyor, kimsenin duyamayacağı yerlerde kuşlara fındık atıyordu. Ok çekmek, kılınç batırmak ve hançer saplamanın gaddarlığı bu alette yoktu. Kekliklere demir saçtı, geyikleri kıçlarından vurup yaralı kaçırdı, yaban domuzlarının kafalarına nişan almayı öğrendi. Misketle bir tavşanı vurup akan kanına göz atmadan beline astı. O tepe senin bu tepe benim gezer iken karların yağdığı bir vakitte bir tüfek daha patlattı, elekten geçen un gibi ipince kar taneleri birikip koca bir balık oldu, Zülfü'yü yuttu.

Zülfü şuuru yerine geldiğinde kendisini evlerinin kar mahzeninde yatıyor sandı. Sonra başına gelenleri hatırladı. Nefesi darlaşıyordu. Eli kolu kalkmaz iken pıt pıt bir darbenin yukarıdan aşağıya indiğini sezdi. Üst yanından bir tilki keskin burnuyla Zülfü'nün beline asılı tavşanın kokusunu almış, ganimeti kapıp kaçmıştı. Zülfü tilkinin açtığı oyuğu elleriyle genişletip başını çıkardığında fitil yakıp yine tüfengi doğrulttu. "Beni neden kurtardın ki?" Kancayı çekti ama boşa. Fitilin kardan ıslandığını anlamayacak kadar sersemleşmişti. Oradan çıkıp evine vardı.

Zülfü akşam babasının bir yol hazırlığında olduğunu gördü. Ali Bey atının nallarını yokluyor, tımarını yapıyor, yan torbasını kuruyordu. Nereye diye soramadı Zülfü. Memi'ye hiç davranmadığı kadar iyi davrandı. Tuhaflığı sezdi öteki. Akşam aşından sonra odalarına girmişler, yataklarına çekilmişlerdi. Zülfü, Memi'nin elindeki kâğıda ne çiziğini sordu.

"Muhayyelat," dedi Memi.

"Ne imiş hayal edilen, ala gözlü Hatçe'nin kızıl naz kutusu mu?"

Memi zemberek gibi doğrulunca "Tamam tamam," dedi Zülfü, "gel seninle ava varalım yarın."

"Sen kuş kuşlayamazsın, av avlayamazsın ki."

"O yüzden ehil birini isterim yanımda."

Memi biraz düşündü. "Eyi," dedi. Sabır çekip yatağa girdi.

Mumu üfleyip yattılar. Küçük kardeş, sevinç ve şüphenin karışımı bir duyguya gömülmüştü. "Hayır olsun" deyip euzübesmele çevirdi. Gözlerini kapatacağı sıra Zülfü fısır fısır ediyor, dudaklarını kırpıştırıyordu. Muhtemelen bir dua yahut ayet mırıldanıyordu.

Meal

"Ol vakt ki eydürler birbirlerine: Yusuf sevgülü midür bizüm atamuza bizden? Hâl budur kim biz bir kavi fırkayuz. Bizüm atamuz ulu azgunluk içindedür. Öldürünüz Yusuf'u yahut anı bıragunuz bir yire, hattâ ki yalunuz size kala atanuz. Dahı anı bırakdukdan sonra sâlihlerden olasız."

"Ne fısıldarsın?" dedi Memi ardına dönüp.

"Hiç," dedi Zülfü. Sustu, uyudular.

Ali Bey erkenden yola çıkmış, Miru'nun derdine bir hekim bulmaya diye ayrılmıştı. Kardeşler sabah yoğurt çorbasına külde pişmiş ekmek bandılar, atlarını tavladan çıkardılar. Miru ruh gibi ev işleriyle uğraşıyordu, çalı süpürgesiyle evi, avluyu süpürdü, her yere sirkeli sular döktü, odalarda tütsüler yaktı, haline bakmadan. Oğlanların birlikte ava gitmesine aldırmamış yahut olanı biteni idrak edememiş gibiydi.

Memi ile Zülfü kıra çıktılar. Haylaz Zülfü, fetva sorup cevabını bile beklemeden kardaşının kanına girmeye azmetmiş meğer.

"Bak a buna tüfenk derler, vurur," dedi Zülfü, namluyu Memi'ye çevirdiğinde kardaşı yere bağdaş kurmuş yayını kuruyordu. "Çaaat" etti ağzıyla. "Bu yılankavi tetiğe bir korsun, yanan fitil ateşleme tavasına iner, barut patlar, demir misket düşmanın bağrını deler."

"Bilirim, bilirim," dedi Memi. "Eğri kılınç, ağır gürz ve tozlu yay gibisi olmaz gene de. Fitili yakıp barutu doldurana kadar akın eri gelir, kelle kulak gider. Hem barut doldurmaktan adamın eli kimyacı eline döner, tırnak arası daim kara olur, pis iştir. En temizi kılıçtır."

"Kılıç dahi apak sayılmaz. Cebrail eliyle Şit peygambere indirildiğinde dümdüz idi, kadimde kardaş kanı döktüğünden beri eğri dövülür derler," dedi Zülfü. "Tüfengin ise caniliği yok. Sadece bir kancayı çekersin. Yay gibi katı güç istemez, kılıç ve kargı gibi vahşiyane amel talep eylemez."

"Tam senin gibilere göre öyle ise. Babam onu duvara asmak için getirdiydi, küffarı nice yendik nişanesi olsun diye. Sen neden oğlan oyuncağı ettin?"

"Çün" dedi Zülfü, "Kâfirin hilesini öğrenmek gerek, yarın meydan-ı harpte lazım olur."

"Meydan-ı harp ve sen..." dedi Memi, Zülfü'nün duyamayacağı bir fısıltıyla, omuz silkti, kalktı. Bir iki sülün vurdu ok ile, Zülfü bir tanesini nişanlayıp ıskaladı, cümlesini korkuttuğuyla kaldı. Memi hoşnutsuzdu.

"Tek yaptığın yüzlercesini kaçırmak dağların ötesine. Ama okun vınlaması kimseyi ürkütmez."

"Avlamak istediğim daha büyük bir yaratık. Bunlar dişimin kovuğuna gitmez. Daha iğrenç bir mahluktur hedeflediğim. Bir sesle kaçacak gibi değil. Bu tüfenk onun için birebir."

"Domuz mu, nedir?"

"Anma pis mereti, daha da beteri."

"İyi. Söyle bakalım Salur Kazan'ım, nerde yatar o dediğin yedi başlı ejder?"

"Önce bir tavşan tutmalı yem için. Şu deliği görür müsün?"

"Görürüm."

"Var, elini sok içine."

Memi tereddüt etti, ama ağasına kendini küçük düşürmezdi. Gitti vardı, kara deliğe elini soktu. Biraz sonra, "Bir şey yok," dedi.

"İyice, iyice sok."

Bu sırada fitili ateşlemişti. Burnuna gelen dumanla mest oldu. Tetiği çekti. "Paaat" diye bir ses işitildi.

Memi elini delikten çekip kulağını tuttu. Kan içindeydi kulacık. Zülfü sersem sepelek, "Tam ardından geçti kaçtı, kafanı çeksen vurur idim," diyebildi.

"Akşam oldu. Ateş yakıp tıkınmalı. Şu yarayı sarmalı. Çerge dikip uyumalı."

Memi'nin dediğini ettiler. Gece buçuğunda Zülfü hâlâ elinin nasıl da titrediğini düşünmedeydi. Olmazsa bu gece yapmalı. Bu gece burada Memi'yi vurup öldürmeli, cesedini kara ormanda aç kurtlara garip kuşlara atmalı, soranlara "gözden yitti" deyip geçiştirmeli, her şeyi bir güzel düzeltmeli.

Parmak etlerini yiyerek, sini gibi ayın bulutlar ardında gözden kaybolmasını izledi. Kalkıp tüfeği son kalan barutla doldurmalı, fındığı yerleştirmeli, bitirmeli işi. Bir ağırlık geldi çöktü, karabasanlar indi, uyuyakaldı.

Sabaha karşı bir atlının yaklaştığını duyup uyandılar. Gelen ağzı kara Boğa idi.

"Kardaşlar, kardaşlar, vah bahtınıza, kara haber, vay canınıza..."

Pürtelaş köye döndüler.

IX

Zülfü'nün Suyu Baştan Kesmeye Karar Kıldığıdır

Miru Hatun'un sağlığı iyiden iyiye fena hal almıştı. Gül teni sarıdan beyaza dönmüş, Ali Bey meseleyi hal için civarda tanıdığı bir kâfir hekimi horozlar ötmeden aramaya gitmiş-

ti. Hekimi getirdi, adam hatuna biraz şarapla amberli öküz dili şerbeti verdi, macunlar çiğnetip "Evvela dilini çözmek gerekir," dedi, "Gam gussa yürekte cerahat olmuştur, irini akıtmalı, sonrası için ilaç yok, kasavetten uzak durmalı." Ali Bey'i dışarı çıkardı, sadece avratlar kalsın dedi.

Bir anlığına Miru Hatun'un dilleri açılmış, yüreği boşanmıştı. Hüsrev ile Şirin'i okuduğunu ve kara bahtının Şirin'inkiyle tıpatıp olduğunu söyledi. Zeliha kadın bütün sözü Ali Bey'e, biraz da onun zorlamasıyla anlatınca Ali Bey, doğrudan yatak odalarındaki yüklüğe varıp nakışlı yastık yüzleri ve kemha kumaşlar arasında yatan Hüsrev ile Şirin cildini buldu, sayfaları karıştırırken içindeki kâğıt uçarak yerdeki kızıl ibrişimden kaliçe üzerine kaydı. Eline buyruklardan gayrı pek bir kâğıt değmeyen, kerli ferli kâtiplerin sanatlı sözlerine mana veremeyen bu kılıç eri, iyiden iyiye zayıflayan gözlerini kısarak okudu: Bir keçeli kapıkulu çerisinin tasviridir bu, bıyığı ensesinde genç âdem, kızıl dolamasının yenini sıyırmış, sol kolunda zülfikâr tasviri, Çingâne bıçağıyla bileğini dikleme kesiyor, kanı boşanmada yere. Üstünde talik hattıyla bir şiir yazılı:

Şiir

Dem ede Hüsrev'ün yâdına Şirin
Kala feryâd ile Ferhâd-ı miskin

Bu yeniçeri sureti tam da Ferhad'ın ortaya çıkıp Şirin için suyolu kazarak ona süt getirdiği sayfalar arasında duruyordu. Ali Bey, henüz kapanmamış yaralarına tuz ile sirke serpilmiş sandı. Miru Hatun'a göz ucuyla bile bakmayıp, o kitap ile nakşı yere atıp doğrudan atına süvar oldu, Tuna ötesinde gün doğusunda bulunan Gedik İsa Paşa'nın konağına vardı.

Gedik Bey'in yahni kapan yeniçerileri Ali Bey'i içeri koymadılar. Bağrış çığrış üzerine Gedik pencereden baş uzatıp

ne istediğini sorar iken kirpik oynatımı bir anda Ali Bey yayına ok dizip Paşa'nın bağrına kancalı temreni döşedi. Atına binip kaçtı, oradan Budin'e vardı, gizlice sokulup yanaştı, kapıyı tokmaklayıp "açın bre kâfirler cümlenizi kırarım," der iken tepeden inen yüzlerce okla can verdi. Peşinden varan Koparan Bey ak çaput gösterip, keseler dolusu filori saçıp kardeşinin kanlı vücudunu küffardan almaya muvaffak oldu.

Ah Ali Bey, ettiğin işe akıl sır ermez. Bir başka kapıkulu senin canını yakmış iken sen, kızımın ocaktan gelme kocasını ne diye doğradın da gittin? Hoş, o dahi Mohaç'taki serkeşliğinden ötürü seni doğramaya bıçak bilerdi. Allahu Teala ikisini de gittikleri yerde utandırmasın.

Gedik Bey iyi adamdı, eli açık, sözü mertti. Amma velakin fakirhanemizde serbestliğe alışmış kerimemi avluya bile koymamaya başlamıştı. Sofa duvarına "hamama, türbeye, düğüne ve bazara varır isen benden üç talak boş ol, anam ve bacım ol," yazılı bir kâğıt asıyordu. Bayramdan bayrama dahi olsa Bidinçe'deki gamhanemize biriciğimizi yollamıyordu. Paşa karısı dışarda görülmek olmaz, söz olurmuş, kendisine deyyus kavat derler imiş. Güveyimize halin sebebini sorduğumuzda, biriciğimin ahlakından kuşku mu var dediğimizde, "boyun virmezler ise avratlar, öğüt virün, yataktan ayrılun yahut urun," ayetini ettiklerine delil koşardı.

Kızım tüm bunlara rağmen kocasına bağlı idi. Ali Bey'in attığı ok aynı zamanda Aynişah'ımın yüreğine saplanmıştır. Yine de Ali Bey oku o güne değin süregelen garipliğine atmıştır.

Kardaşlar emmizadeleriyle köye vardığında duydular ki Ali Bey öte âleme kervan kaldırmış. Miru Hatun avludaki sekiye oturmuş, bal mumundan yoğrulmuş gibi duruyor, yengesi Zeliha başında, "Vah zavallım, ağlayamaz bile, ağla, öğür öğür bir ağla da dökül!" diyordu ha babam.

Zülfü, yüklüğün önünde, yerde kitapla birlikte yatan nakşı eline alıp dönderince tanıdı. Yıllar evvel ormanda, anasını kaçırıp bir nice fena iş edip üstüne nakşını çizen tek gözlü nakkaşın, çekip giderken taş altına koyduğu kendi nakşıdır bu, arka yeri o geceki taze yağmurun çamurunu taşır. O vakit, suyu baştan kesmek gerektiğini anladı, zehirli ağacı kökünden koparırsa müfsit tohumunu iki parmağı arasında ezivermek kolaydı. Memi geldi, "O nedir, kimin suretidir?" diye telaşla sordu.

Zülfü aynına almadan kâğıdı kuşağına sokup Memi'ye topuz gibi bir omuz çakıp çıktı. Avluda anasını gül yanaktan öptü, atını almaya tavlaya daldı. Memi, Hatice'nin kazanda kepçe ile ağlaya sızlaya dönderdiği una bakakaldı. İmam Musab, kapı önünde bir binek taşına çıkıp "Essalaaa!" diye haykırıyordu.

X
Zülfü'nün Tuna Ardına Gittiğidir

Ali Bey'in cenazesinde Zülfü ile Memi oğlanlar babamızın ölümü yok senin kalkanın yok benim kılıcımdan diyerek dövüş çıkarmış, atalarının kanlı bağrı üzerine yıkılmışlardı. O vakit Zülfü'nün ettiği laflardan, kardaşının kanına girecek kadar göz kararttığını sezer olmuştum. Ali Bey'in toprağı örtülüp ak aba kaftanı mezarı üstüne serildi, çelik hançeri kara toprak üzerine konuldu. Oradakilere baş sağlığı dileyip Ali Bey'in evine gittim.

Memi Can, taşlıkta misafirlere helva verirken Zülfü tavladan baba yadigârı atını çıkartıp, kuyruğunu yarı yarıya kesip, tüfengi semere, babasının reddettiği kılıcını bele asıp binek taşından at üstüne "Hak" dedi zıpladı. Ardından yetiştim.

"Hay yiğit, bak a buraya!"

Dörtnala kaldırmışken dizginleri çekti. "Buyur efendi baba?"

"Babana rahmet. Bana Kadı Barak Ahmed derler. Bir sual yazmış idin kapımıza. Kulak verir isen cevabını diyeyim sana."

Tereddüt etti kabul etmede. "Padişah mıyım ki fiilime fetva arayam? Hayde," dedi.

"Deprenme hele bir oyalan," dedim, "İçeride yas var, ananla kardaşını kuyuya koyup nereye böyle?" Yola bakınıp duruyordu, birine yetişmek ister gibi.

"Ol dediğin kanun," diye devam ettim. "Âlemde fitne doğmadan evvel fitneyi öldürmek için, Müslüman kanları oluk oluk akmasın diye konmuştur. Kardeşiyle kötü geçimli olan her kimse kemendi boynuna atıversin, olura olmaza öç gütsün diye değil."

Zülfü düşündü. "Bilir misin Kadı Efendi," dedi. "Derdim değil bundan kelli."

"Ya niçin müftü efendiye değil de kadıya sual edersin? Bilmez misin..."

"Aydın abası olsun molla. Misafir geçirsem gerek. Haydi esselam."

Vardı, gitti.

Avlu kapısına dönmemle Memi'yi kapıda bana bakar bulmam bir oldu.

"Kadı imişsiniz?" dedi.

"He ya."

"Zebani Kadı hani?"

Güldüm. "Zebani mi? O dahi Allah'ın buyruğunu yerine getirmez mi?"

"Af buyurun. Babam, göçmezden evvel bir paşaya kıydı der amcam, ziyaretten sebep o mu ola? Kan parasına mı gelişiniz?"

"Yok efendiciğim. Atanız kadimden ahbabım idi."

"Kıydığı paşa, ne idi adı Edük mü, Edik mi, Hak rahmet etsin, babası imişsiniz?"

"Kayın babasıyım."

Oğlan kendini yere attı, eteğime yüz göz sürmeye başladı. "Hak rızası için affedin babamı ey mübarek kişi. Bağışlamaz iseniz kabirde azap çeker vallahi, merhamet eylen."

Kaldırdım onu. Devam etti: "Kızınız efendim hazretlerine taziye vermeme ve temiz eşiğine yüz sürmeme müsaade edin."

Doğrusu Aynişah'ın buraya gelmemden doğan gücenikliğini gidermek için bu garibin pak gözyaşı vesile olabilirdi. "Baban da bizi bağışlasın," dedim, "Olur elbet. Ya ağan, o nereye gidiyor?"

"Onun ne iş çevirdiğini bir Allah bir şeytan bilir."

"Haşa. Sana bir şey sorsam gerek." Omzundan tutup kapıdan biraz uzaklaştırdım, avlu duvarının kör yanına götürdüm. "Ağan seni incitir mi mütemadi?"

Sıyrıldı avcumdan. "Buyurun bir kâse helva sunalım, sonra lütfedip yol gösterin ki çul giyinip, diz çöküp, perçem kesip, efendim hanımın huzuruna yalınayak varayım, ortada kan güdümümüz kalmaya, kerem eylen." Baş yarılır börk içinde, kol kırılır kürk içinde.

O sırada Boğa, Çöplü ve Hüsam avlu kapısından çıkageldiler. Boğa Bey, "Varıp atlanırız Memi kardaş sen dahi atlanmalısın," dedi.

"Niçün?" diye sordu bizimki.

"Şu kâfir karısı, Sofiya mıdır nedir, teyzen imiş güya. Babam onu bir takip edin neyin nesidir, kimin fesidir, zembille iner gibi peyda oldu birdenbire, buyurdu. Ağan dahi başıbozuk, peşinde gitse gerek, Tuna ötesinde bir ceset daha istemem der babam. Fütuhata aldanmagör, nizamsız beldeler var hâlâ karşıda, tekinsiz. Sen dahi gelmeli imişsin bizimle."

Bir bana baktı Memi, bir onlara.

Zülfü'nün beyanında bildirdiğine göre bu kadın, Miru Hatun'a bir ağız haberi iletmişti. "Var gel," diyordu. Miru Hatun hemen her şeye karşı nasıl ise buna da öyle cevap verdi, dil oynatmadan. Bacılar sarıldı, Sofiya yoldaşlarıyla birlikte ayrıldı sonra. Zülfü de peşlerine at kopardı ki haber ne imiş iyice öğrene, sonra kimden gelmişse bula, hesabını göre. Ola ki o tek gözlü nakkaştandır ve fırsat-ı intikamdır.

Zülfü, baba ocağından ayrıldıktan sonra Tuna'nın en dar yerlerinden birinde, bir Bulgar gemici ile anlaşarak atıyla birlikte karşıya geçmek istedi, büyücek bir şayka ile. Dediği gemi o kadar eskidir ki, birkaç kürekçi ile kaptanı alması ve üstüne Zülfü'nün atını taşıması imkânsız gibi görünmede.

Kaptan önce olmazlandı: "At gemisi bulasın hemşehri. Budur eski şayka, taşımaz senin besili bineğini." Zülfü o vakit kesenin ağzını açmış, cebindeki son mangırı herifin eline toka etmiş, tıngır mıngır kalmıştı. Kaptan "Öyle olsun," dedi.

"Daha demin de üç kişi geçti miydi karşıya?"

"Geçti üç kişi fakat atları yok idi, kiraya almışlar olsa gerek kıyı yerden."

Kürekçiler küreklere asılırken Zülfü, atı deprenmesin diye dizginini sıkıca tutuyor, boynunu okşuyordu garibin. Nehir ortasında "çaaat" diye bir ses duyuldu, tahtalardan biri isabet eden bilyeyle boydan boya yarıldı, içeri su dolmaya başladı. Zülfü geldiği yönden kıyıya baktı. Boğa idi bu. Zülfü, telaşa düşen tekneciyi ve kürekçilerini teskin etti, "Emmizademdir, bir konuşayım hele," dedi. Adamlar gediği kapamaya, çekiçler çiviler ve tahta parçalarıyla su gelen yeri onarmaya başladılar, bir kısmı küreklere asılmaya devam ediyordu.

"Ne istersin ey kara sözlü?"

Boğa, tüfeğe barut ve misket dolduruyor, "Dur!" diyordu. Yeniden nişan aldı. "Başıboş gitmene izin yoktur. Yoksa bir dahaki fındık alnına."

"İzin soran kim sana?"

Kurşun vızıldayıp geçti, Zülfü şaykanın dibine eğildi, atını da bastırıp yatırdı. "Berat mı alsa idim Koparan Han'dan?" dedi.

Boğa tekrar doldurdu. "Dur bak a oğlan. Son ihtar." O sıra kardaşları Çöplü ile Hüsam da yanına geldiler. Ok çekip attılar. Suyun ortasına anca yetti.

Zülfü sırıttı. "Daha kırk fırın..." demeye kalmadan şayka çatırdayıp diğer birkaç tahtası daha koparak aldığı su yüküyle yarı yarıya suya girdi. Geminin akıbet fena. Bir çeyrek yol kalmıştı oysa.

Kürekçiler ve kaptan suya atladılar. Zülfü de ürken atını suya itekledi, at önce bir çırpındı suda, sonra yüzmeye başladı. Zülfü'dür, yüzme bilmez, suyu yuta püskürte, atının semer kaşına tutunup binitini takip etti. Karaya vardığında gözleri kararmış, yüreği oynamıştı.

Kaptan ve kürekçileri de yuttukları suları kusarak geldiler, donlarını elleriyle apışlarından kurtardılar. "Bre hay, nesne etmez verdiğin on akça, başına çal. Gitti koca şayka."

"Git nah o karşıdaki öküz yüzlüden dile. Ben yıkmadım a." Atını çekiştirdi Zülfü, "Haydi Oynak'ım."

"Gidemezsin bir yere, bırakmaz bu izbandutlar."

Adamlar kuşaklarında kalan hançerlerinin uçlarından su damlatarak Zülfü'ye doğru yürüdüler. Nesnesi kalmayanlar yerden Tuna'nın sivri taşını çakılını alıp fırlatır oldular. O anda haylaz Boğa durmadı bir tane daha atmaya niyetlendi Zülfü'ye, Tuna'nın ta ötesinden. Erişeceği yoktu ya, serseri kurşun suda sekti geldi, izbandutlardan birinin ardına saplandı.

"Belanı versin Allah!" dedi kaptan o yana.

Boğa, "Elbet gelmem mi karşıya Zülfüüü, yol uzar amma vade uzamaaaz!" diye bağırdı, sesi boğuk bir inilti halinde karşıya ulaştı.

Kaptanla adamları öte kıyı ile ağız dalaşı ededursun, Oy-

nak'ını dört nala oynattı Zülfü. "Siz sağ ben selamet, vesselamü aleyk."

"Döneceksin geri illa, ol vakit gör sen marizi!" diye ünledi Bulgar bizimkine.

Bakmayın Zülfü'ye, yoktur onun Tuna ötesinde at oynatmışlığı. Ezbere at sürer gün batısı şimaline. İlk vardığı köyde çat pat Türkçe bilir bir adama at kiralamak istediğini söylemiş ve en yakın at çiftliğinin yerini bulmuştur. Seyise varıp "Kiraya atın var mıdır?" diye sormuştur.

"Ne sorarsın, var ya altında doru atın?"

"Gün içinde, öğleden önce, bir kadın yaşlıca, bir taze kız ile bir körpe oğlan, vardılar mı sana?"

"Bilmem dediğini, ne surette kişiler?"

"Hatunların yüzü örtülü, yaşlıcası İsa dinini tutar olsa gerek, kara giymiş baştan ayağa, manastır karısı gibidir, kızın dahi örtüsü vardır, Müslümancadır, bürümcük yaşmağı var. Oğlan kişinin sureti Tatar'a benzer, samur kürklü börkü vardır, ha bu benimki gibi ama daha iricesi." Kızıl börkünü çıkarıp gösterdi.

"Dediğin kişiler görmedim hiç yiğit. Gün doğusundan gelenler benden tutarlar, gün batısı yönünden gelenler İstevan'dan alasıdır."

"Nereyedir İstevan dediğin?"

"Tuna'yı tutasın gün batımına dek, bir kol ayrılır şimale adı Konca Dere, onu seyreyle çık yukarı. Dağ tepesidir görünür."

Sora sora bulunur Bağdat ve sorulmaz âşığa Bağdat. Zülfü at ağasını buldu, tarif ettiği kişileri sordu. Adam konuşmak ister gibi değil, işi başından aşkın, at nallamada. Pederinin Tuna suyuna batıp barutu fitili ıslanan tüfengini teklif etti Zülfü, gümüş kakmalı kabzaya sulandı adamın ağzı. Zaten kalleş işi idi diye düşündü bizimki verirken. Adam döküldü.

Tün karasına kalmadan köyü buldu. Tatar görünüşlü ta-

nıdık delikanlı atı çeke çeke gerisingeri gidiyordu. İçeride birkaç kandil yandı peşi sıra. Zülfü atını ormanda bırakıp bu horoz ötmez baca tütmez köye doğru yürümeye başladı. Avlu ve taşlık yoktu, rahatça kapının eşiğine gelebilmişti. Tahtaları yer yer çürümüş ahşap evin, ıpıssız kapısını çalmaya tokmağı bile yok. Yumrukladı Zülfü. Kapı duvar. Yine çaldı, gene yok işiten. Son çare pencereye dolanıp tıklattı, "Sofiya Ana, Sofiya Ana!" dedi.

Gözleri sürmeli, kaşları rastıklı bir geçkin kadın, Zülfü'nün bakışlarına dikti bakışlarını. İrkildi delikanlı. Saçları darmadağın, elinde bir bakır tava, bir şeyler karıyor. Açtı kapıyı.

"Esselam," diyerek girdi.

"Hoş geldin oğulcuk. Bir şey mi var unuttuğum, bu kadar yolu peşim sıra gelmene sebep ne?"

"Sizinle tanışamadım bile, yasımız ağır. Anamın hali malum."

Sofiya göğüs geçirdi. "Sahi ya nasıl düştü bu hale? Babanız mı?"

"Yok babam el kaldırmazdı anama. Siz nasıl işittiniz de geldiniz?"

"Sevindik oğlu Ali Bey öldü diye oynadı Tuna'nın suyu. Kimi bayram etti, kimi yas."

"Bilir miydiniz bacınızın, anamın nerede yaşadığını? Neden şimdiye dek hiç gelmediniz?"

"Evet, bir defaya mahsus mektuplaştık, seneler evveli idi, o yazdı sağlığım iyi gam yeme diye, el ulağı salmıştı bu yana. Sonra anan bir daha yazmamı istemedi. Kocası bağlılığından şüphe eder diye korktu zahir. Sadece bir gün bu sefil köyün de içinde olduğu semtleri akıncı oğlanları alır, seninle dahi o vakit sıkı fıkı oluruz demişti. Ama işte geldi Osmanoğlu, Belgrad'ı dahi düşürdü, ama mezar kaçkını gibi buldum kardeşimi. Benden ve herkesten upuzak."

"Sizin kim kimseniz yok mu?"

Kadıncağızın gözü pınarı açıldı. "Oğlum, otur İsa Muhammed aşkı için, kalma ayakta. Bak a biz birer ban kızı idik, anamızla dahi köleler ve kullar ile geçinip gitmedeydik. Sonra pederimiz genç yaşta öldü gitti, eşkıya bastı derler. Haydudu çok olur bu dağların, Osmanoğlu dahi henüz veremedi nizam yücelere. İşte buralarda devlet düşkünü olup kaldık, elde avuçta kalanı satıp savdık. Anamız yitirdiği köleler yerine bizi koydu, ban kocası gitmiş iken gayrı ban damatlar edinmek istedi, bizi gönlümüz haricinde erlere vermek diledi. Ali Bey Miru'yu aldığı vakit işte bir acıyla ötekini bastırdı kakomiram, yürek ağrısını unutturur diş ağrısı. Anam da geçen sene toprağa girdi. Kukumav gibi kalakaldım buracıkta."

"Eriniz, yavrularınız?"

"Evlenemem ben." Belindeki zünnarı gösterdi. "Hemşiremi yitirince din kardeşlerime sarıldım, Tanrı'ya bağlandım. Anam bunu dahi anlamazdı. Ama Miru, o bir erkek evlat sahibi olmayı dilerdi, bir de kızım olsun derdi. Bak sana ne vereceğim." Bir kızıl kutnu pelerin çıkardı çuvaldan, eğnine bağladı Zülfü'nün. "Oğlum olursa bunu giydiririm derdi, anamdan kalmadır. Miru gidip dönmeyince burada kalmıştır, satıp geçim akçesi edeyim diye geri göndermemi de istememiştir. Ama sakladım, sende kalsın oğlum, niyeti sanaydı belki."

Zülfü, o güne değin okşanmamış sırtına, anasının ruhaniyeti tarafından bir hilat giydiriliyor sandı. İlk defa evlat gibi duyumsadı kendini. Yüreği suya girmiş kor gibi, cız cız etti.

"Sağ... Sağ olasın teyzem anam. Şimdi, deyiverir misin, neydi o avluda dediğin anama. Var gel diyen kim imiş?"

Sustu Sofiya.

"Kim imiş teyze, söylesen ya."

"Benim ya... Gel geri eskisi gibi anamız ocağının kızı olalım derim."

Zülfü oturduğu iskemleyi kaydırdı, yaklaşıp kadıncağızın titrek dizlerine dizlerini dayadı. "Öyle olsun, teyzem sağ olsun," dedi. "Ya bu mühür?" Koynundan muskasını çıkardı, içine sardığı küçük mührü gösterdi.

"Babamın mührü, evet. Yadigârımız," dedi karı, efsun yemiş gibi.

"Neresiymiş bunu görünce itaat edecek iki görklü kale?"

"Oralar Nemçeli'nin güttüğü yukarı iller, kimi eski İslav illeri. Macar prensler hüküm sürüyor orada şimdi Nemçe adına, kadim halkı babamızın ahitlisi."

"Bana dahi itaat ederler mi?"

"O mühür sende ise ve kimden doğduğunu bilirler ise. Elbette kılıç kuşanman ve onları koruyabilecek olmanı isterler, hem oradaki Macar asilzadeleriyle başa çıkabilmelisin. Ama görünür ki bir başınasın."

Zülfü susup düşündükten sonra, "Bana müsaade," dedi.

"Bu gece kal. Karanlığa kaldın, kurt kuş kapar burada benim diyeni. Yabancı gibi gitme yukarı illere hem, seni maazallah baban gibi ederler."

"Kalamam. Allah'a ısmarladık."

Çıktı Zülfü. Peşinden seslendi Sofiya. "İliya palankası, İliya!"

"Ne..." deyip döndü atını hazırlarken oğlan. "Neresidir ora?"

"Diyeceğim sana. Ama iyi işit. İslavdan kalma Nemçe beyi vardır, adı İvan. Diğer Nemçeli Macar beyleriyle geçimsizdir, bu kadim İslav yurtlarını diler ki kâfirden ala. İstersen ikinizin arasını bulayım. Yanımda cenazenize gelen ay yüzlü ile kardaşı peş peşe oraya doğru yola çıkmıştır, İvan'ın kölesidirler. Selamımı ilet, seni tanıyacaklardır hem. İvan'a seni çıkarabilirler."

"Mührü gayrı dinden birine mi vermemi dilersiniz?"

"Hayır, kimin kimsen yok. O akıncılar, hiçbiri sevmiyor

seni, görülmez mi sanırsın, yardım etmezler sana. Git var, İvan tek umudundur. Miru'dan geldiğini söyler isen sana bir bölük asker bile verir, o kaleleri halkıyla bir olup papa dinini tutanlardan alasın diye."

"Bu haberi ileten dahi İvan olmasın sana ana? Var gel diyen hani?"

Sofiya köşeye sıkışmış gibiydi. "Var git uğur ola," dedi, kapıyı sertçe örttü.

Zülfü kapıya bakakaldı, pelerinin köşesiyle oynadı. Bir kabartma nakşı vardı. "Kâfir işi" deyip atına bindi. Kızıl pelerini gecenin içe işleyen rüzgârıyla salınırken yiğit, ilk defa içinde bir ümit duyuyordu. O haber kimden geldi ise bulmaya ve anasının yüzünü solduran, kendisinin kanını kurutan ne kadar nesne varsa, Memi'nin vücudu dâhil, yer küreden bir bir kazımaya ant içti. Cırcır böcekleri mehter vuruyordu.

XI
Zülfü Gâvur Palankasına Vardı, Varınca Neyledi Onu Beyan Eder

Zülfü gece karasında yol alacak tilki değildi. Amma hikmeti hüda, işi becerdi. Çakmaktaşından saman çöpüne ateş salıp Tuna suyuna battığında ıslanan çadır bezini iki üç direğe asıp kuruttu, yere şilte serip uzandı, İliya taşrasında can vermeden geceledi. Gün ışığı ile palankaya yürüyen tüccar kafilesine katışıp kapıya vardı. Bir muhafız demir demire vurur gibi, "Sanını bildir," dedi.

"İvan Ban'a haber getirdim," dedi Zülfü, İslav dilince. Anası sessizliğe gömülmezden evvel bu dili hafif tertip bellettiydi.

Güldü muhafız. "Ban burada yok, ama gelir. Sözün ne ise ilet, bildirelim."

"Yok. Zatına bildirsem gerek."

"İyi. Kılıcını, binitini ver öyleyse, eşkalini yazsınlar, öyle gir, handa oyalan."

Zülfü tedirgin olsa da baş eğdi emre. Sonra hana girip soğanlı tavuk dolması ısmarladı, ballı suyu yanına boğaz rahatlığı kıldı. Filori soran hancıya, Ban hazretlerinin misafiri olduğunu ve akçasının haşmetmeabları tarafından ödeneceğini söyledi. Yedi, içti, azıttı, belki şaraba düştü, kapısının ardına bir taş koyup, yatıp zıbardı.

Uyandığında gözlerinden çapak erik zamkı gibi akmadaydı. Etrafı dolaştı yüzüne su tutmadan. Çevrede küçürek bir meydan, birkaç ahır, bir han, köhne evler, çamurda yuvarlanan çiftlik hınzırları ve ban konağından başka pek bir şey yok. Kanalları dolmuş helaların keskin kokusu etrafı sarmış, genzi yanıyor. Ameleler yeni kanallar kazıyor pisliği def için. Birkaç kara giyimli karı, insanın ancak eğilerek girebileceği küçük kiliseye girip çıkmada, çarşıcıkta alışveriş edip evlerine dönmedeler. Asker karılarıydılar zahir. Zülfü babasının cenazesine Sofiya ile katılan dişi kişiyi arar idi. Hatunları inceden inceye süzerken, biri omuz çarptı, onu yere yıktı. Sidik kokan yapış yapış çamurun içinden öfkeyle kalktı Zülfü. Adama baktı, azmanın biri. "Kadınlara böyle bakarsan Osmanoğlu gibi sade zekerini kesmezler, bilmiş ol," dedi adam.

Kapıda gördüğü muhafızdı bu. Lakırdıyı sürdürdü adam: "Ban hazretleri herhangi bir yerden haber beklemiyor. Şimdi terk et burayı."

Zülfü üstündeki çamuru sıvadı, elinde tortop edip herifin yüzüne şappadak patlattı. Keklik gibi sekip sıçan yollarına kaçtı.

Adam durur mu, payeli muhafızdır, bastı narayı, topladı küffarı, Zülfü'nün üstüne çullanıp gene balçıklara yıktılar, ellerini arkadan gemi bağı bağladılar.

Kaldırılınca üstü başı perişan bir yiğit, yanaşıp elindeki çaputla Zülfü'nün yüzünü sildi, iyice baktı. "Durun kardeşler," dedi, "Bilirim bu Türk'ü ki, efendiye haber getirse gerektir. Varın gidin efendiye, yeni gelmiştir. İki görklü kalenin efendisinin soyundan bir er, haber göndermiş eteğinize deyin, inanmazsanız. Alacaktır bunu huzuruna."

Zülfü gözlerini kırptı, kirpiklerini çamurdan arındırıp baktı. Tatar suretli genç yiğit, Sofiya'ya yoldaşlık edip cenazeye gelenler arasındaydı, derhatır etti.

"İyi," dedi muhafız başı, "su tutun şu herifin pis suratına." Tatar suretliye döndü sonra, "Yalansa gitti boynun, inan yazık olur canına."

Ban, atından indi, debdebesiyle konağının merdivenine tırmandı. Kabak kafası güneşte parlıyor, mor mendiliyle patlıcan burnunu kapatırken, zehir zıkkım kokulardan şikâyetle işçilere ellerini çabuk tutmalarını buyuruyordu.

Zülfü'ye temiz kıyafetler giydirdiler. Onu temizleyen Tatar, "Adım Gevher" dedi, "Kırım yurdundan gelme köleyim Ban hazretine. Şimdi giy bu temiz elbiseleri, beyaz ol. Huzuruna varınca eğil efendinin."

"Bir hatunla gelmiş idin, kimdi o?" dedi Zülfü, Gevher omzuna bir kürk giydirirken.

"Sofiya Hanım idi," dedi. "Bu arada, soyunduğun giysilerini çamaşırcı kadından alacaksındır, merak etme."

"Sofiya Kadın'ı bildim, beni o iletti bu yana, ya diğeri?"

"Diğeri kızıdır İvan Ban'ın. Ben dahi kardeşiyimdir o kızın."

"Nasıl," dedi, anlamadı, "o dediğin Ban ile soydaş mısın?"

"Yok, o misal değil."

Suratsız muhafız geldi, "Yetişir eğlendiğiniz, var yukarı bekle," dedi. Ban katına çıkardılar.

Ban'ın odasına alındığında Zülfü'nün ilk duyduğu şey, ahşap döşeli odayı dolduran çam sakızı kokusuydu, tahtalar iyi

kapatılmamış, yarıklardan reçineler fışkırmıştı. Güçlükle bir nefes çekti, tahtındaki Ban'a baktı.

Baş muhafız ona eğilmesini işaret edip omzundan yere bastırıyordu. İvan Ban el işmarı ile adamını durdurdu. Zülfü'ye yer gösterdi. Hizmetkârlardan biri misafirin altına alçacık bir sekmen sürdü, oturdu Zülfü.

"Doğru mu dedikleri," diye sordu İvan.

Zülfü, "Ne dediler bilmem," dedi.

"Hay gençliğin şaşırttığı kişi. Türk ilinde bir esir goncamız var, onun mu rahmindensin?"

"Esir değil hürdür o. Sen kimisin onun, onu de bir."

"Ben bir şeyi olmam, sadık hizmetkârı ve duacısı olmaktan başka. Hanımın babası İslav cengâveri idi. Türk ile hem yanında hem karşısında, çok pençeleşti, soyu ulu idi. Babam dahi çeribaşısıydı efendinin, buyruğu altında sadık neferiydi. Tanrı ruhunu aziz etsin, Etrak eşkıyasına can verdi Ban Radomir, dar derbentlerde. Sonra da baban gibi akıncılar gelip esir etti zavallı kızını. Bir kızı dahi elimizin eriştiği yerde idi, Hanım Sofiya, seni o iletmiş buraya, Macar'ı yenip onu dahi bizden ırak koydu Türk Osman. Ama sağ olsun Hanım, bizimle dostluğu kesmedi hâlâ. Kölelerim kölesidir, hizmeti şerefimdir, babadan emanettir. Türk ona da bir iş edecek olursa..."

Ayağa kalktı Zülfü. "Anama var gel diye haber ileten sen misin Sofiya Hanım ile? İşte cevabı deyivereyim sana: Saadet içreyim der burada, zevcim ölmüş olsa dahi aidim ona ve çocuklarıma, tüm ruhumla."

Ayaklandı Ban. Sinir harbiyle kıkırdadı, yeni biten fırça sakallarında elini hışırdattı. "Evet haberi ileten ben idim. Ama bre çocuk, ağzı dili bağlı kadıncağızdan nasıl söz iletirsin, hem onun içini ne bilirsin?"

"Ya sen iki gözü öküz gözü gibi fıldır fıldır oynar Ban hazreti, nasıl tek gözlü âdemin yerine var gel diye söz iletirsin?"

Ban duraksamıştı, yürüyüp Zülfü'ye doğru bir iki adım attı. "Gördün mü onu evvelce? Öyle ya tek gözlü kalmış gurbette, karaltı inmiş. Emmizadeyizdir biz onunla, Dragan'dır adı, kardeşten öte idik eski zamanlarda. Kendi dağda yaşar döneli beri. Gönül ister ki evvelce nasılsa öyle olsunlar anan ile, bir olup Türk çapulcusu gelmeden evvel niyetlendikleri izdivacı kılsınlar, yuva kurup iki görklü kaleye bey ile hanım olsunlar. Sen dahi beyzade olursun o vakit. Hem baban Ali dahi köklü soydandır, bakma Osmanoğlu'nun yabana attığına. Kadimde Kayser, onun atalarının atalarına Karaferiye'de tımar bahşetmiştir, Yıldırım Padişah gelip almış ellerinden, sürmüştür onları Zihne'ye tuğsuz sancaksız beyler diye. Sonradan İslam'a geçti o soy aslı gibi, Bedreddin azizi ve sizi çıkardı göbeğinden."

Zülfü'nün âdemelması oynadı. Şimdiye dek iyice bilmediği ahvali küffardan işitti. Aynına almaz görünüp, "Sen ne bilesin!" diyebildi.

"Soyunuz, soylarımızla Musa Çelebi ardında savaşmıştır. Akıncılar ve bizzat kendi oğlanları Yıldırım'ı Aksak Han cenginde terk eylediği zaman, atalarımız onu terk etmemişti. Ya söyle şimdi, yanında kaldık da elimize ne geçti? Ya akın ehli Rumili'nde yalın göğüs yukarı illeri vurdu da ne oldu? Size Osmanoğlu sarıklısı üstünlüğün Rabb'e kullukta olduğunu söyler. Ama Osmanoğlu kendini kutlu soy tutar. Öyle ki ailesinden bir kanı döktü diye, neslinizi kara kaplı deftere yazdırmıştır, hele öyle yazdırmış ki, tükürüp yalamakla silinecek gibi değil. Hem Konstantin ilinin alıcısı Mehmed Padişah'ın pederi bile, rüyasında devletini sizin gibi akıncı ocaklarının yıkacağını görmüş, kan ter içinde uyanmış derler kâbusundan."

Zülfü'nün safrası kabardı, beti benzi attı, dişleri kenetlendi. Çıkmak isteyip kapıdan yana yüz döndüğünde baş muhafızın çelik göğüslüğünü burnunda buluverdi.

"İşit sözümü ey genç," diye devam etti kâfir. "Ali Bey'e kıymadık biz. En çok kılıç bileyen bendim onun kanına, doğru, az vurmadı illerimizi, ona rağmen ayak atmadık yoluna. Emmizadem ile uz düşemedik zira. Şimdi o aynı kandan geldiğim ejder, tek gözlü Dragan, başıbozuk dağlarda gezer, Türk Macaristan'ı ile Nemçe'nin yukarı Macar illeri arasında, gün doğusu tarafında, Allah'a tapulu yüce topraklarda dolanır durur, Venedik tüccarlarını vurup Mihal oğlanlarından kul cariye aparır."

Zülfü kızgın aslan gibi soludu, ya da daha doğrusu, köşeye sıkışmış bir kedi gibi, tısladı demeli.

"Gel aramızı bul," dedi Ban, elini beri uzattı, "Emmizademe seni göndereyim. Haberi onun adına ben ilettim Hanım Miru'ya, budur sözün essahı. Ama haber de gönül de Dragan'ın. İnkâr eder görünür, istemem cebime koy! Onu ikna et bu birleşime, ver mührü eline, şehzade ol soyun sopun gibi. Osman'ın boyunduruğu ağırdır, ezilme altında atan misal, sonra Nemçe kapılarına kafanı vururken bulursun kendini."

"Tek," dedi Zülfü, "soyunayım bu küffâr giyiminden." Bunalmıştı iyice. Bilmediği bir âlemde, onu kendisinden bile iyi bilenler arasında, bedenini anadan üryan duydu, kendi giysileriyle özüne dönmek, al börkünü başına geçirip kara tumanının ibrişim uçkurunu bağlamak, anasından yadigâr kırmızı pelerini ak mintanının üstüne geçirmek istedi. Kara damlı kara evi, ağızsız dilsiz anası burnunda tüttü, sızım sızım sızladı burnu direği.

Atlandırdılar Zülfü'yü geri atına. İvan Ban, baş muhafızı ile bir kızı hizmet için Zülfü'nün yanına koştu, bir bölük neferi yanına verdi. "Haydi selametle," dedi.

Yanına verilen kız, Tatar simalı bir şirin ahval. Teninde saflık ve yumuşaklıktan çok, bir dişi şahinin alıcılığı var. "Kardaşın neyler?" diye sordu yoktan yere.

Zülfü bakmadı ona.

"Cenazede," diye uzattı kız, "fena hırpaladıydı seni." Zülfü'nün göğsüne şöyle bir pat diye el ayasıyla geçirdi. "Yarı yaşında çocuk, ha bunca vurmayla itti seni, sonra çaldı devirdi kör mezara." Fena bir kahkaha koydu. "İnan, tül altında olmasa yüzüm, akın ehli beni bölerdi dokuza, cenaze ortasında makaraları koyuverirm diye. Hay oğlan sen çok yaşa. Zülüflü müydü namın?"

"Zülfikâr, Zülfü derler."

"Hah, Zülüflü işte. Börk altında kıvrımlıdır saçın, yanına sarkar, belli. Turna derler bana. Tuna suyundan uçarak gelir geçerim diye."

Ban konağından çıkmışlardı. Ban askeri atlarını derip toplarken Zülfü, kızı baştan ayağa süzdü.

"Ne o," dedi kız, "nikâhına mı baktın?"

"Kanadın var mı diye baktım kız, ama görünür ki berk dilin var."

Kız mutadı üzere gülüyordu. "Hay oğlan, bende neler var. Türk dilince söyleyim de gayrılar gücenmesin. Bak, Tatar ulaklarıdır soyum, şu ileride gördüğün kömür karası at var a, kanadımdır, buradaki tüm süvarilere nal toplatır."

"Eh madem iki kanadın idi bu dört nallı, acep niye esir düştün bu lağım çukuruna?"

Kız kelam kesip kaş çattı, tırıs yürüyüp seyisin elinden atın yularını kaptı, teğelti koyup eyerini kendi düzdü. Baş muhafız askerleri sıraya koymadaydı. "Muhterem misafir önümüze katışsın," dedi, atı ve kılıcı teslim eyledi. Eli yüzü çamur içinde sersefil lağımcılar, kapıların makaralarını döndüren tiftiklenmiş kolanlara olanca güçleriyle asıldılar, elleri kesildikçe inim inim inlediler, kapıları kaldırdılar. Zülfü ve refakatçileri, Allah'a tapulu topraklara doğru yola koyuldu. Onundur gökle yer arasında ne varsa.

XII

Zülfü Yiğit Dargun Ağa'nın Peşine Düşüp Neyledi, Onu Beyan Eder

Zülfü, meşum gecede topuğuna saplanan çuvaldız cüssesindeki dikeni bir kadife kese içinde pamuklara sarmış, yancığında taşırdı. Ara sıra başına gelenlerin hakikat mi yoksa yüreğine karabasanların saldığı bir kara düş mü olduğunu düşünür, o gecenin hiç yaşanmamış olduğu vesvesesi yüreğine düşerdi. Böyle zamanlarda cerahat izleri halen üstünde duran dikeni keseden çıkarır, başparmağına batırır, canı iyiden yanınca, "her şey gerçek, intikam hak, evvel tek gözlüyü, ahir Memi sefilini öldür," diye özüne öğütlerdi.

İşte bu yolculukta da böyle yaptı Zülfü, Turna kız atbaşı gelip ne ettiğini sorunca, "hiç" deyip keseye tıktı tekrar dikeni. İki gün iki gecedir yoldalardı. Kâfirin serhad askerlerine gümüşler akıttılar, kara çarıklı köylüden senet ile hububat aldılar, el erişmez yamaçlara varıp yalman dağlara iplik dizimi tırmanmaya koyuldular. Turna kız, "Nah," dedi, şehadet parmağını yücelere uzatıp, "İşte oradadır Dragan'ın yatağı." Zülfü, henüz alçaktayken bile zirveye bakınca başının döndüğünü hissetti.

Atlar hırlaya hoflaya tırmanırken Zülfü, kıza harf attı: "Ban katındaki hürmetine sebep ne ola? Altı üstü cariyesin."

Cevap vermedi kız bu suale. "Sen Dragan Ağa ile ne konuşacağını düşün," dedi, "Herkesi komaz yanına. Eğer o seni yanına komasın, bunca yolu boşa tepmiş olalım, önce şu çam yarması baş muhafız, sonra ben tepelerim seni, bizden yakayı kurtarsan bile İvan Ban salmaz seni."

"Herhalde Ban'ın hoşuna gidiyorsundur," dedi Zülfü, ileri varıp.

"Anan da hoşuna giderdi babanın zahir, cariye idi nihayet

o da ama senin gibi nahoş bir varlık doğmuş, her nasılsa. Zor ile cimanın neticesi ahmak evlat derler."

"Hay, lafını bil," dedi bizimki. Sonra bilmezse ne olur, bilemediğinden, sustu. Hep Memi'nin kirli vücudunu düşünmüştü de kendisi rahme nasıl düştü onu düşünmemiş, düşünmek de istememişti. Tiksinir gibi atını ileri sürüp kızı geçti.

Kız ettiğini unutmuş gibi ses verdi ardından. Ban askeri anlamasın diye Türkçe söyledi. "Ağamla beni babamız sattı köle pazarına, geçim için. Bir tacir aldı önce, sonra efendimize verildik. Bir kızı vardı Ban'ın, hummaya tutulmuştu, öleyazdı biçare. Dedim beyim beni sal dağlara, arı gibi gidip şifası olacak nektarı bulayım, bal diye sana tiryak sunayım. Kaçarsam bir kuldan olursun, dönersem bir kızın yerine iki kızın olur. Velet ayaklandı bir aya. Sonra Ban dile benden ne dilersen, buyurdu."

"Benim babam beni pazarda satsa onu ellerimle boğardım," dedi Zülfü ardına bakmadan, gözünde bir ateş parladı. Aklına sonradan gelmiş gibi, "Neden azatlık dilemedin efendinden?" diye sordu.

Kız ilk denilene sanki bozulmamış gibi konuştu. "Azatlığı neyleyim, kul olup karnımın daha iyi doyduğunu fark ettim, soğuklarda üşümediğimi, yapacak bir işim, dünyada bir gayem olduğunu."

"Ne kutlu gaye, gâvur ayağı yıkamak!"

"Eh, tok açın halini ne bilsin."

"Ya şu biraderin, beni muhafızlar elinden alan, cenazeye sizinle gelen hani?"

"Gevher ağam baba bir kardeşimdir, bilek işçisidir Ban'a. Geçinir gideriz."

"Bunca makbul iken neden paçavralar giyinir? Sen el üstünde, o ayak altında?"

"Bize ne biçilirse onu giyeriz, işimizi layıkıyla yaparız. Aşağısı yukarısı yoktur."

"Bu işi edersem, ikinizin birden azatlığınızı alırım," dedi Zülfü, bu kez arkasına dönüp kızın yüzüne bakmaya tenezzül göstermişti.

"Başına belayı satın alırsın," dedi kız.

Zülfü sözün sebebini anlayamadan baş muhafız, "Şşşt," etti, "Sessiz olun." Kuşağından beyaz çaput çıkarıp mızrağının ucuna astı. "Dragaaan," diye böğürdü, "İvan Ban askeriyiiiz, görüşmeye geldiiik, yanımızda Miru Hanım'dan haber getiren biri vaaar!" Dağ taş sustu. "Devam edelim" dedi zebellah. "Koca ine kadar girmeliyiz. Misafir ve mihmandarı geride dursunlar."

Yürüdüler, yürüdükçe bayır tükendi, zirvede upuzun bir düzlüğe erişti. Başları bulutlara varıyor dense yeriydi. Ortadaki meydan ateşi köz olmuş, son yalımlarını rüzgâr ılgım ılgım savurmada. Etrafta birkaç çanak çömlek, boş ve devrik sandıklar, üstü açık bir çukura atılmış karpuz kabukları, çer çöp.

Muhafız başı, "Şaşılacak şey..." dedi. Dediği anda etraftaki ağaçlıktan gelen bir vınlamayla göğsüne oku yedi, yıkılması bir oldu. Ondan sonra ok yağmur gibi serpildi, bir tüfenk patlaması duyuldu. Zülfü ile Turna en geriden, geldikleri bayıra doğru at çekip sıvıştı. Zülfü yel yepelek bayır aşağı inerken Turna'nın atının yularını da çekiştiriyordu.

"Koman, kaçanları ele getirin!" diye Türk lisanında bağırdı bir ses.

Zülfü yücelerden yuvarlanan bir taş gibi seke hoplaya iniyordu atıyla. Hayvanın ayağı sürçse maazallah aşağı inene kadar şıralık üzüme dönerlerdi. Yukarıdan atılan birkaç ok kulaktozunda vızıldasa da büklümlü inişler işini kolaylaştırdı, az zamanda gözden yittiler. Canlarını yamaçtaki kayın ormanına dar attılar.

Zülfü, nefes nefese attan boşanıp bir ağaca verdi sırtını. Atının üzerine kendini bırakıp ağır ağır soluyan kızcağıza, "Nasıl" dedi, "Tuna ötesinden uçup geçmeye benzer mi?"

Kız doğrulunca üst başının kan içinde olduğunu gördü Zülfü. Eli ayağına dolaştı, kandan yüzü gözü karardı, düşecek oldu. Derin derin nefeslenip sordu, "Nen var?"

Kız, "Bir şey sayılmaz," dedi. "Ok temreni köprü kemiğime değip sekti. Bir çaputla bağlaman gerek. Şu kırmızı pelerin fena olmaz, hem yeşil ormanda alay bayrağı gibi sallanır, iz gösterir. Çıkar."

Zülfü onun anasından yadigâr olduğunu diyemedi, çıkarıp halat gibi yaptı, gözünü kısıp kızın omzuna doladı.

"Kırmızıdır zaten," dedi kız, "kızıl kanı tutmaz üstünde. Emanettir, ilerleyelim."

"Kim bu azılı it gibi saldıran? Dragan iti mi, o tek gözlü şeytan?"

"Belli olmaz ona, kavgalıdır amcası oğlanlarıyla, yanında istemez onları. Ban duydu ki baban öldü, ananı kaçırmak istedi amcası oğluna. Dragan ise reddetti, bozuştular. İvan Ban'ın tek derdi, atadan gelen İslav toprakları gene İslav'da kalsın, Nemçe içinde bile olsa, Macar elinde kalmasına razı değil, gayrı itikatlıdır çünkü Macar. Kendi dahi asil bir banın velediyken yetim kalıp ulu bir İslav çeribaşısı tarafından evlat edinilmiş imiş. Nemçe bu diyarlara gelince o, eski soyunu delil gösterip İliya'yı aldı, amma Macar asilzadeler onun basit bir çeribaşı oğlu olduğundan dem vurup kadim toprakları elletmediler. O da hiç değilse Ban Radomir'den kalan İslav topraklarını amcası oğlunun izdivacından umar işte, kâfirler böyledir, akıl sır ermez işlerine. Bir de İvan'ın üvey kardaşı Boğdan var gün doğusunda, sipahidir, o dahi ayrı bir âlem. Dragan oldum bittim uzlaşmaz ikisiyle, bir başınalık diler, yek at yek mızrak olmak. Evvelce İliya'da yaşamayı denemişti. Ama İvan onu çok bunalttı, köhne defterleri açtı."

"Neymiş köhne defterde yazan?"

"Çeneyi..." nefeslendi kız, "çeneyi koy be oğlan, canımız

darda. Şu ormanın karasına kadar ilerlemeli. Ardımızdan gelen olur şimdi."

"İşittin mi, yukarıda Türk dilinde seslendi ardımızdan biri, tutun diye."

"Türk'üne Tatar'ına Las'ına... Kulak mı kaldı ok fındık vızıltısından, şamatadan. Demiştir, aklına gelir Türkçe söver garip adam. Türk elinde az durmadı. Mihallü akıncısı kinlidir ona, belki onlardır, belki Venedik docu tacirlerinin çalınan ipeklilerini geri almaya gelmiştir bir Türk rehber ile. Belli mi olur? Haydi anam bacım, yürü, yaylan da bir su gözü bulalım, çok aktı kanım, zımpara gibi oldu dilim damağım."

İlerlediler ormanın göbeğine dek, canavar hırıltılarından başka bir ses kalmayana kadar. Bir toprağı eşip domuz çukuru yaptılar, üstüne etraf dallarından dört dirgen dikip üstünü dal ve yapraklarla kapadılar, çakmak taşlarından ince kavlara ateşler salıp ısındılar, dere kenarında bir nefes kıldılar, toprağa sırt koyup yan yana uzandılar.

"Dragan, ondan söz et," dedi Zülfü.

"Neyini anlatam, ben dahi bilmem öyle çok. Yüzünü bir kere gördüm görmedim."

"Anama gel diyen Dragan mı?"

"İdrakin kıt mı senin? Dedi ya Ban. Onun adına ben haber ilettim diye."

"Yani onun bir çağrısı yoktur?"

"Yoktur, istemez anamı. Ne o üzüldün mü?"

Höfledi oğlan. "Lakırdıya gelmezsin," dedi.

"Ya sen, ne haberi vereceksin ona? Anam seni istemiyor mu demek muradın, bunca belaya katlanmaya sebebin? Mührü vermeye niyetin var mı Ban'a, yahut Dragan'a, yoksa oyalamakta mısın onu Dragan'ın yerini bulana kadar? Başka bir şey midir saklı niyetin?"

Sustu Zülfü. Bedenini at çiğnemiş gibiydi. Çöpten damın arasından görünen yıldızlara daldı. Rüyasında yüzlerce kan

oburu sülüğün sudan çıkarak damarlarına girdiğini, derisinin altında gezindiğini gördü, uyandı.

Gün ışıyordu, kara ormanın gür kolları arasından yalımlar yere akıyordu. Zülfü yanına baktı ki kız yok. Sağına soluna göz attı, gördü ki kömür karası atı durur. Suya mı gitti diye arandı, zınk diye durdu, ayın on dördünü belden içerisi suda süzülür buldu.

"Hayyyt!" diye kükredi kız, "dön ulan kıçını!"

Bildi ki ne kız Şirin'dir ne kendi özü Hüsrev. Alı al moru mor, döndü yerine vardı oğlan. Utancını bastırmak için atının yancığından bir tutam pastırma çıkarmaya meşgul gibi oldu, birkaç lokma alıp safra bastırdı, bir parçayı da çaputa sarınarak gelen kıza uzattı.

"Sana kalsın, azgın teke, ye ye de âlemin namusuna iliş."

"Bre," dedi Zülfü, "Ne ettim, baktım yoksun, meraklandım."

"Meraklanmayasın beyim, senden yeğrek bileğim. Giderim ben Ban hazretine. Sen de gelmelisin. Kurt kuş yer çükünü burada. Şu pelerinini de al."

"Çıkarma, kalsın sende, şifa bulunca verirsin. Ben iz sürmeliyim."

Kız kahkahasıyla ormanı inletti. Saçından sular yumuşak toprağa pıt pıt damlıyordu.

"Sen ve iz sürmek ha. Haydi Hızır yoldaşın olsun. Allah da Hızır'a yardım etsin." Zıpladı atına. Omzunu, omzundaki pelerini gösterdi. "Borcumdur sana, ileteceğim bir ayağı tez ulakla, alırsın sağ kalırsan. Haydi Allah'a emanet."

Sürdü atını, aldı başını. Gitmeden evvel son kere dönüp Zülfü'ye baktı. "Ban'a seni getirmeye çalıştığımı ama gelmediğini söyleyeceğim. Peşine adam salarsa alınma gücenme yok. Gönül kalsın yol kalmasın. Haydeee!"

"Sana," dedi Zülfü, belli belirsiz, sanki kelamı etmişti de ettiğine pişman olup geri yutmuştu.

Kız, "Ey?" deyip döndü tekrar.

"Niçin sabır kıldığımı, o kadar laflarına, taş atmalarına, bilir misin?"

"Niyeymiş? Çok sevdin diye, domuz çukurunda derimi üstüne giymeyi umdun diye?"

"Yok, aldırma git."

"Giderim. Sen dahi gideceksen gün doğusunda yalın vadiye doğru gitmelisin, öte yerde kırarlar seni bir başına. Vadinin dar boğazına kadar sürmelisin. Amma yayan kalırsın onu bil."

Kız usul usul gerisini dönüp ağaçların koynunda yitip gitti. Zülfü gene bir başına, üç nalla bir ata kaldı. Ağlayacağı tuttu, ağaçları dövdü, "Göz yaşı dökme ahmak, kâfirin kanını dök, domuz yavrusunun kanını dök," diye homurdandı durdu. Zülfü oğlan böyledir, yeri gelir boku ilen kavga eder, gün olur baharı başına vurup ayın gökteki yalnızlığına ağlar.

Birazdan zağar havlamaları işitti. Semerine yapıştığı atını yorgaya kaldırdı, su gibi ormanın derinine aktı. Yılanlar gibi ses vermeden kuru yapraklar üzerinde hışır hışır süzüldü.

XIII
Zülfü'nün Derbentte Yol Aldığını Bildirir

Zülfü mesafeyi iyice açınca ve ormanın genişlik alanına varınca dörtnala kalktı, bir yalın taştan olma vadiye ulaştı, orman tükendi gitti. Buradan geçerse ve önüne bir yol çıkmazsa, arkadan gelenler tarafından lime lime edilirdi, bildi. Yürüdü gene eli böğründe. Kız o yana git demiş idi, oğlan başka yol iz bilmezdi. İlk defa bir başına yol alıyordu bu yaban ellerde. Dediğine göre o sıra "Memi olsa ne yapardı?" diye düşünmüştü. "İt eniğidir o, koklaya koklaya bulurdu yolu."

Ama şimdi kokusunu alan tazıların seslerini duyuyordu. Geçit, atını koşturamayacağı kadar darlaştı, tek tük iri ve kesici taş parçaları karşısına çıkıyor, atın ayağını sürçtürmeden yürümeyi güçleştiriyordu. Bu hızla giderse kesinkes yakalanacak. Piyade olup binitini yularından çekmeye başladı. "Koş Oynak'ım koş, oynat kalçayı, taşa yan basıp kırılacak ayak değil mesele, postu verip vermemek meselesi. Oynat!"

"Burdaaaa!" diye ünledi ayağına tez bir âdem, bir kayanın üstüne çıkmış şehadet parmağını Zülfü'ye doğrultuyordu. İpini tuttuğu biri tüysüz biri kara tüylü iki azgın zağar, kim bilir kaç gündür aç arık karanlık kuytularda bekletilmişti, ağızlarından köpükler saça saça avını parçalamaya müsaade istiyordu. Adam, köpeklerin ipini salıverdi.

Zülfü besmele salvele çevirdi. Oynak'ı çeke çeke önüne çıkan dönemeci aldı, hoppa, karşıda Konstantin suru gibi bir kaya, yer demir gök bakır. İtler geldiler, onlar da dönemeci çevirip vaflaya ürüye Zülfü'ye doğru birer ikişer adım yürüdüler. Zülfü "Ya Hızır," dedi, Oynakcık huzursuzca deprendi. Kılıcını çekip gerisingeri adımladı, sırtı taş bedene değdi, "Alacağın olsun Turna kız, benim postumu aldırdın, bir daha alacağın olsun," diye sızlandı.

Bu vadiye Gökkayası taş ocağı derler, bu yerden iyi yapı taşı olur, kâfirler kale bedeni örmede kullanırlar, Osmanoğlu top atıp yıksın diye. Burada vaktiyle çalışmış neferler vadinin üst yanına tırmanmaya bir kolan merdiven yapmışlar imiş, amma epeyce çürümüş, lime lime, tiftik tiftik. Zülfü bunu gördü, Yaradan'a sığındı. İtlerin tüysüz olanı tumanının paçasına yapıştığı an bizimki kale bedeninden sarkan yâr saçına sarılır gibi ipe sarıldı, asıl babam asıldı. O yükseldikçe it dahi hor hor edip geliyor. Zülfü kılıcı kınına koydu, bedeninin ve semiz köpeğin tüm ağırlığını çelimsiz kollarıyla tutunduğu ipe verdi, ayaklarından serbest olanı zavallı hayvanın suratına çaldı. Deminki aslan vik dedi yerde

fare oldu. Zülfü kendini yukarı çekiyor, biçare Oynak çaresiz depreniyor, itler hayvanın bacaklarını dişlemede. Yıkıldı o zavallı, itlerin kara tüylüsü boynuna diş geçirip bir baş çırpma yaptı, garip hık dedi. O anda dönemeci alan âdem itlerin ipini ele aldı.

Zülfü en yukarıya can atmış, bir dizini toprak zemine koyup kendini yukarı çekiyordu. Adam yayını sırtından indirip sadağından hemen bir ok düzmek murad etti. Ama fırlattığında Zülfü kıçı emin yere koymuştu. Dört âdem daha geldiler. Kızıl kavuğa ak destar sarınan pırasa bıyıklı bir eski tüfek yanaştı ki yüzünden nur-ı ilahi kasap süngeriyle silinmiş. Kantarlıyı savurdu, "İn bre in, ardını şişletme!" dedi.

Zağarcı dahi Zülfü'nün tutunduğu ipe asılınca Zülfü, "Ne istersiniz, Müslüman ümmetiyiz," diye yakardı.

"Tut şu kulamparayı," dedi aynı eski tüfek.

Zağarcı Habeş maymunu gibi tezcek tırmandı kolana. Nefes nefese yolun yarısına değin ilerledi.

Zülfü yere diz koymuş yakarmada hâlâ. "Neyledim ben size, ilk defa gördüm sizi. El aman ağam, Muhammed yasası için?"

Zağarcı neredeyse varacaktı, iyiden yanaşmıştı. Zülfü yay gibi doğruldu, tığ gibi dikeldi, kılıcı belinden sıyırıp, köhne ipe çalıp, zağarcıyı göt üstü yere yıktı. Derin bir ah yükseldi adamdan, kırk kemik birden kırılıp kırk ete battı, herifin kulağından acı şerbeti yere aktı, kalıbı dinlenmeye koydu.

Zülfü sildi gözünün yaşını. "Dört ayağa karşı iki ayak, iki daha alımım var," dedi.

Üç adamından ikisi kuburundan ok alıp düzdü yaya, biri baruttan kararmış eliyle tüfengini doldurup doğrulttu. Zülfü kayaya baş uzatıp bakmada pür-temkin.

Atıcıları durdurdu pırasa bıyık. Tüfenkliden "ver" işmarı ile bir tomarı aldı. Açıp, "Buyruktur," dedi. "Limonî uzun-

ca saçlı, gök iri yek gözlü bir âdem, onu ararız, gördün, duydun, işittin, bildin ise, yerini bildirmek boynunun borcu."

"Nesne görmedim. Amma bu muameleden sonra gördüysem de demem."

"Yiğit bak, kırk kapının ipini çektik, nice nice yollardan geçtik, bu vadiyi dolanır gene çıkarız yukarı, mengene ile kemiğini kırar gene söyletiriz. De hele."

"Siz ona benden daha fazla yaklaşmıştınız, yukarı yerde. Siz söyleyin, nerede?"

"Onun âdemi misin?"

"Kanlısıyım."

Birbirlerine bakındı aşağıdakiler. "Sen kimsin ki Hacı Bektaş köçeğine kanlı olasın bre teres? Sırtımızı unlu gördün de değirmenci yamağı mı sandın? Biz cümle bir koyun sürüsüne benzer tayfayız. Birimize ne olursa cümlemizedir. Senin kanını güdecek baban, kardaşın, belki evladın vardır. Biz ise kırk bin yol kardaşıyız, kan güderiz."

Kan rengi börkünü gösterdi bizimki. "Bildin a bu börkü?"

"Bildim. Keçi çobanı serpuşu. At sırtında gezer dübürü nasır taife. Kanlıyız gayri seninle. Kahpelikle şu yere yıktığın âdem ocağımızda it eridir. Padişahın iki tazısına bakar, o itler ki kıymetlidir cümle senin ocağının canından. Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir padişah, biz dahi o gölgede kılıç karaltısıyız, Allah'ın Cebbar sıfatına nişaneyiz. Kara kazan hakkı için seni yedi kere öldürür, sekiz pare eder, dokuz yere gömeriz."

"Babanızın bek aleti var imiş kırk bin oğul edinmekle. Bu ne cins kardaşlık ki kılıç almış yay germiş kapısında pusarsınız, bir de ardından kovalarsınız." Tükrük derip aşağı attı, tabanlara kuvvet verip düzlükte yolunu buldu.

Aşağıdan ihtiyarın pürtüklü sesi geliyordu: "Toprak gözüneee!"

XIV
Zülfü Yosunlu Dağ'a Vardı, Başına Ne İş Geldi Onu Bildirir

Zülfü vadiyi çıkınca yayan kaldı kalmasına ama yüksekten çarşaf gibi uzanan ovayı gördü, karşıda taş üstünde taş var, kurulu ocak olduğu belli. Düz ovalarda binitsiz yürüdü, koyunun kuşun kaygısız salınmasına öykündü, yancığındaki kesenin yüzü üzerinden dikenini yokladı, essahtı, essah. Börtüyü böceği koyup dikleme yürüdü. Sur kapısına ayak bastı. Bu yere Civanperçemi Kırıntısı derler, tahtadan taştan düzme Osmanlı bucağıdır, çerisi gece gündüz küffarı gözler.

Hanlara indi Zülfü. Çığırtkan gibi, elinde uyduruk bir tomar, "Buyruktuuur," diye avaz etti. Osmanlı bucaklarında elinde kâğıt olana kimse tuğra sormaz. "Sarı saçlı, gök göz yek çeşm, kıçı başı âdem ejderhası bir fitnefücur kişi ki görenler bildireler, bildirenler kırk bin akça ile tahsin edileler, padişah fermanıdır hey konuklar heyyy!" diye orta yere kıtır attı, adamın elinden çıkma öz suretinin nakşını da kuşaktan çözüp sıra be sıra gezdirdi, çehresi budur diye.

Orada bir tacir vardı. Zülfü'nün sözü için yedi baş kölesini çevre illere saldı. Dahası, "İhsan-ı padişahiyi akça ilen değil kızıl filori ilen alsam ola mı?" diye sual eyledi. O nevi ağzı suyu aktı ki yere, fitne değirmenini döndüre.

Zülfü yedi içti, bir gece yattı. Şalgam, koruk suyu ve hardal tohumuna, ısıcak ekmek kattı; akçası vakıf malı. Beklediği haber erişti: Erzak almaya filan çarşıya bir hammal geldi, meyveyi sebzeyi, arpayı bulguru üç beş çuvala koyup, katıra yükleyip Yosunlu Dağ'a yollandı diye. Aradığı gâvurun izi orada olsa gerek diye düşündü.

Zülfü ile tüccar, köleleri bekledi de bekledi. Baktılar eğlendi gelmezler, güneş başına yorganı çekmede. Kapıya varıp gözlediler, yasakçıya Karaman bahşişi okutup gözcü ku-

lesine tırmandılar, gene gözledi babam gözlediler. Göreler ki o deminki katırcı, bineğini yularından çeker, sallana sallana gelir.

"Bre hayyy!" diye bir nara koydu katırcı. "Ol yedi köleyi salan kim yaşıl Yosunlu Dağ'a?"

Gerisingeri yağız yere indiler. Tüccar öne vardı. Elini göğsüne bastı.

"Ha bak a buraya," dedi katırcı, sefil tüccara. "O yolladığın garipler azatlık aldılar ağamızdan, hizmetine girdiler. Daha evvel ekmeğini yemişler imiş. Haydi selamet, gelme gayrı bu yoldan, verirsen kellene kıymet."

Döndü kıçını yürüdü. Zülfü, kolunu tutup çekiştiren, kölelerinin bedelini talep eden tüccardan, "Baş durdukça külah bulunur," deyip sıyrıldı, katırcının peşi sıra yürüyedurdu.

Herif ardına baktı. Gene yürüdü. Gene baktı, gördü ki halen gelir akılsız.

"O ejder," dedi Zülfü önündeki herife, "ola mı ki benim dahi azatlığımı vere."

"Senin gibileri pek sevmezdir. Akın börkü giyeni gerisinden çengele asar," dedi katırcı.

"İp ve çengelden korkmazım. İlle onu görsem gerek."

Adam aniden dönüp bir mızrak uçurdu, Zülfü'nün ayakucunda zınk dedi dikeldi. "Gelme dedikse gelme!"

"Öyleyse ilet haberimi. Kendisi yiğit geçinir bu yeşil dağlarda. Şöyle diyesin ki gayrı bir yiğit çıkmıştır 'dağlar benim' diyen. Onu beklerim vuruşmaya."

Döndü katırcı, şöyle bir süzdü sözün sahibini, kara bıyık altından tısladı güldü. "Beni yenersen eğer, söylerim ki bir yiğit var düzlükte bekleyen, dövüşmeye değer. Çek pusatını."

"Bir ölü nasıl haber ilete?" dedi Zülfü. Dedi demesine ama daha önce gözüne sade bir dağlı gibi görünen adam, şimdi elinde sivri kılıçla epey merdane görünmüştü. Eh, kepenek altında er yatar derler.

Adam kılıcı havada döndürüp yürürken Zülfü'ye, "Öldürürsen beni," dedi, inanmadığı sırıtmasından belli, "bu katırcığı takip et, bilir yolu ezbere."

Zülfü, herifin demin ayak ucuna kaktığı kırk tutam mızrağı aldı, temrenini göğe kaldırıp tarttı. Tüccar kapıya çıkmış, han halkı, bu dövüşün nice seyir alacağını izliyor, bahis tutuşan gezeğen softalar gülüşmedeler.

Zülfü birkaç adım geri attı, katırcı ileri vardı, o vardıkça Zülfü geri vardı. Adam koşmaya başladı, Zülfü döndü kaçtı, öyle kaçma ki taş erişmez osruğuna. Palanka önünde düzlükte, büyücek bir çemberi koştu. Katırcı, sekti seğirtti, tutamadı. Zülfü böyledir, bileğine zayıf ayağına kavidir.

Çemberin sonunda, herifin geldiği yere dönüp kara katırın kara kolanını kesip kalanca yüklerini yıktı, sırtına zıpladı, deh babam deh etti. Ama bilmez ki bu o cennetlik Oynak değildir, yediği ne arpa ne darı, yabanda bulduğu çalı ve çırpı, kemiği sırtında. Ensesi ardına döndü Zülfü, bir elde tuttuğu mızrağı fırlattı. Herif boyacı küpü değil, mızrağı yana saldı, tınmayıp tabana kuvvet kıldı. İyiden iyiye yanaştı, neredeyse Zülfü'yü tutup alaşağı çalacak. O vakit bizimki kılıcının ucuyla garip hayvanın kuyruk sokumunu şöyle bir dürtüverdi. Zavallı çilekeş, can havliyle ardından gelen asıl sürücüsüne bir katı çifte vurdu. Zülfü "Allah'a emanet," dedi yerde iki kat olmuş adama, "sağ kalırsan bu darptan sonra, katır ezbere bilir yolu ya, o yoldan gel al hayvanını."

Şiir-i münasip

Gerekdür hile erlikle bile
Ki erlik ondurur tokuzu hile

Zülfü binitin yularını boşa saldı. Katır vardı yosunlu dağa tırmandı. Evvelki menzili neresi ise orayı buldu.

Dağda bir keçiyolunu geçen dört ayaklı, Zülfü'yü bir yüzü yosunlu mağara önüne getirdi. Önünde sekiz-on âdemler meydan ateşi kurmuş, ısınmada, zehir zakkum içmedeler. Uzaktan geleni görüp, "Deh de bre deh de, teneşir horozu gibi kaldık, avurdumuz avurdumuza geçti!" dediler.

"Hay bre bu Merdan değil," diye uyandı biri. Köhne kılıçlar giysisinden soyundu, çentik çentik pusatların kara pası göründü.

"Esselam," kıldı Zülfü.

"Ve aleyk," aldı dağlı.

"Ağanız nereyedir?"

"Merdan nerededir?"

"Merdan'ı Merdane çarptı," katırın boynuna vurdu pat pat, "bunun adı Merdane'dir bundan kelli, gayrısını söylemeyin. Dragan mıdır, Dargun mudur, gök göz yek çeşm, nerededir?"

İn içinden döşü bağrı açık, elde matara, ağzında çürümüş üzüm suyu kokar, başında lağım sineği uçuşur, destarı kıçına sarkar bir adam çıktı. Gözü tek mi tek, saçı limonca sarı mı sarı, olanca çeşmi gök mü gök.

"Ben," dedi adam, "Benim, senin aradığın. Demek buldun beni?"

Zülfü it ite hırlarken baktığı gibi baktı. Katırdan sıçradı. Kılıcını iki parmak sıyırdı. "Bu kalleşler elleşmeyecek, vuruşmalıyız," dedi.

Adamın sesinde bir hırıltı, başında kara tütsü. "Demek vuruşacağız ha, demek günü geldi. Demek... Ne için öldürmek dilersin beni, kanını mı döktüm, onu bildir bir."

"Kanımı kuruttun, keşki dökeydin!" Hamle edecek oldu Zülfü.

"Dur hele dur dur," dedi karşıki. "Ben iyice anlamadığım adama kılıç sallamam. Belki akrabam çıkar, büyük günaha girerim."

"Senin akraban bu," dedi Zülfü, Merdane'yi gösterdi. "Amma emmin dayındır, hürmette hata etme."

Adam şaraptan son yudumu alıp keyiflendi, kafadarlarıyla gülüştü söyleşti, yumruğunun tersini ağzına meze etti, kabı yere fırlattı. "Eyi," dedi, "çekil de bir helallık alayım."

Öylece baktı Zülfü. Lakırdıya devam etti öteki. "Çekil de dayımdan helallık alayım. Ama o dişidir, olsa olsa halam olur. Çok emeği vardır bana. Beni ayağım nasır bağladığı vakit dağlarda taşımıştır, şehirden soframa erzak, köylerden kasığıma manca... Daha neler neler."

Zülfü çekildi. Adam katıra boynundan sarıldı, okşadı da okşadı. Sonra soğan çuvalı gibi pattadak yıkıldı.

Zülfü sersem, kılıcın ucuyla dürttü onu.

"Breh!" diye sıçradı adam. İki gözü iki fener.

"Hay, ne oldu toprak tutası gözün?"

"Ne oldu toprak tutası gözüm?"

"Açık."

"Açık tabii, sen bizi ne sandın, tilki soyuyuz."

Haydutlardan biri, "Birader ne ettin," dedi günahdaşına, "bir gözü kapalı tutacak idin." Bir ağızdan kas kas gülüştüler.

Düşen doğruldu yerinden, saman çöpü gibi savruldu, Zülfü'yü buldu. "Bak a, kardaş," dedi, "biz bir şarap tutkunu, felek düşkünü, şehir kaçgunu taifeyiz, bin bir beladan ve doksan dokuz kazadan artakalmışız, götümüz kazıktan kazığa geçmiş, türbemizde hacı yasin okumuş, dargun olacak halimiz kalmamış kimesneye. Dünya kârhanesinde tek kam almak, kam vermek muradımız. Gün olur bardak tokuşuruz, gün olur çamçak, gün olur pirler yolunu tutarız gün olur kirler. Sen, yiğit yeğilsin, Merdan'ın dübüründen Merdane'yi tereyağı-kıl misal çekivermişsin. Aferin, şeyhine mollana bin tahsin. Ama koy kara gürültüyü bre karındaş, gel bizim sohbetimize ol arkadaş. Şu kılıcı uyut bir, sal yılanı deliğine yoldaş." Kendi dahi paslı kılıcını bele koydu.

Zülfü deve nalbanta bakar gibi bakındı. Kılıcı yuvasına yolladı. Adamlar "Hayyy yaşa!" deyip az önceki Hacivat kılıklı ile Zülfü'yü aralarına aldılar, çalgı çalıp çengi gibi döne döne kırıttılar.

Zülfü hayt huyt etti, üstü başı şarap oldu, yakayı ve paçayı elden sıyırdı. Merdane'ye bindi. "Hay bu," dedi nefes nefese, ses erişir mi bu at oğlanı it oğlanı hezele mezele makulesine? "Hay, kavm-i Lut bakiyeleri, oyunu bırakın, hay kardeşliğinize, kardaş kardaşa eder mi bunu," öksürdü, safrası ağzına gelip geri yuttu, tükrüğü yağız yere koydu, "bu Merdane benimdir gayrı, hatıramız olmuştur onunla."

Döndü az önceki Hacıcavcav suret, "Senin olsun bre, dünya âlem senin olsun şahbazım!"

İçi karmankarış oldu bizimkinin. "Size İstanbul hesabı ile üç kile has şarap!" dedi, sustu haşereler. "Yerini derseniz o sefilin. Yahut bulursanız onu bana."

"Eee kırk bin akçaya ne oldu?"

"O yalancı dolma, bu essah, o ele idi, bu size, vallah ve billah."

Herkes ciddileşti, hayretlik bir haldir. Hacivat suret, üç şişe suya sirke kardırdı, ekşi ayran, saklı karlar getirtti, bir dikişte boğazına içirdi, kâfur sandal koklayıp, sefil başına gül suları saçtırdı. Azıcık ayılıp, "Gene de ağam, gene de?" dedi.

"Duydun ya."

"Misket şarabı mı, Girit mi?"

"En âlâsından."

"Aylar var ki dibini gördük fıçıların yiğit. Eğriboz içmekten yüzümüz muşmulaya döndü. Şu Dargun adamdan bahsediver hele."

"Sarı limonî saçlı, yek..."

"Ya hucuğum, ne iş tutar, nerde gezer, onu de?"

"Sizin gibi bir dağın ayısı, akın ehlini vurur, kefere tüccarın yolunu keser, bir eli kılıçlı dudağı bıyıklı taifeden kaçınır."

"Ayılın ulan, ayılın." Adamlar ve az önceki tacirin sureta köleleri, sirke suyuna talim ettiler, "beeeh" edip yüz ekşittiler. "İşittiniz mi böylesi âdemi?"

Tüccar kölesi suretinde gezenlerden bir çelimsiz öne geldi. Zülfü'ye, "Bizim tüccar," dedi, "başka bir tüccardır."

"Pezevenk midir, ne?"

"Öylesi değil ağam. Sen hiç onda torba veya deve, katır yahut sandık, sepet ya da araba görmüş müsün?"

"Bilmem. Görmedim zahir."

"Sepete sığmaz malları ağza sığar, develer taşımaz yükünü diller çeker, çuvala değil tahılı kulağa yükler. Merdan Ağa, buranın ağacığı odur. Bize azatlık veren. Azatlık filan nanay kardaş, tacirden iş alır biz gariplere iş verir. Burada herkes tacire satar mesaisini. Ama küflünün biridir o, şişe içinden peynir yalar, cebinde akrep semirtir, o sebepten meyyal olduk dediğin şaraba. Osmanoğlu satımını yasaklamış Allah bir diyenlere, bulmak güç oldu bu çağda."

"Sadet ne?"

"Bu tacir, tüccar odalarına, limanlara uğrar yahut oralara adam uğratır biz gibi, gâh kâfirin gâh Türk'ün içine. Venedikli ne zaman geçer, filan yerin beyi ne yanda, feşmekân kalede yeniçeri kaç nefer, zabiti kaç para eder, akın ehlinden var mı haber, Nemçeli ne poh yer, onu bilir işitir, Osmanoğlu'na, Alaman'a, dağ çakallarına söz satar. Dediğin vasıfta bir âdem, gelip ondan malumat alır, akça öder idi."

"Akçası kaçtır?"

"Senin akçan tutmaz ona. Bu tüccar müdavimlerine çalışır safi. Yanında olmadan gözle, elinde bulursun belki aradığını."

Zülfü efkâr etti, düşündü taşındı, börk altından kara kıvırcık başını kaşıdı. Arkadan, keçi yolundan bir ölgün ses, "Gözlemeye yok lüzum," dedi. Merdan'dır bu, ağzı yüzü âşık türbesi, dili dişi dağılmış tespih, yitik imamesi.

"Ağam Merdan," dedi Hacıcavcav, "Seni veren Allah'a olam kurban! Bu yiğide kefiliz biz cümle kardaşlar. Bize ahdetti bu civan ki üç kile şarap vere, ol Dargun Ağa'dan haber söyler isek, hani şu kara bıyıklılardan kaçar göçer imiş?"

"Ey hilede Rüstem-i Zal, aldatmada Cengiz soyu!" diye söze girdi, sökük terzi çaputu kılıklı katırcı. Zülfü'ye ellerini açtı. "Biz sana edecektik sen bize ettin. Amma muradına geciktin, ocak ehli kapana kıstırdı derler tek gözlüyü dün gece. Gün batısında kıble yönünde, Karasulu Ayvaz Camii mahallinde Çingân ü Müslüman köyünde. Hem bak hele, bir âdemler sorar imiş sen gibi kızıl börklü birini İliya'da, şunda bunda, tacir efendinin kulağıma fıs geçtiğine göre. Dost mudur ağyar mı Hak bile. Getir üç kileyi, yoksa dökülür tüm sırların şu cihana. Getir, affolunur belki yaptığın şu zavallı suratıma."

"O vakit Merdane katırı bana bağışla."

"Hiç aklımda ad vermek yoktu sıpaya. Kişi adıyla anılmak gerek. Hayrını göresin."

Zülfü, katırı yularından aldı, asıldı çekti. "Sözüm olsun," dedi. Torbasından bir parça kömür çıkarıp hançeriyle tıraş etti, bir kâğıda yazı yazdı, Merdan'a sundu. Sana gelen olursa bunu ver, fıçıları al.

Hacıcavcav ardından yetti, bir keçi derisini katır semerine astı, "Peynirdir tulumda durur. Yol azığı edersin," dedi. "Eğer ki içinde tek tük kıl ola, kusurumuz görmeyesin. Aha bu da kıtır ekmek, serttir, ıslatırsın yumuşar. Haydi selametlik olasın, üç günlük dünya ağrısını boynuna asmayasın, Kâbe'ye varamaz, zemzemle yunamaz isen âşıklara şarap verip gönül tavafını kılasın."

XV
Zülfü Dargun Ağa'ya Erişti, Erişince Neyledi Onu Bildirir

Zülfü yiğit bu diyarları tepedursun, fakir dahi Tuna suyundan aştım. Zülfü bu sıralarda Dragan nam âdemin peşinde imiş, amma onu dahi Ağakapusu'ndan vazifeli oturak bir yeniçeri eskisi ile üç pazılı payeli yoldaşı pençeye getirmek üzereymiş, kışlaları, baba ocakları dedikleri Yeni Odalar'a döndürmek kastına.

Bu âdemler bu sıralarda bizim dahi köhne kapımıza keçeli sözcü yollayıp "Tuna ötesinde ele yeni giren memleketlerde azılı bir yeniçeri kaçkını vardır," dediler, "uzundur arardık, deliğinin yerini işittik, adı sanı eşkali budur, ele getirmeye hüccet verip cümle Bidinçe'nin ases ve tımarlılarını hizmetimize katsan gerek. Diğer kazalar dahi muavenetle yükümlü. Ağamız –ki adı Cabir Ağa'dır, elli altının sakallı pirlerinden– Tuna ötesindeki çadırında yol kardaşlarıyla himmetinizi bekler."

"Düğün okuyucusu gibi himmet dilemeye mi gelinir imiş," dedim. "Etrafta haydut çok olmakla cebeli, ases ve kolcular Bidinçe'ye lazımdır, Müslümanları ve zimmîleri korumak için. Toynağına güvenip yamaca çıkan keçi, kıçımdan bir ittiriver demez. Gazanız mübarek olsun. Haydi babam haydi."

Zülfü, Karasulu etrafında yol alan bu pazılı neferlerin ardına düşüp izlerini sürdü. Aslan sürüsünün ardında bir garip tavşan. Evvelce dağda laf tüccarının kulağı delik âdemlerinden aldığı habere göre, kıble cihetinde yürür iken insücinne rastlamayıp uzaktan uzağa müezzin namesi işitti, oraya vardı. Çağrıcı minareden inince Zülfü, bu dört nefer ile bir tutsağı ondan sordu. Adam, Muhammed ümmetidir di-

yerek hüsnüzan eyledi, gördüğünü gizlemedi. Keçeliler, kuşluk vakti yol üzerindeki bu dediğim Karasulu Ayvaz Camii'nin muvakkithanesine uğramışlar, cemaziyelahirin kaçıdır, kıble ne yanda kalır, hocadan sual etmişler. Arkasından, yolun kalanını yürümüşler.

Beyan ettiğine göre Zülfü, kafileye yaklaştığında alaca karanlık çökmüştü. Yiğit bildi ki yakın yere kazık çakıp çadır kurarlar. Gözledi durdu, nerede bir duman tüttü, ateş yandı ise Merdane'yi o yana sürdü.

Gelip bir yıkıntı sur dibinde mezbelelik vardı, ona erişti. Gördü ki Çingâne taifesinden üç er, ateş yakmış başına üşer. Sordu, "Bu diyarda dört âdem, vasıfları falan fülan?" Ses yok, dil bilmezler, taş alıp attılar. Zülfü bir duvar yıkıntısının ardına siperlendi. "Behey" dedi, İslavca söyledi, gene dinlemeyip taşladılar. Yosunlu Dağ'da aldığı tulum peynirini katırın askısından çözdü, o taş atan yanık bağırlıya sundu. Adam gene taş almaya eğilmiş idi, işi koyup hediyeye dikkat kesildi, eline giren keçi derisini alıp soydu, içindeki peynirden lokma edip yandaşlarına üleştirdi, oğlanlar baykuş fareye girer gibi girişti.

Zülfü bir ince dal seçti yerden, adamların ateşi başına yanaştı. Toprağa bir kafa çizdi, üstüne bir keçe üsküf. Kılıcını çıkardı, adamlar gerilediler. Zülfü kılıç ile yere çizdiği yeniçeri suretinin boynuna bir kertik attı. "Nerde?" dedi. Karasulu Ayvaz Camii'ni ve bir köyü çizdi acemice. Arasına bir yol çekti bu iki menzilin. Şehadet parmağını yol diye çizdiği çizgiye batırdı, sonra öz bağrını işaret eyledi. Çingâne yiğidi, elini oynatıp "Gel," etti.

Üç genç, Zülfü'yü izsiz belirsiz yollara sürdüler. Su birikintilerinden yayan yapıldak aştılar, taşlıklarda bir taştan öbürüne sektiler, ekinleri çiğneyip havuçları uğruladılar, katır kutur bir haramdan bir peynirden dişleyip yol aldılar. En nihayet Karasulu köyüne orta yerinden varıp, tarla çitlerini

aşıp, Zülfü'yü içine ilettiler. Zülfü elini kâğıt gibi edip başına koydu, ensesine doğru kaydırıp "Keçeli?" dedi. Oğlanlar, vadinin ovaya doğru uzanıp genişleyen yerinde hafif bir yel ile devridaim eden tahtası kara değirmeni işaret ettiler, gerisin geri gittiler.

Yiğidimiz kendini köyde büyüdüm sanır. Hâlbuki Sevindik köyü amcası, amcası oğlu ve kendilerinin evinden ibaret bir ordugâh gibidir. Hayat orada, can almak için örs ile çekiç arasında ezilmiş, sinesine soğuk sular verilmiş demire benzer. Burada ise on beş-yirmi kadar ev, dip dibe, küçük bir vadiye sıkışmış halde, sırtı dağlara yaslı durur. İnsanlar kapı önünde kazanlar kaynatıyor, odunlar kırıp alevleri besliyor, damcılar sırtta sepet kuşakta çekiç ile geziniyor, "Damlar ondururum işitmeyen kalmayaaa, Mikâil'in yağdırdığı başınıza akmayaaa!" diye nara atmada, başı yüzü örtüsüz kızlar çamurlardan dürte ittire çıkardıkları mandaları ahırlarına sürüyor, taşsız sokaklarda yalınayak veletler çelik çomak oyununda.

Merdane'yi çekti Zülfü. Az ileride taşları oynamış evin önünde kara kazan karan kıl şalvarlı ak sarıklı bir kocamana yanaştı. Herif çubuk gibi, odun isinin içinde kalmış, üzüm ekşisini yüzüne salmış.

"Türkî dil bilir misin?" diye sordu Zülfücük.

"Bilmez olaydım," dedi ihtiyar, hiç muhatabına bakmadan, ağaç kepçeyle kara pekmez karmaya devam ederek.

"Niçin öyle dersin?"

İhtiyarın karısı evin bahçesinden elinde bir avuç toprakla çıkageldi, Zülfü'yü görüp yüzüne örtüsünü getirdi. Eğilip, besmele çevirip bir avuç toprağı kazanın içine serpti. Pir-i pekmez, dilinde tüy bitmez, kardı da kardı kara kazanı.

Zülfü ağız ekşitti. "Toprak yenir mi ki? Taş olur da sancı eder adamın karnında."

İhtiyar kaş üstünden göz attı, işine devam etti. "Eğer top-

rak olmasın, tutmaz pekmez, şıra gibi ekşi olur, su gibi cılk kalır," dedi, sanasın ki kılıç zoruyla konuşur.

"Öyleyse neye bozuksun ki başa kakarsın? Pekmezin sulu mu kaldı?"

"Ben tıfıl iken," dedi garip koca, "İslav u Çingân yurdu idi bu civar. Sonra İslav soyundan gelme Osman paşası var idi, geldi İslav memleketini Osman mülkü yaptı, sonra yukarıdaki biz gibiler ayrı düşüp Macar'a kaldı. Macar dilini belledik biz de, beylerine banlarına akça yedirdik. Sonra Osman oğlanı Mohaç'ta Macar'ı dahi yıktı, imdi ne İslav'ız ne Macar ne Türk. Hem İslav'ız hem Macar hem Türk."

"Hepten Âdem evladıyız, ana baba bir."

"Ben Âdem evladı olmak istemem. Derdi çok. Belim ağrır yedi yıldır. Ağzımda diş yok, karı çiğner verir ağzıma ekmeği. Âdem değil Cibril oğlu olaydım, göklerde dolanaydım. Âdem oğlu hak ister, akrabalık diler, gelinsin gidilsin ister, elin erdiği yer var ise oradan gedik diler. Aziz Tanrı güçsüz beden ilen bizden kulluk diler, elçileri buyruğa itaat diler, papazı-imamı itaate devam diler, kral ile sultan Tanrı'nın gölgesiyim der, yazıcısı gelir kızıl ilen beyaz sikke diler. Ana baba ebeveyn hakkını diler, kardaş mirasın yarısına konmak diler, oğlan atası tezelden gebermekle evinin taşını söküp kendine gayrı konak etmek, terekeyi savurup saçmak, ata ocağını hela edip ortasına delik açıp içine bir güzel sıçmak diler."

"Hay dede. Yüzümü güldürüp derdimi unutturma. Nice oldu ki bunca bezmişsin?"

"Osmanoğlu ile Nemçelü'nün ortasında kalmışız. Karasulu Ayvaz değil Araf ashabıyız. Osmanoğlu, Nemçelü, yolkesenoğlu, cinsikenoğlu, cer softası, gezginci dervişi, manastır keşişi, daha bilmem kimi gelip nicesini diler. Neler ödedi bu tenler, önce cizye sonra çük derisi, azıcık öşür, avarızı cepten aşır, sövgü akçası, dövgü akçası, karı aldın gerdek akça-

sı... Allah verdi de bir cehennemlik kâfir çıktı, hepsine küsküyü koydu. Ne Osman'ın akça sorucusu girebilir köye ne Nemçe'nin kıron alıcısı. Onun da ne zaman kafası bozulur bize kamış atar Hak bile."

"O dediğin kâfir kimdir?"

"Hoşt ulan, sen de mi talepçi geldin! Şu kapuya biri dahi gelip nesne sormaya, bir şey istemeye. Hoşt geri!"

"Sorana sual olunmaz derler beyim babam, pirim ağam. O yiğit kimse bize dahi sahip çıksın diye söylerim."

"Aha o yerde," dedi ihtiyar, ağzından pekmez damlayan kepçesini göğe kaldırıp, "Vadinin daraldığı, evlerin tükendiği yerde, konaklatır onu köylülerden biri, kara bıyıklıdan, keçeli başlıdan kollarlar."

"Kara bıyıklı neden girmez onu almaya?"

"Bilmez çünkü başına ne geleceğini. Bıyıklılar değirmene el koymuşlar köy başında. O altın yüzüğü verin, değirmen taşını parmağınıza geçireyim der, köyü muhasara ederler. Pekmez kurutur yeriz biz de. Ekmekten iyi tok tutar. Hele bunu ceviz ilen..."

"Esselam dede," dedi Zülfü, işaret edilen eve doğru yürüdü.

"Öyle götün yaya yaya gitme marizi yersin," dedi ihtiyar, "şu hıyarı al." Kepçeyi kazana koyup yanı başındaki örme sepetten adam kolu gibi bir tane çıkardı, garibin omzuna yükledi, "hediye diye götür, iyi karşılanırsın."

"Eee, hani vermeyi sevmezdin kapıya gelene?"

"Hay kulağının pasına... İsteyeni sevmem dedim. De hayde kirişi kır!"

Zülfü yürüdü, Merdane'yi çekti, hıyar omzuna ağır geldi. Baktı köy veletleri baş üstünde süt dolu kızıl bakraç taşır, hiç söylenmedi. Gördü ki bir kapıda üç beş âdemler nöbet tutar, yanlarına vardı. Omuzdan geyik indirir gibi hıyarı ayak uçlarına indirdi, nimet tahtada "taaak" etti. "Dargun Ağa'ya armağanımdır," dedi.

Kuşak içre hançerini tutan kürk giyimli, pösteki kalpaklı keçe yüzlü bir adam, "Ağa ne yapsın onu?" diye sordu, burun kıvırdı.

"Bilmem," dedi Zülfü, "Keyfi bilir... İsterse manda yoğurduna cacık etsin, azıcık sarmusaklan. Nane dahi katsa iyi olur amma yel yapar. İsterse ince ince dilip soğan ilen tavada..."

"Kes bre laklakayı!"

"Değirmende bekleyenler," dedi Zülfü, "neden dört kişiler, beş değil miydiler evvelce?"

"Biri çekmiş cavlağı."

"Hele kim gebertti onu, bir sor."

"Kim, sensin muhakkak, hıyarlar ağası?"

"Ağana söyle, peşindeki adamları eksilten geldi diye."

"De git işine."

"İşim budur. Söyle."

"Anamı kattırma bahse."

"Hatta şunu da deyiver. Peşindekilerden bir aldım, şimdi senden bir almaya vardım."

Kürklü âdem ejderhası adım attı. Gerideki soluk yüzlü yoldaşı tuttu onu, "Dar vakitte lokma getirmişsin, sağ ol," dedi Zülfü'ye, "Amma uzatma şakayı. Kardaşımıza söyleriz iyiliğini."

"Benim iyiliğim değil," eliyle geriyi gösterdi. "Teee şurdaki ihtiyarın, pekmez karan." Koynundan tasviri çıkardı. "Nah bunu ver o ağana, bunu verdiğin karının oğlu, ~~sikimi~~ kesmeye geldi de zamparaya!" Kılıcı çekip yerdeki hıyara çaldı, etti iki para.

"Ulan şimdi kanını karmadım mı cacığa!" dedi kürklü.

Kapı geriden inledi açıldı. Eli kuşağında bir er. İzbandutlar etrafına saçıldı. Herkes dudak arasından emrini bekler.

Zülfü'nün gözbebeği büyüdü de büyüdü, karşısındakinin gözbebeğini kapıp yutmak, kısıp boğmak istedi. Dragan nam âdem, aşağı yukarı tarifte denildiği gibiydi, amma saçı

limonî değil bakırca sarı, tek gözü kapalı değil açık, birinin akının üstünde kara var tek, olancası gök renk değil zeytin renk. Kafasında bir destar, parça pinçik, meşum gecede gördüğü kadarcık bir kafa, ama beden iğne iplik olmuş bunca zamanda. Güçsüz gibi değil asla, demir incelmiş de incelmiş, daha da keskin olmuş hatta.

"Gürültü ne?" dedi adam, sesi çağlayandan boşalan su gibi dağı taşı dövüyor.

Kürklü anlattı hali. "Bu kenarın süprüntüsü gelip der ki..."

Tomarı fırlattı Zülfü, Dragan'ın ayak ucuna. Eğildi aldı o da. Ölüm fermanı tutar gibi tuttu baktı. "Ne gezer bu senin elinde?" dedi, sesi çınladı.

"Ne gezer bu benim evimde?" diye sordu Zülfü.

Yılan yüzlü adamın suret çizgileri oynamadı, ama gördü ki Zülfü, yüzünün karası bir an silinip sonra hemen geri bulutlandı.

"Kart zampara, söyle neden!" diye üsteledi oğlan.

Kürklü atılacak oldu, onu durdurdu Dragan. Zülfü'nün böğrüne el tersiyle bir sille çaldı, "Dön git buradan, dön git deliğine, yazık olur kaddine!"

Zülfü sarsıldı ise de dengeyi buldu, kılıcı doğrulttu. "Gitmezim, vallahi de billahi de geri dönmek bilmezim. Ya sen ya ben, ya herru ya merru!" Pusatı ne yana tutacağını bilemiyor, eli ayağı titriyor. "Hamle kâfirin, de haydi."

Demesiyle tekmeyi yemesi bir oldu. Adam, üç basamak merdivenden Zülfü'nün kaburgasına tepik çalıp yiğidi kılıç topuz çekmeden sırt üzeri yere yıktı. Garibin nefesi kesilip tekrar açıldığında bu kez Dragan, yiğidin o sancılı kaburgasına oturdu. Vurdu babam vurdu, pazının zekâtını sundu. Yiğidin yüzünde kırılmadık kemik komadı, kaşını açtı, gözünü şişirdi, burnunu yamulttu, elmacık kemiklerini kara kara etti, dayağı su etti içirdi, ağzını yüzünü abdal çarığına çevirdi.

Beyanına göre Zülfü bundan sonrasını hatırlamamaktadır. Yarımca da olsa gözünü açtığında Pekmezci Dede'nin döşeğinde olduğunu bilmiş, herif bunun ağzını burnunu onduruп "Fena iş ettin," demiş. "Elimde pekmez kazanıyla varıp kara kazan hakkı için rica kılmasam öldürürler idi. Ve dedi ki o dağın ejderi: Gelirse bir daha gittiğim yoldan, Rabbena hakkı için, dört kolluya bindiririm, toprağa diri diri girdiririm."

Zülfü ancak hım hım edebildi. İki gün ihtiyar, ekmeği karısına çiğnetip Zülfü'ye yutturdu, taze manda sütü ile bulguru lapa etti, garibi ayaklandırdı. Merdane'yi kapıda görüp varan, "o yiğitte gayrı peynir var mı?" diye soran Çingân gençlerine misafiri verip, "Nereden aldıysanız oraya iletin," deyip ötelere saldı. Zülfü'yü yanık bağırlı Çingân genci ilk aldığı sur harabesine bıraktı, boş keçi derisini gösterip peynir sordu. Zülfü sadece kafasını iki yana oynattı. Eklemleri kan tutmuş parmaklarıyla kıtır ekmekleri torbadan çıkartıp uzattı. Elini başına koyup selamet diledi. Karasulu Ayvaz Camii'ne varıp üç gün dahi orada yattı. Caminin helasında üç dişi haceti arasından geldi. Gözlerinin şişi indiği ve karşısını iyi görebildiği zaman, ilkin Turna kızın yüzünü seçti.

XVI
Zülfü ile Turna Kızın Konuştukları Sözü Beyan Eder

Turna kız, caminin hariminde yatan bizim fukarayı görüp başına eğilmişti. "Hay, bir haber iletecektin adama. Destursuz bağa mı girdin ki yüzünü böyle fukara keşkülüne dönderdiler?"

Zülfü'de ses seda yok.

"Hay ağzına," diye devam etti kız. "Mührü vermedin, Dragan'ı getirmedin, kaçırdın diye kızdı Ban. Bir de emmizadesine haber değil sinesine çalmaya kılıç götürdüğünü işitti. Çok bönsün, kaz kafalının birisin. Seni alıp ona gitmeliyim. İster aman ister zor ile."

"Gelmezim. Ahdim var," dedi oğlan.

Peh etti kız. "Senin ahit tutacak halin mi kalmış Allah aşkına?" dedi alayla, "Üzerinden namaz oruç kalkmış, eğer olsa nikâhından karın boş olmuş, şahitliğin batıla düşmüş, şu buçuk hâlcağzınla?"

Turna elini dağarcığına atıp devam etti. "Ölürsün gidersin maazallah, kalır üstüme vebali. Al şu kızılca pelerinini, tabutuna sermeye bir örtün olsun."

Zülfü doğruldu, verileni hasretle kaptı, sağını solunu yokladı, yüzünü ipeğe koydu, gözünün düğümünü çözdü.

"Ağlar mısın bre?" diye sordu kız.

Durdu Zülfü. "Bunun nakşı var idi köşeciğinde, bozulmuş?"

"Haaa. Çitilerken sökmüş çamaşırcı kız. Acemidir hoş gör. Terzi de hummaya düşmüş, diktiremedim, sanatı olan onarır. Kusura kalma. Haydi kaldır arabayı."

"Ne yazardı o nakışta, bilir misin? Gâvur elifbası ile yazılıydı."

"Zelimir mi Zalomir mi ne, bir İslav ismi. Sen söyle, başkasının adını taşıyan bir giysi, ne arardı senin eğninde?"

"Sofiya teyzem verdi, anamdan yadigâr diye."

"Tuhaf şey," dedi kız.

"Ne imiş tuhaf olan?"

"Hiç. Yürümelisin, İliya'ya gün kararmadan yanaşmalı."

"Dönmezim, yemin billah ettim Dragan'ı paralamaya."

Kılıç çekti kız, boğazına dayadı oğlanın. "Yoldaşlık, ekmek kırışmışlık var aramızda. Döktürme kızılca kanını Allah evinin ak halısına."

Zülfü birden sıyrıldı çelikten, o yarı ölü halinden beklenmeyecek zıpırlıkla. Kılıcı eliyle tutup sıktı da sıktı, kıldan ince demir avucunu doğradı. Kızın kuyu gibi kara gözünün ta dibine baktı.

"O tuhaf şeyi söyle. Yoksa nah öğrenir Ban, mührün yerini."

Dudak oynatmadı Turna.

"Eğer söyler isen, ben de sana söylerim. Elinle koymuş gibi bulursun aradığını," dedi oğlan, "Ban hazretinden umduğun lütuf ve ihsanı görürsün. Fakir olup hür olmak beter şey ise, bay olup azatlığını o vakit alırsın, kardaşınla kendi konağına girersin. Belki sefil babandan hesabını sorarsın."

Turna'nın gözüne yalım düştü. "Mühür bir başına işe yaramaz," dedi, "Radomir belinden gelmek ve mührü tutmak gerek."

"O vakit seninle evlenirim, İvan'a güveyi gelirim, soyumuzu dahi ban ederler iki görklü kaleye. Hele bir şu işi halledeyim."

"Höst ulan!"

"Nakışta ne yazardı? Zelimir, yahut her ne ve kim ise, söyle!"

"Ananla teyzenin bir ağası vardı, tıfıl iken Hakk'a göçmüş. Onun adı idi der Sofiya."

"Dayımın pelerini miymiş bu?"

"Evet. Ama aynı zamanda..." Kız duraksadı.

"Eğlenme, oyalanma!" dedi Zülfü. Daha da sıkıca kavradı kılıcı, oğlanın kanı kuruyup ölecek diye korktu kız.

"Hanım Sofiya'ya erzak götürürüm haftalık. Pelerini yıkatamadan Ban hazreti beni yolladı Sofiya Hanım'a, düştüm yola. Pelerini omzumda bağlı görünce tanıdı karı, sual etti. Ben de macerayı deyiverdim ona. Sonra yıkamak istedi, kolumu başka bir pak bezle sardı, pelerinin içindeki nakşı yokladı, baktı pare pare, çamaşırcı acemisinin işi değil, yol-

da koşturmada oldu zahir. Ah çekti karıcık, dikmeye yeltendi pelerini, zavallı gözleri, titreyen elleri... İpliği iğneye geçiremedi, inim inim inledi. Döküldü sonra: Dayının adını yaşatmak istermiş Miru Sultan, kendisinden istikbalde doğacak oğlancıkta. Ölmeseydi dayın, doğurmazmış anasıyla babası bir yeni kızan, hiç var olmazmış anacığın, sen dahi olmazdın o vakit. Anan, dayının hayatını sırtında taşırmış. O evde doğsaydın mesela, adın Zelimir olur idi mutlaka. Ama bir Türk evinde doğdun Türk atadan, oldun Zülüflü Zülfikâr, sürmeli gözlü horoz akıllı Zülfikâr."

Yiğide bir sürü fena söz yanında, ilk defa kendini ait bildiği öz adıyla seslenildi. Öyle ki biz dahi Zülfü deriz ona. Titredi göz kemanı.

"Gene mi kendini koyuvereceksin yoksa?" diye sordu Turna.

"Yok," dedi bizimki. "Öyle bir iş ki, anamı babamı ocağımda değil, yaban elde gezinirken tanırım. Sen ne bilirsin öksüz başınla? Sen anasız babasız, başın ferahta."

"Hakkın var ilk defa." Kılıcı oğlanın elinden nazikçe kurtarıp kınına koydu kız. "Tanımamak daha iyi belki atayı anayı. Kimin oğlu kızıysan öyle olmak demek öteki. Benim gibisi daha hürce, istediğim kişi olurum böylece. Tuna suyunda turna misal uçarım, bir o yana bir bu yana geçerim." Kız bir duraksayıp devam etti. "Diğer bir mesele, o güzel yüzlü kardeşine söyle..."

"Ne diyecekmişim o it suretliye?"

"Varmasın yaşlı kadının kapısına. Getirmiş bir deli dümbelek mektup, o babanın kıydığı paşanın divane karısı elinden. Sövüp sayar, döküp saçarmış."

"Ne yollu?"

"Yırtmış onu Sofiya. Amma öğrenmek dilersen aslını, dedi ki, ancak mektubun sahibi bilir kastını. Teyze dahi anlamamış, anandan bahsedermiş şöyle böyle, öyle herze hezeyan

doluymuş. Mohaç evvelinde Tuna ötesindeki tek paşa konağı olmakla meşhur evde oturur bu karı. Yerini baban bilirdi, gitti paşayı devirdi, sen dahi bilirsin herhâl. Git, sor hesabını, teyzeye ilişmemeli kendi acısını bahane kılıp, kardaşını, amcan oğlanlarını yollamamalı karıyı yormaya. Git bir de o konağın taşrasında gezen sipahi Boğdan'dan ye dayağı, kaşınır şimdi senin sırtların, köteksemişsindir."

"O dediğin kimdir, bilirsem..."

"Bilmez misin? Dragan ile anlaşamayıp yeniçeri bıyıklısına ihbar eden öteki emmizade."

"Hay emmisine, dayısına, teyzesine, halasına... Neye anlaşamadılar? Ne alıp veremez it oğlu itler?"

"Orasını kendileri bilir. Bunca gümüş aldın, şimdi inciyi ver."

"O dediğin incinin yeri... Civanperçemi Kırıntısı yanında, Yosun Dağı'nda yaşayan Merdan Ağa'yı sor, ağzı dişi benim gibi kırılmış nar. Elindeki beyaz kâğıtta yeri yazar. Merak etme, gayrı kişiler anlamaz yazılanı. Sırtını İliya kapısına verip o kâğıtta yazan kadar adım say. Mührü elinle koymuş gibi bul. Şu yanımdaki küheylana karşılıktır, alacağın kâğıdın bedeli olan üç kile has şarap, Ban'ın kilerinde boldur zahir. Ben dahi sağ gelirsem ardını düşünürüz. Haydi, yağla gül tabanını."

Müezzin geldi, başka söze mahal vermedi. "Namahremler harim içre oynaşmak olmaz, gidin," dedi.

Turna, "Oynaş bacındır," deyip, adamı eli ağzı açık koyup çıktı gitti. Zülfü, etrafa dökülen kanı için "Âşıklar kanı kabîlinden biliniz," diyerek af diledi. Merdane'ye cami sebilinde su verip ağır endam fıstıkî makam, gün doğusuna doğru yola çıktı.

XVII
Zülfü, Paşa Konağına Vardı, Varınca Neyledi Onu Beyan Eder

Zülfü babasının evvelce varıp pencereye çıktığında ok ile avladığı Gedik Paşa'nın evini bulmakta güçlük çekmedi. Burayı bilmese de bir handa sual etmekle bir günde buldu. Konak yaslı ve ıssız. O eski muhafızlar, yahni kapan yeniçeriler, mutfak eminleri, atlarla hemhal seyisler, servi boylu kul ve cariyeler yok. Kara boyalı konağın avlu kapısını çaldı. Kapı bir ağıt gibi açıldı. Kara saçlı kara yaşmaklı bir kocakarı oğlanı karşıladı. "Hanım yasını doldurmadı," dedi.

Zülfü üzerinde kan kurumuş ellerini kapı arasına soktu. Kadıncağız sakındı: "A beyim canının acısını düşünmez misin, kapı bıçak gibi biçecek parmacığını."

"Aç anam dadım, hanımefendiye söyle, pederi Barak Ahmed Efendi'nin bir dostunun oğluyum. Kendisinden soracağım vardır. Memi gelmiş buraya, kardaşım." Kardaşım dedikten sonra düşündü, yüz ekşitti bir. "Buradan mektup götürmüş sonra. Aslı faslı nedir, sormalıyım."

"Hanım kabristana vardı. Taşı dikilecek bugün merhumun."

"Nerededir kabristan?"

"Teee ileriki minareyi gördün mü, orada mescit dibinde."

Zülfü temenna etti çıktı. Katıra binip minareyi buldu, önü yanı köhne bir mescittir bu. Dibinde bir yalnız kadıncık, kara örtü içinde sağa sola baş sallayıp okuyup inlemede. Ömrümün varı kızımdır bu.

"Esselamünaleyküm," diye yanaştı Zülfü. "Başın sağ olsun hanımım efendim, Allah taksiratını affeylesin göçen erin," dedi.

Göz ucuyla baktı Aynişah, sürdürdü okumasını. Sadakal-

lahülazim'den sonra mushafı kapayıp, kadife torbasına koyup yüksek bir taş üstüne bıraktı. "Sen sağ ol," dedi.

"Ben Ali oğlu Zülfikâr..."

Döndü mezara baktı kerimem, kaşları çatık. "Bir Ali oğlanı gitti öbürü geldi. Diyeceğimi dedim ben evvelkine."

"Sofiya teyzeme name gönderip münakaşa etmeye sebep nedir? Ona neden kardaşım gitmiştir?"

"Kardaşın bana af sunmaya geldi atan adı için. Oğlanlarını bu suçtan mesul tutmayacağım, kan gütmeyeceğim dedim, çekilip gidin artık. Sonra anana iki çift kelamım var deyip mektubu yazdım. Şaşkın kardeşin de onu nereye götürdü bilmem."

"Anamın bir şey okuyup yazacak hali yok. İdraki zayıf kardaşım da dediklerinizi anlamayıp teyzeme çözdürmek dilemiş olsa gerek. Neler sayıp dökmüşsünüz ki onca şaşırmış karıcık?"

"Anan ile ortamızdaki iştir. Gayrı kişiye ait mektubu okumak edepsizliktir. Kendi ayıbı, git okuyana neden mektubu açtın deyü sor. Başımın karası çoktur, ziyade kara gölge eyleme, cehennem ol."

İleriden bir at arabasıyla üç adam geldi. Mezar taşı ustası ve çıraklardır gelen. Omzunda iri kavuklu bir taşı arabadan indirdi usta, diğer taşı birer uçtan taşıyıp getirmede çırakları. Aynişah'ım heyecanla ayaklandı, mezar taşının sağına soluna, elifine ye'sine inceden inceye göz attı. Baş sallayıp tasdik kıldı. Üstat ile iki talip, iki mezar taşını bir baş bir ayakucuna kaktı, kalınca bir taşı da köpekler toprağı eşip kemikleri aparmasın diye boylu boyunca örttüler. Ter su içindeki adamlara Aynişah'ım beşer onar akça bahşiş sunmaya yeltendi, adamlar "Sağlığında paşadan vâfir ihsan gördük," deyip almayı reddettiler.

"Bak" dedi kızım, mezar taşını göstererek. Tepede bir kavuk, altında bir kırık kılıç tasviri, sonra yazısı gelmede.

Suret-i Seng-i Mezar

Hüve'l-bâkî

Merhum ve mağfur

Banalu Gedik İsa Paşa bin Abdullah

Kara Tebaadan Kara Ali'nin Hain Okuna Gitti Kurban

Katiline Lanet, Ruhuna Rahmet

El-fatiha

Sene 933

Zülfü oğlan buz gibi, "Kara diye bekâra ve koyunu az olana derler yazıcılar. Malımız az idi ama atamın akın vazifesi var idi. Batıl söz yazdırmışsın."

"Lanet okumaya söz yok, ona mı var?"

"Oku lanetini hakkındır, haklıyı haksızı Hak bilir. Anamla ilgili ne bilirsin, teyzeme giden mektupta ne demişsin onu deyiver hele. Ne istersen yazdır yere göğe."

"Ne mi demişim? Ne diyeceğim? Miru benim bacım değil, ayaktaşım değil, dengim değil, ne yazam, cariyeden dönme bir gacı. Öyle uzun uzadıya bir şey yazıp, kulunuz sağlığınıza duacı diye imza eylediğimi mi sanırsın?"

"Her ne ise. Nereden tanışsınız, söyle, çekip gideyim bu karanlık yerden. Görülecek çok hesaplarım var."

"Nereden tanırım? Kadı konağından. Üç hafta-bir ay babam efendim hazretlerinin döşeğinde yattı, bacı gibiydik o vakit. Ne etti etti, ağzımdan duydu, halimden gördü, gözü büyüdü, ısıcağı geldi, baban Ali'ye kendini sattırdı. Akçasız hem de. Aslında baban onu tutmuş gâvur ilinde, sonra geldi babama verdi, babam dahi geri verdi."

"Niçin geri verdi?"

"Evlensin, baban eteğimi bıraksın diye."

"Sen mi anam olacaktın o vakit, olsaydı sizin iş?"

"Bilmem, can babadan mı gelir anadan mı? Belki anan gene Miru karısı olurdu da baban gayrı bir kişi olurdu? Ne bi-

lesin?"

"Ya babam, onunla hatıranız?"

"Ne ise ne, sana gönül defteri sunacak değilim kara yaslı başımla. Karnı almazdı Ali'nin Gedik Bey'im gibi kendi bileği ile yalın ayak yola çıkıp şahikalara erenleri. Anan olacak cadı, muhakkak o Gedik'imin üzerine saldırttı kara aslanı, namuslu ailemi kendi namusuna bakmadan kan ile kirletip ocağımı yıktı."

Zülfü oğlanın eli ayağına karıştı. "Ne dersin kadın efendi, ne namusu ne arı?"

"Sen ananı bilmez misin? Breh ne bilesin! Babana asalet, banlık, şahlık davası zerk etti, kudurttu da kudurttu Ali'yi. Et yiyemeyen it zalim olur, kan kokusu aldı mı tutar kapar. O da öyle dişledi erimi, gözünü yükseklere diktiği, arı gönülle şükredemediği, yüceliği takvada aramayı terk ettiği için yıktı Hak binasını. Ben de bilirdim Muhammed ümmeti içre herkes birdir demeyi. Ama onlar demedi, ben dahi demem. Onlar bizi hoşça anmadı, ben dahi anmam."

"Yas seni kudurtmuş halam," dedi Zülfü, –haşa–. O dahi kudurmuş haldeydi duyduklarından.

"Belki," dedi Aynişah'ım. "Kırk gün daha dolduğunda gayrısını der dilim. Ama varıp kara kömür çalınmış kapımı çalan sensin bereketsiz elinle. Kılıcıma boyun uzatmış sayarım seni. Kardeşin yalınayak, destarı elinde geldi, perçem kesip eşiğime yüz değdirdi. Sen ise gözüne koruk sıktırmazsın. Cevabını aldın nihayet. Şimdi yıkıl buralardan. Ananı da ailenden bir ferdi de gayrı görmek işitmek istemem."

O sırada ablak yüzlü soytarı şapkalı bir adam geldi at üstünde, sağ kulağı yarım, yanında üç başka atlı var.

"Hâlâ gitmemişsin," dedi kızıma.

"Gitmedim," dedi Aynişah. "Mezar taşı taze dikildi. Öteberimi derdim, bir at arabası tuttum, akşama sabaha göçerim."

"O konağa bu gece oturacağım, buyruğum elimde, ister çık git, ister koynumda dur bu gece," dedi ağzı kuruyası.

Zülfü söze karıştı: "Abacı kebeci tamam, ya sen neci?"

"Ben bu yörenin sipahi beyi Boğdan'ım."

"Kâfirden bey ilk defa görürüm Osmanlı illerinde."

"Çoktur bu yanda İsa dinli. Sen kimsin onu de hele, suratın ne kara ne beyaz, mosmor ağzın yüzün, başka bir cins olduğun belli."

"Ben amcan oğlu olacak itin ciğerini almaya gelen Deccal'ım. Ali oğlu Zülfikâr."

Güldü adam, yandaşları da. "Her Deccal'e gönderilir bir Mesih. Sen de kendininkini bulmuşsun, yüzün gözün dağınık tespih. De bakalım ne derdin var onunla? Anamı şey etti diye mi?" Eliyle bir hareket yaptı ağzı kara. Sustu soludu bizim taze. "Amma, ona olan kinde ittifak ederim seninle. O dağın yılanı, basıp öldürmek istediğimde katil babamı, dinlemedi beni."

"Yapsaydın, götün vardıysa."

"Benim yok, amma vardır onun çok şeye yüreği. Gel gör ki şimdi onu tuttu yeniçeri, seni de ben tutup köle pazarında satsam gerek üç kuruşa. Eğlenmeyin daha fazla."

At arabacı geldi. Eşyalar boşaltıldı, kızım konağıma doğru yola çıktı. Boğdan, paşa konağına girmeye geldiğinde Zülfü, kınındaki kılıç kabzasına iki elini dayamış beklemedeydi. Herif, "Hay oğlan, dayak sende iptila mı?" dedi. Güldü ardındaki üç cebeli.

"Cennetten çıkmıştır derler," dedi Zülfü kıpırtısız.

Boğdan baktı ki oğlan şaka etmez. Göz işmarı kıldı bulgurla beslediği cebeliye. Örme zırhlı semiz köle çıktı öne, soydu kılıcı.

Zülfü o gün, kızımdan duyduğu acı şeylerin tesiriyle öyle bir gazaba gelmiş idi ki, sanarsın kanlı canlı zülfikârdır.

Üç cebeli ile mertler usulü sıra sıra dövüştü, vuruşup itişip yıkıştı, cemini yere çaldı. Boğdan dahi gözü dışarıda, parmağı ağzında kalakaldı, kanlı kılıcı boğazında görünce, "El aman," diledi, Zülfü'den dahi tabansız çıktı. Tuna'nın kıble yanındaki Zülfü'den demeli.

"Dragan'ı sorar isen," dedi herif, "Cabir ile Karasulu Ayvaz yolundan geçtiler, tuza parmak banıp yemin içtiler, şimdilerde gün batısında Tatarcık Pazarı vardır, oraya doğru götürseler gerek. Amma tam konaklarını Tanrı adı için bilmezim."

Zülfü kılıcını herifin boynundan çekti, bir tutam sakalını kesip herifi perişan kılıkta koyduktan sonra pusatı kınına soktu. "Dragan'ı bulurum elbet. Köteği onun sebebine atmadım," dedi, çekilip gitti.

XVIII
Zülfü, Pekmezci Oğlanıyla Yola Düştü, Başına Ne İş Geldi Onu Bildirir

Zülfü, paşa konağı civarında gezdiği sıra, Karasulu Ayvaz köyünde kızılca kıyamet kopmuş meğer. Dört bıyıklı, bir gecede kırk köylünün samanlıklarını ateşe verdi, Dragan dahi yedi adamını azat edip teslim oldu, canına dokunulmayacağı üstüne tuza ekmek banıp ahit kıldı eski yol kardaşı, bıyıklılar başı Cabir Ağa ile.

Deyiş-i Yeniçeriyân

Civanımız pirimiz
Bine bedel birimiz
Karındaşız beraber
Kesilmiş göbeğimiz

Zülfü geldi gördü ki köy ataş içinde. Pekmezci Dede'ye baktı, yok. Odunluğa girdi, kara köz üstünde adamın etini kara pekmez gibi saman çöpleri üstüne akmış buldu. O vakit bıyıklının dahi kanına ekmek doğramaya ant içti. Eli yüzü yeni yeni mordan beyaza çalmadaydı. Yol yol arandı, damar damar bilendi, gidip dönüp gene bizim Çingân taifesinin mezbeleliğine geldi.

Gördü ki adamların yüz surat kara kara. "Hele size ne oldu evsiz barksızken? Neniz vardı yandı da isi kurumu yüzünüze sindi?" dedi.

Adamlar sur dibinde toprak altındaki sığınaklarını gösterdiler. İçi çoluk çocuk, kadın ihtiyar dolu. Bizim Pekmezci Dede'nin dahi kocakarı zevcesi orada. Çıktı feryad eyledi: "Geldi bıyığı kara, tütün saldı kara kara, pamuk gibi kocamanım, inmiş idi odunluğa, tün karasında girdi, apak kızıl ataşlara, cümlenin gönülcüğünde açtı o kara bıyıklı yara, ekmeğini çiğneyip ağzına lokma kıldığım kişi, hakkım var sende, kanımızı yerden al şimdi!"

On baş çocuk ağlaşıp sızlaştılar, belini pusatlı görüp yiğidin etrafına toplaştılar.

"Hele ana, kal burada, bir yol bulunur," dedi Zülfü. "Ben intikamımın mehdisiyimdir. Ama deyivermeniz gerek nereye gitti o bıyığı kara?"

"Tatarcık Pazarı'na, Tatarcık Pazarı'na," dediler sürü sepet. Bir velet ekledi, "Şimdilerde kayser derbendinde yürümedeler. Ilgar etsen yetişirsin, ha şu yanda."

Helalleşti Zülfü. Ardından koşup bir er yetti, bıyığı taze terli. Pekmezci Dede'nin oğlu imiş. Zülfü'den biraz küçük. Dedi ki "Ben atamın yüzünü ağartamadan ol bıyığı karalar geldi yüzünü kararttı, cümle uzvunu yaktı. Kardaşlık et bana, ben dahi onların gözünü karartam."

"Peh" etti Zülfü. "Akan kana dava gütmek cahil işidir. Mert odur ki kuruyan kana dava güde, namusa, mefhuma

güde. Bedene değil ruha güde."

"Senin kanın akıtılmamışken bilmezsin," dedi oğlan. "Benim kanım aktı, elbet yanar canım."

"Kandır akar," dedi Zülfü, "Akan sudur rahatlar, boşanır gider. Kanı akan sen değilsin, babandır. Bil ki o rahatta. Asıl kanı akmayandan, kanı kuruyup tıkanandan kork. Senin yanımda yerin yok."

"Molla Nasreddin," diye söze girdi Pekmezci Dede oğlanı. "Bir gün bir çeşme görmüş, bakmış ki lülesine tahta tıkmışlar, akamaz. Acımış çeşmenin sancısına, çıkarmış tahtayı, su püskürmüş suratına, sırsıklam olmuş bu defa. Kızmış çeşmeye: Daima eylemesen halkla kavga, götüne sokmaz idi kimse tıpa... Hülasa, senin de damarını tıkamışlar ise bir iş etmişsindir dünya üzerinde bir kula. Çıkarma kendini şimdi sütten çıkmış ak kaşığa. Öç öçtür nihayet. Yol göster sen bana, ben de sana. Kazanırsan dost kazan düşmanı anan da doğurur ey ağa."

Zülfü düşündü. "Abdestimden şüphem yok," dedi. "Amma latife bilir anlatır kişi severim, yolu çekilir kılar. Takıl ardıma."

Yürüdüler gittiler. Kayser derbendi derler bir yol vardır, orada beklediler. Bekleyiş uzayınca bildiler ki buradan çoktan geçmişlerdir. Varıp yürüdüler. Bu yol kâfir zamanından kalma bir kılca yoldur, sağa sola sapmaz. İzleyip bir menzil yol aldılar. Ne kadar iz sürdülerse yerini bulamadılar.

Zülfü öfkeliydi, "Takıldın peşime, bari kılavuzluk eyle," dedi.

İbn-i Pekmezci, "Bilirim, bilirim," dedi tok sesle. "Keçeliler değirmeni tutardı köyün bir ucunda. Dragan kalırdı köyün diğer ucunda. Elçiler gidip gelirdi aralarında. Bir peynir yolladılardı değirmen taşı gibi, Dragan Ağa'ya. Küflü peynirdir, o küfü sadece bu yol üstünde bir mağarada tuttururlar,

peynir yapacak olan çobanlar. Ola ki bunlar dahi buradan gelmiş, yine oraya sığınmışlardır, varıp bakalım."

"Haydi," dedi Zülfü. Yürürlerken, "Ben dahi o sığındığınız üç pırpırı oğlanlara bir keçi tulumunda peynir vermiş idim. Burada işler akça ilen değil peynir ilen çözülür zahir?" diye gevezelendi.

"He ya," dedi yiğit. "Peyniri sütü bol yerlerdir. Diyar-ı süd dahi derler eskiler. Ol üç Çingân'ı birbirine bağlayan dahi süttür, süt kardeşlerdir. Yetim öksüz kalmışlar. Köylü vururdu kafalarına, atardı onları dışarı, çalıp uğrularlar diye."

"Şimdi siz sığındınız kapılarına?"

"Kader bu. Ağacı maşa da eder, abdalı paşa da."

"Ya süt kardeş ne demektir?"

İbn-i Pekmezci, Zülfü'nün yüzüne yüzüne baktı, inanmadı bilmediğine, sırıttı. "Hele bir merkepten in, anlatayım sana," dedi.

"Merkep değil katırdır," dedi, indi Zülfü. Oğlan torbasından bir sağrak çıkardı. Katırın altına eğilip memelerini yokladı. Fışır fışır sağdı. Hayvan huysuz, kuyruk vurmada merdin yüzüne. Tınmadı yiğit, derdi biriktirdi sütü, bir yudum kendi içti, bir yudum Zülfü'ye verdi. Ağzını yumruk tersiyle sildi.

"Bu mudur?" dedi Zülfü.

"Buna yakındır. Ayaklarım şişti. Azıcık da sen yürü, ben bineyim bineğe."

"İyi. Ama süt kardeşlik bu ise... Yatmadı kafama. Bir köylü süt sağar ineğinden, koyunundan, keçisinden. Götürür satar şehirde çarşıda. Cümle şehir kardaş mı olur?"

"Latifeye gelmezsin," dedi öteki yiğit. "Aynı memeden emmek gerek. Ama meme sahibesi katır değil insan olsa gerek. Ol üç Çingân'ı dahi bir ana emzirmiştir. Aynı anadan kardaş gibi birbiri ile ve dahi birbirinin çocukları ile evlenemezler. Birbirlerini kara günde kollarlar."

"Birbirlerini öldürseler kardaş katli gibi ağır günah mıdır?"

"Ben bilmem, müftü değilim a. Babam imam idi evvelce ben dahi ona mülazım idim. Soğuk günde abdest almaktan yoruldum, odun yarıcı oldum. Ne ise, o üç Çingân'ın hikâyesi budur. Köye gayrılar sağdan soldan birikince, İslav'ı, Macar'ı Türk'ü karmankarış olmuş, bunlar dahi kendilerine bir yer bulamaz olmuş. Süt kardaşlar birbirine kalmış. İçlerinden birinin atası sağ imiş, zor ile ayı oynatır gibi bu üçünü düğünlerde akçe ilen oynatır imiş, sonra üçü bir olup kemane yayı gerip boğmuşlar herifi. Gör işte, ya dölden olur kardeşlik ya kandan ya da sütten. İnsanın damarından doğan bir suya dayanmalı ille. Biz de yol kardeşiyiz seninle, ama yol bitince biter kardeşliğimiz."

"Ardında olduğumuz azmanlar da yol kardeşidir," dedi Zülfü, "Ama bil ki yolları uzundur, kolay bitmez."

"Eyvallah, aha da vardık," dedi Pekmezcizâde. Merdane'yi bağladılar. Odun bulup kav yakıp üstüne çaput sardılar, meşale kıldılar. Besmele çekip içeri ayak bastılar.

Bir mağara ki yerin altında kurulu şehre iner. Yollar, kavşaklar, odacıklar var, kat kat aşağı inmede. Arayıp taradılar. Taaa uzaklardan gelen birkaç adam sesini, bir kuyudan yankılanır gibi duydular.

Yürüdükçe etraf adamların meydan ateşiyle aydınlandı. Bizimkiler kendi ateşlerine püf dedi. Mağara büyük sarkıtlar, şıpırdayan su damlaları, derin oyuklar, küçük girinti çıkıntılarla dolu büyük bir karınca yuvasına benzemekteydi. Duvarlarda tuz kokusu. Çıkıntıların arasından akrep gibi yürüdüler, yaklaşıp gördüler ki adamların biri kılıç biler, biri tüfengini yağlar, biri kazanda süt karar.

Dragan'ı aradı Zülfü'nün gözü. Bulamadı.

Cabir orada bir odacıktan çıktı, poturunu çekiştirip uçkurunu bağlayarak, "Şu esir kardaşımız acından ölecek, davranın," dedi.

Biri kazandan bir kepçe süt aldı, ağaç bardağa doldurdu, yürüdü Cabir'in çıktığına komşu bir hücreye vardı. Girmesiyle eli boş halde çıkması bir oldu.

Meydanlıktan geçerek oraya gitseler, bu aslan ininde yolunu yitirmiş kuzu gibi parçalanırlardı. Suların damla damla birikip aktığı olukları yokladılar. O hücreden bu yana gelen izleri gözlediler. Cabir'in çıktığı odacıktan bu yana akan sidiğin kokusunu aldılar. Pekmezcizâde hemen bir harita çizdi kafasında. "Şu lağım deliğinden geçer isek, meydanlığın altından sürünür doğruca varırız Dragan'ın odasına. Sonra Cabir'in canını alırız bir olup onunla. Sonra da sen Dragan ile vuruşursun arzuladığın üzere."

"İyi," dedi Zülfü. "Ben girerim ejderin yanına."

Olmazlandı Pekmezcioğlu. "Aha bak şu daracık deliğe, senin koca kafan girer mi içeriye. Çekil."

Fare gibi lağım deliğine sığdı oğlan. Gözden kayboldu gitti. Zülfü eli kılıcının kabzasında bekledi de bekledi.

Birazdan birkaç bağrış: "Hayt, huyt, ulan!" Hücreden çıktı Dragan. Pekmezcizâde çıkarken duvardan bir meşale kaptı, Zülfü'ye doğru fırlattı, yeri nur oldu ışıdı, kara gecede bir yıldız gibi üryan kalakaldı. Firariler bir başka oyuktan çıkıp kayboldular. Adamlar bir Zülfü'ye, bir kaçanlara baktılar, iki kola ayrıldılar. Cabir ile tüfenkli kaçanlara seğirtti, iki diğer bıyıklıyı itler ile Zülfü'nün ardına iletti.

Zülfü mağara başına koştu, karanlık yollardan, koklaya koklaya temiz havanın yolunu seçti. Bayır yukarı tırmandı, kayaları taşları yuvarlayıp canını dışarı dar attı. Bir "Ah ulan bacağım!" narası duydu, bildi ki turnayı gözünden vurdu. Der demez bir kaya daha yuvarladı, ama hedefine varmadan kaya gibi adamın gerdiği bir ok, Zülfü'nün kılıç tutan elinin dirseğine çarptı, bir ah dahi bizimki etti.

Mağara kapısı küçürekti, yarı gövdesi kadar bir kayayı güç bela ittirip ağzını tıkadı Zülfü. Merdane'yi çözdü, dağın öte

yanına düşer gibi indi. "Ulan, hain, kaçıracaktın adamı, bir başına kaçırsaydın a, beni niye oyaladın!" diye haykırdı.

Dağın öte yanından bir ses, "Büyük balığı tutmaya küçük yem atmalıı!" diye ünlüyordu.

"Ulan şimdi kanını pekmez gibi akıtmadım mıı!"

Zülfü binitini olduğu kadar koşturdu, baktı ki mağaranın diğer ağzı epeyce yücede, bir başka ulu kayalığa asma köprü ile bağlanmakta. Ancak bildi ki Dragan karşıya kaçıp köprüyü kesmiştir. Pekmezcioğlanı geride kaldı, bir ıskadan sonra barutu tekrar doldurmasına fırsat vermeden Cabir'in tüfenklisine hançer salıp onu yere yıktı. Sonra Cabir'in döşüne bir çizik attı ama koymadı azmana. Pekmezcioğlu ölümcül bir silleyle dengesini yitirdi, bir sağa bir sola hazanda yaprak gibi yalpaladı, iki dağ arasındaki boşluğa üzüm gibi yuvarlandı, pekmez gibi kanı boşluğa aktı. Zülfü dahi olanı gördü, o diğer ulu kayalığın etrafını aldı, Dragan ne zaman iner diye beklemeye koyuldu.

Zülfü bildi ki Cabir yara almıştı. Gel gör ki içeride kalan adamlara ve itlere ne olduğunu tam bilemedi. Sonradan heriflerden ses seda çıkmadığına bakarak akıbetlerini şöyle tahmin etmiştir: Cabir'in tüfenklisi gebermiş, birisi Zülfü'nün yuvarladığı taş altında ezilmiş, açlıktan gözleri dönmüş itler karanlıkta kalıp kudurmuş, diğer neferle o taş altında kalanı parçalamışlardır. Pırasa bıyık güç toplamaya geri mağarasına sığınmış, üzerine gelen iki padişah itini kıyma etmek zorunda kalmıştır. Bu arada her nasıl olduysa tüfenkçinin bir misketi Dragan'ın uyluğunu delmiş olmalıdır.

Zülfü baktı beklediği kişi gelmez, dağın ötesine giden kılca kayser yolunu tuttu, sonunda dek yürüdü, bir harabe meydanlığa vardı. Öyle bir yer ki Konstantiniyye'deki Atmeydanı'na benzer, gâvurun hipodrom dediği o yerin bir küçük emsalidir. Etrafta sütunlar, yıkılmış direkler var, kimi birbirine yaslı durur, kimi yapayalnız yerde yatar. Yer

döşemeleri pare pare kırılmış, yakın şehirlerdeki yapılara taş olsun diye sökülmüş, oturulacak basamaklardan kimi var kimi yok. Güneş turunç olmuş, dalından yere doğru sarkmada.

Zülfü durdu bekledi, katırı bir direğe bağladı, oturup sızlanarak kılıcını yere çalmaya başladı. Kendisine sövüyor, ejderi sittin sene ele geçiremeyeceğini düşünüyordu. Bir süt taşması vakit geçmemişti ki bir ses işitildi.

"Dayağın imarethanesini mi kurmalı sana?" Yüzünde bir şimşir yarası, sinesinde kan damlası, sağ uyluğunda bir gedik, sekip topallıyor ejder.

"Buçuk bir hesap kaldıydı," dedi Zülfü, doğruldu. İnsan Azrail'i kırk yıllık ahbabı gibi karşılar mı? Kılıcı kaktığı yerden çekti salladı, orta yere geldi. Dragan nefes nefeseydi, bir ardına bir önüne bakıyor. Bir göz, bir bacak iki el kalmış sağlamda. Zülfü bir el, iki bacak, iki göz.

Haydırallah çarpıştılar. Kılıçlar birbirine değdiğinde âlâ çakmaktaşlarının çıkardığına benzer bir kıvılcım çıkardı. Yerde kavlar serili olsa düşen şulelerle devasa bir meydan ateşi yanabilirdi.

DRAGAN

XIX
Dragan Nice Bir Tıfıl idi, Onu Beyan Eder

Kesesindeki el koyduğumuz tomarlardan bellediğimiz kadarıyla Dragan –Türk elindeki bilinen namıyla Dargun– kara giyimli ak sakallı Todor Papas'ın oğlu olup Miru Hatun'un babası Radomir Ban'ın Belgrad taşrasındaki çiftliğine yakın yerde, taşranın da taşrası denecek tenha bir köyde hayat süren bir garip tıfıl idi. Bu çocuk Tanrı Teala'nın hikmeti sayesinde muhteşem bir resmetme kabiliyetiyle doğmuştu. Öyle ki dünyaya gözlerini açtıktan henüz on bir ay kadar sonra toprak üstünde oynar iken İsa aleyhisselamın suretini şehadet parmağıyla çamur üzerine nakşetmişti, süphanallah.

Todor Papas, kendi batıl itikadınca, evlenmeyip payeli ruhban olmak dilerdi. Amma Yüce Allah'ın işine bakın ki, Dragan'ın anası olan İrene nam kadınla ortalarında aşk sarmaşığı filizlendi ve dört yanı sardıktan sonra nikâh kıymaktan başka çare kalmadı, zira zina cümle ehlikitapta azim günahtır. Todor Papas oturduğu yerde kilise papazı oldu kal-

dı, paye alamadı bu sevda sebebine. Dilerdi ki kendi edemediğini oğulcuğu eyleye.

Oğlanın ise abası yanıktır. Elinde kök boyaları dolu küp, domuz kılından fırçalar ve türlü ebatta kömür uçlu kalemlerle manastırlara, kiliselere varıyor, sabahtan akşama kadar Hazret-i İsa'nın, onun temiz anasının ve Rabb'in sözünü taşıyan Ruhülkudüs'ün mübarek tasvirlerini duvarlara nakşediyor, bazen baharı başına vurup Meryem yerine maşukasının yüzünü çiziveriyordu. Bir keşiş, duvarda alışık olunmayan bu gazal suretini gördüğü vakit sual ediyor, yiğit, "Ben Meryem Ana'yı düşümde böyle gördüm," diye geçiştiriyordu. Kucağındaki mübarek bebeğin yerinde de kimi kez delikanlının kendi başı bulunuyordu. Başında esen bu sevda yeli onu başından edecekti ki, babası, boyayı fırçayı elinden alıp, ulema başı olmaya onu dağa, yüz oğlanın kara yastıkta yattığı manastıra yollamak diledi. Dragancık ayak diredi ama ne fayda. Bilirdi ki âşık olduğu avrat ile evlendiği vakit ona o payeyi vermezler. Payeyi verseler mahbubeyi vermezler, belki fukara olduğundan hiç vermezler. Onun gönlünde kazanmak dilediği tek paye, mahbubesinin nikâhlı zevcesi olmak payesidir.

Todor Papas, oğlunu paye peşine koşturadursun, kendisi, elindeki kocalık mertebesini dahi muhafaza edememiştir, Dragan'ın sızlanarak hatıratına yazdığına göre. Emsallerinin yükselip payeli Tanrı adamları olduğuna ve kendisinin bu denli âlim iken yerli yerinde kaldığına karnı ağrıyan Todor Papas, nice yıldan sonra karısı İrene'nin her şeyin önündeki tek mâni olduğunu dillendiremese de, karıcağıza eski sıcaklığını göstermemeye başladı. Dragan'ın anımsadığı o büyük dalaş, papaz efendinin kütüphanesinde başladı. Todor Papas bir gece toz içindeki kütüphanesinde aksıra öksüre İsa hazretinin –haşa ve kella– Tanrı sulbünden gelip gelmediği üzerine bir köylünün sorduğu soruya müna-

sip cevap aramaktaydı. Derken öksürmekten duramayıp belki mesanesi sıkışıp helaya vardı. İrene nam karısı da eri aksırır öksürür diye acıyıp, zencefile nane karıp kaynar suda pişirdi, çalıştığı tahtaya bıraktı. Havada poyraz esmedeydi ve kitaplık odasının dört bir tarafında mumlar yanar iken karıcık, pencerenin kilidini çözüp araladı. Fakat çıkıp gittiğinde Mikâil aleyhisselamın nefesi, mumların yalımını kitaplara doğru rükû ettirdi, takdir-i ilahi üzere o batıl kitaplar cehennem ateşleri içinde kalakaldı. Todor Papas helaya oturmuş iken kütüphanesinin Marmara çırası gibi tutuştuğunu görüp, uçkuru paçada dışarı fırlayıp kütüphaneye vardı. Alelacele kuyudan çektiği su, ateşi söndürmeye yetmedi. Dragan bu sıra henüz büluğa ermedeydi. Neler olup bittiğini anlayamadan uykusundan uyanıp kuyudan su çekmeye koştu, İbrahim'in ateşine su taşıyan karınca misali. O kitaplar arasındaki bir tek doğru sözün hatırına o günahsızın döktüğü birkaç damla derhal fayda eyledi ve o gazap ateşi bir anda sönüverdi. İşte o vakit Todor Papas kendisinin evlendiği için erişemediği âli payeye bu ilahi armağanlarla donatılmış çocuğun erişeceğini hissetti.

Kitaplarının yarısından azı kurtulmuştu. Kurtulan kitaplar arasında İsa hazretinin Tanrı'nın yalnızca kulu ve elçisi olduğunu yazan, kâfirlerin zındık dediği bir itikadın kitabı dahi var idi. Todor o güne dek ilmi ve payesi önünde engel olarak gördüğü sevgili karısı İrene'yi, yangını bile isteye çıkardığı ve yıllar evvel bir yavrularını karında iken düşürdüğü töhmetiyle bir çırpıda boşayıverdi. Karıcık bohçasını toplayıp bilinmeyen bir köşeye doğru çekti gitti. Dragan'ın yazdığına göre, düşen bebe meselesi ilk defa dile getirilmiş o gece. Karıcık inkâr etmeyip kocasının biraderleriyle olan payelenme rekabetinin hayatlarını mahvettiğini söylemiş, aynı belayı oğulcuğu yaşamasın diye cenini iskat eylediğini itiraf etmiştir.

Todor Papas, kafasına koyduğu şeyi yaptı, oğlunu dağ başındaki manastıra yolladı. Yiğit, hücresinden tırnak kazıması lağım tarikiyle firar ediyor, Radomir Ban çiftliği yakınında Cenab-ı Hakk'ın yeryüzüne döşediği çemenzar üzerinde, elma ağacının altındaki gölgede sevgilisiyle uzanmaya varıyor, durup durup ay yüzlünün suretini resmediyordu. Güneş doğudan batıya doğru yuvarlandıkça iki sevgili, ağacın kendi etrafında kıpırdayan gölgesini takiben gün boyu yuvarlanıyor, pergelin açık ayağı gibi dönüyor da dönüyorlardı. Bu, sanasın ki sevdanın güneş saatidir. Vakit yatsı olduğunda delikanlı, çizdiği mahrem resimleri elma dalına asıp, mahbubesinin tülünü öpüp gider, lağımdan geçip gene o dağ başındaki hücresini bulur, kendi dininin elifbasını okur, kızcağız da evine varırdı.

Gene böyle günlerden birinde kız epey kara kaygılı geldi. Dragan sebebi sual etti. Kız, o gün, kendisi doğmadan önce ölen ağabeyinin bir giysisini bulduğunu ve varlığından ilk defa haberdar olduğunu söyledi. O ölmese kendisi hiç doğmayacakmış, şu an şu elma ağacı altında sevdiğiyle ak pamuk bulutlara bakamayacakmış. Onun ölmesinin suçunu sırtında hissetmedeymiş. Belki onun yerine, biraz erkek gibi yaşamalı, pelerini sırtına giymeli, kılca kılıcı eline alıp savaşmalıymış.

Dragan, "Savaş ahmak işidir," dedi o gün kıza, içtenlikle. "Kardaşlık ise benim ne olduğunu bilmediğim bir şeydir ve senin şimdiki halini idrak etmeme imkân yok. Sadece anam ile babamın bir evladı var idi, karında iken anamın yediği mantar sebebine öldü. Cerrahlar çıkardılar anamın rahminden, gömdüler nohut kadar bir ölüyü toprağa. Ama o vakit, gözümle görmeme rağmen hiç acı duymadım ve kimse ağlamadı bile. Bir ismi ve belirgin cismi yoktu garibin. İnsana ad konmayagörsün bir kere, ismi geride kaldığında, belli olur göçüp gittiği. Senin ağanın adı var imiş, sen onu hiç görme-

sen bile, o addır senin peşine takılan. Ya unutacaksın o adı ya da yaşatacaksın ilelebet."

Kız, "Kaçalım bu yandan. Ne senin keşişliğin izin verir şu elma ağacı altında bir arada olduğumuza, ne hanemin asaleti. Babam göçeli beri, fukara olsak da anam bir ban soyuna bağlamak ister beni. Hiç tanımadığım bir ban veledine, kardaşım yaşta bir ere nikâhlamak diler."

"Bu gece son olsun," dedi Dragan. "Gene gidip varayım, örtü altından hücreme çıkayım, neredeydin diyenlere kutsal babamız ruhumu yanına celbedip geri indirdi derim. Sonra bir daha kaçar burada seni beklerim, gideriz, dönüşümüz olmaz o yerlere."

Gittiler, ertesi sabah, güneş doğarken gene buluştular. Elmalar kızıl kızıl dökülmedeydi rüzgârda âşıkların ayakları ucuna, katır kutur ses ederdi yerden alıp ısırdıklarında. Sonra ne olduysa oldu, akın ehli yıldırım gibi düşüp Radomir çiftliğini, çevre köyleri ve bu elma dibini vurdu. Bayezid-i Velî zamanındaki Belgrad muhasarasının akamete uğradığı devir idi. Abdestsiz buyruk vermeyen hünkârımız gene kutlu bir ferman iletti ki şahin yelekli akın ehli boş durmayıp atlansın, Belgrad'ın içi dışı nal sesiyle sallansın. O gün değirmenler yel esmesi ile dönmezdi, yanan evlerin kara dumanı ile dönerdi, akıncının sırtındaki kartal kanadının rüzgârıyla devrederdi, zincire vurulan karıların feryat nefesi ile fırıl fırıl ederdi.

Akın ehli bu iki âşığı zincirlediler. Tutup, Padişah'ın beşte birlik hakkı kaybolmasın diye Bidinçe'deki kadı konağımızın önüne getirdiler, defter etmeye. Erkeklerin huyu suyu, kaşı gözü iyice yazıldı, kanun üzere padişahın kapısına sadık kul olmaları niyetiyle sürüye bağlanıp saadet yurdu İstanbul'a gönderildi.

Suret-i Kayd-ı Eşkal

Dragan veled-i Todor-ı Papas.

İslaviyyü'l-asl, min hâric-i Belgrad.

Saru saçlu, uzun boylu, şeftali kıllu, eli ayağı mevzun, ökçesi kalın merd ki şecaate ola ferd, gözü gök, sol kulağı yanunda var nişânı.

Sürübaşısı Kâmil bin Abdullah.

Der kaza-yı Bidinçe, ketebehu el-fakîr Ahmed Barak.

Fî 6 zilhicce sene [8–].

Oğlan devlet kapusuna alındı, kız ise konağımıza Ali Bey tarafından armağan bırakıldı. Üç haftadan sonra o parlak inciyi asıl sahibine geri verdik ve bir nice maceraya yol vermiş olduğumuzu asla kuşça aklımızın kanadının ucundan bile geçirmedik.

XX
Dragan Sürüye Katıldı, Başına Neler Geldi, Onu Bildirir

Dragan ergen irisiydi. Sürüye onu kattığımız vakit yavuklusu Miru kız gamhanemize alınmıştı, Ali Bey'in ısrarı üzerine. Dragan gitmiş, Sofya, Filibe ve Edirne üzerinden saadet yurduna ulaşmışlar. Ama bir sormalı ki nice ulaşmışlar.

Dragan, asi tıynette değil idi. Sabırlı ve itaatkâr büyüdü. Cevza burcunda doğmuş idi, eli cümle sanata yatkındı. Amma başına gelen işler onun adını Dargun'a çıkardı. Evvela sürü bağlandıkları vakit diğer esir oğlanlarla yola girmiş, sürübaşısı Kâmil Ağa oğlanları teskin edecek yerde, sünnet olurken çüklerinin usturayla köklerinden kazınacağını söyleyerek pis pis sırıtmıştı.

Taşı yastık toprağı döşek edindiler. Tabanları su toplayıp iki lokma kara ekmeğe, bir yudum mayhoş erik hoşafına ta-

lim ettiler. Dragan toprağın ne kadar sert olduğunu o günlerde anlamıştı. Yumuşak görünür yerin yüzü ama sen ona taban vurdukça küsüp sertleşir, tenini kanatır, katılaştırır, nasırlar bağlatır. Geceleri çığlıklar atarak kuruyan yaralarını sökerlerdi tabanlarından.

O vakit Dragan, birkaç oğlanın yaptığı eksik hesaba uyup çadırların kurulduğu bir gecede kaçmaya kalkıştı. Bir akranlarının ihbarı üzerine başarısız olunca Kâmil Ağa on oğlanı atların ardına bağlattı, bir menzil boyunca, vefasız toprağın kara dişleri üzerinde upuzun sürükletti.

Şimdi ayakları altında olduğu gibi bir nice yarayı sırtlarına da yüklenip sular aştılar, pençe pençe derbentlerden geçtiler, baktılar dağlar yol vermedi eteklerden dolaştılar, menderesler gibi kıvrım kıvrım büküldüler. Bir haftalık yol oldu sana on gün.

Nihayet çocuklar Ağa Kapusu'na boncuk gibi tam intizam dizildi. Uçkur çözülüp sünnetleri yoklandı, araya karışan saplamalar sille tokat ayıklandı. Oğlanların kimi ayakta zor duruyor, kiminin çoktan esame defterinden adı karalanmış, ateşli hastalığa yolda kurban düşmüş, yoldaş kalsın yol kalmasın denilip göçen göçtüğü yerde gömülmüş. Seçtiler ayırdılar, ellerini, ayaklarını, gözlerinin ferlerini yokladılar. En güzel oğlanları harem-i hümayuna, en babayiğitleri padişahın bahçesini biçsin diye bostancılığa aldılar, en akıllı olanları Enderun'a okumaya saldılar. Çorbacı elleri belinde dolaştı. Bunu şuraya, onu buraya diye kıyafet ilmince üleştirdi. Bizimkinin elinde nakış boyası yeni kurumada. Gök, zeytunî, limonî, fındıkî, kızılca renkler birbirine karışmış, kalem parmaklar olmuş alaca. Elini tuttu kaldırdı ağa, "Bu nedir yiğit?" diye sordu Dragan'a.

"Boyacı bir efendiye hamallık ettim yurdumda," dedi kanı deli. Ağa onu da omzundan itip Anadolu'ya gidecek büyük kalabalığın arasına itekledi. Koyun güder gibi güttüler, keçi

dürter gibi dürttüler, at gibi yedip Bursa'nın bir dağ köyünde sakalı göğsünde bir ihtiyara nasip ettiler. Mukabilinde bir altunu şekil icabı aldılar, aldılar ki oğlan padişah kuluyum deyip hizmet etmezlik eylemeye.

Dragan baktı ki herif köyde imamdır. Her gün sabah namazına kalkar, kızıl ibrikle ayağına su dökmeye oğlanı kaldırır. Adamın adı İbrahim Efendi idi. Yiğide "Abdest almamı iyi belle," der, sonra ona da ettirir, yapamayınca fiskeyi enseye kondururdu. Bela çekmeden yeniçeri olunmaz derler, belayı torba hizmetinde mertlerin üstüne karlı sular gibi boca ederler. Afallayan kanı deliler biraz sonra sertleşir, top güllesi gibi yerli yerince ağırlaşır, yüreklerindeki yufka yanar gider, çelik dökülür yüreklere, donar, tüfenk çekirdeği gibi kaskatı olur, gözleri değdiğini deler geçer.

Türkî dilde yazıp okumayı meraklısı öğrenir. Bizimki de hoca yanına düştüğünü fırsat bilip az zamanda sökmüştür. Birkaç ay sonra Dragan, "Kitaplığındaki kimi kitaplarını açıp okudum," dedi efendiye, pat diye. "Güc ile dutmak yohdur din içinde," dedi, dediği gibi şamarı yedi.

"Evvela şunu belle, cin olmadan aşık atma şeytan ile," dedi İmam.

İbrahim Efendi berk herifti, mescitte Dragan'ı bir köşede hizmet için isterdi. "Ses etmeden boynu bükük durasın, namaz nasıl kılınır göresin," derdi. Kör sabahlarda ve kara gecelerde adam boyu mumları getirip yakmak, kandilleri uyandırmak, avlunun tozu üzerine ibrikten su dökmek, faraş ve süpürge alıp mescidin önünü süpürmek, tek gözlü abdest çeşmesinin suyu bittiği vakit kuyudan su çekmek, tulumlara koymak, şadırvandaki ihtiyarların ayaklarına birer ikişer boca etmek vazifesiydi; kimisi zayıf idi bu ayakların kimisi etli, kiminin tırnağı kararmıştır, kiminin parmağı illetli, kimisi de bu fakir gibi mestinin üzerinden abdest almaya tedbirli.

Delikanlı az zamanda mescidi pırıl pırıl etmişti, camlar cennet nuru, kilimlerde gül suları kokuyor, ıtırşahî ve karanfil tütsülerinin rayihaları etrafı sarıyor, örümcekler, çıyanlar, tahtakuruları ve fareler bu azılı düşman karşısında sancaklarını mescidin ötesindeki topraklara doğru çekiyor. Uzun zaman sonra mabede vakit namazlarını kılmak için kadınların geldiği görüldü, böyle hali ömrühayatlarında görmeyen ihtiyarlar tövbe estağfirullahlar çekerek karıcıkları zinaya mahal vermekle suçladılar. Neyse ki İmam Efendi arayı buldu, erkekler mescidi terk ettikten sonra kadınlar içeri girecek denildi.

Bu hoş geçim mevsimi uzun sürmedi. İbrahim Efendi bir gün öğlen namazını kıldırmak için geldi, duvarların beyazı üzerinde Fahrikâinat efendimizin nur suretinin bir tasvirini görüp olduğu yere mıhlandı. Sanasın ki gönül kâbesini fil ordusu sarmış. Dinimizde yoktur, oğlan henüz zırcahil, mescit kitaplığındaki birkaç siyer risalesinden o nur suretin tabirini okumuş, hayal edip nakışlamış duvara. İbrahim Efendi mescidin küçürek kubbesini inletecek kadar yüksek bir avazla "Süphanallah" çekmişti.

"Kireç, kireç getir çabuk şeytanın çırağı, tam da rüyamda gördüğüm surette çizmişsin mübareği, hay seni iblis uşağı, çabuk kireç getir ört bu nuru, yoksa kıbleyi şaşırır cemaat, bilâd-ı İslam'a yayılır bu fena bidat, seğirt!"

Gitti kireci getirdi, duvara çaldı, gene bembeyaz etti. Ertesi gün İbrahim Efendi şehre inip o zamanlar Bursa'nın en namdar nakkaşlarından Sürmelizâde Çividî Mustafa Efendi var idi, onu tuttu getirdi. "Allah aşkına şuna Müslüman nakşını bellet," dedi. Oğlanı almaya verdiği kadar altunu da hocaya verdi, bir kızıl kuruşu dahi yavru kedi ensesi tüyünden mamul fırça, türlü kamışlar ve boyalara sarf eyledi.

Üstad, Dragan'a "Evvela gölgeyi ve insana karşıdan bakarmışçasına resmetmeyi terk edeceksin," dedi. "Rabb'in yarat-

ma kabiliyeti ile asla boy ölçüşmeyeceksin, kıyamette azap vardır. Her şeyi, onun yarattıklarının aslı değil, basit bir yansıması olarak kabul et ve yaratılmışları bir kâğıdın içinde yaşıyormuşçasına resmet." Oğlanın kafasına bir kamışla tıklatıp devam etti. "Resul-i ekrem efendimizin tasvirini bu şuur ile çizebilirsin ama sakın o gül yüze bir örtü örtmeyi ihmal etme!"

İkinci yılında oğlan oldu âdeta bir Mani, sanasın ki Siyahkalem-i Muhammedî. Köy karılarına fal tabakaları çiziyordu, Yusuf'un güzel suretini, Düldül'ün nurlu semerini, Simurg'a binmiş Bukrat tabibi, cinlere hükmeden Süleyman'ı, Hızır ile İlyas'ın buluşmasını, Yunus Peygamber'in balığın karnından çıkarılışını... İmam Efendi'nin emri üzere bunları köy kadınlarına bir akça mukabilinde fal diye çektirerek mescit sandığından kat be kat fazla akçalar devşiriyordu.

Dragan sağıldığını anladı. Bu kadar akçayı kendi toplasa, kurtulmalık ödeyip asli vatanına dönebileceğini, yârine erişebileceğini sandı. Mescidin kenarındaki derme çatma nakış dükkânına gelen karılara falı bir akçadan değil iki akçadan çektiriyor, birini imama verip birini cebellezi ediyordu. Bir kadın bir gün İmam Efendi'yi ikindi çıkışında yakalayıp kendi suretini çırağa çizdirdiğini ama veledin fahiş miktarda akça istediğini söyledi. Efendi, bir kadının resmedilmesinin, gâvur yahut Müslüman usulünde olduğu fark etmeksizin haram üzeri haram olduğunu ve resmin derhal ateşe atılması gerektiğini bildirdi. Ama kadın parayı çoktan ödediğini ve falın bile şimdilerde iki akçaya çıktığını söyleyip şikâyetlendi. İmam, delikanlının yanına varıp, "Sen benim adımı gidiye mi çıkaracaksın kepçe kuyruk!" deyip, kalemi fırçayı kırıp bizimkini bütün oyuncaklarından alıkoydu.

Dragan gene mescidin temizliğine gidiyor, kaderine içten içe veryansın ediyordu. Hal böyle upuzun gitmedi, daha faz-

la sabredemedi. Toprağa gömdüğü kırk akçayı alıp, ipini koparıp dağa taşa çıktı. Tuna suyu ne yandadır diye arayıp sormaya başladı.

İbrahim Efendi Dragan'ın dargun ve kaçgun olduğunu kadıya bildirdi. Yazılan mektuplar evvela sancak beyliğine, sonra Anadolu ağasına ve İstanbul'daki Ağa Kapusu'na kadar kısa zamanda erişti. Bir kethüda yolladılar, tutsun cezasını versin diye. Bu gelen kethüda tuhaf bir adammış, sırtında camdan bir küre ile gezer, içindeki kırk kara sülüğü Mecusî ateşini uyanık tutan bir hizmetkâr gibi diri tutar, koyun kanı, kurbağa ve balıkla sürekli beslermiş.

Dragan bir kayıkçıyla ertesi gece için sözleşmişti, yirmi akçaya kendisini Gelibolu'ya geçirip yakın adalardan birine bırakacaktı. Marmara kıyısında öğle sıcağında pişerken karşısında kethüdayı buldu.

"Otur," dedi kethüda, bir kayayı göstererek, acayip fanusunu yanına koydu. Delikanlının gözü bu tuhaf cam topta.

"Meraklanma," dedi ağa. Elini kürre-yi arza kor gibi bir azametle cam kürenin üstüne koydu. Pazısında bir mübarek yüz sureti, yanında zülfikâr kılınç tasviri. "Bu kürre benim Hakk'a karşı sözümdür. Allah beni beslediği müddetçe ben de bu garipleri beslerim. Onlara merhamet ettiğim müddetçe Yaradan'dan merhamet beklerim. Korkma. Merhamettir beni buralara kadar getiren. Usule göre kaçan erin bacağı kırılıp geri Türk'e verilir, bacağı düzgün kaynar düzelirse ve dahi ıslah oldu ise ertesi sene acemi ocağına alınır. Ama sen mescid-i şerife peygamber sureti çizmişsin hem de yüzü tülsüz örtüsüz. Bursa kadısı bu işten ve asiliğinden haber almış, senin katline müsaade kılmıştır. Ama bize dahi karar bıraktı. İbrahim Efendi'nin yanına döneceksin ve eskisinden iyi bir kul, hiç olmazsa kelime-i şehadet getiren bir mümin olacaksın. Sonra yiğitler yiğidi olup şerefli ocağımızın önünde Haydar'ın sancağını tutacaksın."

"Ben musavvirim. Başka işe elim ermez gücüm yetmez. Memleketime dönmeliyim. Yârim vardır."

"Sızlanma hemen. Bak nice yiğitler vardır asli memleketlerine bey olup giderler. Gün olur sen de gidersin."

"Sen neden o gidenlerden değilsin?"

"Evvela yerini bil. Savaş esirisin. Ben devşirmeyim, ocağa sulh ile girdim. Mal toplayabilir, miras bırakabilirim. Sen kölesin. Sana denileni yapacaksın." Sağ eliyle sol pazusundaki nur yüzlü sureti işaret eyledi, "Ama bir gün bir kâfir suruna işbu Yiğitler Şahı'nın sancağını dikersen... İstediğin toprağa varır, kendi sancağını kakar otururbut. Ben kethüdayım, dış illerdeki acemilerin yoklama akçalarını toplarım, kaçgununu yakalarım. Kaçgun yakalamayı en iyi bir vakitler kaçmış olanlar bilir. Hahhay! Bazen memleketime bile varırım bu gibi işler görmeye ama benim kimsem yoktur görmeye, beni görmek isteyecek kimse yok demeli. İsteselerdi ağabeyimi saklayıp beni turnacıbaşının önüne sürmezler idi en başta, söyletme beni. Haydi kaldır kuyruğu, ağart enseyi! Şu dağın imamına bir yıl daha sabreyle, kıl hürmet. Çıkalım acemi ocağına seneye bu mevsim. Sonrasında yürürsün âlî kapuya. Bak, birer damla kanlarımızı akıtalım şu fanusa. Yesin yalansın hayvancıklar. Onlar ve soyları yaşadıkça kan kardeşi oluruz. Bizim kanımızı taşırlar karınlarında. Onlar bizim kanımızı taşıdıkça, karındaş gibi, ardında dururum senin. Bu kardaşlık anadan babadan gelme kardaşlık gibi kof değildir ha, bizim irademize dayanır, biz seçmiş oluruz karındaş olmayı, kutlu ve uludur. Hem bu kardaşlıkta büyük ve küçük kardaş yoktur, herkes bir. Kardaşım ol, ben seni sürmem kimsenin önüne."

Dragan tereddütle baş salladı. Adam, bir tığ ucu ile hem kendinin hem Dragan'ın parmağına birer çizik attı. Fanusun kapağını kaldırıp alca kanlarını kara sülüklere akıttı. Bal damlasına saldıran sarıca arı gibi saldırdı kana yaratıklar.

"Kolundaki suret," dedi Dragan. "Üst üste nakşolunmuş iki ayrı resimdir, bir yüze bir başka boya ile ilave suret çizilmiştir, belli. Aslı nedir?"

Pelerinini pazısına doğru kapattı kethüda. "Evvela kumral bir mübareğin sureti idi. O nurlu kumral gibi tek evlat olmak isterdim, babasız. Gözüne, sakalına, saçına kara kattırdım, mübarek başına yeşil örtü attırdım, yanındaki haçın üzerine zülfikâr çizdirdim sonra. Sen sen ol, duvarlara çizme gönlündekini, kâğıda çizip iki kapak arasına sakla. Yahut dürüp kuşağının içine koy. Al a bu yatağanı, sana el kaldıran olursa barsağını deş, deştikten sonra iyice bir çevir. Haydi."

Kabzasında cim harfi kakılı bıçağı aldı Dragan.

Kethüda, oğlanı teslim kıldı. Dedi ki: "Ey imam, padişah kuludur hem kan kardaşımdır, kıl ihtimam. Adım Cabir bin Abdullah, gelirse kılına bir hata, sorarım hesabını vallah ve billah!"

XXI
Dragan Nice Dargun Oldu?

Dragan'ı acemiler ocağına ilettiler. Kapı önünde gene evvelki gibi başka Türk evinden ve torba hizmetinden gelenleri dizdiler, kalemimizden çıkan defter emsali bir nice eşkal defteri ile mukayese edip ulufe defterine Müslim adlarıyla yazdılar: Dogan bin Albülhay. Amma sonraları lakabı Dargun ile maruf oldu kaldı. Berber geldi, sünnet-i seniyyenin bahçıvanı oldu, uçkur çözüp ustura ile oğlanların fışkınlarını budadı. Yüz yirmi oğlan ile beraber Dragan tanıklık sözünü dile getirip iman kıldı.

Dragan Gelibolu'dan Langa limanına odun taşıyan kayıklarda günlüğü bir akçaya bir yıl daha hizmet eyledi. İyice pazısı katılaşıp eli ayağı çevikleşti. Sonra Padişah-ı âlem penah

Bayezid Han-ı Velî hazretleri buyurdu ki ocağa yeni nefer kaydoluna. Ağalar eşkal defterlerini çıkarıp, torbaya yazılanları ulufe defterine geçirdiler, neferleri günlüğü sekiz akçadan rızıklarına bağladılar. Hacı Bektaş köçekleri oturup yatmak, yiyip içmek ve kılıç ile ok talim etmek üzere Yeni Odalar'a naklolundular.

Dragan odaşıkları arasında en taze nefer oldu. Sabah namazı vaktinde ağalar kalkmadan kalkıp çakşırını giyinmek, ibrik ile kapıda beklemek, yeniçeri eskilerinin pabuçlarını paklamak, kap kacak yıkamak, mutfaklara dadanan farelere tuzaklar kurup leşleri toplayıp kışla arkasındaki fena çukuruna gömmek, akşam kandilleri yakmak gibi mesuliyetlere sahipti. Ağa fiskesi yiye yiye yalınayak dolaşmamayı, sakalını vaktinde yülümeyi, yumruklarını çaprazlama omuzlarına götürüp eğilmeyi ve girip çıkarken orta sofanın kapı tokmağını öpmeyi belledi. Ne var ki odabaşısı eski Karakaş Toklu Mahmud ile araları hoş gitmedi. Dragan, el ayak işlerinden yıldığını, elde sanatı var iken önemsiz işlere koşulmasından bıktığını dile getirdi, en başında elleri boyalı yakalandığında işi dikine tıraş ettiğine pişman oldu. Hatta ileri gidip odadaki tüm yiğitlerin Etmeydanı'nda güreşmesini ve sonuncu olanların oda hizmetine verilmesini teklif etti. Toklu Mahmud bizimkini tabutluğa çekip kulağını büktü. "Gönül kalsın yol kalmasın oğlan. Kel kâhya gibi her işe dil eriştirme. Kadimde nice ise öyle olur. Biz dahi az bel bükmemişiz bu yolda."

Dragan, Toklu ile aynı damda sıkılıp bunaldı, bir nice gün sonra yirmi birinci ortadan otuz dördüncüye geçmek diledi. Otuz dördün gediklisi Kâni Ağa'ya kendini sevdirip el ayak işlerinden yıldığını ve nakış işlerinden anladığını söyledi. Onun kuvvetli pazısına Tanrı aslanının suretini veya eşsiz zülfikârı çizebilirdi. O dahi bu garip söze karşılık bir fiske-yi Bektaşî vuracak oldu ki o sıra elini Cabir Ağa tuttu, onun bir göz işmarına bu iş oldu.

Amma mesele yirmi birlilerin midesinde demir leblebi gibi kaldı. "Semer devirdin, ortamızın adını lekeledin, kardaşlığa mugayir iş eyledin," dediler, kanını dökmeye çelik bıçaklar bilediler. Otuz dörtlülerse kendilerine sığınanı kolay kolay yedirmemeye ahit kıldı. Tuza ekmek banıp kılıç atladılar, En'am öpüp başa koydular. Otuz dördün Kâni Ağa oğlana balta oldu, kanadı altında onu sakladı. Sağ pazısı üstüne otuz dördüncü ortanın alemi olan merdiveni ve bir aslan başını çizdirdi, üzerini barut ile yaktırdı. Yavuklusunun yahut bekâr odalarda gezer birtakım hatunların suretini pazısına ve baldırına yaktırmak isteyenler delikanlının kapısında kuyruk oldu.

Otuz dörtlülerle yirmi birliler nihayet bir cuma günü Galata'da sözleştiler. Şahin gibi gözleşip it adımı yürüştüler, koçlar gibi Yağ Kapanı Kapusu'nda tokuştular. Çavuşlar yetişip ayıramadılar, tozdan dumandan ferman okunmaz oldu. Neferler birbirlerini bıçak altından geçirdiler. Cenkte üç er öldü, beş er burnundan yedi er gözünden oldu, on erin kulağı küt dedi büküldü, kardaş kanı sebil oldu saçıldı, yetmiş yedi yoldaşın doksan dokuz dişi kırıldı.

Cabir Ağa, vazifesi gereği karışmaması gereken bu harbe, tebdil-i kıyafetle basit bir ocaklı suretine girip savaştı derlermiş. Hatta yirmi birliler galebe çalacak iken ve Dragan yere düşmüş, tekmeyi su gibi içiyorken Cabir meydana girip sille tokat kavganın seyrini değiştirmiş diye tomarda yazılıdır. Dragan bu zaferin emarelerini otuz dörtlülerin kollarına barut ile nakşetti, ocağın has delişmeni oldu çıktı.

Bir nice zaman böyle geçtikten sonra Dargun Ağa, orta ihtiyarlarını toplayıp uzunca bir sofra çekti, çengele kuzu asıp, ateş yakıp kebap çevirdi. Büyükler yediler içtiler, ellerinin mübarek yağı ile Dragan'ın başına kızıl serpuş üstüne ak destar sardılar, sarıktan bir miktar kuyruk bırakıp ağızlarını ona sildiler, el açıp dua ettiler. Dragan Yeniçeri oldu. Üsküf

giyip nice nice savaşlara katıldı. Onlardan birinde... [–yırtık sayfalar–] ... Paşalar gamı kumaş yahut filori diye boşuna yazmamışlar.

Cabir'in dediği gibi Dragan, Mertler Şahı'nın sancağını Venedik küffarının elinden alınan Modon Kalesi'nin köhne burçlarına dikmişti. Diker dikmez keçesini delip üstüne turna tüyleri taktı, Tuna kıyısında tımar isterim diye tutturuverdi. Vezirler Anadolu'dan sancak ve dirlik isterse verileceğini, Tuna illerinden gelenin asli vatanlarına gönderilmesinin usulden olmadığını söylediler. Bizimkinin sızıltısı dinmeyince ve asli vatanında istihdam olunan padişah kullarından söz edince aynı vezirler, büyük başarısına karşılık bunun yapılabileceğini, sadece bölgenin henüz fethi tamam olmadığından emin ve uygun bir belde bulunana kadar sabretmesi gerekeceğini söylediler. Olmazlandı Dragan, kılıcının sapına sarıldı, çekecek vuracak, ip koparıp gidecek oldu. Gene Cabir çıktı geldi, dayan demeye. Zira ortalık karışmada, kâfir ile değil, Müslümanlar birbiriyle vuruşmada. Şahkulu derler bir sözü geçer asi çıkmış, Safevî Şah İsmail'in itikadını kollarmış Osmanlı bucaklarında.

Bu sıralar Trabzon'da sancak beyliği eden, Şah İsmail'e nice kere kırgın salan Şehzade Selim Şah hazretleri, atası hasta olduğundan taht kentine yakın yerde yer tutmak istemekle, oğlu, zamanımızın hükümdarı Sultan Süleyman Han hazretlerini –Tanrı saltanatını daim eylesin– Bolu üzerine sancağa koymak istedi. Amma ağabeyi Şehzade Ahmed Han, "İstanbul yolum üzeredir," deyip bunu reddedince Süleyman Kırım ilinde, Kefe'de sancak sahibi edildi. Selim Han dahi dayanamayıp oğlunun ve Kırım hanı olan kayın babasının yanına gitti, oradan at sırtında Rumili'ne varıp payitahta güceniklerden bir ordu kurup Edirne'den yana sefer eyledi. Çukurçayır'da babası ile karşı karşıya vardığı sıra babası, Sarıgörez nam bir âlimi oğlunun huzuruna iletti. Merhum Sul-

tan, elçinin yanına kahraman yeniçerilerden birkaçını koyup bahadırlık iddiası ile meydana varan asi oğlanına gözdağı vermek diledi. Vezirlere sordu soruşturdu, börkü tüylü yeniçerilerini elçilik heyetine kattı. Bunlardan biri Modon'a sancak diken Dragan idi.

Danışıldı görüşüldü, Şehzade'ye selamdan sonra, "El öpmek için epey kalabalık gelmişsiniz, hem de silahlı ve külahlı," denildi. "Babanızın rızasında olmak iki cihan saadetidir, ona uyunuz," diye rica kılındı. Bahadır şehzade ayak diredi. Zinhar selam almayıp ve vermeyip Sarıgörez Efendi'ye şunları söyledi: "Rızalarından maksat Trabzon'a dönmem ise gökten Cebrail inip Peygamber dilek dilese kabul etmezim. Beni şöyle sanmasınlar ki Korkud emremin Mısır'a gidip döndüğü gibi geri dönmek ihtimalim ola; ben bu hususta baş vermeye razı olup fikrimden dönmek ihtimalim yoktur."

Sonrasında Bayezid-i Velî hazretleri, sıhhatinin yerinde olduğunu ve kardeşlerden hiçbirini veliaht olarak tayin edip diğerlerini bedbaht kılmayacağını küçük oğlanına taahhüt eyledi. Zira Bayezid Han dahi babasının kanunnamesine göre veliaht olduğu söylenen karındaşı Sultan Cem ile bir zorlu uğraş vermiş, cesedini kefereden bin bir bela ile alabilmişti. Nihayet, "Hak ne derse o ola," buyurdular. Şehzadeye kanun-ı kadime aykırı olmasına rağmen, siyasi durumun nezaketini göze getirip Rumili'nde sancak verdiler: Semendire, Vidin ve Alacahisar'ı ihsan kıldılar.

Selim Han yatışır gibi oldu, dönüp yeni sancağına gidecekti ki ardından haber erişti: Şahkulu, Şehzade Korkud'a ait illeri vurmuş, Osmanlı paşalarını, dilaverlerini ve vezirlerini kazığa oturtmuş, kadim payitaht Bursa'ya yürümüş. Büyük şehzade Ahmed Han dahi asilere bir iş edemediği halde tahta namzet diye anılır, Maltepesi'ne doğru taht niyetine at oynatır. Selim tuttu, yular çevirdi, ardındaki cerrar akıncılarla ve Rumili beyleriyle Edirne'yi işgal eyleyip azılı ve pazılı hay-

dutları zindanlarından salıverdi, kimine kılıç vererek yanına yoldaş aldı, şehrin hazinesine el koyup döktü saçtı. Sonra yürüyüp Çorlu'ya yakın yerde Uğraşdere derler bir uğursuz mahal vardır, orada babasının ordusu ile karşı karşıya gelip, söz ve kelime fayda vermeyip büyük vuruş uğraş oldu ki Dragan-ı Dargun Ağa dahi bu sırada Bayezid Han saflarında olmakla barut tıkıp, misket doldurup, fitil yakıp, nişan alıp yedi kara atlı kara ejderi yere yıktığını yazmıştır.

Bayezid Han hazretleri –kabri ak u pak olsun– yiğit evladını ve ordusunu bozup Selim Han belden geldiği babasını koyup bir iskeleden gemiye bindi ve izdivaç yolundan babası olan Tatar hanının yanına, Kırım'a tekrar iltica eyledi. Ardındaki küskün ve kırgın Rumili aslanları dahi yanındaydı, kimisi de toz bulutu gibi sağa sola dağılmıştı. Burada toparlanır ve yaralarını sardırır iken, Dragan'ın tomarında yazdığına göre, bir gecede Edirne hazinesinden kalanı ve Bursa tüccarlarından alınma bir nice ödünç akçayı yeniçeriye bahşiş diye dağıttırdı. Galata kulesi civarında, Eski Odalar'ın ara sokaklarında, Yedikule'de birtakım eşkali belirsiz adamlar, keçeli külahlıların dağarcıklarına içi şıkırdayan kadife keseleri su gibi akıttılar. Şehzade, Kızılbaş üzerine büyük seferlere vaat kılıp hiçbir galebesi olmayan kardeşleri yerine kendisini desteklemelerini dileyip kılıçla alamadığını akça ve söz tarikiyle almaya muvaffak oldu. Yeniçeri sokaklara çıkıp, Ahmedlü paşaların evini yağma edip, "Selim Han'ı başımızda isteriz!" diye nida kıldılar. Padişah-ı Rûm penah, halen sıhhat üzre olmalarına rağmen, kıymetli oğlunu askerin başına serdar sıfatıyla davet etmek zorunda kaldılar. Amma Selim Şah İstanbul'a ayak bastığı anda yeniçeriler onu "Padişahım çok yaşa!" diye karşıladılar.

Bu sırada Dragan neferlerin arasında yok imiş. Selim Han'a elçi diye gittikten sonra kanun-ı kadime aykırı olduğu halde şehzadeye Rumili'nde sancak verilip kendisine Modon

burçlarına alem diktiğini göz ardı ederek "sabreyle" denilmesine gayrı tahammül kılamadı. Gördü ki eline kılınç alıp yürüyene, akça saçıp dökene hürmet vardır, ben dahi kılınçla yürürüm dedi, eyvallahı koyup illallaha başladı. Bayezid Han Camii taşlığına kazan ile varıp, "Şiş kebabı değiliz ki bir o yana bir bu yana dönelim, tüfenk attığımız adamın ardında sancak açıp ata binelim," diye nutuk attı.

O karmaşada Cabir ile görüşmek dileyip, ağa vazifede olduğundan onu bulamadı. Amma ağadan ona gizli bir el vasıtasıyla acele mektup ulaştı: "Ahmedlü deyü mimlenmişsin, basılmadan evvel sırra kadem basmalısın." Dragan bu mektuptan sonra, payandaları çözdü, Langa iskelesinde bir kayıkçıya yirmi akça okutup "Gelibolu'ya çek," dedi. Herif "Irağa varmam," dediyse de kuşaktan sıyrılan parlak hançer kayığa yelken oldu.

Gelibolu bir daracık boğazdır. Derya Kilidi derler kalesi vardır, buradan girene ses eylemezler amma çıkanı ola ki mal kaçırır diye sıkı teftiş ederler. Dragan dahi gördü ki geçmek güç, bir geminin sandığına gizlenmeyi uygun görüp kayıkçıyı ilk gördüğü gemiye yanaştırdı, eyvallah edip denize daldı. Gemi demir atmıştı kuyrukta beklerken. Halata tırmanıp kendini yukarı çekti, bir sıra saçaklı halı istifinin arasına gizlendi.

O gün meğer bir açık gözlü gözcü var imiş. Halıları vura tekmeleye geçerken, iyice hassaslaşan parmağıyla ete kemiğe dokunduğunu hisseyledi. Dragan'ı tuttular, ama elde durmaz bir balık, nice zapt edeler? Adamları yıkıp geri suya atladı o iri yunus. Gördü ki Boğaz yanından kendine medet yok, karaya varıp üç gün yürüyüp Şahkulu'nun kara keçeden bahtsız ordugâhına bir ceset gibi kendini bıraktı kaldı. Bunlar gördüler ki bir yarı ölü herif, kol baldır zülfikâr kılınçla bezeli. Hemen, Sarı Mennan nam bir reisleri vardı, ona götürdüler.

XXII
Dragan Rumili Yurduna Nice Geçti Onu Beyan Eder

Dragan, Kızılbaş'a katıldı, onlar nereyi yaktı ise o da orayı ateşe kattı, gayrı mümini kâfiri ayırt etmez oldu. Nice evlatları yetim koydu, nice küçükleri de ola ki cenin iken ölen kardaşımın ruhunu taşır deyip batıl itikatla diri bıraktı. Bursa'nın taşrasında, torba oğlanıyken kaldığı dağ köyünü buldu. Bir seher vaktinde gördü ki mescit yerli yerinde durur, çeşmenin şırıltısı uzaktan yakından duyulur. Gitti çeşme başına, ihtiyar İmam İbrahim'i gördü, ayağını yıkamada, eğilirken kart bir deve gibi böğürmede. Yerde rengi yeşile dönmüş bir bakır ibrik vardı, Dragan onu ele aldı. "Yardım ister misin hocam?" diye sual etti.

İhtiyar ağır aksak, inleye sızlaya döndü baktı, Dragan'ı karşısında andız ağacı gibi dikilir buldu, yüzü kara kara gölgelendi. Dragan oradan ayrıldığı vakit adamcağız, başı yalağın içine düşmüş kıpırtısız duruyordu. Suya usul usul karışıp kızıllık veren kan, ibrikteki Rumî kakmanın, İmam'ın yüzündeki bire bir suretinden sızmaktaydı.

Şahkulu'nun derneği dağılır oldu, halifeleri kendisinden haber alamadı. Sarı Mennan isyana devam ile Dragan'ı Kütahya civarında başka yerleri vurup yıkmak için kimi Kızılbaşlara öncü diye yolladı. Amma burada az adamla çok kişiye karşı bir savaş vermesi gerekti. Saruhan sancak beyi olan şehzadenin askerleri tarafından çembere alınmıştı. Vuruştu dövüştü esir düştü. Piyale namında bir beyin tutsağı oldu, ayağına bukağı vuruldu. Bey bir kayaya kıç koymuş bir kızıl elmayı dişliyor, esirlere nasıl muamele edeceklerini bilmeyen acemi bir nefere, "Şeriat gereği asi kâfilerin kellelerini vuracağız," diyordu, "Müslümanlıktan dönenlerden kul dahi olmaz." Tüm esirleri yatırdılar. Biri ikisi derken, kelleler

teker gibi yerde dönerken sıra Dragan'a geldi. Cellat baktı ki pazılı dişli bir neferdir, tek gözüne kara inmiş, illeti ilaçsız kalıp katmerlenmiş, avurdu avurduna geçmiş, amma cevherinde ejder yatar.

"Kimin neferisin?" diye sordu cellat. Beriki ses vermedi.

Bir toplama nefer, "Onu dövüşürken gördüm," dedi. "Adam öldürürken nara atmaz. Ey cellat sen bile önünde kuzu misal yatan adama balta sallarken nara vurursun, o hunhar vurmaz. Sorma gerisini, vur gidi oğlu gidiyi."

Piyale elmanın çöpünü attı, kıçını kayadan kaldırıp çarçabuk esirin yanına vardı, o toplamayı itekledi. Peygamber kıyamet günü tutup kaldırsın diye tepesinde koyverdiği ecel perçeminden Dragan'ı kavradı, başını yerden alıp mayhoş elma kokan diğer pençesiyle çenesini tuttu, sağını solunu yokladı, pazısındaki otuz dörtlü ve zülfikâr dövmelerinden işi anladı. "Çöz çöz, şehzade sultan efendimize," dedi cellada, "Derhâl."

Alıp apar topar götürdüler. Manisa sarayı bir inci köşe, kâğıtlar içinde yüzen orta yaşta bir şehzade. Adı Korkud Mehmed bin Bayezid Han-ı Velî. Yüzünde hüznün mayası tutmuş gibi. Kafasını masasından, kalemini kâğıdından kaldırmadan, "Söyle bakalım kolu dövmeli," dedi. "Dört kutlu halifeden var mı sövdüğün?"

Sustu Dragan. Cevap vermesi için şehzadenin başını kaldırıp gözlerine bakması gerektiğini sezdirecek bir müddet sessiz kaldı. Sonra istediği oldu. "Sövmem için umursamam gerekir," dedi.

Şehzadenin alaycı sesi dikleşti. "Hürmet işi de umuruna almak gerektirir. Demek umurunda değildir o mübarek zatlar?"

"Hayır," dedi Dragan, sesinde bir zanlıdan sâdır olacak titreyiş yok. "Ne sövecek kadar umurumda ne hürmetsizlik edecek değin umurum harici. Belleğimi dolduran daha keskin bir şey var."

Şehzade ilgilendi. "Nedir o şey?"

Dragan ses vermedi.

"Bellidir, yeniçerisin" diye devam etti Şehzade. Yeniçerinin sırtı pekse kendini dünyanın en mesut kişisi sayar. Yüzü düşerse âlemi yakmanın hak olduğunu sanır. Aşçının satırı gibidir o. Usta uzun vakit bıçağı ele almadıysa, ne denli keskin olduğunu hatırlatmak için arada bir aşçının parmağını doğrar. Ben dahi dedem Mehmed Han öldüğünde, babam sancağından kalkıp İstanbul'a gelene kadar şahlık ettim o başı keçelilere, gümüş küstereye tuttum o köhne çeliği." Ayağa kalkıp Dragan'a yaklaştı. "Bak," dedi, "Kardeşlerim ayaklandı tahta yürürler, Şahkulu desen bin bir bela saldı başıma. Benim tahtta taçta, tuğda sancakta gözüm yok. Ama canımı emniyete aldırmalıyım. Beni yeniçeri ocağına sokabilirsen, dile benden ne dilersen. O sırtı pek yeniçerilerden olursun."

Dragan tereddüt etti, sonra müsaade isteyip silahlarını getirtti, Cabir'in evvelce verdiği yatağanı uzattı. "Beni bundan tanırlar. Hem de bir şehadetname yazayım ki bana olan iyi muamelenizi bilsinler, bir kardeşleri olarak karşılasınlar."

Aldı bıçağı Şehzade, inceledi. "Kardeşleri mi?" deyip pehledi. "Onlar kendilerinin yolundan gelmeyene kardaş demezler. Frânçe kralı bana ne denli kardaş ise yeniçeri o kadar kardaştır. Ama dilerim ki vefa eyleyip borçlarını öderler."

"Asıl kardaşlarınızdan medet olmadığına göre," diye söz dokundurdu bizim gözü pek.

"Şahlar arasında akrabalık yoktur derler. Başka anaların karnında büyüdük biz, karındaş denmez bize. Ama gene kardeş demişler babası bir olanlara. Kardaşlık anadan gelince, aynı kucakta uyuyup aynı sütü içince olur. Safi babadan gelen kardaşlıktan hayır gelmez. Hem, birlikte topaç bile döndürmüş değiliz onlarla, sünnet şenliğimizin günü bir-

birimizi gördük. Günü gelip kim kimi dedemiz kanunu üzere boğar acep diye düşündük, bir an gülmedik. Bir günde tanır mı insan kırk yıllık kardaşını? Nasıl ısınır birinin ötekine kanı? Kanun ve nizam yazılmış iken hem boğ, öldür diye arkada kalanı. Yeniçeriden emniyet almam işte bu sebepten zaruri."

Korkud Han, Dragan'a Oruç Reis hizmetindeki bir kadırgayı tahsis edebileceğini ama bir şartı daha olduğunu söyledi. Bir emaneti gideceği vatanına yakın oturan bir kimseye iletmesini istedi ondan. Bu emanet kapımıza konan *Dâvetü'n-nefs* adlı kitabın müellif nüshasıdır. Macerasını yeri gelince tekrar söyleyelim.

XXIII
Dragan Rumili'ne Geçti, Geçine Neyledi?

Dragan'ı Foça limanından Oruç Reisli Deryakatre Abdülmemnan Kaptan aldı, bir gece vakti Kavala kıyısına saldı, "Ne sen beni gördün ne ben seni, Allah selamet versin," dedi.

Dragan uzunca bir yürüdü. Reis'in verdiği bir fındıkî at ile bir heybe dolusu kuru incir, soğan ve pastırmayı almıştı. Bidinçe'ye uğradı, sonra Ali Bey'in adı aklındaydı, onu soruşturdu. Ocakta ve torba hizmetinde ayak işi yapmaktan birkaç sanatı öğrenmişti. Cebinde kalan birkaç akça ve Korkud Han'ın harcırah diye verdiği ihsan ile Bidinçe çarşısından kalay, nişadır, kalaycı pamuğu aldı, ağzını burnunu çaputla bağlayıp, halini mesleğinin icabı gösterip Sevindik köyüne vardı, "Hak dostuuum kalaaay," diye bir nara koydu.

Sevindikli köyünü tepeden görecek yerde çadır kurdu. Burada yatıp üç dört günde bir köye böyle uğradıktan sonra içini dışını belledi. En nihayet müşteri bile edindi. Hati-

ce anasının verdiği koca bir kazanı sırtlayıp inleye sızlaya kalaycının önüne getirdi. Bu sırada Boğa ve kardeşleri talim meydanında matrak oynuyordu.

"Al kalaycı baba," dedi kız, "vallahi belim koptu. Hacı Bektaş kazanı gibi muamele eyleyesin, anam öyle dedi. Akçası ne ise alırsın."

Dragan baş salladı. Hayretle, "Bu koca kara kazanı senden başka indirecek yok muydu?" diye iskandil etti.

Hatice kız talim yerindeki yiğitleri gösterdi. "Aha adına ağa birader derler kardaşlarım vardır ama kafaları kazandır. Sanasın ki cariyeyim bu evde. Haydi pazar ola."

Kız belini tuta tuta gitti. Zülfü atı ile çıkmış, dağlara doğru gitmek üzere binek taşından atına sıçramıştı. Kalaycı ile göz göze geldi, somurttu gitti. Hatice, evin kapısında durmuş acı ile kıvranırken Zülfü'nün kıvır saçlarını rüzgâra verip dağa at koparmasını seyretti kara kara. "Aaah ana, göbeğim düştü zahir," deyip içeri girdi.

"Hay kız, demedim mi sana..." Kapı kapandı, gayrısı duyulmadı. Ortalıkta matrağın takırtısı kaldı.

Gün batarken Dragan, ateş başında ter su içindeydi ama kalay işinin çoğunu bitirmişti. Az sonra Hatice kız karnını tuta tuta geldi.

"Ezan okunacak oldu. Bitti mi işin dede?"

"Bitti bitmesine. Ama gene sen götürürsen vermezim."

"Ya ne?"

"Gayrı ağan atan yok mudur, hiç değilse bir ucundan tutmaya bir bacın? Ha şu karşı evde kimse oturmaz mı?" Gözüyle Ali Bey'in konağını işaretledi. İçeriden bir kâse gelse kalay için, içine göz yaşını döküp "bundan daha parlak edemem" deyip geri verebilirdi Dargun.

"Ağam sen ver kazan-ı şerifi, al şu akçayı. Oradakiler kendi halincedir. Ali Bey seferde, Zülfü oğlancık dağda bayırda sürtmede, yengem desen kendi âleminde, ama göbeğimi ok-

lavayla çektirmeye akşam eve gelse gerek. Bu evde oldum kaldım bir dümbelek. Bu kazan beni fena eyledi. Hay dede, hoş gör beni, konuşacak insan sureti görmemekten kapıya gelen ile söyleşirim böyle."

Dragan kazanı omuzladı, kıza, "Lütfedip yolu göster," dedi. "Pirimiz katı kaide koymuştur ki kazan kendisini getiren kişiyi içine alacak denli büyükse onu taşımak boynumuzun borcudur."

"İyi" dedi kız, "sağ olasın."

Kazanı kapıya bıraktı Dragan. Kız ayak teri akçası getirmeye içeri girmişken kalaycı toz oldu gitti.

İşte o gece Dragan, fındıkî atıyla kapıya varıp Miru Sultan'ı kapıdan kaptı, dağ ve orman içindeki çadırına götürdü. Dragan tomarlarında, çadır ve etrafında olan mahrem işlere dair tafsilat vermemiştir. Sadece şu sohbetten bahseder:

"Allah'ın seversen gel," demiştir.

"Ya nereye geleyim?" denilmiştir.

"Radomir Ban çiftliğine, elma ağacının dibine."

"Radomir kızı değilim gayri. Ali Bey karısıyım. Yıllar yılı bir selam olsun göndermemişken beni ansızın alıp buralara koyman büyük utanç. Ocağım, yuvam, beyim adına."

"Ey ilahem, zincirdeki kulun ibadetini aksattı diye yakmayasın onu. Bizden alınanların acısıyla birer kefeye koysak bu utancı, kaç çeker hem?"

"Bildiğin Miru Tuna arkasında kaldı, yaşı toprakta sayılır, senden söz kelam beklerken çürüdü gitti. Seni dahi ya kendini öldürür ya gelir dedim idi. İş işten geçti. Bu eldeki başka biri. Sen dahi başka Dragan'sın, çoktan kıymıştır özüne öteki tanıdığım. Gayri cerahatle oynamayasın. Aldın alacağını, gördün göreceğini, var yoluna."

"Bir cerahat varsa kan damlayan, öldü denemez tanıdığım Miru'ya. Yaşıyor, bıraksın, merhem vurayım o yaraya!"

"Ölülerin dahi kanı akmaz mı, tırnakları, saçları, sakalları

uzamaz mı? Kadimin hatırı için ocağımdan, hanemden ırakta kal. O vakit duam seninle olur."

"Eğer istediğin buysa, sefil başım feda olsun sana. Sözün yüzüm gözüm üstüne sahibem, mihrabım, efendim. Senin sebebine koydum geldim her nesnemi, senin adına Dargun'a çıkardım görklü ismimi. Baharda çiçeklenen elma ağacının yüzü suyu hürmetine, yok mu bu bendene giderayak son bir gül buse, avunayım onunla yüz bin sene?"

Miru sultan sessizlik itikadına daha sıkı sarıldı. Tomarda iyi okunmaz ama, galiba bu sıra elini batnına koymuştu.

Türküdür kim Rumili'nde söylenür

Ben seni dogri yâr sandum
Sen and içtün ben inandum
Şindi bir gayr yâr buldum
Yârum var neylersün beni
Dostum var istemem seni
Ben seni sevdüm gayet
İsmini okurdum gayet
Var benden sana içazet
Var sevenler sevsün seni
Var saranlar sarsun seni

Dragan, kasavet demini koyultup devam etti. "Hiç değilse," dedi, dağarcığından tomarlarını ve fırçalarını çıkardı eli titreyerek, "Bir nakşını çizmeme müsaade et. Bunca yolu geldim, feleğin daracık çemberinden geçtim. Şu ateş sönmeden, kızılca yalımı dinmeden pak yüzünü resmedeyim, sonra varıp evvelki yurduma gideyim. Senden bir yadigârım kalsın yanı başımda. O elma ağacının dibinde yatayım, suretini çiçekli dallarına asayım, seyreyleyeyim ölene dek. Budur tek şartım."

Türküdür kim Rumili'nde söylenür

Yârüm sen ogratdun beni gavgaye
Kara zülfün hevesiylen sevdaye
Cördüm yârüm beni salmiş ferdâye
Kıyma bana nazli yârüm vah men üldüm
Cördüm yârüm karımzi ceymiş eynüne
Yârüm ben kulum suçum ne suçum
Destan etdün beni âlem içinde
Kıyma bana nazli yârüm vah men üldüm
Benüm çektücegüm hicran dagidur
Sükker ise yârsuz bana agudur
Temam şindi sarulacak çagundır
Kıyma bana nazli yârüm vah men üldüm

Miru, sükûnet çilehanesinde itikafta. Dragan bir yumurta haşlaması zamanda tomara yâr yüzünü nakşedip, göz yaşını bol döküp, kendi hazır nakşını dahi taş altına koyup, "Bu yüzde görecek bir ışık kalmamıştır, ama eğer lütfedersen..." dedi, temanna kıldı, yer öptü, başına toprak saçtı, atına binip, çadırı olduğu yerde koyup çekilip gitti.

XXIV
Dragan Asli Vatanında Neyledi Onu Bildirir

Dragan, Radomir Ban çiftliği taşrasındaki köyüne gittiğinde evinden yurdundan bir eser bulamadı. Gitti yürüdü, emmizadesi İvan Ban ve sipahi Boğdan'ın Tuna yukarısındaki yurtlarına vardı. Adamlar kayıp bir hazine gibi kucakladılar Dragan'ı.

Dragan üç gün birinde, beş gün öbüründe yatıp ömrünün tan yeli gibi esip geçtiğine ağladı durdu. Emmizadesi İvan, Nemçe gâvuruna çalışır, aşağı illerinde Ban namıyla reislik

ederdi. Fikreyledi ki Dragan evvelki gibi Miru Hatun ile olan sözünü tamam eyleyip izdivaç kılsın, Radomir Ban soyuna bağlanıp iki görklü kale ve yedi köyüne ban olsun. Diğer amcazadesi Boğdan dahi ukala dümbeleğinin teki, Osmanoğlu'na sipahi olduğundan utanmayıp o dahi bu minvalde akıl verirdi. Bir gün bu iki sefil bir olup yiğidin sakalının altından girip Sevindikli köyünü basmak, Ali Bey elinden Miru Hatun'u çekip almak, köyün erlerini öldürüp dişisini cümle esir etmek dilediler. Dragan o gün bu gündür bu iki hergeleye gönül koydu. Günaşırı karşısına gelip, Miru Sultan'dan söz açıp, yarasının kabuğuyla oynamalarından bunaldı. Kılıç oldu doğradı, gürz oldu çiğnedi, ok oldu yücelere fırladı, dağları mesken belledi. Mademki ömrünü elinden alan Osmanlı'nın akıncılar taifesiydi, kasemi gereği Sevindikoğlanları müstesna, tüm akıncıları vurup kıracak, kesip biçecek, ellerinde ne kadar garip varsa kurtarıp salıverecekti. Onun yolu Vlad Drakul'un, Üngürüslü Hünyadi'nin, akıncı katili Kinis'in yoluydu. Dağlara pustu, ormanlara sindi, ağaçlar arasından serhat erlerinin üzerine fırladı, vurdu kırdı, aldı sattı, çözdü tuttu; cebinde para, etrafında Türk'e kulluktan kurtuldum sana kul olayım diyen bir mürit çemberi büyüdü de büyüdü, tez zamanda dağlara mühür oldu.

Aradan yıllar geçtiğinde, Miru Sultan nicedir konuşmayıp sağlığı kötüye gittiğinde Ali Bey ona civardan bir gâvur hekimi getirmiş, hekim şurup ile bir anlık dilini çözmüş, hatun, yanındaki yengesine, Şirin ve Ferhad'dan söz açmıştı. Ali Bey kitap arasında yeniçerinin öz nakşını görüp, kuldan gelmelerin kanını kurutmasına ikrah getirip, damadımız olan bir sultan kulunu maatteessüf tepeleyip, kendi dahi intihar misillü bir hücum ile Budin kapusuna tokmak çalmış, şehadet yurduna apansız katar kaldırmıştı. İşbu günden sonra namlı dilaverin haberi tez yayıldı. Kulağı delikler taifesinin sattığı haberler İvan Ban'ın çürük tahtalı palanka-

sındaki ağız pazarına kadar düştü. Ne yapıp ettiler, Dragan'ı yattığı şahin yuvasından, göklerin yorganı altındaki huzur uykusundan dürterek uyardılar: "Var git Ali öldü, Miru kadını kolaylık ile al gel, eşkıyalığı koy, ban ol," dediler. Dilediler ki İslav'ın kadimden toprakları gene İslav'da kala, Macar'da kalmaya. Dragan'ın aklı bulanmadı değil. Amma kısa zamanda İvan, "Budin kapusuna Ali Bey'i ben kıstırdım," diye martaval okuyup Nemçeli nezdinde itibar celbetmeye çalışınca Dragan, ona hepten sırtını döndü. "Yiğit başkasının zaferiyle böbürlenmez," deyip gene ana kucağı olan dağın yolunu tuttu.

Boğdan önünü kesti onun, dik sesle "Dağa varamazsın," dedi. "Hanım Miru seni sevdi ise kenarın papazı baban hayrına sevmedi, kara kaş kara göz hatırına da sevmemiştir. Üvey kardaşım İvan'ın asil kanına ve ailemize güvenip sevmiştir. Sayemizde filiz veren tohumun yemişini ummak hakkımız. Benim dahi babam Macar elinde, amcam olacak baban itikadını yaşatsın diye öldü, devlet düşkünü olup kalakaldık. Sadece yemiş ummuyorum senden, alacağımı istiyorum. Ya Miru'yu alıp ban olup beni dahi asil ban sülalesine katarsın ya da boyunduruğu altında çalıştığım Osmanoğlu'nun azılı itlerini peşine salarım, ahrete dek uğraşırsın."

Kavi bir yumruk çaktı Dragan, emmizadesinin ablak yüzüne. "Amcam babamın dini için değil, kendi ihtirası için öldü, babamı ömrü boyunca sefil gördü. İvan'ı da onun asil soyuna dayanmak için evlat edindi ama Macar banları bir piçin asaletine itimat etmedi. Kimseye borcum yok, bana ilişmeyin," dedi ve gitti.

Çok geçmedi, Boğdan dediğini etti, işi beylerbeyine bildirdi. Haberler İstanbul'a tez erişti. Divan-ı Hümayun, uzundur esame defterinden adı karalanmış olan bu azılı yeniçeri kaçağını bulmak ve Sarıgörez ile Şehzade Selim'in kanun-ı kadime aykırı muamelelere yol açan mülakatlarının son tanı-

ğını da yeryüzünden silmek için eskiden takip işlerine memur ettikleri oturak Cabir Ağa'yı divana çağırdı ki ağa evvelce yaptığı işi son bir defa daha yapa.

Dragan sağda solda, çarşıda ve pazarda adının aranıp sorulduğunu duyunca işleri sıkı tutmaya başladı, erzak almaya adam bile göndermeyip ısırganlar ve ağaç kabukları ile beslendi, yedi adamı ile. Sonra bir gün laf tacirinden yüklü para mukabilinde peşindekilerin kim olduğunu ve yerlerini öğrendi. O sırada İvan Ban'a dahi haber saldı filan dağdayım diye, Cabir dahi o sırada o dağın yerini bulmuş idi. Dragan, it dişi domuz derisi deyip İvan Ban ile Cabir'in adamları birbirini kıracak diye bekledi. Sonra kanat kaldırıp bir başka dağa konuverdi.

Dragan işitti ki Cabir Ağa kendisini tutmaya, ocağa götürmeye, yeniden keçe giydirmeye gelir. Amma iş uzayınca bir kâhya gelmiş divandan Cabir'e, bir vezirin âdemi. "Dragan kesinkes öldürülecek, idam etmek için gönderildiniz, hâlâ işten haber yok, elinizi tez tutun," dediği vakit Cabir Ağa onu oracıkta hançer çekip öldürdü. Adamlarına, sırtına halatlarla sardığı cam küreyi gösterdi, "Bunlar Dargun ile ikimizin kanını emen canavarların torunlarının torunlarıdır. Bunlar sağ oldukça o dahi benim karındaşımdır. Fiske vuranın kanını dahi canavarlara yem ederim," dedi. Dragan'ın yazdığına göre bu Cabir Ağa'ya "Cerrah" şanı verilmiştir. Ancak yaralarla alakası onları onarmak bakımından değil onları yaratmak bakımındandır. Cerrah kanı insanın topuğundan alır, bu ise şah damarından.

Gelgelelim, Karasulu Ayvaz köyünde olanlar malum. Dragan, peşindeki pazılı pençeli adamların, hem de kardaşım deyip gelenlerin iyice kıskacına girdiğinden ve yanındaki gariplikten gelme ayaktaşlarını ve köy ahalisini ölüme sürüklemek istemediğinden yelkenleri suya indirdi, tam o sıra büyük bir yangının köyü yuttuğunu gördü ama ne çare,

kolundan tutulup tutsak adıyla eski yol kardaşlarının arasına karışmıştı.

Cabir onu mağarada tutarken af diledi: "Aşk olsun yola! Ocaktan kaçtığın gün, seni teskin etmek ve arzuladığın şeye seni eriştirmek elimdeyken, sen Azrail ile el ense tutuşmuş ve paça kasnak olmuşken, sana yardım edemedim kardaş, beni bağışla. Şahkulu cenginde idim. Başına gelenlere ben müsebbibim. Nice akın ehlini kırdığını işittim. Hay yiğidime, ellerin dert görmesin! Şimdi İstanbul'a varalım, divana bir çıkalım. Bunca hizmetimiz vardır, Padişah-ı âlem penah Sultan Süleyman Han hazretleri hatır bilir sultandır. Modon'a diktiğin sancağı gösterir, etek öpersin. Aha da yanımızda, sandıktadır o köhne sancak. Her şey eskiye dönüverir, yeniçeri düğünü ederiz. Bu diyarda eli kanlı celaliye sancak verilmişliği vardır, sana mı verilmeyecek?"

Tam o mağarada yattıkları gece, daha evvel anlattığımız hadiseler vuku buldu, Zülfü ile Pekmezci oğlanı –ki Dragan'ın muhiplerindendir– ejderi ocak kardaşlarının ellerinden kurtarmışlardı. Dragan peşindeki yiğidin simasını seçti. Sağda solda kendisini soruşturan, Karasulu köyünde gelip dayağını yiyen kişi, şimdi dahi burada dağın karşısında Pekmezcizâde'den hesap sormadaydı, "Ettiğin yiğitlik mi?" diye.

Dragan yorgun argın, yaralı ve kırgın. Pekmezcizâde ona ısrarla "Sen git ağam, ben dövüşürüm, alınacak öcüm var," deyince karşı dağa geçip köprüyü kesti, oradan yol bulup kedi gibi gerisin geri düzlüğe indi. Yoldaşların yolu tükendi, kardeşlik kökten bozuldu.

Yürüdü vardı Dragan, kayser meydanı derler bir yerde Zülfü ile karşılaştı. Kılıçlar çarpıştıktan kısa zaman sonra, Allah'ın şu hayret verici işine bakın ki, Dragan yerde, Zülfü üstünde, çift ağızlı kılıç, Dragan'ın âdemelmasını dişlemedeydi.

Zülfü yiğit, Aynişah'ımızın dediklerini sordu Dragan'a, aslı var mı diye. "Evvelden anam ile hatıratın ne?"

"Anladım neden peşimden geldiğini," dedi Dragan. Ağzı kanlı gülmeye başladı. Bir türlü makaraları durduramadı.

"Gülme ulan hayvan, gülme," diye celallendi bizimki. "Dökül."

"Kişinin aslını bu yaşta araması fena. Sorma bana. Bazı nesneye kör kalmak âlâ."

Mikâil aleyhisselam değneğini ak bulutlara değdirecek yerde Zülfü'nün kara kirpiğine değdirmişti. "Allah'ını ya da her kimi seversen, söyle."

Dragan sustu, o kadar laftan sonra, lisan-ı hal ile [–silik–] eyledi [?].

"Sana şimdi kıysam gerek," dedi Zülfü. "Her hâlükârda ızdırabımın ağulu menşei olmandan sebep. Vücuduma sebep oldunsa, beni ferah hiçlik âleminden bu kör kara hayata sürüklediğin için, kardaşıma kök oldunsa dirliğimin içine zakkumun tohumunu ektiğin için. Amma hanemize kardaşımın vücuduyla kara çaldığının öcünü alma muradıyla mübarek kılıcı kuşanmış idim. Akşama diye niyet etmiş iken yatsı kılınmaz. Bütün yolu en baştan yürümeliyim. Yeniden cebelleşmeliyim şeytanla, yoldan saptıran Deccal'la, alnımı mühürlemeye varan Dabbetülarz'la. Belki yeniden yürüyüp geldiğimde bu yoldan, gene bu kayser alanında, zülfikârı batırabilirim kör olası gırtlağına."

Zülfü Dragan'ın yakasını tutup son kez silkelediği sırada vıztadak bir ok uçup geldi ki, varıp adamcağızın tek sağlam gözüne yerleşiverdi. Zülfü kılıcını kaldırıp yay sahibine döndü. Gelen Memi'dir, iz sürüp yetmiş, katı yay çekip tığ uçlu ok atmıştır.

Dragan yerde acı içinde kıvranırken Zülfü, kardaşına doğru bir adım yanaştı. Memi dahi kınından kılıcını çekip ileri vardı.

Ortalarında bir kara kin kabarmıştı ki, kılıçlar havada birbirinin yalımını içip od kardeşliklerini ilan ettiğinde, güneşin gönlüne korku düşüp evinin perdesini sıkı sıkıya kapadı, küçük kardeşi ay, karşı tarafta rüzgârda kalmış ak pamuk gibi kımıldandı. Toprak altında her ne kadar ahirete göçmeyi bekleyen belden, kandan, yoldan ve sütten gelme kardaş var ise, mezarlarından doğruldular, hipodromun basamaklarına oturup sabaha değin sürecek olan bu çarpışmayı temaşa kıldılar.

MEMİ

XXV
Memi Yiğit Nice Bir Oğlancık idi?

Memi, kendini bileli beri ağızsız dilsiz bir hanede yaşadı. Büluğuna erene kadar ağabeyinin kendisine neler ettiğini pek bilip anlamazdı. Sadece evlerinin, amcası evinden yahut Bidinçe medresesinde tanıdığı uşakların ailelerinden çok farklı olduğunu sezmeye başladı. Fakire beyan ettiğine göre, bizim evdeki tuhaflık ne ola diye düşünür dururdu, aklı ereli beri. Kimi evlerde sizi karşılayan kimi rayihalar olur, misafirliğe giderseniz şıp diye tanırsınız da ev ahalisi kırk yıl yaşamakla ayırdına varmaz. Çok pastırma yenir misal, çemen kokar, tarhana kurusu açıkta saklanırsa kurumuş yoğurt kokar, manda sütünün yağı ağırdır pek kokar, ayranın ekşisi dokumalarda mayhoş bir emare bırakır, kuyruk yağı eritilirse buharı sedirlere değin siner. İşte böyle kan kokardı Alilerin evi ama bildik kızıl kan değil. Kokuyu duyup kaçan bir Memi Can, başkası sezmiyor gibi devam etmede yaşamaya.

Hayatında ilk kez bir kahkaha işittiğinde dokuz yaşındaydı Memi, bu da talim meydanında emmisi oğlu Boğa'nın iblis gülüşüydü, onu güreşte yere yıktığında savurduğu. Garip Memi, sözden kelamdan kesilmiş anasının sesinin tadını bilmezdi. Ağasının sözleri desen çelik uçlu temren. Babasını görebildiği ender günlerde ondan işittikleri, sükûtun altın, az gülmenin erdem olduğu yolluydu. Yengesi Zeliha bile kendi çocuklarına, çok gülerlerse başlarına türlü belaların geleceğini söyler dururdu. Mahzunluk ve çilekeşlik, gaza yolunun dikenine göğüs germeye hazırlanan yiğidin en parlak ziynetiydi.

Memi de ağası gibi köy mescidinde kurulan sıbyana ve Bidinçe'deki haşiyeye gitti. Ama okumakla başı iyi olmadı. Zülfü hiç değil ise evde Hamzanâme türünden şeyler okur, bu berikine mektup okumak bile ağır gelir. Talebe hücrelerinin, kitap satırlarının ve harflerin sessizliği onu korkutur. Garibim kendi kendine konuşmayı huy edinmiştir. Yolda yürür, uçan kuşla kavga eder, üstüne başına söver, oku yayıyla şakalaşır. Hatta biraz tehlikeli bir işe karışıp, medresenin köhne dolabında bir Davetnâme bulmuş, cinleri çağıram da onlarla hasbihal edem diye düşünmüş, sonra ödü suyu patlayıp, nasuh tövbesi edip bu işlerden el etek çekmiş.

İnsan insana yaslanmalıdır. Memi, beyanına göre, evde bulamadığı dayanağı amcazadelerinde bulmuştur. Serhadlerde büyük fetihler başarmanın hayalleriyle büyütülen Boğa, Hüsam ve Çöplü kardeşler ile çoğun iyi geçimli olmuştur. Ağası yaşındaki Boğa'nın idraki zayıf olsa da bu izbandut kılıklı nefer, Memi'nin haline, ağasından eziyet görmesine içerliyor, garibe ev dışında oldukları zamanlarda kalkan oluyordu. Boğa, atası Koparan'dan öğrendiklerini talim meydanında fiile döküyordu, kardaşlarına çeribaşılık ediyordu. Memi'yi de hırpalaya silkeleye katı cengâver etti.

Hüsam biraz daha kapalı kutu ama ağasına nispeten akıllı bir çocuktu. Çöplü, küçükken kuşpalazı illetine tutulmuş, öldü diye gömülmeye gidilirken dirilmiş, kireç yüzlü, iplik gibi bir tıfıldı. Anasıyla atası mahlukat-ı şeytaniye gelip canına ilişmesin diye onu tabiata karşı acındırmak istemiş, adına Çöplü demişlerdi. Memi de onu kollardı, Hüsam ile çekiştiklerinde. Ağaları Boğa evlenince kardaşlar arasındaki bağlılık sarsılır gibi oldu. Küçükler ağalarının kapısında birikip "kardaşım ağa, avradı hatun, almaz beni bir pula satın" diye gulgule eder olmuş, civar köydeki kayın biraderin öz biraderler yerini tutamayacağını avazları çıktığınca bağırmış, yenge süpürgesi çok yemişler idi. Boğa, hatundan bıkınca talim toprağına döndü de kardaşlar gene bir azılı çete oldular. Boğa Bey, ataları yerine kardaşlarının başlarına dikilmiş, kendisi uşak olduğunu hatırdan çoktan beri çıkarmış, hatta belki hiç velet olmamış idi. İşte Memi Can, bu fukaralarla yoldaşlık etti, kardaşlığı sanki emaneten edindi. "Amca baba yarısı derler, hatta baban ölürse anan ile evlenir de atan yerine geçer. Ya emmizadeler de kardaş yarısı olurlar mı?" diye sorardı özüne.

Bir de Hatice var idi ki, emmisi kızıdır, ablası yerindedir. Gel gör ki yiğide karın ağrısı göbek burgusu, can tasası ve yürek oynaması isabet etti. Kıza tutkun olduğunu daima yoldaşlarından gizlerdi, içten içe kendini Kâbil'in ikizi Aklima'ya meyil veren Habil gibi hissedip, akıbetinin dahi o misillü olmasından korkardı. Hatice'yle ilgili bir ruznamesi bile vardı; onun keçi gütmesine, derede kap kacak yumasına, ipe don sermesine, avluda yün eğirmesine, adım atışına bile, beceriksizce gazeller yazıyor, onu resmeden berbat nakışlar yapıyordu. Çalı süpürgesiyle avluyu süpürürken toz gubar içinde kalmış kızcağızın bir memesi ucu nasıl olup fistanın dışına uğramış ise, bu ergen yiğidi olan biteni, memenin şeklini, rengini ve hatta kokusunu bile öyle bir gazele dök-

müştür ki fakir buraya suretini geçirmeye ak sakalımın her bir kılından haya ederim.

Bir gün ağası bu defteri yüklük rafında görüp karıştırmış, elinden kapıp kaçmaya çalışan kardaşına talim yerinde yetişmiş, tokadı aşkeylemişti: "Cenabet köpek seni!"

O gün kum üstünde ter su içinde kardaşlarıyla güreşen Boğa ise Memi'yi ardına almış, Zülfü'ye, "Bre ayın son gecesi mi rahme düştün?" diye sual etmişti. "Ona bir daha el kaldırdığını görür isem..." diyerek de tehdit kılmıştı. Zülfü'nün "Kardaş benim, vurursam kime ne?" suali bir diş gıcırdamasıyla geçiştirildi. Daha fazla defter bahsini etmeyip götünü dönüp gitti Zülfü.

Hatice bu itiş kakışı gördü. Memi akşam namazından sonra demirhaneye parçalanmış kantarmaları onarmaya varmıştı. İçeri daldı kız, kapıyı ardından kapadı. Oğlan ocaktaki od sebebine halihazırda terin suyun içine batmıştı, şimdi kanına karıştı o ateş.

Kız, "O ağandan kaçırdığın defter. Neyin nesidir ki bunca maraza çıkarır?" diye sordu.

"Hiç," dedi Memi, damarında biriken kızıl şehvete soğuk su verip çekici eline aldı, kor demire çaldı.

Kız diretti. "Söylesen ya. Hiç mi hatırım yok gönlünde?"

Memi gene işi koyup baktı. "Hiç. Hiçbir şey."

"Memi Can..."

Memi barut dolu fıçıydı, kızın ağzından çıkan kendi adı, küçücük bir yalım. "Senin idrakine sığar işler değil. Sen ne bilesin," dedi. "Haydi işine, git ananın atanın tumanını yuğ, anana yâr ol lahana turşusun kurmada, eline ayağına kına yak, butlarındaki tüyleri dök hamam otuyla, ola ki o huysuza hoş görünürsün. Sen sana hayvan muamelesi eden bir canavarı seversin, kâğıda yazılı ince sözden ne bilesin. Yürü var uğraşına!"

Hatice, "Şeriat kılıcına uğrayasın e mi!" dedi, dikleme

inen bir kılıç gibi. "Sözün söz değildir. Ağandan vara yoğa kötek, papara yersin. Ben acırım da ondan sorarım sana halin nice, o defterde ne var diye. Merhamet ederim, merak ederim. Ama sen benim halimde olsan çoktan kendini atmıştın şu yanan ocağa."

Kız sağda solda dizili çelik parçalarını bir tepikle etrafa saçtığında Memi asıl barut fıçısının kim olduğunu anladı. Kızın gözünden yaş değil, çeliğin bileyi taşına tutulurken etrafa yaydığı kıvılcımlar saçılıyordu.

"Ne imiş senin halin?"

"Ne o hal sormak şimdi mi düştü usuna? Sen hali hatırı bilmezsin. Göz yaşı dökmek bile ardır sana, er imişsin. Varın yoğun ata binmek, cengâver taslağı olmak, Bidinçe'de ne kadar yenmedik bok varsa bizimkilerle onları yemek. Ya ben ne ederim hiç yanıma varıp hatreciğim sordun mu? Anca öteden gözlersin yabanın adamı gibi. Sordun mu hiç kenevir tozuna burun dayayan yarı ayık yarı bayık ana ile neylerim, sefere varıp yılda iki kere uğramayan baba ile neylerim. Senin de anan hasta, baban babama yoldaş bilirim. Ama bir sor, yoldaşlık eyle bre çocuk. Adına kardaş derler ifritlere, onlar bu karından çıkmadığı halde analık ederim. Ya bana kim analık ede, kardaşlık, emmizadelik, kocalık ede? Bizimkilerden umudu kestim, Zülfü'den, senden yoldaşlık umarım amma boşa. O defteri sohbete bahane kılayım dedim, belli ki hata eyledim."

Memi, "Af buyur," dedi, baş eğdi. Çekici kantarmayı koyup, ocağı söndürme işini gecenin nefesine ısmarlayıp, kaçtı gitti.

Zavallım Memi, afyon çiğnemeye alıştı. Emmizadeleriyle kafaları kandil edip üstüne cila diye Bidinçe'de –vallahi ve billahi o vakitler isminden haberdar bile olmadığımız– izbe gâvur meyhanelerini buldular, şarap içip kafaları bulup bitişikteki batakhanelerde zar atıp nice akça yitirip nicesini de

ütüp kazandıkları haram parayla el yurdundan gelme aşüftelerin barındığı birtakım meskeşlere daldılar. Fakat Memi Şah, vallah ve billah ederek bu son merhaleye dâhil olmadığını ve yalnızca kapıdan gelip geçen hatunları ağzı suyu akarak dış yandan seyreylediğini beyan etmiştir. Ettiği etsiz çömlekte kapaktır, gene de günahı boynuna.

Memi'nin kulağına okunmuş bir adı dahi Hüseyin'dir. Akıncı defterinde dahi böyledir. Babası Ali'nin adına böylesi münasip bir isimle adlandığına sevinçlidir. Babasının seferden ve türlü vazifeden gelip sırtını sıvazlamasıyla dünyası bir anlığına ak olur, ama bu ağarmak hali pek kısa sürer. Anası dahi kimi kez gülmeden ve ses etmeden başını okşamıştır. Ama Memi yiğit, anasının okşayışında bir acıma ve hüzün, atasınınkinde bir yüreklendirme ve gurur sezer, bir nebze yaşadığını duyumsar babası elinde. Ali Bey dermiş ki "Daha akına varmaya yolun var ama az kalmıştır." Memi de zamanını bekler, sütlerini içtikleri, peynir yapıp yedikleri, yoğurduyla serinledikleri keçileri dağlarda gezdirir. Ağası ise avlu yanındaki küçük bostanın işlerini görür, çarşıya pazara gider.

Evleri nohut oda bakla sofa. Bu sebeple büluğuna ereli beri ağabeyi ile aynı odayı üleşirler, bir köşede biri öbüründe öteki. Yatak döşek dolu bir yüklük, tiftiklenmiş bir kilim, iki köhne sandık, cemi cümlesi budur. Memi'nin tek eğlencesi defteridir, sorguda elimize girdi, yırtık sayfaları var. İçinde kayda değer pek bir yazı yok, aruzu bozuk gazeller ve intizamsız resimler.

Yiğitleri bazı bir arada, bazı da ayrı ayrı sorgulardım. O ayrı oldukları günlerden birinde Memi'nin dediğine göre, Zülfü daha büyük diye, o alışsın güçlüğe, dirençli olsun diye kıyar imiş bazen ağasına, babası. Memi büyüyünce ona dahi böyle davranacaktır sözde. Alışmalı idi ağabeyi, boyun eğmeliydi bu sertliğe.

"Merhum babanız bilir miydi dövüştüğünüzü?" diye fakir sual edecek oldum.

"Bilmem ki bilir miydi," dedi oğlan. "Ama bilse idi, babamı tanıdıysam, enik boğuşması gibi bilir, kefere ile dövüşmeye alışmak sayardı dövüşmemizi, hoş görür, belki teşvik ederdi."

Dediğine göre Memi'nin dileği o vakitler, ağasının başkaldırmayı kenara koymasıydı, herkesle iyi geçinmesi... Üzerinde dumanı tüten çorbalarını bismillah, afiyet olsun, ellerin dert görmesin ana deyip içmek, artsın eksilmesin taşsın dökülmesin diye dua eylemek, babalarına gazada bereket ve kutluluk dilemek, tez bizi de götür yoldaşın olalım demek, kucak kucak, omuz omuz olmak. Hiç değilse bir gün baş başa, kafa kafaya, karındaş karındaşa dağlara gitmeyi, av avlayıp kuş kuşlamayı gönüllerdi. Babasıyla tilki tutup postunu yüzdüklerinde o postu hasta anasını bekleyen ağasına, babasının emriyle armağan etmiş ama o zıpır, laf dinlemeden postu kardaşının başına yapıştırmıştı. Memi'ye bir gün olsun cihanda ağabeyi olduğunu bilse yeterdi. Yemeğe gel sofrayı kurdu anam dediğinde höf pöf etmeyen, yüzünde güller açan, hiç değilse yüzünden diken saçmayan bir ağabeyi olsa, yok yok başka bir ağabeyi olsun değil, ağası öyle olsa. Garip, şöyle yazmış karalı defterine:

Defter-i Memi Can'dan suret

"Ben ağası olaydım onun, böyle mi ederdim? Kim tayin etti onun önce, benim sonra doğacağımı? O bana ağa diye doğmadı amma ben ona küçük kardaş diye doğdum, belki haklıdır sonra gelmem sebebine. Ama kim dedi o büyük bu küçük olsun diye? Keşke ben doğaydım ondan önce, gösterirdim ağalık nasıl olur ibneye."

Bir ramazan-ı şerif günü Boğa fikir kıldı: "Dersini okutalım şu serseriye."

"Ya nasıl?" dedi Memi, ağzı suyu aktı.

"Köyün delisi kesildi köpek, topuğundan kan aldık mıydı iş tamam."

"Dövecek miyiz?"

"Yok, beter edeceğiz."

Boğa, kardaşları ve Memi gittiler, köy mescidinde İmam Musab'a vardılar. Boğa, "İmam Efendi, Memi kardaş size bir meseleyi açmak ister," dedi. İmam kulak kesildi.

Memi, "Efendi, ağabeyim arı sudan abdest alıp ak alnı yere koymaz. Akıncı defterinden esamesi silinse gerek," dedi. "Zaten görürsünüz cumaya dahi varmaz."

İmam kaşlarını kaldırdı, ağaç tespihini şakır şukur döndürdü. "Cumaya gelmese de evinde vakti kılar ise tastamam beynamaz olmaz. Onun dört şahidi olmadan beynamaz ilan etmek dahi olmaz," dedi. "Evde başka tanık var mıdır beş vakti terk eylediğine?"

"Yoktur," dedi Memi.

"Vardır," diye atıldı Boğa. "Beynamazlığa değil külliyen imansızlığa şahitliğim var. Yıllar evvel gördüm idi, birkaç sofu receb-i müreccebde cerre gelip sizden evvelki imamdan izin alıp mescitte ders okudular. Oraya dahi gelmemiş idi bu kişi. Gelmemekle de kalmadı, garip softalar kapıları dolaşıp ders hakkı içün akça toplamaya vardığı sıra Zülfü pencereden baş uzatıp, yay gerip ok fırlattı. O gariplerden birini kıçından vurdu. Sonra oğlan kadıya gitmeli olunca akranları maytaba aldılar, götünden vurulduğu için utanıp varamadı. Hasılıkelam bu uşağın akıncı namzedi diye defterde yazılması nahaktır. Buna kefil olmayın, adı silinsin."

"Hımmm," etti İmam. "Sözleriniz kuşkuya şayan. Amma iki şahitsiniz. Kardaşlarınız da şehadet ederler mi?" dedi Boğa'ya. "Dört şahit olursa günahını defter edip kadıya veririz, namzetlikten ismini sildiririz."

Çöplü, bir nesne görmemişken, "He," dedi ama ne gör-

dün sualine cevap veremedi. Hüsam ise sessiz kaldı. Ardından, "Az mühlet ver hoca, ipliğini çıkarırız yakında pazara," dedi Boğa.

Üç gün Zülfü'yü izlediler ki bir fena iş ede. Üçüncü gün Bidinçe'ye çarşıya bakkala gitti, bal, kaymak, yağ, nişasta ve zerzevat yüklendi. Sokak kenarında ayak berberine vardı, yüz tüylerini usturaya vurdurdu, saçını kazıtmayıp uçlarından kestirdi, başını tepe kırbasıyla yıkattı, akçasını verdi yürüdü. Baktılar ki Zülfü bir ayinedar karının elinden ayna alıp suretine bakar, sarığını kaldırıp saçlarını okşar, kâkülünü öne düşürür, aynayı karıya geri verirken birkaç mangır avcuna kor, gider. Bunlar hemen söyleştiler. "Puşt bu," dedi Boğa, "kılığa bak, götü göt göt dönmede. Az daha izler isek ne pislikler çıkar ardından. Açın ulan gözünüzü Çöplü, Hüsam, açın, Kuran'a el basıp tanıklık edeceksiniz."

Az daha izlediler, sıra bende diye kavga eden arka hamallarının arasından güç bela geçtiler. Gördüler ki bizimki pazarcının tezgâhına yaklaştı, bir armut aldı dişledi, katur kutur çiğnedi. Satıcı o sırada bir karıcığa meyve tartmada idi. Bizimki akça vermeden geçti gitti.

"Aha," dedi Hüsam heyecanla. "Oruç yedi oruç yediii!"

Memi, "Hastadır bu sıra, başı ağrır," dedi. "Sayılmaz bu."

"Eee akçasını vermediii," dedi Hüsam.

"Göz hakkıdır diye pazarcı razı gelmiş olsa gerek," dedi Memi.

"Gelin pazar çıkışında, Kamburlu Dağlar'a varacağı sıra girişelim," dedi en küçükleri Çöplü, "ağzını burnunu dümdüz edelim. Sonra heybesini açıp bakalım ki ne gibi müskirat var, haşhaş mı macun mu, hepsini İmam'a arz ederiz."

Kardaşının ense köküne şaplağı yapıştırdı Boğa. "O kadar da değil bre, kendi yediğimiz boku yedi diye itham etmek yol değil. Şarap, afyon, kumar ve karı işi olmaz. Biz dahi kalyon altına gideriz. Burası kaş göz pazarıdır, görürüz ki

bir oğlan mahbubu vardır, buluşur görüşür, o zaman fenersiz yakalarız keratayı. Kesin vardır bilirim, olmasa böyle düdük gibi börkten taşraya kâkül atmaz."

Takibe devam ettiler. Bidinçe'de mücellit Şirazebent Hâşim Efendi vardır, Zülfü onun küçük dükkânına varıp bir Hamzanâme cildi verip bir başka kitap aldı, dağarcığına attı. Berikiler izledikleri yerden, "Kesinkes bahnamedir, kubbe derviş cimasi nasıl yapılır onu beller cenabet," dediler. Gene görmeden şahitlik edemeyip az daha sabır dediler.

Yürü yürü iskeleye geldiler. Oranın gedikli dilencisine denk düştüler. Kulağıgörür Sami derler, avurdu avurdunda, gözü yok. Dünyanın fenalıklarını görmeyeyim deyip gözlerini kızgın demir ile eritmiştir. Bakır tası içindeki birkaç mangırı şıkırdatıp, "Dünyayı kara gördüm, siz ahreti ak görün," diye dua eder. Zülfü torbasını sallaya sallaya yanaştı, elini tasın içinde şöyle bir gezdirdi, içinden para alıp hop diye kesesine attı, uzadı gitti.

"Aha," dedi Boğa. "Bunun ettiğini peygambere müşrik Ukbe etmemiştir." Koşa seğirte dilenciye vardılar. "Efendi efendi," dediler. "Herifin biri aldı gitti akçanı, görmedin mi?"

Herif göz kapaklarını iki eliyle belertti, boş çukurları gösterip gedik dişleriyle sırıttı. "Görmez olur muyum?" Bıraktı sonra göz kapaklarını, kulak memesini tuttu çekti. "Gördüm elbet. Bu tunç tasa bakır değse sesi başka olur, gümüş değse başka. Altın dahi değmişliği vardır, o vakit gökkubbe kilise çanı gibi öter, Bağdat'tan işitilir. Bu az önce geçen, her kim ise dört mangır kondurmuştur keşkülüme."

"Yok," dedi Memi, "Hatan var, gözümüz ile gördük, dört mangır aldı. Şahit olmalısın."

"Yahu," dedi dilenci, "Kırk yıllık kulağıma, tası tartan parmağıma mı inanayım size mi? O hayır bilir zat önce bir akça attı, tas çınkadak çınladı. Sonra elini içeri soktu, tas tıngır

mıngır etti, anladım ki geri dört mangır aldı, hem miktarınca tasın ağırlığı eksildi. Bir akça sekiz mangıra eş. Neticede dört mangır vermiş oldu. Allah ondan razı olsun, verdiği dört pul hatırına dört halife ahirette ona yoldaş olsun, bu dünyada dört ahu karı edinsin, dört bucakta dört konağı dikilsin, dört kere kırk yaşını görsün, Allah kara iftiradan korusun. Haydi babam, yok mu Allah rızasına üç pul atan? Sizde dahi mafişse haydi Allah kazandırsın, dükkânı kapatman."

Baktılar ki yiğit günaha girecek gününde değil. Ezanı Muhammedî okunduğunu, esnafın dükkânlarını koyup mescid-i şerîfe dolduğunu gördüler. Hâlâ ki Zülfü avare oldu gezer, tanık oldular. Oruç açıp gittiler. Ertesi gün teravihte, Kuran'a el basıp İmam'a yiğidin dışarıda olduğu halde akşam namazına gitmediğini gözleriyle gördüklerini ve Bidinçe mescidinden iki sözüne güvenilir ihtiyarı dahi şahit tuttuklarını, gerekirse buraya getirebileceklerini kasemlerle bildirdiler. İmam ikna oldu. Ali Bey bu işten haberdar oldu mu bilinmez.

Memi, eve girip ağasıyla müşterek odalarına girdiğinde hali anlattı. "Defterden adını karalattım, bilesin," dedi. "Gayrı talim yerine varıp boş yere ter dökmeyesin."

Zülfü anlamaz gibi baktı. "Hangi defterden, şu sapık düşlerini nakşettiğin cenabet defter mi? Onda adım mı varmış pis meret? Kitap okurum görmez misin, nokta ol git karşımdan!"

"Gayza gelme öyle hemen. Ettiklerin yetti. Beynamaz olduğunu İmam'a şahitlikle söyledik. Pazara vardığın vakit tüm gün arkanda idik."

Zülfü dudağını ısırdı, bir parmağını okuduğu kitabın kaldığı yerine soktu, cildi kaldırıp, tuğla edip sırt yeriyle kardaşının öfkeli başına çaldı.

"Müfsit orospular, sizin şahadetinizden nola? Pederim gel atımın ardından yürü dediğinde akın ehli olurum, sen gibi

nesebi meçhul kişi olacak değil a! Defterinize de kitabınıza da [–karalanmış–] münafıklar!"

Memi kafasına çalınan kitabı yerden alıp öptü, başına koydu. Silah kullanmanın inceliklerini anlatan *Münyetü'l-Guzât*'tır bu. "Peh!" dedi sonra geri fırlatırken. "Okumakla öğrenilseydi bu sanat. Gel talim meydanına da belleteyim sana ne imiş hüneri."

Memi bilirdi ki Zülfü darda duramaz, helada kısılıp hafakanlar bastığı olmuştur. İndiler, amcazadeleri peylerin ardında dört kollu ile bekliyorlardı. Zülfü'ye çullandılar, ellerini ayaklarını, ağzını bağladılar, tabuta tıktılar. Üstünü kapatıp, bütün öğlen köyde dolaştırıp bir çukur açıp duasız içine koydular. Zülfü içeride patladı patlayacak. Dosdoğru kalkmaya çalışsa üstünde toprak ağırlık yapar, içi sıkıştıkça sıkışır. Yüz üstü döndü, dizlerini karnına çekti, secdeden kalkar gibi kalkınca üstündeki toprağı tabutun kapağıyla birlikte ittirdi. Ellerinin ayaklarının bağını taşlara sürte sürte kesti. Gitti odasına girdi. Akşam Memi gelince bir büyük dövüş daha oldu. Memi Can sorgusunda bu işi azıcık uslansın diye ettiklerini söylemiştir. "Ya ağan o mezardan kalkamasaydı?" diye sorduğumda, "Toprağı hafif serptiydik, ağaç arkasından gözler idim," diye yemin kıldı.

Babaları Mohaç cengine gideceği gün, kardeşler ona birer sefer armağanı vermek dilemişlerdi. Memi tabaklanmış öküz gönünden bir kalkan imal eyledi, Zülfü ise kehribar kabzalı bir zülfikâr kılıçla atasının rızasını kazanmak murad etti. Amma atası o kılıcı almamıştı. Zülfü'ye göre bu kılıca, hediyeleşme gününün gecesinde Memi tarafından çentik atılmıştır. Amma Memi vallah ve billah ederek beyan etmiştir ki kılıcı ellememiştir. Memi atasına verilen böyle büyük bir hediyeden kıvanmıştır bile. Ona göre babaları, adı Ali olduğundan, o kılıçla meydanlarda arz-ı endam etme-

nin, yoldaşlarınca fazla ululanmak sayılacağından imtina etmiştir. Kendi öküz derisi kalkanı ise oldukça iptidai ve aleladedir Memi'ye göre. Ağabeyinin tek hatası, manen taşıması ağır bir hediye hazırlamış olmasıdır. O hediye de kabul edilmemiş değil, evlerinin duvarı için saklanmış, sefer için uygun görülmemiştir yalnız.

Babaları Mohaç cenginden döndüğünde bir Macar tüfengi ile gelmişti. Ali Bey, "Bunu dahi o mübarek şekilli kılıcın yanına asam, mertlik ile namertlik alametleri yan yana ola," diye söyledi. Ama geri geldiğinde o kılıcı yerinde bulamadı. Meğer Zülfü bir çaputa sarıp gömmüş, vakti gelende çıkarmak üzere. Ali Bey bunun üzerinde fazla duracak halde değildi. O sıra Mohaç'ta Gedik İsa Paşa ile yaşadıkları hadisenin tesirindeydi. Hemen ertesinde de bildiğimiz fena işler cereyan etti.

Ali Bey, Gedik İsa niyetine o uğursuz sefere çıktığı vakit Zülfü, kardaşını avlanmaya davet etmişti, kendisi avcı, kardaşı av olacaktı hesapta. Bu beklenmedik teklif karşısında Hüseyin Memi telaşa düştü. Ağasıyla etmeyi çok istediği böyle bir işin aniden ortaya çıkmasında pek hayır görmedi. Bir de üstüne emmizadesi Hüsam gelip, "Rüyanda görsen hayra yorma, bu işte bityeniği var," deyince iyice pirelendi. Hüsam'ın verdiği akılla bir başka tedbir düşündü. "Onun atının nalına bir nişan koyalım ki nereye gitse bulur oluruz. Seni katledip kaçar ise dahi peşine düşeriz. Bir kaz ayağı mührü yapalım, Bidinçe'de üstad Şâkir Ağa'dan bu kalıba münasip bir nal dökmesini isteyelim. Zülfü'nün Oynak atının sağ arka ayağına, Zülfü atı otlanmaya bıraktığı sırada çakıverelim."

Memi bu fikri tuttu. Gittiler kalıbı yaptırdılar, nal döktürüp mühür bastılar.

Av günü geldiğinde Memi, hissikablelvuku yoluyla biliyordu ki bu davet reddedilemezdi ve Cenab-ı Rahman'ın

kendileri hakkındaki takdiri ne ise bu avda meydana gelecekti.

O av gecesinde Boğa, atı ile kara bir yel gibi gelip kara haberi ilettiğinde, Zülfü'nün içi gam dolmuş, Memi, beyanına bakılırsa, bir rahatlama hissetmişti. "İşte her şeyin çözüleceği, damarımızdan pis kanın boşanıp rahatlayacağımız an," diye fikreyledi. Sonra varıp köye gittiler. Cenaze muamelesini hale yola koydular. Sonra da kardeşler arasında, babalarının mezarı başında şu uğursuz çekiş dövüş oldu.

XXVI
Memi Tuna Ötesinde Neyledi Onu Bildirir

Zülfü başını alıp Tuna'dan yana gittiği vakit Memi ile baş başa kalmıştık. Bu satırların beceriksiz yazarı olan fakirden, af dileme niyetine, kızımın kapısına varmak için rehberlik dilemişti. Boyun borcu deyip kabul ettik. Ama tam o sırada Memi'ye Boğa gelip babası Koparan'dan buyruk iletti ki Tuna ötesine gitmekte olan ağasını tutalar, geri getireler, nehir arkasında bir cenaze daha çıkmaya, şu davetsiz misafiri de takip edip anlayalar. "Size suyu geçmeden katılırım, siz gidin," dedi. Onlar da şimale gün batısı yönünden at kaldırdılar.

Zülfü, Sofiya Hatun'un peşinden gittiği sıra biz dahi Memi yiğit ile birlikte Tuna'nın karşısına tam tersi istikametten, gün doğusu yönünden geçip Paşa Bucağı'na vardık. Kızımın evi uzaktan görününce, "İşte evi buradadır," diye işaret ettim. "Benim selamımı iletesin ama seninle geldiğimi görürse bana gönül koyar. Seni affederse benim de babanın cenazesine varmamı affetti demektir. O vakit kalkar evime gelir diye umut ederim. Haydi Allah'a emanet."

Sonradan Memi'nin anlattığına göre kızım, kapıyı açıp peçe kaldırıp oğlanı eşiğe alın koymuş bulunca hemen o za-

vallı başı yerden aldı, "Kimsin nesin?" diye sual eyledi. Oğlan gözünü yerden alıp sarığını sıyırdı, kesilmiş perçemlerini işaret ile, "Merhumun katli babamın işi, el benim etek senin, affedin," dedi.

Ciğerköşem evvela ses etmese de garibi içeri aldı, yalıncak ayaklarına pabuç verdi. Aynişah, "Kalanları affettim," dedi bulanık bir sesle. "Babanın günahları senin boynuna değildir, aramızda kan gütmek olmayacaktır, müsterih olasınız."

Memi Şah işin bu kadar kolay çözüldüğüne şaşırdı. Ne edeceğini bilemeyip çıkacak gibi olduğunda kızım seslendi:

"Amma ananız ile bir kısa sohbet arkadaşlığımız olmuştur, ona iki çift kelamımı yazayım, mührünü bozmadan götürüp eline teslim edesiniz."

Memi durup, "Baş yüz üstüne," dedi. Kızım hokka divit, kalem kâğıt aranırken oğlan araya beni de sıkıştırdı, "Kadı Efendi hazretleri," diye. Kızımın gözleri birden gözlerine dikilmişti yiğidin. "Beni odur buraya kadar getiren ama geri konağına vardı. Sizi Bidinçe'deki konağına bekler. Onu dahi affeylen Hak için."

Aynişah bir kelam daha etmeden, öfke kıvılcımını kalemine mürekkep eyleyip sözü beyaza geçirdikten sonra kâğıdı katladı, zarfa sokup mum damlatıp garibin eline verdi. "Haydi hayırlara karşı," dedi.

Oğlan yer öpüp, Yaradan'a ısmarlayıp kalktı, gene yurduna vardı. Burada mektubu anasına verdi ama karıcığı daha bir taşlaşmış bulunca ve akşam olduğu halde mektubun baş köşede durduğunu, taziyeye gelip gidenlerin ayağı altında kaldığını görünce tekrar kuşağına soktu. Fakat eline aldığı vakitte gördü ki mühür bozuk. Anası okudu dese değil, karıda mecal yok. Sonra Hatice avlu yanında köşeye alıp oğlana izah etti. Bizimkinin eli ayağı titredi.

"Mumu kim çözdü Hatçe?"

"Ben... Ben çözdüm."

"Niçin?"

"Anana okumak için."

"Oku dedi miydi?"

"Demedi, bir nesne diyebilmez ki. Ama belki ruhuna şifa bir söz vardır dedim. Sonra içerden okuyunca gördüm ki dile vermemek en iyisi."

Oğlan ne olduğunu anlamak için dört beş satırdan mürekkep mektubu açıp okudu. Gönlü bulandı, beti benzi attı, nevri döndü, teni sarardı. "Ne yazdığını iyi anlamadım," dedi.

"Memi kardaşım," dedi kız, "benden sana söylemesi, bunu bir bilene tefsir ettir. Yoksa bu haliyle epey batıl manaya yol açar, temiz anacığına haşa leke düşürür. Git, sözün sahibinden sor mealini."

"Soramam, mührü kırdın diye içerler yazan, hepten kötü olurum. Ne edeyim?"

"Bilse bilse orada anlatılanları, yazandan başka, anamı evvelden tanıyan diğer kişi bilir."

Memi düşündü. Sesi titreyerek "Sağ olasın," deyip, tavladan atını çözüp yay gibi fırladı.

Dönüp kıza baktı son kere. "Allah'ın seversen kimseye açık etme."

"Etmem kardaş."

"Allah'ın seversen bana kardaş deme."

Uçtu Memi. Bu son sözü niye ettiğini bize şöyle açıklamıştır: O kızı yâr olarak istediğinden değil, kardaş sözünün göğsüne ağır gelişindendir. "Bir kardaş ile geçimli olamadım, bir daha edinmeye sebep yoktur."

Tuna karşısına geçer geçmez emmizadesi Boğa, kokusunu almışçasına Memi'yi buldu. Memi tek başına yolculuk edip, bir mektup iletip kendilerine katılacağını Boğa'ya söyledi. "Dağılırsak daha çabuk iz buluruz," diye ekledi. Amma Boğa ilkin "olur" dese de sonra Memi Sofiya'nın evini bulduğu anda pire gibi kıçında bitti. "Burada ne işlersin?" diye sual ey-

ledi. Memi, Zülfü'nün at nalında duran kaz ayakları şeklini takip ederek bu evi bulduğunu bize aktarmıştır, yalan essah.

"Ağam varsa varsa buraya varır, Sofiya Ana akrabamızdır," diye açıkladı Memi.

Girdiler, Zülfü'yü sordular. Kadıncık, misafirleri oturtup birer tas yahni getirecek oldu. Amma emmizadeler, bu kadının köye Miru Hatun'un aklını çelmeye geldiğini, onu bir gâvur beyzadesiyle evliliğe ikna etmeye çalıştığını işittiklerini söyleyip, münasebetsizlikte haddi aşarak karıcağıza kılıç çektiler.

O vakit Memi dahi kılıç çekip büyük emmizadesine doğrulttu.

"Senin hiç kurtuluşun yok," dedi Boğa. Hüsam'a göz işmarı kıldı. Hüsam torbasından bir defter çıkardı, Memi'nin suratına attı. "Hatçe'ye yazdığın sapkınlık divanı."

Memi defteri yerden alırken Zülfü'ye gıyabında hayır dua okuyordu. "Allah seni bildiği gibi etsin, Hakk'ın rahmeti üstünden yel gibi geçsin!" diye.

Evin önüne çıktılar, sabahtan akşama mertler usulü sıra ile vuruştular. En sonunda Sofiya Hatun sızlanarak dışarı gelip, "İliya palankasına doğru gittiydi, gayrısını bilmem, bırakın dövüşmeyi," diye yalvar yakar oldu.

Üç kardeş Memi ile boğuş vuruştan yorulup çekilip gittiler. "Hesabımız bitmedi," diye tehdit kıldılar. Memi Can soluk soluğaydı. Mektubu kadına gösterip, "Allah aşkına bu nedir tefsir eyle?" diye sual etti.

Sular kararmadaydı. Sofiya, "Hele içeri gel," deyip oturdu, yazılanı ocak başında Memi'ye okuttu. Can başına sıçrayıp göz yaşına boğuldu.

"Ananın bu öfkeli ahbabı," dedi sesini sırtına yüklenip, "sevgili kocasının elinden alındığını söylüyor. Anan Miru'nun baban Ali'yi, Gedik Paşa üzerine kışkırttığını... Ananın kadı konağına ilk geldiğinde hayız görmediğini, kendi

namusu böyle düşkün iken namuslu yuvasını dağıttığını... İpe sapa gelmez laflar eylemiş bu kişi oğulcuk."

Karı dizlerine yumuldu. Memi onun başına eğilip, kendisinin dahi eli ayağı kesilip, "O ne demektir?" diye safça sual etti. "Geldiğinde hayız görmemiş?" Memi gayrı cinsten olanlara dair pek az şey bilirdi.

"Ali Bey anamı aldığında biliyormuş."

"Neyi be anam?"

"Rahmi boş olmadığını."

Sanasın ki Memi'nin eline sol yanından defter-i amel verilmiş. Ama ağabeyinin amel defteridir bu verilen. Kendini bileli ağasından gördüğü bütün öfke, bu kâğıt parçacığında yazılanla ilgiliydi, bildi. Nasıl bir alaka vardı, tüm ruhuyla onu aramak istiyordu. Babasının, gördükten sonra aklını yitirip devşirme paşaya saldırmasına sebep olan o yeniçeri tasviri... O adam mıydı anasının karnını dolu kılan, bilmeliydi. Anası, atasına dolu halde vardıysa, o karnında uyuyan cenin, büyüyüp Zülfü'ye mi dönüşmüştü? Hele yoksa o adam köye gelmiş de kendisinin doğumuna da mı sebep olmuştu? Zülfü'nün bütün nefreti bu zanna mı dayalı? Şimdi devran dönmede, çuvaldızın bir ucu dahi Zülfü'nün sinesine değmede. Kabardı içi Memi'nin.

Oğlan el öpüp, yular silkip yola devam etti. İliya palankasına at koparıp, Sofiya'nın güya anasını evlendirmeye çalıştığı o adamı ve Zülfü'yü bulmak, meseleyi kökünden halletmek diledi.

XXVII
Memi Şah'ın Yolculuğunun Devamı

Memi, ağası gibi kan alacak damarı bilmez. İliya palankasına nasıl girerim, nice hile eder de âlemin ağzından laf dev-

şiririm, sezemez. Girse bile Zülfü hâlâ içerde mi malum değil. Girip çıkanı gözledi, Hak Teala'dan yardım umdu. Gelir geçer kişiler arasında ağasına benzer bir kişi yok. İçerden çıkanlardan Müslümana en çok benzeyen kişiyi tuttu. Omzunda sopa, kıçında etek, sarkık kulak memesinde bir tahta menguş, işte bir garip cavlak derviş.

"Ey baba," dedi Memi, "Gözü sürmeli bir âdem, benim yarı yaşım büyük, saçları kara kıvır kıvır, al börk giyer. Adına Zülfü derler. İçeride gördün yahut işittinse de bana, ağamdır arar dururum."

Adamın gözünün içine baktı sonra. Gördü ki onun dahi yüzü gözü sürmeli.

"Gözünde niçün sürme vardır o kişinin?" dedi derviş. Yaşı epey vardı, kırış kırış yüzünde tüy yok, dişi tırnağı afyon sarısı, döşünün kılları kadayıf yufkası.

"Gözünde perde illeti vardır. Sürme çekmesin, gözü yumulur."

"Ya sen," dedi ihtiyar, "Senin gözünde yok mudur perde?"

"Baba, mecazı koy. Gönülde olmasın, gözler elbet perdeli."

"Sen de yum gözünü âlemin kusuruna he mi. Seni sevdim uşak. Hele tutun kuşağıma. İki menzil yürüyüp üç tekke dolaşalım, hepsinden ayrı ekmek şarap dilenelim, şarap dilendik diye yiyecek dayağım vardır, onu senle bölüşelim. Eğnimde kemik komadı deyyuslar."

"Hay baba, dayağı da bölüşürüm, ayağını da yur yıkarım. Tek, ağamı gördün mü onu deyiver."

"Sen gel, ben görmedim gözüm perdelidir. Ama her şeyi gören Rabb'in bir kutlu halifesi vardır, tanırım, üç menzil ötede. Yürü benimle. Söyler o sana nerededir aradığın."

"Ya nice bilir?"

Sopayı çaldı kafasına Memi'nin. "Yemişini ye ağacı karıştırma. Aradığını bulmak dilersen itaat et başıma."

Memi başını yokladı, baktı kanadı mı diye, yok. Her ge-

ceyi kadir her gördüğünü Hızır bil diye büyütülmüştü, sustu yürüdü. Yürümekten bıkkınlık geldiğinde, delilik edip bu divaneye neden uyduğunu sordu kendine. Sonra, "Ey baba, yolda ne iz var ne bir konak. Nereye böyle yoktur dur durak?" dedi.

"Hay babanın çanağına," diye kızdı derviş, çükündeki halkayı etek üstünden düzeltti. "Az sabret. Geldik."

İleride harabeden bozma bir tekke. İçeride bizimkinden de kart bir derviş, tiridi çıkmış, karnı sırtına ermiş, sağ omzundan gerisi yok; sağ kolu, sağ bacağı ve sağ kulağı, bir yarım âdem. Eğildi olanca kulağına beriki, fısır fısır etti. Sonra diğeri de onun kulağına birkaç laf ü güzaf söyledi. Memi'yi getiren derviş kalkıp, "Ağanın yeri belli," dedi.

"Ya nereymiş?"

"Çıktığı yerdir. Anasının [–zımparalanmış–]."

"Hay keşkülüne..." dedi Memi, çıktı gitti. Deli divaneden medet umduğuna öfkelendi. Derviş yürümekten deve olmuş, bir koşuda ardından yetişti.

"Babamız keramet ehlidir. Bakmayasın adına Yarım Şeyh dediklerine, tenden bitişik kardaşı öldü de öyle erdi keramete. Kestiler cerrahlar ölen bedeni, kâfir idi o göçen, mezarını ayrı koyun dedi ulu dervişten, ömür boyu bitişiklik usandırdı zaten."

"Hay derviş, ârifler menkabesine gelmedim! Şakaya ve sövgü işitmeye de."

"Bre lafın ardını dinle. Bu civardaki bir köyde üç müridi vardı babamızın. Orada üçü de yanıp Hakk'ın ocağına yalım olmuş. Bir müridin karısı gelip babaya anlatmış olanı biteni. Orada mehdi peyda olmuş, gözü illetli bir yaman kişi, köyü kül edenlerin peşine gitmiş intikam-ı Rahmanî içün. Ola ki o mehdi senin ağan ola."

"Haşa, onda o tıynet olmaz. Yanlış işitmişsiniz yahut o başka kişidir."

"Hele şu omzuna heybeler atan on merdi görür müsün?" Bir tepenin ardını gösterdi cahil, kuru bir dala benzer şehadet parmağıyla. "Kırbalarına çeşmeden su doldururlar aha, hepsi de bencileyin daz başlı?"

"He ya, gördüm."

"Onlar o mehdinin peşine giderler. Deccal'i yıkmıştır derler."

"Ya sen nidersin?"

"Bizim mehdimiz burada, ben oğulcuğuyum onun, kalırım yanında."

"Bre Hak saklasın, kaç mehdi vardır bu yanda?"

"Yarım Şeyh'imiz babamızdır, kardaş düşkünlerinin, kardaşını yitirmişlerin mehdisidir. Bunca yiğitten her biri bir vakada karındaşını yaban ilde yitirip bulmuştur yahut elan aramaktadır. Kimi de kardaşının gözüne temren sokmuştur, biri ötekini attan yıkıp bön etmiştir, kimi bacısından kepçe darbı yemiş sağır olmuştur, kaçkındırlar, onların dahi kardaşlarından saklanmasına vakıflık eder bu tekke. Onlar varıp giderler, o köyü yeni baştan gönendirirler, belki bulurlarsa o sürmeli mehdinin arkasında yürürler."

Avucunu Memi'ye uzattı o cahil. Oğlan şaşkın şaşkın baktı. Herif, "Erenler nakde kılmışlar duayı," dedi.

Memi bir bakır benek verip selam kılıp bu giden dazlaklar kafilesine katılıp gitti. Baktı ki hakikaten kara külden bir köy. İçinde beli bükük bir halk. "Pekmezci oğlanıylen şu yöne gittiler," diye bildirdi bir çocuk. Müritler derhal köye dağılıp molozları kaldırmaya, kara küle dönmüş taşları yerinden oynatmaya, sağlam kalmış öteberiyi yağmalamaya başladılar. Memi sıvıştı. Yol tek yol, sağa sola sapmaz. Küflü mağaranın yanından geçti, etrafın havası içini boğduğunda adımlarını hızlandırdı.

Yolun sonunda kayser meydanı denen mahalle ulaştı. Gördü baktı bir ejder yaradılışlı âdem ile zayıf bilekli ağabe-

yi, meydanlıkta karşı karşıya cenk etmedeler. Hüsrev ü Şirin nüshası arasından kayıp düşen nakşın bu ejdere ait olduğunu sezdi Memi. Bu zamana kadar çektiği acının kuvvetiyle okunu gezleyip intikam niyetine diyerek alt alta üst üste gelen hasımların ortasına yolladı. Memi Şah, nişan aldığı yeri, hedefini ve kastını ifadesinde bildirmemiştir. Tek, "Ben atmadım, Allah attı," demiştir. Nihayet ok vızıldayıp uçtu, Dragan'ın tek sağlam gözüne kondu. Memi derhal kılıç soyup, meydana atlayıp ağasının karşısında durdu. Kılıçlar havada şakırdayıp gökkubbede kardaşlar cenginin nevbetini vurdu.

"Bana nesebi meçhul demiştin ya," dedi Memi, azgın bir katır gibi.

Zülfü'nün gözbebekleri bin suale hammal.

Tamamladı Memi sözünü: "Nesebi meçhul sen imişsin!"

Âdemoğlu, sevdiği kardaşını kırk yıl görmese olur. Amma kin dolduysa bir kula, onu nerede olsa bulur, tekinsiz yaban elde, dökük bir kayser meydanının ortasında olsa bile. Birer ağızdan haykırışla kılıçlar tokuştu. Birbirlerini birer köşeye savurduklarında Memi istese de susamadı: "Bu yerdekinin piçiyim diye mi yıllardır bana etmediğini komadın? Şu yerde yatan itin belinden gelen sen imişsin işte! Atam merhum seni merhamet edip ocağına kabul eylemiş. Ali Bey kanı taşıyan benim. Sen piçsin işte. Piç!"

Bir kılıç daha savurdu Memi Can. Zülfü havada yakalayıp kavi bir yayı geri iter gibi itekledi kılıcı. "Öyle san," dedi. "Bu yeniçeri düşkünü iyi bilmez anamın atama vardığındaki halini. Kimse görmemiştir benim vücuduma bu adamın sebep olduğunu. Yalnız lal anam bilir hakikati. Ama gözlerim ile gördüm senin ne olduğunu. Yabanın tohumusun. Hatta diyeyim sana, demin babanı vurdun."

"Belki ikimizi de anamın toprağına bu adam serpti?" Kılıçlardan saçılan yalımlardı alacakaranlığı aydınlatan.

"O yerdeki it geldi anamı dağa götürdü. Senin pis tohumun orada atıldı. Gördüm!"

"Ne bilirsin piçoğlu," deyip kılıcı yanlama savurdu Memi, ıska geçti. "Belki o sıra anam bana zaten babamdan yüklü idi?" deyip bu sefer Zülfü'nün göğsünü enlemesine biçti, kan su gibi boşandı. Zülfü bu darbın gerçekliğine akıl erişti-remeyip iman tahtasını yokladı, akan öz kanına baktı. Kılıcı avcundan kaydı, elde ayakta mecal kalmadı. Diz üstü yıkıldı Memi'nin önünde.

Memi gelip yanaştı, kılıcı ta ay dedenin sakalına değin kaldırdı. "Beni kardaşlığa kabul etmedin. Nolaydı kan kardaşı bari olaydık?" dedi.

O sırada Zülfü, "Kabulüm," deyip, kuşakta saklı hançerini çekip sapladı. Memi, Zülfü'nün üstüne düştü, iki kardeş kan revan içinde altlı üstlü yağız yere yıkıldı. Hayatlarında ilk defa, babalarının önündeki zoraki bayram tebrikleşmesi sayılmazsa, kucak kucağa geldiler.

Belki başka köklerden idiler, gene de karındaş olduklarını, aynı ananın karnında büyüdüklerinin kesinkes olduğunu düşündü Memi, zihni uyuşur, uyku tozu beynine doluşurken. Zülfü bir gündüz düşü gördü sanki damarlarına karıncalar yürürken, Memi'nin baldırına sapladığı hançerden etrafa püsküren kan göğsüne kadar yayılmış, süt beyazlığında içine doğru akmıştı. O vakit, bebe iken aynı sütü dahi içtiklerini anımsadı. Birbirlerinin kanları ağız ve burunlarından içeri damlarken, şimdi hem karındaş hem kan kardaş hem süt kardaş olduklarını bildi. Kendilerini Miru Hatun'un birer kucağında yatan yavrucuklar suretinde tahayyül etti.

BARAK AHMED EL-FAKİR

XXVIII
Yoksulun Tuna Ötesine Seferini Beyan Eder

Memi Can, Gedik Paşa konağından gelip kızımın fakiri affettiğini söyleyip bizi sevindirip Sevindikli köyüne döndü, zamanenin sinemde açtığı yaralara bir nebze merhem vurdu. Dadısı Gülşah Hatun ile birlikte eve giren kızım, fitil gibi tutuşmuş ve bir fena söz üşürmüş meğer Ali Bey'in oğlanlarına. Bizzat gelip, yükünü yere koyup, "Baba, ben seni affederim, sen beni affeder misin?" dedi.

"Haşa, ne haddime göz nurum?" dediğimde Ali'nin oğullarıyla arasında geçen sözleri ve öfkesinin dilinden akıttığı zehrin bahsini açtı bana. Benim dahi o sözleri işitince başımdan aşağı kaynar sular dökülüverdi. Zannım oydu ki fetva sorucu Zülfü yiğit kardaşını içine düşen bir kuşkudan ötürü öldürmek istemişti. Kendisi o sıra söylemedi elbet ama kızım Aynişah önce kapısına varan Memi'ye anası Miru'ya iletsin diye verdiği mektupta yazmış ki konağımıza geldiği vakit kız hayız görmemiştir ve daha neler neler. Benim se-

fil aklımın o sıra bunları duyduğu bildiği yok. Zülfü dahi sonradan, paşa konağını terkine yakın yanına varmış kızcağızımın. Bizimki de anasının namusuyla ilgili ileri geri konuşmuş, çok söz dökmese de ortaya. Ama belli ki Zülfü yiğit, anasının bu halini evvelden sezmiştir. Yoksa kendisinin el belinden geldiğini sezip evvelden beridir kardaşına kin ve kıskançlık mı gütmededir? Başka bir şey mi olmuştur, hiç o sıralar bilemedim. Ama kapımıza eşkali belirsiz bir zatın koyduğu Korkud Han'ın kitabı ve daha sonra da Zülfü'nün fetva sorucu kâğıdı nasıl fakire gizli birer töhmet bırakıyor idiyse şimdiki yaşananlar da beni ebediyen ağır bir suçluluğun altında bırakıyordu. Bu kardeşler Tuna ötesinde balığın karnına girmişlerdir. Ya onları tutar çıkarırım yahut kendi günahlarımın üstüne onlarınkini de boynuma asıp cehennemin yedinci çukurunu boylarım, hafazanallah!

Derhal işleri savsak İsmail'e ısmarlayıp atıma atladım, Sevindikli'ye varıp Memi'yi sordum ama oğlan çoktan karşıya geçmiş. Tuna'dan öteye aşıp haber sormaya başladım, ama nasıl bulaydım?

Orada burada beyhude dolaştım durdum. Ta ki bir baldırı çıplak gezgin derviş Tatarcık Pazarı hanına gelip "Şu ve bu evsafta üç âdemi örenlikte kan içinde yatar bulduk, bimarhaneye taşıdık, tanıyanı bileni var mıdır?" diye sorana dek.

Vardık pürtelaş, dervişin bizi götürdüğü bimarhaneyi bulduk. Ama içeride söylenen vasıfta kimseleri bulamadık. Dervişten sual eyledik, o dahi başkalarından sual etti... Sürmeli oğlan, ki onu evvelce mehdi sanmışlar imiş, fesüphanallah, kalkıp kaçmış oradan. Sonra Ban canibinden adamlar gelip döşekte kalan iki yaralıyı kaldırıp götürmüşler. Memi Can ile Dragan'ı.

Sonraki yaşananlar dahi bir garip macera. İliya palankasına iki yaralıyı taşıyan bir bölük askerin önünü Boğa, Hüsam, Çöplü kardeşler ile ataları Koparan ve gayrı köylerdeki

yârenleri olan akıncı çetesi çevirmişti. İki canı teslim almak istediler. Üç kardeş, Sofiya Hatun'dan ayrıldıktan sonra han hamam dolaşmış, Zülfü'nün velvelesini işitmiş ve Dragan'ın sırrını kulaktan bilmişlerdi. Sofiya Kadın'ın Miru Hatun'u güya kim ile nişanlamak istediğini anlamışlardı. Saat bu saat deyip, bir nice gözledikten sonra babalarına haber uçurdular. İşte Tuna ötesinde terazinin iki kefesini aynı mertebede tutacak ağırlıkta iki kuvvet karşı karşıya gelmişlerdir.

Koparan Bey öne gelip Ban askerinin öncüsüne, "Üç tutsağı da verin, kan çıkmasın," dedi.

Öncü, "Elde üç değil iki vardır, oğlanların öbürü kaçmış. Sizin olan sizin, bizim olan bizim olsun," deyip, Memi'yi sedyeden tekme ile yere yuvarladı.

Koparan kılıç çekip yürüyeceği vakit iki gözü sargıda sırtı sedyede olan Dragan –ki hayatını bimarhânedeki Sabuncuzâde talebesi mahir hekime borçludur–, "Başka kan dökülmesin," dedi. "İkimiz vuruşalım." Kalkıp ağır aksak yürüdü.

Koparan Bey mert yoldaşlarının önünde âmâ bir adamın bu teklifini kabul etse bir dert etmese bir dert. "Sen körsün, gözü gören bir yürekli varsa karşıma o çıksın!"

O vakit Dragan, "Gözüm kördür ama bu kulaklar kükreyişini tanır," dedi. "Sen Radomir Ban çiftliği akınının çeribaşısısın."

Koparan Bey şaşaladı. Dragan kör bir yırtıcının koklayarak avına atıldığı gibi atıldı. Elde kılıç pala yok, üstte zırh kalkan hak getire. Koparan daha kılıcını sallayamadan onu alıp yere yıktı Dragan. Bir o altta bir öbürü üstte, tam bir meydan güreşi. Yaralı ayının pençesi arasında boğula boğula menekşeye döndü Koparan Bey'in sureti. Oğlanları atılıp Dragan'ı sırtından vurmak istediğinde Ban askeri hücum eyledi. Ortalık karmankarış. Fakir, evvela ele geçen Memi'nin izini sürelim derken tam o hengameyi gören bir tepeye der-

vişin biriyle gelmiştim. Gördüm ki Memi seke zıplaya yaylada koşar. Dervişe eyvallah kılıp gittim, bileğinden oğlanı kavradım, atımın terkisine çektim aldım.

"Ağan nerede oğlan?" diye sordum nefes nefese.

"Bimarhanedeydi, Cabir diye bir âdem Tatarcık Pazarı'nda onu sorarmış, dervişler söyleyince kalktı onun peşine gitti. Benim bir gözüm açık bir gözüm yumuk, aklım bulanık idi."

Arkamdaki yolcu ile beraber Tatarcık Pazarı'na doğru at kopardım. Sonra baktım takip eden var. Arkadan sesleniyor "Durun," diye.

Yuları kısıp baktım. Tastamam kör haliyle Dragan gelmede. Ejder dedikleri kadar vardır, derin fil derisi mi, burnun kurt burnu mu be mübarek? Geldi yetişti. Kuşaktan benim gümüş saplıya sarıldım.

"Gözümü vuran oğlan, burada mısın?" diye nida etti.

"Buradayım," dedi Memi. "Kılıç üşürmeye mecal kalmadı. Al iki gözümü kısas eyle, olsun bitsin."

Atı durdurdum. Memi arkamdan yere atladı yıkılır gibi, argın. Dragan da o hengamede her nasılsa ele geçirdiği attan indi, yaklaştılar. Ben ne edeceğimi bilemeyip kirece bulanmış gibi donakaldım.

Dragan koynundan bir tasvir çıkardı. "Alasın," dedi, oğlana uzattı.

Memi tasviri aldı. Sağını solunu inceledi, anasının tasviri. Hüsrev ü Şirin nüshasının yaprakları arasından düşene eşti, aynı elden çıktığı belli.

"Ağana ilet," dedi Dragan. "Hiçbir davam kalmadı ikinizle, soyunuz ve sopunuzla. Bir göz aldın, o göz ki benim gönül evimden dünya cehennemine açılan pencere idi, onu kapadın, ustana rahmet. Amma oğlan bil ki o pencere içeri sızan tek ışığın da menfezi idi. O nur ki, elinde tuttuğundur."

Atına bindi, bir ulu yar var idi teee ileride, oraya sürdü. "Dur etme, önün yar, bekle!" demek fayda vermedi. Görme-

diğinden değil, bile bile, gitti uçtu. Aşağı inip baktık, zartayı çekmiş. Üzerini yokladık, kuşağından çıkan tomarları ele aldık, olan biteni anlamakta faydalanırız diye. Cesedi toprakla örtüp gittik.

Türküdür kim Rumili'nde söylenür

Hoymiş bırakmiş beni
Felek kırdi kanadumi kolumi
Neyleyim uçamazım bir zeman
Elümden aldırdum cül yüzli yâri
Kul deyilim elden ele satulan
Tuz deyilim her bir aşe katulan
Mevlam eyil verse ülsem kurtulsem
Asretlügün çekmeyeyim bir zeman

O sırada Zülfikâr, Tatarcık Pazarı kentine gidip yaralı haliyle Cabir'i buldu, ona yetişemedik. "Beni sorar imişsin, hesabın varsa nehir kıyısına, gayrı yoruldum," diye haber salıp bekledi. Cabir kıyıya gelip sülük dolu fanusunu yere bırakınca Zülfü'nün içi çekildi.

"Oturak olmuş Edirne'mizde durur idik, döl döş sahibi ihtiyar halimle kalkıp can yoldaşımızı bulalım istedik. Canına kıydınız mı?"

"En son bir hekim, gözüne saplanan oku çekip boş yuvayı dağlıyordu," diye anlattı Zülfü. "Amma sen neden bağrından Dragan urunu kesip kopardığın o köyün yüreciğini dağladın?"

"İmdi de senin ciğerini dağlamadım mı?" diye böğürdü Cabir. O da Pekmezcioğlu'ndan yadigâr yarası ile inleye sızlaya gelmede. Büyük bir cenk daha oldu. Amma bu kitap bir hünerler kitabı değildir ki mertlerin nasıl bilek tutuştuklarını layıkıyla anlatsın. Kılıçlar yorulduğu ve elden düştüğü zaman iki savaşçı, yalın elleri ve yerlerde buldukları taş-

lar ile birbirlerinin mafsallarını ezmeye başladılar. Zülfü bölük pörçük hatırasından kalan son şeyin şu olduğunu söylemiştir: Yiğit, sürüne sürüne yerdeki fanusa ulaştı, onu kaldırıp sersem haldeki Cabir'in başında paraladı. Herif kana gark olup o yaratıklar yüzüne gözüne saldırıp kimi ağzından içeri kan aramaya girdi kimi burnundan kimi dahi kulağından. Herif son olarak "Küçük kardaşların ahı tüm ağalarının yüreğine zehirli mızrak olsun" diye haykırmış. Zülfü anlam veremedi bu söze, kılıcını yerden aldı ve herifin bağırsağını döküp işi bitirdi. Allah taksiratını affeylesin.

Meğerse Zülfü, kendi dahi omuz başından bir darbe almış ki sıcağı sıcağına bilmez. Başı dönüp, gözü kararıp suya yüz üzeri düşüverdi. İşte fakir, elimizde yeniçerinin tomarları, Memi Şah ve bin acı hatıra ile birlikte Bidinçe'ye döndüğümüz sırada, Zülfü yiğidin bedeni dahi Bidinçe balıkçılarının ağlarına takılmıştır ve neticede onu dahi konağımıza taşımışlardır. Burada on iki gün boyunca iki kardeşi kendine getirip suale tabi tuttuk. İşkence ve zorlama olmadan her sözü boncuk gibi eteğimize dökülmüş bulduk.

XXIX
Biraderler Macerasının Nihayeti

On ikinci günde sorgu muamelesinin sonlarına yaklaşmış, iki kardeşin ve o yeniçerinin başına gelenleri az çok anlamış gibiydik. O sırada kapımıza bir çavuş geldi, Rumili kazaskeri canibinden imiş.

"Akıncı biraderler meselesiyle kapınızı çaldım, af buyurun," dedi.

"O mesele halen görülmektedir ve kararı yakında açıklarım, subaşı ile tamama erdiririz," dedim, gelmelerine bir sebep görmeden.

"Zatıaliniz efendim," dedi adam. "Maalesef yargılayan olduğunuz kadar yargılananınız da."

İki oğlan karşımda olduğu halde rahlemden kalktım. "Ne dersiniz?" diye sordum.

"Bir oturak yeniçeri kethüdası var imiş," dedi. "Adı Cabir bin Abdullah. Kapınıza âdem gönderip üstlendiği vazifede himmetinizi istemiş. Ama el uzatmamışsınız. O adam Tatarcık Pazarı'ndaki Tuna kıyısında ölü bulunmuştur." Kuşağından bir tomar çıkarıp uzattı. "Emr-i padişahî ile azledildiniz." [Haşiye: Sıçtılar Kel Bekir'in kelle-yi devletine!].

Dişim dudağım titredi, elim ayağım oynadı. "Ya bu çocukların davası?"

"Yerinize Molla Abdülkerim Burgazî Efendi atandı. Yola çıkmış gelmektedir, haftaya burada olur. Defterlerinizi ve evrakınızı bir sandığa mühürleyip terk eyleyin. Üç gün içinde toparlanıp Bidinçe'yi terk etmeniz buyurulmuştur. Biz işe nezaret edeceğiz."

Buyruğu alıp öptüm, alnıma koydum. "Ağa, bunlar cahillikle kabahate düştüler," dedim.

"Orasını kadı efendi bilir."

"Lütfedin, yol üstünde beni molla hazretleriyle görüştürün. Davaya ait mülahazalarımı zatıalilerine nakledeyim. Belki yardımım dokunur."

"Af buyur efendi, öyle bir salahiyetim yoktur."

"Hiç değilse," dedim, "İstanbul'a oğlanlar için af dilemeye giderim. Söyleyin kadı efendiye, acele etmesin, bir haber iletecek zaman kadar oyalansın."

Adam omuzlarını silkti. Baş eğip, etek toplayıp çıktım. Kör köleyi günahlarıma karşılık azat ettim, İsmail bereketsiziyle helalleştim, onu dahi kâfir dolu bir adaya sürdüler, beter olsun. Kızım Aynişah'a durumu bildirip, üç güne komayıp apar topar pılıyı pırtıyı at arabasına yüklettim, üç hammala akçalarını verip atın ardına geçip kırbaç vurdum.

Kızım, "Böylece gidecek miyiz?" deyip beni durdurdu. "O iki garibi gözetmeyecek misin?"

"Diyecek söz kalmadı. Zülfü'nün kellesini koparacaklar. Memi'yi uzun bir hapse, olmadı kalebentliğe yollayacaklar, belki Tuna'nın ötesinde ettiklerini amiri olan emmisine isyan sayıp onun dahi kellesini vururlar. Yüzlerine bakıp ne diyeyim?"

"Mesuliyet üzerimizden kalktı mı, başka bir efendi davaya tayin olununca? Ahirette sorulmaz mı?"

"Onlar için yapabileceğim son şeyi yapmaya İstanbul'a gideriz. Atı dörtnal etmezsem geç olacak. Evvelden bir yardımımı görmüş saray ağası vardır. Onu bulsam, divana çıksam, cezalarını küreğe tahvil ettirsem gerek."

"Çocuklar cinayet ve asilik ile suçlanmada. Nice olur o iş?"

"Yakın zamanda Venedik gâvuruyla deniz harpleri çokluğundan gemilere kürekçi lazım oldu. Cümle kâtil, ayyar ve adu-yı iffet boynu koparılmayıp küreğe konuldu. Bu kardaşlar için dahi aynısı olsa gerek. Sonrasında umulur ki bir bayram affıyla salınırlar."

Kırbacı şaklattığım sırada atın önüne iki genç kız çıktı. O kafa bulanıklığıyla dizginleri zor topladım, az daha atın ayakları altında kalacaklardı.

"Selamünaleyküm kör kadı," deyiverdi teni yanık gözü badem olan. Elinde bir muska, ipe bağlamış, içinde Zülfü'nün mührü mü ola? Turna bu imiş. Diğer kızı tanıdım, Sevindikli'den Hatice, Koparan Bey'in kızıdır.

"Aleykümselam," dedim. "Koparan Bey?" diye sorabildim.

"Hasta henüz, yatar," dedi Hatice kız, kaygılı.

"Ya neylersiz?" diye sordum alelacele.

Turna kız konuştu. "Yanınızda oturan hatun efendi. Bu kardaşlara ve teyzelerine bir acı söz söylemiş ki..."

Kızım yedi kat yere geçip yüz örtüsünü açtı. "Acım var idi bacı," diyebildi.

"Bizim dahi onları kurtarmak için acele payitahta varmamız gerek," dedim, dizgini sallamak ister gibi titrettim. Turna kız kılıcı ne ara çekti de dizginleri kanca gibi tuttu bilemedim.

"Oğlanların anasına şöyle böyle demişsiniz. Yenilir yutulur şeyler değil. Bu acı sebebine şimdi zindana düştüler, yarın cellat baltasına uğrarlar. Ben gelip bu Hatice bacımı buldum, Miru kadına vardık, onu söylettik."

"Mümkün değil," dedim. "Kadıncık laldir."

Turna, "Sen ki kadı efendisin, namuslu bir karıya zina isnat eden kim olursa olsun, kadı kızı olsa bile, cezası ağırdır, bilirsin. Gitmeden, bu yanındaki hatunu değneğe çek."

"Zülfü ile Memi'nin incindiğini istemez isen çekil arabanın önünden, hadsiz huysuz."

"Yahut diğer bir şartım vardır çekilmeye, o gariplerle bizi konuşturursun."

"Ya hucuğum, kum saatinden düşen her tane güneşte kızmıştır, an be an ciğerime dolmaktadır, yolu aç."

"Benim dahi acelem, yüreğimde intikamım var, eğlenmeye düşkün değilim çöplüğünün önünde."

Gördük ki kız dediğim dedik, Aynişah'ıma "bekle," deyip içeri girdik. Deminki çavuştan son kere rica kılıp kardeşler ile görüşme talep ettik. Aldılar bizi zindana götürdüler.

Turna, Zülfü'nün karşısına geçip, parmaklığa yaslanıp konuştu. "Köyünüze geldim, ha bu ay yüzlü Hatice bacıma sizi sordum. Kendisine teslim kıldığınız Miru Hatun tasviri ile kızıl pelerini neyleyeceğini bilememiş, bunların içyüzünü söyleştik, emaneti sahibine teslim kılalım dedik. Kendisine ait olanları görünce karıcık boşanıp ses verdi. Dedi ki..." Bana döndü sonra Turna. "Kadı Efendi sen namahremsin, yıkıl git."

Zülfü, kızı hiç söz etmeden dinledi. Memi de öte hücreden başını parmaklığa yaslamış, yorgun ama pürdikkat.

Bedenime top değmişe döndüm. "Allah'a emanet," diyebildim.

Zülfü seslendi. "Kadı Efendi, az dur. Fetvayı neden müftüye değil de bilhassa sana sorduğumu yana yana sorardın."

"He yavrum, manasız. Sağlıcakla kal. Buradaki ahvâliniz yakında belli olur. Müsterih olun, kalbinizi ferah tutun, tövbe istiğfar kılın."

"Kadı Efendi, sizi huzursuz etmek için bile isteye sormadım. Babadağı'na ulukları ziyarete gittiydik. Orada adınız sanınızı bilen çok. Babamın küskün bir dostu olduğunuzu ve Kardaşbilmez namıyla tanınacak kadar, yeri geldiğinde kendi kardaşını bile gözetmeyecek kadar âdil olduğunuzu işittim. Molla Nasreddin damdan düştüğünde hekim getirmişler de istememiş, bana damdan düşen birini getirin demiş ya... Af buyrun, ölüm var zulüm var, arkada sual kalmaya."

Turna ters ters baktı bana. Susup, baş eğip çıktım gittim. Aynişah'ımın göz incilerini parmaklarımla toplamayı bile ihmal edecek kadar acele ile at arabasının dizginine yapıştım.

"Ne der o kız, Miru ile ilgili," dedi arkadan Aynişah, burnunu çekerek.

"Beni kovdular," dedim. "Ama Miru Hatun'un dili çözülmüş."

Ne konuştular bilemedim kara zindanda. Merak eder miyim, vallahi yok. Zülfü o gün kardaşının Ali oğlu olmadığı kanısıyla, belki de sadece kuşkusuyla, düşmanı kanını kuruttuğu için çıktığı intikam seferinden, bile isteye eli boş dönmüş, o yolları yeniden tepip düşmanı öyle tepelemek gerekeceğini hasmına itiraf etmişti. Zira kendisinin kim olduğuna dair tasavvuru yolda değişti, belki sadece belirsizleşti, adaleti ve intikamı da farklı yola girdi. Şimdi Zülfücük, kendisinin dahi hangi kökten geldiğini bilmez. Farz-ı muhal, Ali oğlu olduğunu öğrense ve hatta kardaşının dahi Ali oğlu olduğunu bilse ne edecek ki? Miru Hatun "geldiğimde

karnım dolu idi, amma düşük oldu, Zülfü sonradan Ali'den doğdu," diye beyan eylese, "Dragan köye vardığında karnım zaten Memi ile şişkin idi," dese, "Zülfü de Memi de Ali'den oldu," diye yemin kılsa ne? İki dilaver, zaten zindanın karnında karındaşlardır şimdi. Miru Hatuncuğun karnında yahut kucağında kardaş olmaklık onlara yetmediyse, göz açıp büyüdükleri ocaklarında kardaş saymadılarsa birbirlerini, Tuna ötesinde bela kardeşi olmuşlardır derim, kalpleri bilmem elbette. Birbirlerine hiç "ağam" "kardaşım" demediler on iki günde, dememişler adlarını şöyle gönülden birbirlerine. Bundan sonra da demezler zahir.

İçimden bir kez, "bırakın piç olduklarını sansınlar," demek geçti kızlara, öfke duydum bir an tüm yaşananlara. İnsan köksüzken daha iyi bir kuldur, böbürlenmez kanıyla, soyu ve sopuyla, üzerine miras kalanla, talepkâr olmaz padişahlar gibi dünya malına, çalışır kazanır belki, kabre daha sağlam tevekkülle girer, sadece Rahman'a tabi olmakla. O yüzden padişahlar doldurur kapılarını nesebi belirsizlerle yahut kökü unutturulmuşlarla. Cennet-i âlâda yasak elmayı dişlediği vakit Âdem baba ile Havva ana, onları cezaen dünyaya salmıştır derler, Allahu Teala. Fakir, tefekkür ederim ki en büyük ceza, sınanmalarıdır onların cennette var olmayan soy sop belasıyla ve dahi evlat acısıyla, nesillerinin imtihan olunmalarıdır oğul kız olmakla ve karındaşlıkla. Fakir böyle yazıp günaha girerim, doğrusunu Hak Teala bilir vesselam.

XXX
Edirne'de ve Konstantiniyye Şehrinde Başımıza Gelenleri Beyan Eder

Edirne'ye vardığımızda işittik ki Abdülkerim Molla çoktan şehirden geçmiştir. Kelle götürüyor sanırsın mübarek. Ba-

kıp geri dönmekte fayda olmadığını gördük, geri dönsek sözümüz dinlenmez ve bizi komazlar. Yüklerimi ve kızımı bir handa koyup ayağına çabuk bir at edindim, İstanbul'a kanat kaldırdım. Zamanın acımasız süvarisi zihnime topuzunu vurduğundan adını hatırlayamadığım o kara ağa ile buluştum. "Bugünü yarını yok, üç güne beş güne deme," dedim. "İki can gitti gidecek. Beni divana kaldır tezcek!"

Beni Ebülfeth Camii yakınındaki konağına oturttu. O yıl şehirde veba yılıymış, zenginler şehirden kaçmada, ben girmedeyim. Aklımızca tedbir alıp tevekkül eyledik. Bir sağa bir sola, elimi kıçımda bağlamış dönerken ağa çıktı geldi. "Vüzeradan biriyle konuştum. Sizi yarın sabah çıkaracağız," dedi.

"Buna da şükür," dedik.

"Fakat o paşa, divana çıkmadan evvel Beşiktaş hamamına davet etmiştir sizi, akşama," diye ilave etti ağa.

Şaşırdım işe. Zira yıllardır ne İstanbul ne Edirne ne Bursa ne de Konya'da bulunmuş, adımı unutturdum sanmıştım. Şimdi bu davet ne münasebet? "Tanır mıymış beni?" diye sordum.

"Gıyabınızda efendim," dedi. Dahasını sormama izin vermeden gitti.

Herhalde yolcu olduğumuzdan kıçımız başımız kokuştu, hamamda aklayıp paklayacaklardır diye düşündüm. Peştamalımı, nalınımı, hamamlık gömleğimi aldım, Çarşu-yı Kebir'e varıp yılan yağından sabunlar edindim. Akşam namazını Yemişçiler Mescidi'nde eda edip, yakındaki iskeleden davetçimizin yolladığı kayığa binip bismillah deyip suda gittik.

Beşiktaş iskelesinde indiğimizde bizi bir yamak karşıladı. Ata bindirip hamama doğru yular çekti. İki sokak yukarı gittik. Bir görklü hamam, kapısında gök rengi çiniler, su gibi camlar, firuze taşlar, ağzından su atar aslan başları, daha neler neler... Bizi camekâna buyur ettiler. İki çırak daha ge-

lip üstümü soymaya yeltendi, eyvallah edip yardım istemediğimi söyledim, çıktılar. Çullarımı katlayıp sarığımı üzerine koydum, peştamalı sarındım, çırağın gösterdiği yerden sıcaklığa girdim. Ortada bir fıskiyeli havuz, bir göbek taşı. Etrafta su buharı, sis pus. Böyle hamam ömrühayatımda görmedim. Fakir aygın baygın bakarken arkadan bir adam, tıraşlıktan çıktı, elinde ustura. Zımpara gibi sesiyle "Safalar getirdin ey Kadı Barak," dedi.

Arkamı döndüm, yerler ıslak ve sabun köpüğüyle kaygandı, nalın üstünde sendeleyip dengede durdum. Adama baktım, kara sakallı, döşü dahi kara kıllı, kolu bacağı yusyumak bir âdem kaplanı. "Sırf bu havuz niyetine İstanbul'un erkeği dişisi akın eder bu yere. Şehr-i Sitambul'da eşi yoktur," diye laklak etti.

"Pek akın edilmiş gibi durmaz," dedim, ortalık ıpıssızdı.

"Durmaz ya, misafir-i mahsusamız, siz efendimiz için kapattık." Bunu söylerken elinde ustura, sakallarının bitimini temizliyordu, bir temenna için eğildi. "Buyrun, lütfedin göbektaşına. Tellaaaak!"

Bir tellak geldi ki sanasın Nil nehrinde yüzer aygırdır. Toynaklarını su birikintilerine şap şap vurup her nasılsa kayıp düşmeden yürüdü. Keseden eldiven içindeki pençesini uzattı, buyurur gibi, mermer yatağı gösterdi.

"Evvela," dedim gülerek, "isminizi ve sanınızı bahşetmez miydiniz? Bu fakiri bu temiz hamama davet etmek lütfunu gösteren kimdir?"

"Haşa, davete icabetle siz ihsan buyurdunuz," dedi usturalı, sesinde kara yılan gibi bir alaycılık tısladı. "Ben Orhan Gazi türbesinde bir hademe, Piyale Bey denmekle bilinirim. Tabii beylikten paşalıktan bir şey kalmadı başımda."

"Davetiniz şeref verdi vermesine, ama Piyale Bey, yarın mühim bir divan işi var, onunla ilgili davet edildim sandımdı."

"Divan-ı kübra burasıdır," dedi Piyale, birden sesini dikleştirerek. Külhancılara işmar etti, kapıları kapadılar, ateşleri körüklediler babam körüklediler, içerisi sudan buhardan bir cehennem. "Ama" diye devam etti türbedar, "ev sahibi ben değilim, şu ilerdeki çelebidir."

İleride su buharı arasında bir adam bir tastan başına usul usul su döküyordu. Bir iki adım ilerleyip pusu elimle sinek kovar gibi dağıttım. İleride gövdesi tüysüz, ben yaşlarda bir çelebi. Saçının sakalının suyunu sıkıp bana baktı, yeni fark etmiş gibi, "Teşrif buyurmuşsunuz," dedi. Kalkıp yürüdü, karşıma kadar geldi. Ben bir yandan ardımdaki âdem aygırı tellak ve ustura ile aynasız iş gören Piyale'yi yoklamaktayım.

"Efendim," dedi çelebi, "Bendeniz Mehmed bin Durmuş. Gazali namıyla manzumeler yazarım. Geyikli Baba Zaviyesi'nde bir zaman şeyhlik etme cüreti gösterdiğimden bu ad konmuştur bana. Şimdi bu su ve mermer abidesine malikim. Ama siz eğer adımı duymuşsanız, ayaktakımı arasında bilinen namımla duymuş olsanız gerektir, Deli Birader diye."

"Haşa," dedim.

"Mecnun ki bela deştini geşt etti seraser / Gamhaneme geldi dedi halin ne birader?" diye hiç münasebet yokken şiire girdi. Öylece bakakaldım. Açıkladı: "Bu şiirden yapıştı üstümüze lakap. Ayakta kalmayın, lütfedin, bu mermere yatan iki sene hasta olmaz. Ortalıkta taun illeti kol geziyor gene."

Kendi taşa uzandı, ben dahi kıç üstü oturdum. "Tellak istemem," dedim. Tellak gitti homur homur köşeye sindi, elinde kese ile sabun, bekledi.

"Davetinize sebep ne?" diye sordum.

"Piyale Bey'in fikridir," dedi Deli, sözü ona bıraktı. "Hele Piyale Bey'im, ne yanın türbedarısın onu de hele. Maksat anlaşılsın."

Piyale ağır ağır yüzünü yıkadı, kıldan tüyden arındı, gel-

di, göt ucuyla taşa oturdu. "Orhan Gazi türbesinde Korkud Han'ın mezar-ı şerifiyle mükellefim."

Sırtımdaki tüylerin üstünden soğuk bir yel geçti. Ellerimi ardımdan mermere dayamış, üstüne yaslanmış idim. Yavaştan doğruldum, bağdaş kurup oturdum.

"Allah rahmet eylesin," dedim. "Bana dahi bir kitabını yollamış. Ama neden yollamış bilmedim."

"Bilmediniz mi," dedi Piyale Bey. "Şıp diye anlarsınız diye düşünmüş, bir izah veyahut pusula göndermemişti. Bir gözü yumuk yeniçeri eskisiyle size yolladıydı."

"Hasbinallah," dedim. "Beyler, efendiler. Lala paşa eğlendirecek halim yok. Hayat memat meselesi var."

Piyale kara gözlerini dikti üstüme. "Yarınki divanı görmeyeceksiniz," dedi.

"Hayt," dedim, "Azrail'e çırak mısın?" Kalkıp doğruldum, nalınımı çıkardıydım yatarken, yalın ayağım mermerde kaydı, aşağı yere düştüm kaldım. Tellak başıma gelip beni diz üstü doğrulttu. Piyale ile Deli, mermere oturmuşlar, yukarıdan bana bakıyor.

Şiir-i münasip

Ne mahkûm belli orada ne hâkim
Düğündür ki çalan kim oynayan kim

"Bak," dedi Deli, orta yere kaşla göz arasında bir çubuk getirmişler, ağızlarından burunlarından duman tütüyor, etrafta yeter miktar sis pus yokmuş gibi. Yanık nebat kokusu ciğerimi kaşındırıyor. "Bu gördüğün, İspanyol bir esirden Oruç Reisli Deryakatre'nin hamamımıza getirdiği duhandır. Henüz şöhret bulmadı, siz misafirimize hususi ikramımız," deyip uzattı.

Başımı öte yana çevirdim. "Muradınız?" diye acelece sordum.

Deli devam etti. "İnsanın kaderi bir belaya müpteladır, o bela ne cins ise hep onu çeker derler. Hemfikir olur musun kadı efendi? Ben dahi uzun zaman müderrislik ettim. Ha bu Piyale dediğim ulu bey idi. Senin sebebine velinimetimiz göçtü gitti. El etek çekmişlerin beyi olduk. Burada hamamda göt yıkar olduk, vezir vüzera âlim ulema olacak adamlar iken, kelleyi dar kurtardık. Bundan sonra ne etsek dübür nevindendir. Kader mıknatısı bize hep bok çeker. Misal sana da kan çeker olsa gerek: Kardaş kanı."

"Batıl söz söylersiniz, benim işim kan dökenin kanını dökmektir."

"Öyledir belki amma bir kere döktüğün kan, sonrasında aynı cinsten nice kanlar dökülmesinin yolunu açmıştır. Sonra kan döküşen başka biraderler sana, senin divanına çatmıştır ve hem alelade kişiler değildir, senin sebebinle bu hale gelmiş kişilerdir. O Bidinçe'de bırakıp geldiklerin, Kadı Efendi... O çocukların kellesini vurmayacaklar. Bir kıdemli yeniçeri eskisini öldürdüğü için, ocak dilaverlerini teskin etmek adına, derilerini yüzüp tuza banacaklar. O adam fanustaki sülüklerine tek tek kanlarını emdirip bütün bir ocakla kan kardaşı olmuştur. Koparıp yeniçeri orta meydanındaki ağaca çaput diye asacaklar taşaklarını ve günahları senin boynuna. Senin kirli avucun hep kardaş kanlarını çeker zira."

Piyale kıpır kıpırdı, olduğu yerde duramayıp söze atıldı. "Önce kendi kardaşın, sonra padişah kardaşları, sonra akıncı kardaşlar. Adalet meclisinin devri dönmüştür, şimdi de adına Birader derler bir âdemin pak mahkemesinde, divanı kübradasın. Okumadın mı onu ki: 'Gâfil olman dostlar oldu yakın âhir zaman / Döndü aksine her işler kalmadı emnüemân' demiştir."

"Haşa, burası divan-ı kübra değil divan-ı dubara," dedim. "Beni dost ve misafir diye davet kıldınız, şimdi diz çöktür-

müş karşımda hâkimlik taslarsınız. Kendi aile işlerim bana mahsustur amma padişah kardaşlarının kanında benim ne dahlim var?"

Deli güldü. "Bırak hezeliyatı Barak Ahmed," dedi. "Padişah bir fetva sordu, sen de kendi kirinden aklanmak için, Âl-i Osman'ın senin asi tohumundan hazzetmediğini bildiğin için, at bulunur meydan bulunmaz deyip işe atladın. Atladın ve herze yedin. Kırk âlim ki yüce şanlı Mehmed Han'a ve paşası Karamanî Mehmed Paşa'ya fetva sundular, nizam-ı âlem için kardaşa kıymak Osmanoğlu içre helal mi haram mı diye. Kırk âlimden çoğu yüce payeli mevleviyette kişilerdi. On dokuzu Kuran-ı azimüşşanda kan dökmenin koşulu yoktur, âlemi öldürmek kadar azim günahtır, dediler, Kâbil'in günahına ortak olmaktır diye bildirdiler. Diğer yirmisi dahi kana el bulayıp, olur dediler. Biri günaha girmem deyip cevaptan affını diledi. He diyen âlimlerden biri dahi, verdiği cevazı gece gördüğü kutlu düş üzere geri çekip sualden affını isteyince iş ortada kaldı. Padişah, 'Bir fakih daha bulasınız, ona dahi sorasınız. O ne derse öyle amel oluna,' buyurmuşlar. O kişi öyle bir kişi olmalı imiş ki, hak için kendi kardeşine dahi kıyabilmiş olsun. Paşalar arayıp sordular, böyle bir yüzsüzü âlem-i İslam'da bulamadılar. Ta ki sizin kardaşınız Saru Şeyh'i astığınızı bilen Rumilili bir meczup divana gelip kara adınızı söyleyene kadar. Sonra size ulaklar yolladılar. Siz de Bidinçe'de daimî vazife karşılığında cevap vermeyi kabul ettiniz, fetva için zaman isteyip, cevaz yollu uğursuz mektup yolladınız. Sadece küçük bir beldede daimî vazife dileyerek güya tevazu tasladınız, ama herkes bilir ki babanızın asilik şöhretini üzerinizden arındırmak ve sefil görünüp kalpleri kazanarak yücelere çıkmak istemiştiniz."

Duyduklarım karşısında dondum kaldım. "Kardaşa kıymak Osmanoğlu'nda kadimden töre idi. Ben kanun etme-

dim. Murad Han etti, Yıldırım Han, Mehmed Çelebi ettiler. Mehmed Çelebi bu âdeti bozmak, kardeşleri birer vilayete bey atayarak işi çözmek istediyse de bu iş tutmadı. Kardeş kavgası Osmanlı tahtını kara bir pençe gibi sıktı, boğdu, az daha parçalıyordu. Padişah-ı din penah Ebülfeth efendimiz hazretleri dahi bunun önüne geçmeyi isteyip, Âl-i Osman Âl-i Selçuk gibi olmasın diye bu kanunu koymak diledi. Öyle ki bu temiz sülalenin fertleri müfsitlerin elinde oyuncak olmaya, Timulenk'in ettiği gibi, vaktiyle Moğol'un Selçuk şehzadelerine ettiği gibi olmaya. Sultan nice âlimlerle meşveret etti, günahı yüklenmedi. Kırk birinci diye bu fakire geldiler. Ben de devlet daim ola, Rab kime nasip ettiyse o sultan ola deyip, isyan emaresi gösterenleri –ki padişaha isyan onun gölgesi olduğu Allah'a isyana eştir– katletmek caizdir dedim, dediğimin ardındayım."

Piyale pehledi. "Rab kime nasip ettiyse mi, yeniçeri ve ulema kimin ardına biriktiyse mi? Senin dahi isyan emarelerin vardır bu hesapla. Kalkıp azledildiğin halde divana itiraza gelmişsin. Tez kellen vurula mı?"

"Cem Sultan kanunu olaydı, yeğ miydi?" dedim. "Anadolu benim, Rumili senin deyip, Selçuk şahları gibi memleketi bölüp kâfire gün mü doğaydı? Ne ettimse İslam için ettim."

"İslam için, İslam'a rağmen," dedi Deli. "Hele biz de okuduk o fıkhı. Kuran'da kısas ve yol kesicilik dışında..."

"Mushafta ne yazdığını ben de bilirim," diye kestim. "Fakir içtihat ettim, ehvenişerri seçtim. Zaruretler yapılmayacak işleri yaptırır, ümmetin faydası için fertler feda edilebilir."

Doğruldu Deli. "Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Asisin, din-i mübine. Mesulsün. O tuza derisiz yatırılacak iki akıncı biraderden de Ebülfeth'in tahta çıkıp beşiğinde boğduğu Ahmed nam bebeden de, Korkud Han'ın canından dahi mesulsün. Hele memleket bölünmesin, isyan eden zaruri olarak feda ve katledilsin, eyvallah. Amma, gü-

nahsızların da kanına girildi be Barak! Sabilerin ne gibi isyan emaresi var idi, göbeği düğümlenip öldürülenlerin, Selim Han'ın Bursa sarayında boğdurttuğu beş günahsızın ne gibi emare-yi tuğyanı görülmüş idi? Korkud Han ki Selim Şah'a itaate yemin kılıp o dahi kanına girmemeye ant içip ahitnameye mühür vurmuşlardı."

"Ben kanuna cevaz verdim ağalar," dedim. "İcra etmedim. Gidin icra edene kabahatini sorun. Korkud Han'ı Emet'te boğan kim? Kapıcıbaşı Sinan. Gidin onu kafesleyin, intikamı ondan alın. Gene unutmayın ki Müslüman için başka bir Müslümanın peşinde intikam niyetine koşmak da isyandır ve katle tabidir."

"Bana kanun belletmeyesin," dedi Deli. "Kapıcıbaşı kapıda bir it."

"Öyleyse göçmeden evvel varıp Selim Han'a çatsaydınız, sırtındaki çıbanı siz sıksaydınız. Benim gibi güçsüzü tutmuş eğlenirsiniz. Korkud Han boğulmadan evvel kardaşına sövdü derler, kimsesiz Kadı Barak'a sövdü demezler."

"Haşa. Bizim sultan-ı azimüşşanlar ile derdimiz yok. Onların gönlünü bulandıran senin gibilerdir," dedi Deli.

Piyale Bey, azgın zağar gibi diş gösterip salya köpürtüp üstüme atılmak istedi, tasmalarını Deli Birader tutuyordu. Sesi titreyip âdemelması oynadı, "Öldürüldüğünde yanındaydım o azizin," diyebildi. "Ahmed Han ile cenginden sonra, Selim'in içi huzura ermedi," diye sürdürdü. "Vardı Manisa'ya yürüdü. Haberi alıp şehzademiz Korkud'un sakalını beyaza boyadım, başına seyyidlerin yeşil sarığını sardım, eynine bir eprik kaftan giydirdim, gece karasında saraydan çıkardım. Geceleri ay ışığında yol aldık, güneş bizi işaret ettiğinde ormanlara saklandık, bir yerde yan yana iki ev gördüysek derhal yolumuzdan saptık. Antaliyye'de İstanoz kazasında bir köyün eteğinde bir küçürek mağaraya girdik. Üç hafta orada Ebubekir hazretiyle Fahrikâinat efendimiz gi-

bi diz dize durduk. Açlık midemize kılıçtan keskince battığında köylüden erzak diledik. O vakit şehrin uğursuz sancak beyi Kasım'ın kulağına haber tez ulaştı. Yaka paça edildik. Bursa civarına götürülürken Kapıcıbaşı Sinan ahitnamenin cari olduğunu, şehzademin kılına hata gelmeyeceğini söyledi. Bir miktar kalbimiz sükûnet buldu sandık. Sonra menzilde bizzarure helaya vardım, geldim ki şehzademin kitapları koynuna düşmüş, gözlüğü parçalanmış, başı... Başı menekşe... Hay itin kadısı! Bu acıyı bilir misin? Öleceğini anlamış idi o âlim. Yanındaki iki hizmetkârı derdest etmişler. Onlar verdi elime son sözlerini. Evet, kardaşına bir mektup yazmış merhum, cellatlar odaya girmeden hemen önce. 'Senin zulmün' demiş ona, 'imdiye değin bilmediklerimi bana belletti. En zalim canavarların içinde senin yüreğinde bulamadığım merhamet ve şefkati gördüm. Ben sana saltanatı terk ettim, sen beni evimden kovdun. Ey nankör hain, senden başka beni üzen çıkmadı şu cihanda. Söyle bakalım ey hunharların hunharı, bana ait her şeyi terk eyleyip inzivada atadan kalma bir parça mülkle yetinmekle sana fenalık mı ettim?' İşte bu kadarcık. Bu kadarcık sitem çok mu boynunda kardaşının urganını görene? Sana hayhay mı etti öz kardaşın hele onu de?"

Harf atmasına ses etmeyip sustum. Ben sustukça suratı boğulmuş gibi kızardı Piyale'nin. Karşımda az evvel ululuk taslayan bu kaplan, birdenbire tüylü bir hamam böceğine dönüşmüştü.

Deli gene şiire girdi: "Tâc u kabâyı terk idüp üryân olayın bir zamân / Gurbetde seyrân eyleyüp mihmân olayın bir zamân / Geh düşüben gahî turup geh gülüben gâh ağlayup / Geh kan yudup sarhoş olup sekrân olayın bir zamân." Gözlerimin içine boş boş baktı. "Yanında olamadım o sıra, son şiiridir elime ulaşan," dedi, sormuşum gibi. "O mektup ve bu şiir, ölüme giden bir adamın haykırışıdır, kurbanlık ko-

yun bile çırpınır, direnir son kez, hoş görülmelidir. Ama hoş görülmeyecek olanlar var Kadı Efendi ve onlar sultanlar değil. Sen gibi katle diğer cevaz verenlerin hepsi ya öldü ya da delirdi. Bizim elimiz değdi mi değmedi mi sorma, bağrı yanık kulun ahı tutar, tek onu bil. Korkud Han *Dâvetü'n-nefsi*'de padişahlara dedesinin kanunu ile amel etmelerinin ahiretlerini felakete sürükleyeceğini söylüyordu ima yollu. Müslümanın Müslümanı siyaseten katline cümleten muhalif idi. Eğer senin meşum cevazın olmasa, Selim Han ile dahi anlaşıp o ahitnameye ilaveten bir kanun yazabilirdi: Kardaşlar nice başa geçecek, diğerlerinin kanına girilmeden nasıl hüküm olunacak, bu nizamsızlık ve vicdansızlık bidati nasıl kaldırılacak."

"Ya niceymiş?" diye umarsız sordum.

"Evvela," dedi Deli, "Korkud Han, hazırladığı müsveddelerde yazmıştır. Hülefa-yı Raşidin'e bakılacak. Hazret-i Ebubekir nasıl halefini seçtiyse, hükümdar da sağlığında veliahtını intihap edecek. Sonra..."

Lafa atladım. "Ömer hazreti seçilerek geldi eyvallah. Ya sonrası? Âlem-i İslam gene tefrikaya düştü. Bayezid Han-ı Velî merhum dahi büyük oğlu Ahmed Han'ı seçmek dilerdi. Büyüklerin cülusu âdetini yerleştirmek dilerdi, kendi dahi büyük kardaş olduğu içün. Ya ne oldu? Selim Han demir gürzünü vurdu. Hoş, önce mağlup oldu, ama kılıç ehli onun safını tuttu. İş değişti."

"Sonra," dedi Deli, ben hiç araya girmemişim gibi, "Sencüvan Rodos Haçlı kardeşliği bu işi uluların toplanıp, meşveret edip üstat seçmeleri yoluyla çözerlerdi. Korkud Han adadan kurtardığı esirlerle bunu dahi istişare eylemiştir. Ölümü yaklaşan üstat ile beyler, papaslar, kimi şövalyeleri buluşur ve üstat ant içerek kendisinden sonra kimi başta görmek istediğini yazıp kendi mührüyle mühürlermiş. O ölene kadar mühür kata kırılmaz. Papas bu kâğıdı saklar ve

üstat seçileceği vakit mührü kırıp gösterir ve bu iki rey hükmünde olur. Sayışmada hazır bulunanlar her milletten üç kişi olacak şekilde birer şövalye, vaiz, hizmetkâr keşiş belirler, bunlar da oradaki kutsal emanetler üzerine âdil bir seçim için yemin ederler ve bu seçilenler başka on üç kişiyi seçer. Bunlar hiç kelime sarf etmeden reylerini zarflı kâğıda yazar ve papasın önündeki masaya bırakırlar. En çok rey alan tarikat reisi olur. Bu merhum Korkud Han'ın tekliflerinden birisi olacaktı."

"Fakat efendi," dedim, "Bizde ne keşişler vardır ne papaslar ne de bir küçük adaya üstat seçeriz. Yedi iklime padişah tayin edilmesi bahis konusu."

"Evet," dedi, "Papası seyyidlerin en ulusu, keşişleri ulu şeyh ve dervişler, şövalyeleri tuğlu beyler say. Yazıcızâde merhumun *Selçuknâme*'sini okudunsa bilirsin, Osman Bey'i Türk beyleri toplanıp da kendilerine bey seçtiler ve o da muhalefet görmeden huzurla devletini ululuğa çıkardı."

"Murad Han'ı da ahiler seçip başa oturttuydu. Amma kardaşları itiraz etmediler mi? Ettiler ve ilk defa kardaş kanına girildi Osmanoğlu'nda. Bu dediklerin Enderun'da ergen kapululara okutulan kırk vezir hikâyelerinde olur," dedim. "Orada eski bir padişah üç oğlundan birini veliaht tayin etmek ister. Her birine üç gün padişahlık verir. Dokuz günün sonunda devlet erkânı ile reayaya kimi hükümdar olarak görmek istediklerini sorar. Mesel!"

"Ne güzel işte," dedi Deli. "Bir müsabaka ile seçilirdi padişahlar. Korkud Han'ın bununla ilgili dahi fikri vardı. Şehzadeler fıkıh, hadis, kelam, tarih, tıp ve fenn-i harb imtihanına tabi tutulacak, muvaffak olan tahta çıkacak."

"O sırada imtihana katılamayacak kadar ufak olup büyüdüğünde 'hay ben o müsabakaya katılamadım imdi hak isterim' diyene ne denilecek?"

"Orasını fikretmedim, otur da onu dahi sen fikreyle.

Âdem kesmek kolay, dirlik içre tutmaksa zor. Şehzademize rahat verseydiniz o çözecek idi belki."

"Ona ben ilişmedim. İstanbullu âlimlere gidin sorun, neden Korkud'un ardında durup yeniçeri ocağına sığındığı halde, çeriyi ikna ederek onu tahta geçirtmediler diye."

"Nedenmiş?"

"Din âlimi, fıkıh ehli bir molla-padişah başa geçer ise kendileri ne iş görecek idi?"

"Doğru dersin," dedi Deli. "Amma kardeşler arasındaki ahit senin cevazınla çıkan batıl kanun yüzünden bozuldu ve kanına girdiler şehzademin. Gayrılarda kabahat arama. Onun tahtta taçta gözü yoktu, tek bir kalede oturup kitap inceleyip yazmak dilerdi."

"İstemem yan cebime koy," dedim. Piyale öfkeyle doğruldu, Deli yine onu kolundan tutup geri oturttu. Devam ettim: "O hep Ebu Nasr Muhammed el-Fârâbî'nin *Medinetü'l-Fâzıla*'sındaki âlim hünkârı taklit etmiştir. Aklı her kul gibi kebapta ve şaraptadır oysa, hünkâr olmaya layık değildir. Hem yeniçeri ocağına neden gitsin iktidar istemeyen? *Dâvetü'n-nefsi*'de babasına hitaben taç ve taht istemediğini yazmış ama İstanbul'a ilk seğirten o olmuş?"

Piyale diş sıkıp lafa girdi: "Evet Fârâbî, şehzademin tamama erdiremediği veraset risalesindeki dayanaklarından biriydi ama hiçbir zaman kendini o şartlara eş padişah diye görmedi. Belki bilgelik, adalet, tok gözlülük, belagatte öyledir amma kararlı kafa ve sapasağlam bir bedene sahip olmadığını kendileri dahi kabul ederdi. O belinin bükük, zaman yelinin acımasızlığı karşısında ruhunun bir yaprak kadar savrulgan olduğunu bilirdi. Kayserlerin cumhur idaresini bile tetkik etmişti, sadece filozofları, tahayyülde kalmış fikirleri değil. Ve evet ocağa gitti amma canını kurtarmaya gitti elbet, yeniçeriden alacağı vardı, o ahitnameyi bile yeniçeri kuvvetiyle imzalattı. Sanır mısın ki Selim Han

canım ciğerim demekle böyle bir ahit yapar. En son öldürdüğü kardaşı Korkud Han'dır, bu sebepten. İstemem cebime koy diyecek adam oturup babasına hitaben koca kitap mı yazar hükümdarlığın gaddarlık ve günahkârlık getireceğine dair? Hakikaten tahtı ister olan kişi Büyük İskender'in tahtı reddeden oğlunu, halifeliği bırakan Hasan hazretini, tahttan feragat eden ulu ceddi Murad-ı Sani'yi misal gösterir mi? Taç için ağzı suyu akan kişi, Hazret-i Peygamber'in iki kişiye bile amirlik etmemesini söylediği Ebu Zer'den bile zayıf olduğunu, emirlik belasıyla imtihan olunmaya kadir olmadığını itirafa cesaret edebilir mi? O açıkça şeriat ile örfî kanunların birbiriyle uyuşamayacağını ve hükümdarlığın ahireti yitirmek olduğunu söylerdi. Padişahlar bir söz ile iş ederler, amma şeriatı tetkik edip öyle davranmak azim zor iştir. O merhum, taht için dövüşe mâni olmanın dahi mümkün olmadığını bilirdi ama bir şeyler yapmak diledi, yarın Hak divanında sorarlar deyü. Sen ağyarı suçlamayı koy. Senin verdiğin cevaz, en batıl bir isyan şüphesini bile katle müstahaklık sayar. Bu şüpheyi yaratmak için onun temiz ağzından sahte mektuplar yazdılar, taht davetlerine he diyen. Haşa ahmak mıdır bu şehzade ki böyle bir oyuna gele? Böyle şayiaların dolaştığını duyduğu anda kardaşına mektup yazıp inanmayasın, itaatim bakidir demişti. Gene de katlettiler onu zulüm ile. Şimdi de sen canını vereceksin bedelinde!"

Gene doğrulmaya kalktı, gene Deli durdurdu onu. "Dur Piyale Bey'im, dur, oynaşma. En kaymaklı yerini atlamayalım. De bakalım Kardaşbilmez Kadı Barak. Ne oldu sizin Saru Şeyh'e? Nasıl kıydın öz kardeşine, anlat?"

"O benim ailevi hayatıma mahsus bir iş. Beni bırakın. Kerimem Edirne'de yola gitmek bekler. Divana katılıp dönmeliyim, Bidinçe'ye buyruk iletmeliyim. İki gencin cezası emsaller gösterilerek kürek cezasına tahvil olunabilir."

"Dur hele Kadı Barak. O gençlerden uğursuz elini çeksen daha büyük iyilik. Ben bizzat yarın, İbrahim Paşa'ya ha bu taş üstünde kese atarken söyleyeceğim dileğini, sözümdür. Kardaşına nasıl kıydın, anlat. Verdiğin hüküm, onu ailevi bir mesele olmaktan çıkardı, umumi bir mesele kıldı."

İnatla sustum.

"Dur ben anlatayım," dedi Deli. "Namaz dinde şart değil, dedi diye, baban gibi. Onun tarikinden gitti diye. İsa Peygamber, –haşa– Muhammed Peygamber'den üstündür dedi diye. Taze, toy bir kadı idin. Daha kimse için had cezası vermemiştin, cellada hiçbir canı göndermemiştin. Hatırı sayılır hırsızları bile el kesmeden, kaşarlanmış uğruların ayağını biçmeden nasihatle yollardın. En azılı zinaperestleri para cezasıyla evlerine uğurlar, kadı mahkemesini umumhaneye çevirirdin. Ama iş kardaşına gelince, ıslah olur demeden onu yağlı urgana gönderiverdin. Bin aferin. Sonra bu cesaretin sayesinde kırk birinci âlim diye kardaş katline cevaz verecek büyük şeyh oldun. Bidinçe'ye gidince kıçımı felaha erdirdim sandın belki. Korkud Han bilirdi hikâyeni. O öleli beri diğer on dokuzu gibi, senin dahi ensende idik. Tek, vazifen düşsün de kadı katili olup postu deldirmeyelim diye beklerdik. İşte o gün erişti, elhamdülillah."

Beni katletseler bu denli canım acımazdı. Derisi yüzülüp tuza bandırılan ben olaydım. "Kendini bilene babasının kanı helal, kendini bilmeyene anasının sütü haram," dedim. "Halife Ömer –Allah ondan razı olsun– kâfir olan kendi atasının boynunu vurdu derler. Oğuz Han dahi inkâr ehli olan atasına kıymıştır. Bilirsiniz, Tanrı Teala kitabında buyurur ki, asi bir baba, evlat veya karındaş ile dost olunmaz. Bakasız beyler, abdestle yatağıma vardığım bir gece düşümde kırılmış irice yumurtalar gördüm, ne olduğuna mana veremedim. Ertesi gün besmeleyle kalkıp bacak ağrılarıma şifa otu aramaya dağa çıktım. Yerden eğilip kırmızıca bir yaban çiçeğini

yoluyordum ki ayağım dibinde bir irice yumurta düştü, kırılan kabuktan bir kuşun cenini çıktı. Eğilip aldım, inceledim, avuç içimde çırpına çırpına öldü o can. Yukarı baktım, dağ zirvesinde bir ulu kuş yuvası. Hakk'tan işarettir deyip yürüdüm, güç bela ve ürke korka zirveye çıktım, yel kafada sarık takke koymadı, öyle çetin. Eğildim yuvaya, bir sakallıca akbaba yavrusu, çıkmış yumurtadan, sapasağlam. Beni anası sandı, ciyakladı durdu. O vakit anladım ki Tanrı Teala Kâbil'e kargayı yolladığı gibi fakire akbabayı yollamış. Meğer o akbaba yavrusu Hakk'ın eşsiz nizamı üzere, anasının getireceği bir lokma leş ile iki kardeş birden doyamaz bilirmiş, hiç değilse özü sağ kalsın diye kardeşini yuvadan atar imiş. Hem bu en merhametli yol imiş ağalar, zira kardeşinin yumurtasını ola ki atamadı aşağı, doğdu diğer can... O vakit kırk gün süren bir eziyetin başladığını bu fakir başka tetkiklerimde gördüm, zayıf kalan can kırk gün boyunca gittikçe güçsüzleşti, her gün kafasına kavi darplar yedi, kan revan içinde ağır ağır öldü. Kendimi Kâbil misali feda eyledim. O Kâbil ki, kıskançlığından kardaşına kıydı derler. Belki doğrusu odur. Amma o bir Tanrı adamıydı dahi derler ki kurak giden toprağa öz kardaşının kanını kurban kılıp Rabb'den bereket ummuştur, adını halk için feda etmiştir. Eğer ben Kâbil isem öyle bir Kâbil idim. O sakallı akbaba yavrusu idim, felakete giden kardaşını şeriat kuyusuna koyup ruhunu felaha erdiren Ruben idim."

Adamlar söverek doğruldular. Ben dahi kaygan mermerde kurbanlık koyun gibi debelenip doğruldum. Tepemde bekleyen aygırın göbeğine bir dirsek darbı kondurdum. Herif yerde pelte gibi yuvarlandı kaydı. Elinden düşen gümüş tası kapıp, üzerime gelen Piyale'nin kafasına tam geçiriyordum ki Deli Birader oturduğu yerden sineme bir tepik değdirdi. Ayağım kayıp, larkadak mermere çakılıp, ensem yere değip dünyam karardı.

XXXI
Maceramızın Tamama Ermesi ve Kitabın Yazılışını Bildirir

O yıl şehr-i Konstantiniyye'de veba yılıydı. Şehre girerken tedbir olsun diye *Zeyl-i Mücerrebnâme*'den bellediğim veba hapından ağzıma attıydım; iskordiyyum otu ve biraz keçi kanı ile Limni toprağından mürekkep bir mucizedir. Yedikule'nin meydanlık alanına sebilhane bardağı gibi dizilen vebalı cesetlerin arasında biiznillah gözlerimi açmaya muvaffak oldum. Şüphesiz Allah yeryüzünü solduktan sonra uyandıran ve ölüleri kaldırandır.

Hemen üstümdeki zavallı bedenleri sağa sola itip bir hortlak misali uyanıp gece karasında İstanbul sokaklarında gezinmeye başladım. Beni gören ayyar taifesi kaçıştı, günahkârlar tövbe istiğfara tutuştu, böcekbaşılar poturlarına sıçıştı. Üstümde bir ak gecelik entari komuşlar amma her yanı insan necaseti, kan ve irin. Hemen misafir olduğum konağa gidip, üst katın aralık bırakılmış poyraz penceresine tırmanıp kalan üst başımı toparladım. O ağa da beni hortlak gibi gördü, besmele işitmiş şeytana döndü. Başıma gelen işleri anlattım. Önce şaşırmış gibi oldu, sonra "Beni dahi tufaya getirdiler efendim," deyip özür diledi.

Edirne'den sırtında geldiğim yörük ata binip doğruca kadim payitahta kızımı almaya döndüm. Edirne subaşısı nereden duyduysa duydu, hana geldi, Rumili'nden kayd-ı hayat şartıyla sürgün edildiğimi ve bir daha bu yana dönmememi söyledi. Ben de bu kadar bela kâfi deyip kızımı da alıp Mekke-yi mükerremeye yüz sürmeye yola çıktım. Nice yoldan sonra orada bir konağı kiralayıp yerleştim, hırkaya baş çekip oturdum. Kerbela'ya dahi varıp Hasan Hüseyin aşkına bir mescit yaptırmalı oldum. Amma bir sabah gördüm ki mescidin temeli fırtınada yıkılmış. İçime sıkıntı düştü.

Ayağı tez bir ulak tuttum ki varsın Bidinçe'den haber getirsin. Mescitten vazgeçip akçasını yiğide bağışladım. Sonra Adana'dan haberi erişti. Yolladığım delikanlı tauna tutulup ölmüş. Rumili'ne giden ve oradan üzerime gelen rüzgâr bile bela yükü taşır, bildim. Yine aziz Mekke şehrine geri varıp kızım ile baş başa diz dize oturdum kaldım, pir-i fani oldum.

Bir gün bükük bel ile Arafat'a gelen hacılara su taşır, Hüseyin aşkına sunar iken bir hacı ile sohbete tutuştuk. Engürü'den gelme bir ahi imiş, İbrişimci Lütfullah Çelebi. Laf lafı açtı, kadılıktan, Rumili'nden konuşuldu. Ağzım kurusun, ben de Rumilili olduğumu beyan ettim, Bidinçe'de kadılık ettim diye söyledim.

Nereden duyduysa duymuş, "Bidinçe'den bir hikâye anlatırlar," dedi. "İki akıncı kardeş ile bir kadı efendinin hikâyesidir. Onu bilir misiniz?"

"Benden önceki kadı olsa gerektir," diye mübarek toprakta yalan söyleyecek oldum, geveleyip ağzım dişim yerinden oynadı, "Bizzat benim efendim," diye itiraf eyledim. Macerayı nasıl anlattıklarını söyledi hacı. Mantar martaval dolu. Gözyaşı döktüm gayriihtiyari. Hikâyenin evveli o kadar masalla doluyken sonunda iki kardaşın akıbetiyle ilgili birbirinden farklı tahkiyelerin oluşuna şaşırmadım. Niyetim oydu ki vefasız kaderin beni içine ittiği bu macerayı gereğince yazayım ve o hacı bir iki seneye umreye geldiğinde eline kitabı verip Rum diyarında hikâyenin –en azından benim şahit olduğum kadarının– hakkıyla bilinmesini sağlayayım, söz ayağa düşmeye. Fakat o hacı bir daha gelmedi.

Mekkeli bir mücellit vardır, ben dahi kitabı "Rumilili hacılar alasıdır," deyip, bir Maktel-i Hüseyin nüshası ile takas eylemeye niyetliyim. Umarım ki üstad teklifimi kabul eder ve bu kitabı okuyacak olanlar fakirden hayır duayı esirgemezler.

Bu kitap ihsan ve mülk sahibi olan Tanrı azze ve cellenin yardımıyla, selamların en faziletlisini üzerinde taşıyan kutlu yalvacın göçünün 939'unda Safer ayında tamama erdi. Onu yazan, kulların en zayıfı Barak Ahmed bin İlyas'dır. Onu şerefli Mekke şehrinde kaleme getirdim. Allah bize yeter, o ne güzel vekildir. Efendimiz Muhammed'e, ailesine ve ashabına, süt kardeşlerine, salat ü selam olsun.

"Bu köhne kitabı otuz dördüncü orta sofasında Elbasanlı Halil Ağa kıraat eyledi. Cümle yoldaşlarla dinleyip hazzettik. Ramazan'ın sonuna yetişti, sene 1129.

Kitabın müellifi Kadı merhum kimi yeri eksik ve yanlış tahkiye etmiş olsa gerek. O Dragan-ı Dogan Ağa yardan düşmüş, üstü örtülmüş ise de ölmemiş, topraktan kalkıp tövbe kılıp İslam'a dönüp tekkeye derviş olmuştur diye ocağ-ı Bektaşiye'de anlatırlar. Meddahlar dahi bu hikâyenin ardını bin türlü naklederler. Muharremde, ramazanda ve bayramda başkadır. Muharremde anlatılana göre yeni kadı Abdülkerim Çelebi, Bidinçe iskelesinde iki kardeşi bir urgan ilen darağacına koymuş, kardeşler birbirlerine sarılıp canlarını teslim etmişler, o Turna ile Hatice kızlar dahi gözü yaşlı seyreylemiştir. Bayram gününde meddahlar, hikâyenin sonunda Makbul İbrahim Paşa'dan ulak yetişip iki oğlanı cellattan alıp küreğe koyup ocak dahi onları affetmiştir diye söylerler. Kürekten gelen oğlanlar güya Budin fethine iştirak eylemiş, pederlerinin kapı önündeki şehadetinden intikam ahzetmişlerdir. Amma o davayı gören Molla Abdülkerim'in torunlarından Mecnun Zülküfî Çelebi naklederler ki, dedeleri o yere vardığında Zülfü'yü asmış, Memi'yi küreğe koymuştur. Derisini tuza banmak yoktur. Anası mezarının bekçisi, Zülfikâr kılıç toprağa kakılı mezar taşıdır, rüzgârda ıslık misal öter. Gayrı analar geçimsiz veletlerini onun mezarına getirip toprağa yüz sürdürürler ki kardeşleriyle yavuz olmayalar. Memi dahi kürekten iki sene sonra vatanına avdet eyleyip Budin'in fethine iştirak kıldı derler. Bu ihtilaflardan ötürü nice yoldaşlar hikâyenin aslı şudur budur diye dövüş ettiler, üçü gözden kulaktan oldu. Allahuâlem bissevâb."

"Bu kitabı yazanın [–karalanmış–]."

[Elyazmasının son sayfası]

Bizim civarda "gönlü inançlılar kardeş yaratılmıştır" deyip kimse hanesini haremlik ve selamlık diye bölmezdi. İkilik hanede, devlette, cihanda ve Tanrı katında uğursuzdu. Ama ayrılmalıymış meğer!

Emre Taş, Tuna kıyısındaki küçük bir kasabada başlayıp büyüyen bir hikâye anlatıyor. Şeyh Bedreddin İsyanı'na katılanların soyundan gelen bir kadı, onun babasının müridi Sevindik Bey, bu beyin akıncı oğulları, geçimsiz torunları... Kanunları, fetvaları, bazen şaşaası, bazen akla hayale sığmayacak küçük hesaplarıyla Osmanlı...

Hayat ile memat arasındaki o belirsiz ve tedirgin edici nokta. İntikam ve bağışlayamama.

Kim kime düşman, kim kime dost? Kim kime Habil, kim kime Kâbil?

Eğer Ben Kâbil İsem, söylene söylene rivayete dönüşenleri, orada ölüp burada doğanları kayda geçiren büyülü bir roman: Tarihle menkıbenin, meddah hikâyeleriyle hatıraların kesiştiği yerde...

75,00₺

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-3415-7

KDV'DEN MUAFTIR